

Innst. 388 S

(2011–2012)

**Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen**

Prop. 73 S (2011–2012)

**Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om
Et forsvar for vår tid**

Innhold

	Side		Side
1. Sammen drag	5	2.2 Struktur, organisasjon og operativ evne	22
1.1 Utviklingsperspektiver	5	2.2.1 Personell og kompetanse	22
1.2 Hovedtemaer	5	2.2.2 Luftforsvaret	25
1.3 Regjeringens hovedprioriteringer ...	6	2.2.3 Hæren	38
1.4 Sikkerhetspolitiske rammer og utviklingstrekk	6	2.2.4 Sjøforsvaret	40
1.4.1 Samfunnsmessige utviklingstrekk ..	7	2.2.5 Heimevernet	42
1.4.2 Forsvarspolitiske rammer og føringer	7	2.2.6 Forsvarets ledelse	44
1.4.2.1 Forsvarets oppgaver	7	2.2.7 Etterretningstjenesten	45
1.4.2.2 Grunnleggende prinsipper for Forsvarets innretning	8	2.2.8 Spesialstyrker	46
1.5 Struktur, organisasjon og operativ evne	8	2.2.9 Fellesavdelinger og -kapasiteter	46
1.5.1 Kompetanse og personell	8	2.2.9.1 Forsvarets logistikkorganisasjon	46
1.5.2 Luftforsvaret og anskaffelse av kampfly.....	8	2.2.9.2 Forsvarets sanitet	47
1.5.3 Hæren og Heimevernet	10	2.2.9.3 Cyberforsvaret	47
1.5.4 Sjøforsvaret	11	2.2.9.4 FAKT og Forsvarets musikk	48
1.5.5 Heimevernet	12	2.2.10 Øvrige etater, statsforetak og andre politikkområder	48
1.5.6 Fellesfunksjoner	13	2.2.10.1 Nasjonal sikkerhetsmyndighet	48
1.5.7 Øvrige etater	14	2.2.10.2 Forsvarets forskningsinstitutt, forskning og utvikling	49
1.6 Økonomiske planforutsetninger	14	2.2.10.3 Forsvarsbygg	51
1.6.1 Samlet økonomisk ramme for forsvarssektoren	14	2.2.10.4 Aerospace Industrial Maintenance Norway SF	52
1.6.2 Gevinstrealisering	15	2.2.10.5 Distrikts- og regionalpolitiske forhold	52
1.7 Oppsummering	15	2.3 Gjennomføring og oppfølging av langtidsplanen, økonomi og Forsvarets fremtidige utvikling	52
2. Komiteens merknader	16	3. Forslag fra mindretall	57
2.1 Overordnede prinsipper, rammer og føringer	16	4. Komiteens tilråding	57
2.1.1 Sikkerhetspolitiske rammer og utviklingstrekk	18	Vedlegg	59
2.1.2 Samfunnsmessige utviklingstrekk ..	20		
2.1.3 Forsvarspolitiske rammer og retningslinjer	21		

Innst. 388 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 73 S (2011–2012)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Et forsvar for vår tid

Til Stortinget

1. Sammendrag

Norge må til enhver tid råde over relevante maktmidler for å motvirke press, aggresjon eller anslag. Forsvaret skal alene og sammen med allierte ivareta norsk suverenitet, norske rettigheter, interesser og verdier. Gjennom evne til tilpasset og relevant respons i hele konfliktspekteret skal Forsvaret bidra til å sikre Norges sikkerhet og handlefrihet mot politisk, militært og andre former for press.

NATO er fortsatt hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk. Alvorlige trusler eller anslag mot norsk eller alliert sikkerhet skal håndteres innen rammen av NATOs kollektive forsvar.

Det er i Norges interesse å bidra til internasjonal fred og stabilitet ved å delta i innsats for å opprettholde en FN-ledet internasjonal rettsorden, forsvare menneskerettigheter og styrke mellomstatlig samarbeid. I Norges internasjonale innsats på disse områdene utgjør Forsvaret et vesentlig element.

Forsvaret er primært innrettet for å håndtere ekstern aggresjon eller press mot Norge, først og fremst i forhold til andre stater. Samtidig råder Forsvaret over mange kapasiteter som kan utgjøre viktige bidrag i andre krisesituasjoner. Alle samfunnets ressurser må kunne settes inn i samlet innsats hvis vårt samfunn stilles på alvorlig prøve. Et smidig og rasjonelt tverrsektorielt samarbeid forutsetter avklart ansvarsfordeling og veletablerte ordninger og prosedyrer for samvirket.

1.1 Utviklingsperspektiver

Forsvaret har gjennomgått en lang og intensiv omstillingsperiode. I Innst. S. nr. 318 (2007–2008) til St.prp. nr. 48 (2007–2008) understrekes det at omstillingen hadde gått over i en ny fase med vekt på kontinuerlig utvikling og tilpasning til endringer i behov og rammebetingelser. Dette perspektivet er fortsatt gjeldende.

Moderniseringen av Forsvaret er imidlertid en prosess som aldri vil være fullendt. Dagens utfordringer krever et kontinuerlig oppdatert, fleksibelt og mobilt innsatsforsvar som hurtig kan møte ulike utfordringer hjemme og ute. På områder der en forsvarsorganisasjon ikke lykkes i å henge med i utviklingen, er det svært krevende å ta igjen forspranget. Kravet til innsats på kort varsel krever derfor kontinuerlig og langsiktig planlegging.

Samtidig understrekes det at gjennomførte og planlagte tiltak og investeringer har til formål å øke Forsvarets evne til å løse sine oppgaver. Anskaffelsen av nye kampfly og tilpasningen av hærstrukturen, sammen med de senere års betydelige fornying av Sjøforsvarets fartøyer, vil samlet gi en vesentlig forbedret operativ evne. Effektiviseringstiltak og bedret styring av forsvarssektoren skal bidra til ytterligere å frigjøre ressurser som styrker Forsvarets slagkraft.

1.2 Hovedtemaer

Hovedtemaer i denne langtidsplanen er:

- Kompetanse og personell: Forsvarssektorens evne til å tiltrekke, utvikle og styre kompetanse vil være en sentral utfordring i årene som kommer.
- Forbedringstiltak, ledelse og styring: Styrket evne til styring og gjennomføring av forbedringstiltak bidrar til en bærekraftig og balansert utvik-

ling av strukturen. Ledelse på alle nivåer skal være basert på en klar mål- og resultatorientering og bygge på et solid verdibasert og etisk grunnlag.

- Reform av Luftforsvaret: Fornyelse av kampflyflåten gjør det naturlig å se på hele Luftforsvarets struktur med målsetting om å skape bedre synergi, større effektivitet og styrket operativ evne. Kampflyanskaffelsen med tilhørende beslutninger og omlegging av Luftforsvaret er derfor et viktig tema i denne langtidsplanen.
- Tilpasning av landforsvaret: Hæren og Heimevernet skal videreutvikles som komplementære organisasjoner med god reaksjonsevne og tilgjengelighet for et bredt spekter av oppgaver.
- Utvikling av cyberforsvaret: Angrep i det digitale rom, også benevnt «cyberspace», er en av de raskest voksende truslene i vår tid. Forsvarssektoren skal utvikle sin evne til å møte trusler i det digitale rom. Arbeidet med forebyggende informasjonssikkerhet skal styrkes.

1.3 Regjeringens hovedprioriteringer

I gjennomføringen av denne langtidsplanen vil regjeringen særlig prioritere å:

- Styrke Forsvarets evne til å utgjøre en krigsforebyggende terskel gjennom å videreutvikle Forsvarets samlede kapabiliteter og betrakte militære evner i et helhetlig perspektiv, både nasjonalt og i en alliert kontekst.
- Bidra i internasjonale operasjoner for å sikre internasjonal fred og stabilitet, fremme en FN-ledet verdensorden og bidra til NATOs samlede stabiliserende og krigsforebyggende evne og slagkraft.
- Videreutvikle forsvarssektorens evne til å bistå det sivile samfunnet i krisesituasjoner på en smidig og effektiv måte, ved å legge til rette for regelmessig øving med andre sektorer og etater, herunder tydeliggjøre rolle og ansvar.
- Styrke arbeidet med forebyggende sikkerhet og IKT-sikkerhet på tvers av samfunnssektorene.
- Videreutvikle sektorens evne til å tiltrekke, rekruttere, utvikle og anvende rett personell med rett kompetanse, og samtidig ivareta medarbeiderne.

1.4 Sikkerhetspolitiske rammer og utviklingstrekk

Norge har følgende sikkerhetspolitiske hovedmålsettinger:

- Å forebygge krig og fremveksten av ulike trusler mot norsk og kollektiv sikkerhet.

- Å bidra til fred, stabilitet og videreutvikling av en FN-ledet internasjonal rettsorden.
- Å ivareta norsk suverenitet, norske rettigheter, interesser og verdier og beskytte norsk handlefrihet overfor politisk, militært og annet press.
- Sammen med våre allierte forsvare Norge og NATO mot anslag og angrep.
- Å sikre samfunnet mot anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

Et sterkt og velfungerende FN er en forutsetning for utviklingen av en multilateral verdensorden basert på folkeretten og menneskerettighetene. I norsk sikkerhetspolitikk er NATO hjørnesteinen innenfor den overordnede rammen av FN. Alliansen retter nå mer oppmerksomhet mot eget område, og vil frem mot 2014 avvikle ISAF-operasjonen i Afghanistan.

Generelt medfører Norges ambisjoner om engasjement ute at Forsvaret må være beredt til å stille styrkebidrag til operasjoner, primært i regi av FN og NATO, men i en viss utstrekning også i EU-regi. Forsvaret skal fortsatt kunne stille bidrag til hele spekteret av internasjonale operasjoner. Det omfatter preventive stabiliseringsoperasjoner, fredsbevarende operasjoner og fredsoppbyggende operasjoner. Nye operasjonstyper som anti-piratoperasjoner må også vektlegges. Norge vil fortsette arbeidet med å styrke FNs fredsoperative innsats og prioritere FN-initierte operasjoner.

For Norge er det viktig å ivareta egne interesser i nærområdene, spesielt i nordområdene. Det innebærer å ivareta NATOs nærvær og fortsette samarbeidet med Russland og de andre naboene i nordområdene og Arktis. For Norge er det av særlig interesse å bidra til godt samarbeid mellom Russland og det vestlige sikkerhetsfelleskap. For å bidra til forutsigbarhet og stabilitet vil Norge videreføre et høyt nivå for militær tilstedeværelse i nord.

Angrep i det digitale rom er en av de truslene som har vokst sterkest de senere år. Avanserte statlige og ikke-statlige aktører gjennomfører omfattende digitale operasjoner, blant annet for å få tilgang til sensitiv informasjon i andre land. Slike operasjoner innebærer at større vekt må legges på defensive tiltak.

Norge prioriterer spesielt fire områder innen sikkerhets- og forsvarspolitikken:

- Bidra til NATOs relevans og troverdighet gjennom styrkebidrag og bidrag til utviklingen av NATOs forsvar mot nye trusler. Sentrale prioriteringer vil også være sterkere tilknytning mellom alliert og norsk kommandostruktur, og tilrettelegging for allierte forstekingner.
- Prioritere nasjonale tiltak, spesielt ved å opprettholde et høyt ambisjonsnivå for ivaretagelse av

Forsvarets nasjonale oppgaver og tilstedeværelse i egne nærområder.

- Legge til rette for utvidet flernasjonalt forsvarssamarbeid for å redusere kostnader og opprettholde alliansens samlede militære kapasitet for kollektivt forsvar.
- Prioritere bidrag til internasjonal krisehåndtering i hele spekteret av fredsoperasjoner. Norge legger stor vekt på at bruk av militærmakt skal ha forankring i FN-pakten og at alle relevante deler av forsvarsstrukturen skal kunne bidra, slik at både byrder og ervervet kompetanse blir fordelt i organisasjonen.

1.4.1 Samfunnsmessige utviklingstrekk

Forsvaret er en integrert del av samfunnet og står i et gjensidig samspill med sine omgivelser. Planleggingen av Forsvarets fremtidige utvikling må derfor ta hensyn til et bredt spekter av utviklingstrekk også utenfor det sikkerhetspolitiske området.

Samfunnet er blitt mer sårbart, blant annet som en følge av økt sentralisering, spesialisering og teknologiavhengighet. Evnen til å bidra til samfunnssikkerheten er derfor blitt viktigere. Samtidig er Forsvaret blitt mer avhengig av det sivile samfunn når det gjelder tilførsel av kompetanse og leveranser av varer, tjenester og teknologi. Evnen til smidig samarbeid med det sivile samfunn er følgelig blitt stadig mer sentralt for Forsvaret.

Samfunnet blir preget av et stadig større mangfold – etnisk, kulturelt, språklig, kunnskaps- og erfaringsmessig. Forsvaret har som målsetting å gjenspeile samfunnets mangfold i sterkere grad. Dette er viktig både fordi det vil bedre Forsvarets forutsetninger for å håndtere komplekse utfordringer og fordi det vil styrke Forsvarets legitimitet og forankring i befolkningen.

Sammenliknet med mange av våre allierte og partnere, har Norge de beste forutsetninger for å videreutvikle et forsvar med moderne og fremtidsrettede kapasiteter. Samtidig skaper den vanskelige økonomiske verdenssituasjonen også utfordringer for Norge og for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Hvis våre partnere blir tvunget til å redusere sine forsvar, vil det på sikt kunne påvirke NATOs evne til å løse sine oppgaver.

Flernasjonalt samarbeid og integrasjon på forsvarsområdet har fått stadig større oppmerksomhet i de senere år. Det skyldes ikke bare at mange land opplever et press på forsvarsbudsjettene på grunn av den økonomiske situasjonen, men har også sammenheng med kostnadsutviklingen innen militærteknologi. Mange land søker derfor økt samarbeid innen utvikling, anskaffelse, drift og vedlikehold av forsvarsmateriell, så vel som tettere samvirke innen

rammen av internasjonale operasjoner. Det er i Norges interesse å øke sin deltakelse i slikt samarbeid.

Regjeringen har som mål at Norge skal være et foregangsland innen bærekraftig utvikling på det miljømessige området. Forsvarssektoren tar ansvar for sin del av den nasjonale miljøpolitikken og skal legge et miljøbevisst perspektiv på all virksomhet.

1.4.2 Forsvarspolitiske rammer og føringer

De forvarspolitiske målsettinger springer ut av de sikkerhetspolitiske. De forvarspolitiske målsettingene operasjonaliseres deretter i Forsvarets oppgaver med tilhørende ambisjonsnivå, samt i et antall grunnleggende prinsipper for Forsvarets innretning.

Innenfor sitt ansvarsområde og i samarbeid med andre nasjonale myndigheter der dette er naturlig, skal Forsvaret:

- Alene og sammen med allierte sikre norsk suverenitet, norske rettigheter, interesser og verdier, samt bevare norsk handlefrihet mot militært og annet press.
- Gjennom deltakelse i flernasjonale fredsoperasjoner med utvetydig forankring i FN-pakten og internasjonalt forsvarssamarbeid, bidra til fred, stabilitet, håndhevelse av internasjonal rett og respekt for menneskerettighetene, samt forebygge bruk av makt fra stater og ikke-statlige aktører mot norsk og internasjonal sikkerhet.
- Sammen med allierte bidra til kollektivt forsvar av Norge og andre allierte i henhold til våre allianseforpliktelser, og til å møte ulike typer anslag og angrep for å sikre norsk og kollektiv sikkerhet.
- Bidra til å ivareta norsk samfunnssikkerhet, redde liv og begrense konsekvenser av ulykker, katastrofer, anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

1.4.2.1 FORSVARETS OPPGAVER

Forsvarets oppgaver kan sammenfattes i følgende overskrifter:

1. Utgjøre en krigsforebyggende terskel med basis i NATO-medlemskapet
2. Forsvare Norge og allierte mot alvorlige trusler, anslag og angrep, innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar
3. Avverge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser med nasjonale ressurser, herunder å legge til rette for alliert engasjement om nødvendig
4. Sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom tidsmessig overvåkning og etterretning
5. Hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter
6. Ivareta myndighetsutøvelse på avgrensede områder

7. Delta i flernasjonalt krisehåndtering, herunder fredsstøttende operasjoner
8. Bidra til internasjonalt samarbeid på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området
9. Bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver

1.4.2.2 GRUNNLEGGENDE PRINSIPPER FOR FORSVARETS INNRETNING

Basert på de rammer som er angitt ovenfor, skal følgende grunnleggende prinsipper ligge til grunn for Forsvarets innretning:

- Et moderne, balansert innsatsforsvar: Norge trenger et moderne, alliansetilpasset innsatsforsvar som kan møte ulike utfordringer hjemme og ute. Et slikt forsvar må holde høy kvalitet og inneha høy kompetanse, fleksibilitet, reaksjonsevne, mobilitet og evne til styrkeoppbygging.
- Alliansetilpassing: Forsvaret må ha evne til å samvirke effektivt med allierte styrker, både for å møte utfordringer i våre nærområder og for å levere tellende bidrag til internasjonale operasjoner. Forsvaret skal derfor så langt det er mulig være tilpasset NATOs standarder, konsepter, prosedyrer og styrkestruktur på alle nivå.
- Evne til flernasjonalt samarbeid: Forsvaret skal fortsette arbeidet for å søke kosteffektive løsninger gjennom flernasjonalt forsvarssamarbeid.
- Verneplikt og kompetanse: Forsvaret av Norge er basert på verneplikt. Førstegangstjenesten skal videreutvikles og tilpasses innsatsforsvarets krav til reaksjonsevne, operative avdelingers behov for fleksibilitet og handlefrihet, samt økte krav til kompetanse og kostnadseffektivitet. I St.prp. nr. 48 (2007–2008) ble det innført sesjonsplikt for kvinner. Basert blant annet på erfaringer fra denne ordningen vil det vurderes om verneplikten skal gjøres kjønnsnøytral.
- Veteraner: Forsvaret skal vektlegge ivaretagelse av personell som deltar i internasjonale operasjoner og deres nærmeste, både før under og i tiden etter en operasjon.
- Tilpassingsevne: Norge trenger et forsvar som er fleksibelt, robust og i stand til å håndtere ulike utfordringer.
- Kontinuerlig fornying: Forsvaret må være i kontinuerlig utvikling og tilpassing.
- Samarbeid med sivile myndigheter: Forsvarets samarbeid med sivile aktører skal videreutvikles for å sikre effektivitet med grunnlag i god planlegging og funksjonelle prosedyrer. Det skal legges til rette for et godt koordinert og gjensidig samarbeid i hele krisespekteret innen rammen av totalforsvaret. Der det er relevant skal bistand til

det sivile samfunn tas i betraktning ved innretningen av Forsvarets kapasiteter.

- Bærekraft: Forsvaret skal utvikles med et langsiktig perspektiv som sikrer at økonomiske ressurser, oppgaver og ambisjonsnivå er i samsvar med hverandre.

1.5 Struktur, organisasjon og operativ evne

Som en organisasjon i kontinuerlig tilpassing og modernisering, må Forsvaret videreutvikle sin struktur og organisasjon til dagens og fremtidens utfordringer. Dette inkluderer en strategi for å ivareta sektorens kompetanseutfordringer, foreta nødvendige nyanskaffelser, herunder nye kampfly, videreføre arbeidet for å hente full operativ effekt ut av materiellsystemer som er under innføring, samt organisatoriske tilpassinger for å sikre operativ evne og tilgjengelighet.

1.5.1 Kompetanse og personell

En av forsvarssektorens viktigste strategiske utfordringer er evnen til å tiltrekke, rekruttere, utvikle, anvende og beholde rett personell med rett kompetanse.

Regjeringen har iverksatt et strategisk arbeid for å adressere sektorens kompetanseutfordringer, der utfordringer og løsninger skal ses i en helhetlig sammenheng. Regjeringen tar sikte på å fremlegge resultater av dette arbeidet for Stortinget i form av en stortingsmelding innen årsskiftet 2012–2013.

Forsvarssektoren skal være en moderne kompetanseorganisasjon og fortsette utviklingen fra mer tradisjonell personalforvaltning til strategisk styring av personellutviklingen. Sektoren skal i størst mulig grad reflektere samfunnsutviklingen og bidra til denne, eksempelvis gjennom familie- og livsfasepolitikk, inkluderende arbeidsliv og mangfold.

For å tilføre Forsvaret spesialisert kompetanse, erfaring og kontinuitet, skal yrkestilsetting av avdelingsbefal etter Forsvarets behov videreføres med mindre justeringer av seleksjonssystemet og tidspunktet for yrkestilsetting enn i dag.

Forsvarssektoren skal rekruttere et mangfold som møter innsatsforsvarets behov for en større bredde i bakgrunn, ferdigheter, egenskaper og erfaringer blant de ansatte. Ikke minst er det viktig å sikre at sektoren er en attraktiv arbeidsplass for kvinner.

Regjeringen vil videreutvikle arbeidet med å styrke anerkjennelse og ivaretagelse av veteraner i tråd med regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge».

1.5.2 Luftforsvaret og anskaffelse av kampfly

Luftforsvarets relevans sikres gjennom anskaffelse av nytt materiell og ny basestruktur.

OPERATIVE KAPASITETER, HERUNDER KAMPFLY

I denne proposisjonen beskrives prosessene knyttet til anskaffelse av nye kampfly av typen F-35. Regjeringen legger den forsvarsambisjonen som er trukket opp i St.prp. nr. 48 (2007–2008) til grunn for langtidsplanen. Regjeringen har derfor ambisjon om å anskaffe 48 kampfly i tillegg til den allerede vedtatte anskaffelsen av fire treningsfly, det vil si til sammen 52 kampfly. Regjeringen legger opp til å gjennomføre anskaffelsen over noen flere år enn tidligere lagt til grunn. Regjeringen vurderer å fremskynde anskaffelsen til 2015 av to av de fire flyene Stortinget allerede har gitt fullmakt til å kjøpe. Tilsvarende vurderes det å fremskynde oppstarten av hovedanskaffelsen med ett år fra 2018 til 2017. De to siste treningsflyene anskaffes i 2016, som tidligere planlagt.

Kostnadsanalysen fra januar 2012 er teknisk justert for kostnader som ikke treffer investeringsbudsjettet, samt allerede påløpte kostnader. Dette gir en forventet kostnadsramme for programmet på 60 mrd. reelle 2012-kroner, som med en beregnet usikkerhetsavsetning på 11 mrd. kroner gir en kostnadsramme på 71 mrd. reelle 2012-kroner. Dette inkluderer den tidligere godkjente anskaffelsen av fire fly til treningsformål og ikke påløpte kostnader knyttet til våpenutvikling.

Regjeringen legger stor vekt på etableringen av et industrisamarbeid mellom norsk og amerikansk industri i tilknytning til anskaffelsen av nye kampfly. Målsettingen for industrisamarbeidet er å sikre en nasjonal verdiskapning over tid i samme størrelsesorden som anskaffelseskostnaden for flyene. Totalt foreligger det et potensial for norsk industri på 60–70 mrd. kroner over produksjonstiden til F-35.

Forsvarets tre DA-20, seks P-3C/N Orion maritime overvåkingsfly, 12 Sea King-helikoptre, fire C-130J Hercules og 18 Bell 412 anbefales videreført.

ORGANISASJONSENDRINGER, HERUNDER BASEVALG

Det planlegges en kampflyorganisasjon bestående av to skvadroner lokalisert til hovedbasen på Ørland, med en fremskutt operasjonsbase på Evenes. Anbefalt løsning innebærer at Bodø hovedflystasjon legges ned.

Luftforsvarets ledelse og inspektorater flyttes til Reitan. Evnen til luftoperativ ledelse styrkes gjennom etableringen av et nasjonalt luftoperativt senter på Reitan, i tilknytning til Forsvarets operative hovedkvarter (FOH). Dette skal ha funksjonalitet for å ivareta oppdrag i hele spekteret av nasjonale luftoperasjoner, og vil på vegne av sjef for Forsvarets operative hovedkvarter utøve kommando og kontroll over nasjonale luftstyrker.

Regjeringen legger opp til at gjenværende del av luftvernet på Bodø flyttes til ny kampflybase på

Ørland. Baseforsvarskapasiteten (basesett) ved Ørland og Rygge anbefales samlet ved ny kampflybase på Ørland, som en fleksibel ressurs som kan benyttes både nasjonalt og i utlandet. Regjeringen anbefaler videre at styrkeproduksjonen innen luftvern og baseforsvar, inkludert tilknyttet skolevirksomhet, flyttes til Ørland for å skape større, mer fleksible og robuste fagmiljøer.

Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjon (ARS) videreføres på Sørreisa, mens Mågerø nedlegges. Luftforsvarets programmeringssenter anbefales flyttet fra Mågerø til Reitan. Det anbefales at Luftforsvarets kontroll- og varslings-skole ved Mågerø flyttes til Sørreisa.

Bardufoss flystasjon videreføres som hovedbase for Forsvarets helikoptre med felles ledelse for 339 skvadron med Bell 412 taktiske transporthelikoptre, 337 skvadron med NH 90 kystvaktshelikoptre og 334 skvadron med NH 90 fregatthelikoptre. Dagens lokaliseringer med redningshelikoptre ved Banak, Bodø, Ørland, Florø, Sola og Rygge, videreføres. Luftforsvarets flygeskole videreføres ved Bardufoss.

Rygge flystasjon anbefales nedlagt, og det tas sikte på en hensiktsmessig overføring av flyplassdriften til en annen aktør. 720 skvadron med Bell 412 anbefales nedlagt. Det foreslås opprettet et detasjement på Rygge hvor dagens Bell 412 taktiske transporthelikoptre videreføres underlagt 339 skvadron på Bardufoss. Helikoptrene vil i hovedsak støtte Forsvarets spesialstyrker og vil kunne gi god bistand til det sivile samfunn. Sea King redningshelikopter og Oslofjord heimevernsdistrikt (HV-01) med distriktsstab videreføres på Rygge, jf. 6.5.1 og 7.3.

Forsvarets EK-støttesenter (FEKS) flyttes fra Rygge til Ørland. Regjeringen anbefaler at 717 skvadron ved Rygge med DA-20 fly til elektronisk krigføring, VIP og kalibreringsflyging, flyttes til Gardermoen flystasjon. Aktiviteten ved skvadronen samordnes med aktiviteten med C-130J transportfly ved 335 skvadron. Gardermoen flystasjon videreføres i løsningen.

Andøya flystasjon med 333 skvadron og P-3C/N maritime overvåkingsfly, Luftforsvarets skolesenter Kjevik, Luftkrigsskolen i Trondheim og Luftforsvarets rekruttutdanning på Madla videreføres.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV ANBEFALT LØSNING

Overgangen fra dagens F-16 lokalisert på Bodø og Ørland til F-35 på Ørland med en fremskutt operasjonsbase på Evenes, innebærer med utgangspunkt i den samlede ambisjonen en beregnet totalinvestering i basestrukturen på om lag 5,1 mrd. kroner for Forsvaret. Ny kampflybasestruktur anslås å gi en positiv driftseffekt på om lag 70 mill. kroner per år i forhold til dagens løsning med F-16 lokalisert til

Ørland og Bodø. Drift av nytt kampfly fra Ørland som kampflybase, er beregnet å gi en økt årlig driftskostnad på om lag 300 mill. kroner, når de nye kampflyene er ferdig innfaset. Inkludert den fremskutte QRA-basen på Evenes blir den totalt økte årlige driftskostnaden på om lag 375 mill. kroner i forhold til dagens drift av F-16.

Flytting av DA-20-flyene er beregnet å medføre et investeringsbehov på om lag 50 mill. kroner i investeringer ved Gardermoen. Tiltaket er beregnet å gi en positiv driftseffekt på om lag 20 mill. kroner årlig, og har en beregnet positiv nåverdi på om lag 233 mill. kroner i et 20-årsperspektiv.

En flytting av GIL med staber er beregnet å medføre et investeringsbehov på om lag 350 mill. kroner

og er beregnet å gi en nøytral driftseffekt. Det anbefales at GIL med en tilpasset stab flyttes til Reitan innen utgangen av 2014, for blant annet å styrke etableringen av luftoperasjonssenteret. Resterende flytting vil gjennomføres tilpasset frigjøring av boliger og kvarter som resultat av nedleggelse av Bodø hovedflystasjon.

Fremtidig innretning på luftkommando og -kontroll er beregnet å medføre et investeringsbehov på om lag 271 mill. kroner. Tiltaket er beregnet å gi en positiv driftseffekt på om lag 35 mill. kroner årlig, og har en beregnet positiv nåverdi på ca. 177 mill. kroner i et 20-årsperspektiv.

Tabell 1.1 Luftforsvarets operative kapasiteter

Operativ evne	Strukturelement
Evne til å lede egne og flernasjonale styrker i Norge	Luftoperasjonssenter
Evne til effektiv luftromsovervåking og kontroll av luftstridsmidler	1 K&V-enhet og K&V-funksjonalitet ved luftoperasjonssenteret
Evne til suverenitetshevdelse og krisehåndtering i luften	57 F-16 deretter inntil 52 F-35 kampfly
Evne til elektronisk krigføring, kalibrering, kontrollflyging og transport	3 DA-20 EK/VIP fly
Evne til å beskytte utvalgte militære og sivile installasjoner	NASAMS II luftvern
Evne til taktisk transportstøtte til andre forsvarsgrener med transportfly og transporthelikoptre for nasjonale operasjoner og operasjoner i utlandet	4 C-130 J transportfly 18 Bell 412 helikoptre
Evne til å løse oppdrag knyttet til suverenitetshevdelse og maritim overvåking, i tillegg til miljø- og ressursforvaltning, samt søk- og redningstjeneste	6 P3-C/N maritime overvåkingsfly 14 NH 90 helikoptre 12 Sea King redningshelikoptre
Evne til understøttelse av styrkebidrag	Baseforsvarskapasitet (basesett) Logistikkbase, Luft

1.5.3 Hæren og Heimevernet

For å øke den operative evnen og tilgjengeligheten i Hæren ytterligere, foreslår regjeringen en justering av hvordan Hæren er konseptuelt innrettet, organisert og trent. Brigade Nord er Hærens hovedelementet i det mobile landforsvaret. Brigaden skal kunne gjennomføre opp til høyintensive mekaniserte landoperasjoner med støtte fra andre forsvarsgrener og allierte.

Innenfor rammen av Brigade Nord videreføres Hærens tyngdepunkter i Troms og Østerdalen med to tilnærmet like mekaniserte manøverbataljoner og en lett infanteribataljon, med tilhørende logistikk- og støttefunksjoner.

For å effektivisere ledelse og styring i Hæren, vil Hærstaben og staben i Brigade Nord samordne en rekke funksjoner. Hærstaben og Brigade Nord vide-

reføres likevel som selvstendige organisatoriske enheter.

Regjeringen ønsker å øke Hærens fleksibilitet og reaksjonsevne gjennom en større forutsigbarhet i tilgang på stridsklare avdelinger. Dette skal gjøres ved å bygge opp Panserbataljonen som en innsatsklar og raskt tilgjengelig bataljonstridsgruppe i Troms. Både Panserbataljonen og Telemark bataljon vil i hovedsak bestå av vervet personell, men vil også ha et tydelig innslag av personell inne til førstegangstjeneste, i en rekke operative funksjoner. 2. bataljon på Skjold med støtteelementer videreføres som en lett infanteribataljon.

Brigaden vil på sikt tilføres kampluftvern for egenbeskyttelse mot luftangrep.

HM Kongens Garde videreføres som en førstegangstjenestebasert, stående, lett infanteribataljon og

skal ivareta kontinuerlig vakthold og sikring av kongehuset, og i gitte tilfeller kunne løse et bredere spekter av oppgaver. Garden skal hurtig kunne bistå politiet med sikringsoppdrag innenfor bistandsinstruksens rammer. Det legges opp til at Garden vil trene sammen med politiet og relevante avdelinger i Forsvaret i dette nye oppdraget. Oppgavene knyttet til musikk, seremonier og drill videreføres.

Grensevakten ivaretar myndighetsutøvelse, støtte til grensekommissæren og suverenitetshevdelse langs den norsk-russiske grensen, og videreut-

vikles som en modernisert og effektiv organisasjon for grenseovervåking.

Brigade Nord må kunne lede landoperasjoner på flere nivåer. Brigadens ledelseelement, brigadekommandoen, består av brigadeledelse og -stab, Sambandsbataljonen, Etterretningsbataljonen og Militærpolitikompagniet. Evne til å planlegge med og koordinere innsats fra tildelte ressurser, særlig luftkapasiteter, videreføres.

Hærens basestruktur videreføres.

Tabell 1.2 Hærens operative kapasiteter

Operativ evne	Strukturelement
Evne til å lede egne og flernasjonale styrker i Norge	Brigadekommando Brigade Nord
Evne til å gjennomføre landoperasjoner i Norge	Brigade Nord
Evne til ledelse av flernasjonale styrker utenfor Norge	Brigadekommandoen, tilpassede manøver-, ledelses-, taktisk støtte- og logistikkenheter
Evne til å deployere stridsgrupper på bataljons- og kompaninivå med utgangspunkt i alle Hærens troppearter, nasjonalt og i utlandet	- 2 mekaniserte manøverbataljoner - 1 lett infanteribataljon - Ledelse (Sambandsbataljon/Militærpolitikompagni/ Etterretningsbataljon) - Taktisk støtte (Ingeniørbataljon/Artilleribataljon) - Taktisk logistikkstøtte (Logistikkbataljon) - Sanitetsstøtte (Sanitetsbataljon)
Suverenitetshevdelse gjennom evne til kontinuerlig grensevakt	Grensevakten
Vakthold og sikring for Kongehuset, samt et hovedstadsoppdrag til støtte for samfunnssikkerheten	Hans Majestet Kongens Garde
Evne til å gjennomføre spesialoperasjoner	Forsvarets spesialkommando/Hærens Jegerkommando

1.5.4 Sjøforsvaret

Regjeringen har ikke lagt opp til vesentlige endringer i Sjøforsvaret i langtidsplanen. Det vil være nødvendig å ta stilling til videreføring av ubåtkapasiteten og helikopterbærende fartøyer til Kystvakten, da disse etter hvert når slutten av sin levealder. Ambisjonsnivået beskrevet i langtidsplanen vil bli benyttet til vurdering av ulike løsninger for fremtidig undervannsbåtkapasitet.

Fartøyene i Skjold-klassen vil heretter betegnes korvetter. Korvettene er utviklet primært for kyst-

nære operasjoner, men kan også gjennomføre enkelte operasjoner til havs med nødvendig logistikkstøtte. Fartøyene vil i løpet av få år utrustes med nye sjømålsmissiler, i tillegg til at de blir utbedret slik at de kan etterforsynes til havs fra for eksempel en fregatt eller det nye logistikkfartøyet.

Marinens logistikkvåpen bidrar til at Marinens innsatsevne opprettholdes i operasjoner over større avstander og lengre tid. Nytt logistikk- og støttefartøy planlegges innført fra 2016.

Tabell 1.3 Sjøforsvarets operative kapasiteter

Operativ evne	Strukturelement
Evne til å lede flernasjonale maritime operasjoner i og utenfor Norge	Commander Norwegian Task Group (COMNORTG)
Evne til kontinuerlig tilstedeværelse, overvåkning, suverenitetshevdelse og i tillegg myndighetsutøvelse i norske farvann. Evne til raskt å kunne forsterke tilstedeværelse ifm episode- og krisehåndtering.	- 5 Fridtjof Nansen-klasse fregatter m/NH-90 - 6 Skjold-klasse korvetter - 6 Ula-klasse undervannsbåter - 6 Alta-/Oksøy-klasse mineryddingsfartøy
Evne til å etablere og holde sjønektelse og sjøkontroll.	- Kystjegerkommandoen
Evne til deltakelse i flernasjonale operasjoner	- Logistikk- og støttefartøy - Minedykkerkommandoen
Evne til å gjennomføre spesialoperasjoner	- Marinejegerkommandoen
Evne til kontinuerlig tilstedeværelse, overvåkning, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse	- 1 Svalbard-klasse ytre kystvakt m/NH-90 - 3 Nordkapp-klasse ytre kystvakt m/NH-90 - 5 Ålesund/Harstad/ Barentshav-klasse ytre kystvakt - 5 Nornen-klasse indre kystvakt m/hurtiggående patruljebåter

1.5.5 Heimevernet

Heimevernet skal ytterligere styrke sine landsdekkende funksjoner gjennom å tydeliggjøre oppdragene knyttet til vakthold og sikring, både av situasjonsbestemte og forhåndsdefinerte objekter og infrastruktur.

Heimevernet videreføres med samme distriktsstruktur som i dag og om lag samme personellrammer. Heimevernet vil utvikles med et sterkere fokus på oppdragsløsning innen vakthold og sikring. Dette krever evne til samvirke med sivile instanser og øvrige samfunnsressurser for å kunne støtte og beskytte. Regjeringen legger derfor opp til en fortsatt gradvis økning av årlig treningsnivå i perioden.

Heimevernet anbefales organisert innenfor en ramme på totalt 45 000 mannskaper i Land-, Sjø- og Luftheimevernet, hvorav 3 000 mannskaper i innsatsstyrkene og 42 000 i områdestrukturen. Reduksjonen i innsatsstyrken er tilpasset et nivå som samsvarer med det Heimevernet oppgir er realistisk å rekruttere. Videre styrkes områdestrukturen i tråd

med den endrede vektleggingen som er beskrevet i det ovenstående.

Styring, ledelse, styrkeproduksjon og sivil-militært samarbeid skal fortsatt gjennomføres innenfor dagens 11 distrikter og en tilpasset områdestruktur.

Sjøheimevernets (SHV) kommandostruktur foreslås avvirket. Taktisk ledelse av SHV-styrker skal ivaretas av de territoriale distriktsstabene, slik de gjør for Land- og Luftheimevernets styrker.

Reine-klassen avvikles i SHV, og regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til hvordan fartøyene konkret vil anvendes. Det vil blant annet bli vurdert å disponere ett fartøy til Kystvakten, som det 15. KV-fartøyet. Et justert konsept for SHV med en tydeliggjøring av innsatsstyrkenes og områdenes ambisjon, oppdrag, organisasjon og struktur vil utarbeides. Avviklingen av SHV kommandostruktur vil inngå som del i dette arbeidet.

Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS) på Dombås, utdannings- og kompetansesenteret for Sjøheimevernet på Haakonsværn og Heimevernets befalsutdanning på Porsangmoen videreføres.

Tabell 1.4 Heimevernets operative kapasiteter

Operativ evne	Strukturelement
Evne til å lede innsatsenheter, territorielt ansvar, samarbeid og koordinering med sivile og militære ressurser	Distriktsstaber
Evne til å stille hurtige reaksjonsstyrker samt evne til lokal oppdragsløsning nasjonalt	Områdestrukturen Innsatsstyrker land og sjø med om lag 3 000 personell Områdestruktur land, luft og sjø med om lag 42 000 personell

1.5.6 Fellesfunksjoner

Forsvarets strategiske ledelse anses hensiktsmessig innrettet og videreføres. Avdelingene underlagt sjefen for Forsvarsstaben videreføres. Disse er: Forsvarets mediesenter, Forsvarets forum, Forsvarets sikkerhetsavdeling, Vernepliktsverket, Forsvarets lønnsadministrasjon, Forsvarets regnskapsavdeling, Feltprestkorpsset og Forsvarets personelltjeneste.

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) videreføres og styrkes ved samlokaliseringen med et nasjonalt luftoperativt senter. Hovedkvarteret skal videreføre en utstrakt kontakt med relevante etater og aktører utenfor Forsvaret. Det legges også opp til at hovedkvarteret videreutvikles for å understøtte NATOs fremtidige kommandostruktur. Evnen til å lede nasjonale fellesoperasjoner og utøve operativ kommando og kontroll skal videreutvikles. Det legges, gjennom intern omorganisering, opp til å etablere en permanent kadre for et nasjonalt logistisk ledelselement (Joint Logistics Support Group – JLSG) som skal utøve taktisk kommando over logistikkressurser under sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) videreføres med tilpasninger for å ivareta strukturendringer i andre deler av Forsvaret. FLO vil styrke sin evne til å støtte Heimevernets øvelser og operasjoner.

Etterretningstjenestens evner styrkes for å kunne ivareta leveranser på sitt ansvarsområde i en situasjon med stadig mer utfordrende omgivelser, spesielt knyttet til den teknologiske utviklingen. Nytt forskningsfartøy er under anskaffelse.

Spesialstyrkene videreføres som i dag med en videreutvikling av evnen til strategisk ledelse. Spesialstyrkenes evne til land- og sjøbasert kontraterror styrkes. Dette skal omfatte både bistand til politiet og Forsvarets selvstendige ansvar ved anslag som konstateres å være et væpnet angrep på Norge.

Forsvarets sanitet (FSAN) videreføres med vekt på å styrke tilgjengelighet og utholdenhet samt et godt utviklet samarbeid med sivilt helsevesen. FD, HOD, regionale og kommunale myndigheter skal avklare hvordan helsetilbudet som i dag ytes ved Troms militære sykehus skal ivaretas i tråd med intensjonen i samhandlingsreformen etter nedleggelsen av Troms militære sykehus. Det legges til grunn at Forsvaret vil benytte og dekke sine kostnader knyttet til helsetilbudet som etableres etter at Troms militære sykehus er nedlagt. Den allerede igangsatte prosess med å samlokalisere Forsvarets ulike helsetjenester i indre Troms, og samlokalisere disse i det nye senteret som skal etableres etter at Troms militære sykehus er nedlagt, videreføres.

Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI) videreføres med stab på Jørstadmoen og endrer navn til Cyberforsvaret. Utviklingen innenfor cyberområdet tilsier en styrket oppmerksomhet på Forsvarets evner på feltet. Kjernen i Cyberforsvaret er militært tilpasset og anvendt IKT. Hovedoppgaven til Cyberforsvaret er å drifte og utvikle Forsvarets samband og understøtte Forsvarets operasjoner både hjemme og ute.

Regjeringen legger opp til en videreføring av Forsvarets musikk i tråd med St.prp. nr. 48 (2007–2008) og St.meld. nr. 33 (2008–2009).

Tabell 1.5 Fellesavdelingenes operative kapasiteter

Operativ evne	Strukturelement
Felles ledelsesstøtte og operativ støtte	
Evne til å innhente, analysere og distribuere informasjon – etterretning og overvåkning	Etterretningstjenesten
Evne til ledelse av fellesoperasjoner	Forsvarets operative hovedkvarter
Evne til sikker bruk av sambands- og informasjonssystemer for å understøtte operativ ledelse i Norge og i utlandet	Nasjonalt strategisk sambandssystem KKIS-enheter; CIS TG, TDL
Evne til luftbåren bakkeovervåkning i Norge og i utlandet	Alliance Ground Surveillance (AGS)
Evne til luftbåren luftovervåkning i Norge og i utlandet	NATO Airborne Early Warning and Control Force (NAEW & CF) Avdeling for sensorer
Evne til å levere militære polititjenester	Militærpolitienhet
Evne til eksplosivrydding i Norge og i utlandet samt støtte til politiet	Eksplosivryddeenhet
Evne til å analysere kjemiske stridsmidler og utslipp av industrikjemikalier	Stasjonært laboratorium ved Forsvarets forskningsinstitutt

Operativ evne	Strukturelement
Felles logistikk og sanitet	
Evne til å understøtte nasjonale styrker med alle klasser forsyninger og tjenester ved operasjoner i Norge og i utlandet	Deployerbare logistikelementer
	Logistikkbaser med tilpasset behov innenfor felles/land/sjø/luft
	Landtransportkompanier
	Nasjonalt ledelselement for logistikk (JLSG)
Evne til å støtte allierte avdelinger i Norge	Vertslandsstøttebataljon
Evne til å deployere og redeploiere norske enheter til og fra operasjonsområder i Norge og i utlandet	Strategisk sjø- og lufttransport
	Transportkontrollenhet
	Luftterminalenhet
	Havn- og jernbaneterminalenhet
Evne til å støtte operasjoner med medisinsk behandling og evakuering	Forsvarets felles sanitetsstyrker

1.5.7 Øvrige etater

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) videreføres som et sivilt direktorat for forebyggende sikkerhetstjeneste. NSM vil videreutvikles for å håndtere utfordringene knyttet til den dynamiske utviklingen innenfor cyber- og informasjonsteknologi og behov for å beskytte objekter bl.a. mot sabotasje og terror. Det legges opp til en styrking av Norwegian Computer Emergency Response Team (NorCERT) for å sette norske virksomheter i stand til å møte økte trusler og sårbarheter og til å oppdage og håndtere alvorlige dataangrep, samt øke NorCERTs evne til å få varslet stadig flere norske virksomheter som har blitt rammet eller står i fare for å bli rammet av dataangrep.

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) videreføres som et kompetansemiljø for forskning og utvikling i henhold til forsvarssektorens behov. Virksomhetsmodellen videreutvikles for å møte nye rammebetingelser og sikre effektiv og rasjonell innretning ut fra forsvarssektorens behov for forskningsstøtte. Forsvarets forskningspolitiske råd (FFR) avvikles. Løsninger for å ivareta samordning med Norges forskningsråd vil bli vurdert. Institutt for forsvarsstudier (IFS) skal videreutvikle sitt akademiske bidrag til stabs- og masterstudiet ved Forsvarets høyskole, og videreføre generell kunnskapsformidling.

Forsvarsbygg videreføres som forvaltningsorgan for forvaltning og utøvelse av eierrollen for forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg.

1.6 Økonomiske planforutsetninger

1.6.1 Samlet økonomisk ramme for forsvarssektoren

Regjeringen legger til grunn at forsvarssektorens økonomiske rammer skal bestå av den ordinære forsvarsrammen med utgangspunkt i det totale bevilgningsnivået i saldert budsjett 2012, og en midlertidig økning i forsvarsrammen for finansiering av kampflykjøpet og etablering av tilhørende baseløsning. Et videreført 2012-budsjett frem til 2016 innebærer reelt en ytterligere satsing på 634 mill. kroner, på grunn av den planlagte reduksjonen i merutgifter til bidrag til militære operasjoner i utlandet.

For den ordinære forsvarsrammen legger regjeringen til grunn en videreføring av utgiftsrammen på saldert 2012-nivå. Rammen forutsetter en reduksjon av merutgifter til norske styrker i utlandet (kapittel 1792) med 634 mill. kroner, ned til 740 mill. kroner i 2015 og 600 mill. kroner i 2016. Etter hvert som disse midlene frigjøres, skal de, sammen med frigjorte ressurser fra reformtiltak og effektiviseringsarbeid, benyttes til reelt å styrke driften innenfor prioriterte områder i forsvarssektoren.

For å håndtere Forsvarets finansiering av nye kampfly og ny kampflybase, legger regjeringen til grunn en midlertidig økning av forsvarsrammen i intervallet 22–28 mrd. kroner over anskaffelsesperioden. Den midlertidige økningen skal ikke overstige intervallet 22–28 mrd. kroner. Utover den allerede vedtatte anskaffelsen av fire treningsfly planlegges den endelige anskaffelsen av kampfly innenfor et intervall på 42–48 kampfly. En beslutning om de siste seks kampflyene vil tas etter at de første 42 er bestilt. For perioden frem til 2016 tar regjeringen sikte på en bevilgningsøkning til Forsvaret på 1,5

mrdr. kroner i 2015 og ytterligere 1,5 mrd. kroner i 2016.

Hovedtyngden av kostnadsøkningene knyttet til drift av nye kampfly vil først inntreffe etter 2016. Oppdaterte kostnadsberegninger, forutsatt den organisering og lokalisering som regjeringen tilrår, tilsier at et nytt kampflyvåpen med totalt 52 F-35-kampfly medfører en varig økning av årlige driftskostnader på inntil 375 mill. kroner, sammenliknet med dagens drift av F-16-flåten. Grunnlaget for å finansiere denne driftskostnadsøkningen ligger blant annet i de base- og strukturtiltak som er presentert i denne planen. Videre legges det til grunn at man gjennom kontinuerlig innsats skal kunne håndtere

også denne kostnadsutviklingen ved å utnytte nye løsninger som sikrer en mest mulig effektiv bruk av sektorens ressurser, herunder en nødvendig tilpassning av kampflyvåpenets leveranseevne i overgangsfasen fra F-16 til F-35. Tilpasset tidsplanen for innfasing av F-35, skal driftsutgiftene for kampflyvåpenet samlet sett i hele overgangsfasen mellom F-16 og F-35 ha en gradvis utvikling mot det nye driftskostnadsnivået. Driftskostnadene ved innføring av F-35 vil således ha sin motsvarighet i en reduksjon av de samlede driftskostnadene tilknyttet F-16.

I tråd med ovenstående ser regjeringen for seg følgende økonomiske hovedstørrelser for forsvarssektorens videre utvikling:

Tabell 1.6 Økonomiske hovedstørrelser.

Mrd. 2012-kroner	2012	2015	2016
Materiellinvesteringer	8,09	8,45	8,45
Infrastrukturinvesteringer	1,78	1,60	1,60
Fellesfinansiert infrastruktur	0,22	0,22	0,20
Merutgifter operasjoner i utlandet	1,23	0,74	0,60
Øvrig drift	29,21	29,52	29,68
Midlertidig økning av forsvarsramme for kampflyinvesteringer		1,50	3,00
Samlet forsvarsramme	40,53	42,03	43,53

1.6.2 *Gevinstrealisering*

En grunnleggende forutsetning for omstillingsarbeidet vil fortsatt være å omdisponere ressurser fra lavere prioritert virksomhet til høyere prioritert virksomhet. Dette skal gjøres gjennom betydelig ressursfrigjøring:

- Regjeringens struktur- og reformtiltak, herunder flytting av DA-20 fra Rygge til Gardermoen, flytting av GIL til Reitan og samordning av Hærstaben og stab for Brigade Nord skal frigjøre årlige driftsutgifter på inntil 60 mill. kroner.
- Regjeringens struktur- og reformtiltak, herunder nedleggelse av Bodø hovedflystasjon, opprettelse av ny kampflybase på Ørland og en permanent fremskutt operasjonsbase ved Evenes, nedleggelse av Luftforsvarets stasjon på Mågerø, etablering av luftoperasjonssenter og programmeringssenter på Reitan, samt Luftforsvarets kontroll- og varslingskole på Sørreisa, flytting av Luftforsvarets øvrige ledelse til Reitan og Forsvarets EK-støttesenter til Ørland hovedflystasjon, skal netto frigjøre årlige driftsutgifter på inntil 100 mill. kroner.
- Utover regjeringens anbefalte struktur- og reformtiltak skal Forsvaret gjennom varige effektiviseringstiltak frigjøre i gjennomsnitt 160 mill. kroner per år, med en samlet årlig effekt på 640

mill. kroner innen utgangen av 2016, og en samlet årlig effekt på 1280 mill. kroner ved utgangen av 2020.

1.7 *Oppsummering*

En bærekraftig forsvarsstruktur krever målrettet arbeid for å videreføre en balanse mellom ressurser, oppgaver, ambisjonsnivå og operativ evne. Norge har i dag et moderne innsatsforsvar i god balanse, med evne til å ivareta dagens oppgaver og samtidig investere i moderne og fremtidsrettede kapasiteter. Regjeringen legger stor vekt på at forsvarssektoren også i fremtiden skal utvikles basert på et helhetlig og langsiktig perspektiv.

I takt med aktuelle sikkerhetspolitiske utfordringer, og for å kunne møte en verden i endring, må forsvarssektoren kontinuerlig fornyes og forbedres. Dette er vesentlig for at forsvarssektoren fortsatt skal være et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for Norge.

Dette innebærer et løpende behov for å overvåke endringer i omgivelsene så vel som innad i sektoren som kan ha betydning på lengre sikt. Slike analyser må omsettes i en forsvarspolitik som rettleder Forsvarets utvikling og som kan konkretiseres i planer og tiltak for å skape nødvendig omstilling og endring.

Fremsynhet, fleksibilitet og robusthet er nødvendig for å sikre et forsvar tilpasset tidens behov.

Forsvarets evner må stadig fornyes, slik at Forsvaret forblir et relevant instrument for å ivareta norsk sikkerhet.

2. Komiteens merknader

2.1 Overordnede prinsipper, rammer og føringer

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Nina Mjøberg, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Siv Jensen, Tone Liljeroth, Sylvi Listhaug og Torkil Åmland, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, legger til grunn for sin behandling av denne proposisjonen at Forsvarets grunnleggende oppgave er å forsvare Norge og norske interesser og verdier mot eksterne trusler og angrep. Komiteen mener at det å opprettholde et militært forsvar er et avgjørende element i det grunnleggende og tidløse ansvaret det er å sikre borgernes, samfunnets og statens frihet og sikkerhet.

Komiteen anser NATO som hjørnesteinen i Norges sikkerhetspolitikk. Det transatlantiske forholdet har historisk vært, og vil fortsatt være, av avgjørende betydning for Norge.

Komiteen merker seg regjeringens prioriteringer slik de fremkommer i proposisjonen, og de hovedtemaer som tas opp til behandling. Komiteen viser til at proposisjonen er det første helhetlige resultatet av en prosessendring i retning av løpende langtidsplanlegging og -utvikling og derfor hovedsakelig er ment å adressere de mest aktuelle problemstillinger i årene fremover, ikke altomfattende endringer i forsvarssektoren i sin fulle bredde. Komiteen finner det derfor naturlig at regjeringen i denne proposisjonen prioriterer videreutvikling av Luftforsvaret, særlig i form av anskaffelse av nye kampfly og endringer i base- og støttestruktur i den kommende langtidsplanperioden. Komiteen vil likevel understreke den avgjørende betydningen av å vurdere Forsvarets oppgaver, struktur og ressursgrunnlag i sammenheng, ikke minst i lys av omfanget av kampflyanskaffelsen, som vil være en dimensjonerende faktor i utviklingen av fremtidens forsvar. I et slikt overordnet perspektiv ser komiteen også særlig positivt på de signaler regjeringen sender vedrørende viktigheten av en helhetlig personell- og kompetansereform i forsvarssektoren. Komiteen

anser dette arbeidet som meget viktig for Forsvarets videre utvikling.

Komiteen gir sin tilslutning til regjeringens perspektiv på den videre moderniseringen av forsvarssektoren som en prosess som aldri kan sies å være helt fullendt, men vil understreke behovet for samtidig å balansere en slik tilnærming med organisasjonens og de ansattes behov for forutsigbarhet og langsiktighet. Komiteen legger til grunn at det er behov for et kontinuerlig oppdatert, fleksibelt og mobilt forsvar som hurtig kan møte ulike utfordringer hjemme og ute. Komiteen mener at et slikt forsvar ikke kan bygges opp, eller gjenoppbygges raskt, men at man i dagens beslutninger må legge an et langsiktig, helhetlig og fremsynt perspektiv på Forsvarets utvikling. Beslutninger i dag skaper morgendagens forsvar.

Komiteen viser til at regjeringen legger til grunn at Forsvaret ved utgangen av inneværende planperiode i 2012 er fullfinansiert og i balanse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har likevel merket seg signaler om at så ikke er tilfelle. Flertallet deler en bekymring som en rekke høringsinstanser har for at dagens forsvarsstruktur ikke er tilstrekkelig finansiert, og at en ubalanse mellom struktur og økonomi derfor vil fortsette inn i en ny planperiode. Dette vil gi store nye utfordringer for den operative evnen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil vise til at regjeringen gjennom flere år har jobbet målrettet for å oppnå en bærekraftig balanse mellom ressurser, oppgaver, ambisjonsnivå og operativ evne i Forsvaret. Disse medlemmer mener vi i dag har et forsvar i god balanse, med evne til å ivareta dagens oppgaver og samtidig investere i moderne og fremtidsrettede kapasiteter.

Disse medlemmer vil vise til at den videre utviklingen av forsvarssektoren skal foregå på en helhetlig måte basert på et langsiktig perspektiv hvor den bærekraftige balansen ivaretas. Disse medlemmer vil videre vise til at for å kunne møte en verden i endring og i takt med aktuelle sikkerhetspolitiske utfordringer, må forsvarssektoren kontinuerlig fornyes og forbedres. Dette er etter disse medlemmers syn vesentlig for at forsvarssektoren fortsatt skal være et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til sine merknader knyttet til de økonomiske planforutsetningene i innstillingens

kapittel 1.6. Flertallet mener at det fortsatt er en ubalanse mellom Forsvarets pålagte oppgaver, struktur og økonomiske ressurser. Tilbakemeldinger fra sektoren, uavhengige observatører og sentrale forskningsmiljøer, som Forsvarets forskningsinstitutt, tyder på dette. Riksrevisjonens undersøkelser av sektoren gjennom årlige Dokument nr. 1 og forvaltningsrevisjoner i inneværende langidsperiode, konkluderer i samme retning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at sentrale forhold knyttet til ubalansen verken adresseres eller avhjelpes i regjeringens forslag til ny langtidsplan.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til sammensetningen av utenriks- og forsvarskomiteen denne stortingsperioden, der de tre opposisjonspartiene Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har flertall i komiteen, men ikke flertall i Stortinget. Disse medlemmer vil vise til at der disse tre partiene har flertall i denne innstillingen, mens Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti utgjør mindretallet, kan det gi et misvisende bilde av hva som er stortingsflertallets syn. Disse medlemmer vil understreke at komitémerknader der Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti utgjør mindretall i denne innstillingen, må forstås som om at de gir uttrykk for stortingsflertallets syn.

Komiteen vil særlig peke på behovet for økonomisk bærekraft og langsiktig forutsigbarhet i langtidsplanleggingen, og legger til grunn som avgjørende at oppgaver, økonomiske ressurser og ambisjonsnivå er i samsvar med hverandre.

Komiteen viser til at regjeringen i gjennomføringen av langtidsplanen vil prioritere å:

- styrke Forsvarets evne til å utgjøre en krigsforebyggende terskel gjennom å videreutvikle Forsvarets samlede kapabiliteter og betrakte militære evner i et helhetlig perspektiv, både nasjonalt og i en alliert kontekst
- bidra i internasjonale operasjoner for å sikre internasjonal fred og stabilitet, fremme en FN-ledet verdensorden og bidra til NATOs samlede stabiliserende og krigsforebyggende evne og slagkraft
- videreutvikle forsvarssektorens evne til å bistå det sivile samfunnet i krisesituasjoner på en smidig og effektiv måte, ved å legge til rette for regelmessig øving med andre sektorer og etater, herunder tydeliggjøre rolle og ansvar

- styrke arbeidet med forebyggende sikkerhet og IKT-sikkerhet på tvers av samfunnssektorene
- adressere forsvarssektorens kompetanseutfordringer gjennom en kompetansereform som skal videreutvikle sektorens evne til å tiltrekke, rekruttere, utvikle og anvende rett personell med rett kompetanse, og samtidig ivareta medarbeiderne

Forsvarets klart viktigste rolle er å forsvare Norge mot eksterne trusler og angrep, og militære oppgaver skal være dimensjonerende for Forsvarets kapasiteter og struktur. Komiteen vil videre vise til at gjennom evne til tilpasset og relevant respons i hele konfliktspekteret skal Forsvaret utgjøre en krigsforebyggende terskel som sikrer Norges sikkerhet og handlefrihet mot politisk, militært og andre former for press. Komiteen vil samtidig understreke at Forsvaret også yter verdifulle bidrag i andre krisesituasjoner, og besitter unike ressurser og kompetanse som kan supplere sivile myndigheters krisehåndtering ved behov. Komiteen anser at samhandling mellom sivile beredskapssetater, politi og Forsvaret skal gjøres så effektiv og sømløs som mulig. Komiteen imøteser i så henseende særlig resultatet av det pågående arbeidet med en revisjon av bistandsinstruksen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at det er en statlig kjerneoppgave å verne landets og borgernes frihet og sikkerhet mot ytre trusler og risiko. Et moderne forsvar må ha egnede kapasiteter til å forebygge og takle ulike former for angrep mot vårt territorium, inklusive infrastruktur som er vital for at samfunnet skal fungere. Vårt forsvar må kunne håndtere både kriser og kris-situasjoner. I tillegg til primæroppgavene knyttet til forsvar av vårt eget land må Norge også ha kapasitet til bidra til internasjonale fredsoperasjoner som er hjemlet i folkeretten.

Dette medlem mener Norge skal forankre sin sikkerhet i den internasjonale folkeretten og FN. Som et lite land er vi best tjent med å tuft vårt forsvar på samarbeidet i den nordatlantiske forsvarsalliansen. NATO skal fortsatt være hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk.

Sikkerhetssituasjonen og militær teknologi er i stadig utvikling. Dette medlem mener Forsvarets kapasiteter i takt med dette må videreutvikles for å kunne møte skiftende utfordringer på en best mulig måte. Dette medlem vil også understreke at det langsiktige arbeidet for å utvikle og beholde høyt spesialisert kompetanse i Forsvaret er en stor utfordring og vil vektlegge dette ved behandlingen av langtidsplanen for perioden 2013–2017.

Dette medlem vil påpeke at behandlingen av proposisjonen – og ikke minst svarene på de spørsmål som er stilt fra komiteens side – viser at det foreligger vesentlige usikkerheter knyttet til beslutningsgrunnlaget, herunder de økonomiske beregningene, for flere av de strukturelle endringene som regjeringen foreslår i langtidsplanen.

I den planperioden som ligger foran mener dette medlem at det er fornyelsen av Luftforsvaret, spesielt den kommende innfasingen av nye kampfly, som vil være den sentrale utfordringen. Siden kampflyanskaffelsen vil bli et ekstraordinært krevende investeringsprosjekt, støtter dette medlem prinsippet om midlertidige ekstrabevilgninger – ut over en videreføring av dagens forsvarsramme – slik at anskaffelsen av de nye kampflyene kan gjøres uten at det øvrige forsvaret blir skadelidende. Dette medlem støtter på denne bakgrunn regjeringens forslag til økonomiske rammer for den kommende planperioden.

Dette medlem støtter videre regjeringens ambisjon om å anskaffe 52 nye kampfly av typen F-35, det vil si 48 kampfly i tillegg til den allerede vedtatte anskaffelsen av fire treningsfly. Dette medlem erkjenner de usikkerheter som foreligger på kostnadssiden og legger til grunn de prinsipper regjeringen foreslår om beslutningsstrategi for kampflyanskaffelsen. Dette medlem vil i denne sammenheng understreke betydningen av at denne historisk store forsvarsinvesteringen ledsages av et omfattende industrisamarbeid mellom norsk og amerikansk industri.

Dette medlem vil støtte regjeringens forslag om at hovedbasen for de nye kampflyene legges til Ørland. Det bør i tillegg etableres en framskutt base for avkjæringsoppdrag (QRA) og tilpasset øving og trening i Nord-Norge. Dette medlem vil søke å finne en løsning hvor slik aktivitet i nord kan videreføres fra Bodø og viser til utdypende merknader andre steder i innstillingen om forutsetningene for dette.

Dette medlem finner ikke proposisjonens beslutningsgrunnlag tilstrekkelig til å støtte regjeringens forslag om nedleggelse av en rekke luftforsvarsfunksjoner på Rygge i Østfold. Dette medlem vil beholde Generalinspektøren i Luftforsvaret med stab, Luftoperativt inspektorat (LOI) og Luftforsvarets utdanningsinspektorat (LUI) på Rygge inntil en endelig avgjørelse om kampflybasestruktur og luftromskontroll er fattet, og vil understreke betydningen av å beholde den kompetanse som Luftforsvaret har ved forsvarsinstitusjonene på Rygge.

Dette medlem mener at forslaget om å nedlegge CRC Mågerø ikke er gitt en tilfredsstillende operativ begrunnelse og kan medføre økt sårbarhet knyttet til luftfartskontroll og fare for betydelig kom-

petansetap. Dette medlem går inn for å opprettholde dagens aktiviteter ved Luftforsvarets stasjon Mågerø, Luftkontrollskolen og Programmeringssenteret.

Dette medlem vil innen Heimevernets budsjettammer gå inn for å styrke Heimevernets innsatsstyrker og foreta en klarere fordeling av oppgaver mellom dem og HVs øvrige styrker. Dette medlem viser til utfyllende merknader om dette og sider ved Sjø-Heimevernets kommandostruktur andre steder i innstillingen.

Dette medlem viser for øvrig til sine utdypende merknader om de forskjellige deler av Forsvarets nye langtidsplan der disse drøftes i innstillingens ulike kapitler.

2.1.1 Sikkerhetspolitiske rammer og utviklingstrekk

Komiteen deler regjeringens syn på at sikkerhetspolitikkenes hovedmål er å ivareta Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. I analyser og konklusjoner må det legges til grunn et sikkerhetsbegrep som omfatter statssikkerhet, samfunnssikkerhet og individuell sikkerhet, men sikkerhetspolitikkenes hovedmål er å ivareta statssikkerheten og sikkerhetsbehov knyttet til statens eksistens, suverenitet og integritet i møtet med et bredt spekter av utfordringer og trusler – fra statlige og ikke-statlige aktører. Maktbruk eller trussel om maktbruk mot Norge skal ikke kunne gi avgjørende innflytelse på noen del av norsk politikk.

Komiteen viser til proposisjonens analyse av hvordan de overordnede sikkerhetspolitiske trender i det internasjonale systemet – der økonomisk, politisk og militær makt forskyves i retning Asia – kan få konsekvenser for Norge, norske nærområder, Europa og våre nærmeste allierte. De transatlantiske bånd er essensielle i NATO-samarbeidet. Norge må bidra til å opprettholde disse båndene og medvirke til alliansens troverdighet, relevans og effektivitet. NATOs nye strategiske konsept tilsier at alliansen skal rette mer oppmerksomhet mot sine nærområder enn på store «out-of-area» operasjoner fremover. Likevel må Norge være forberedt på flere forespørsler om å delta i internasjonale operasjoner med militære kapasiteter. Dette fordi Norge i dag står i en sterk økonomisk stilling sammenlignet med våre allierte, vi har utvist politisk vilje til å bidra, og fordi norsk militært personell løser sine oppdrag meget godt.

Komiteen viser til behandlingen av inneværende langtidsplan for Forsvaret (St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 318 (2007–2008)), der komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, satte som en forutsetning for norsk deltakelse i fler-nasjonale fredsstøttende operasjoner at «de er forankret i et klart og utvetydig FN-mandat eller annet

anerkjent folkerettslig grunnlag, slik som selvforsvar eller invitasjon fra et lands lovlige myndigheter».

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener disse forutsetningene fortsatt må ligge til grunn. Flertallet vil understreke at Norge også må være forberedt på å løse flere oppgaver i vårt eget interesseområde uten alliert involvering. Dette vil typisk være mindre krise- og episodehåndtering.

Komiteen vil i denne sammenheng understreke viktigheten av NATOs tilstedeværelse i Norge, gjennom kapasiteter som AWACS og permanent struktur som Joint Warfare Centre i Stavanger. Komiteen merker seg at endringer i norsk ledelsesstruktur skal gi større samsvar og tettere samarbeid med NATOs fremtidige hovedkvarterstruktur, og støtter denne ambisjonen. Komiteen mener det også må prioriteres å få flere nordmenn inn i sentrale funksjoner i NATO. Felles erfaringer fra operasjoner, trening og øvelser innen en allianseramme er viktig for å bygge interoperabilitet og tillit. Komiteen vil peke på viktigheten av alliert øvelse og trening i Norge – også i et sikkerhetspolitisk perspektiv.

Naboskapet med Russland er en permanent og avgjørende faktor i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Komiteen vil understreke dagens konstruktive og gode samarbeid med Russland, men anser samtidig at et asymmetrisk naboskap i sin natur også inneholder utfordringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at naboskapet med Russland både er en mulighet og en utfordring. Det er en mulighet ut fra flere forhold men ikke minst fordi Norge og Russland har samarbeidet og hatt handel seg imellom i lang tid. Pomorhandel var i sin tid svært viktig og knyttet Norge og Russland sammen. For mange nordmenn ble det en nærmere binding mellom Norge og Russland under 2. verdenskrig, ikke minst i Nord-Norge. Dette er en historisk forbindelse som mange av den eldre generasjon både i Norge og i Russland husker og verdsetter.

Disse medlemmer ønsker heller ikke å underslå det faktum at vi samarbeider godt på mange områder: Barentssamarbeid, rednings- og beredskapssamarbeid og militært samarbeid for å nevne noen.

På motsatt side mener disse medlemmer at dagens Russland har klare utfordringer. Det russiske demokratiet har et vesentlig forbedringspotensial. Russland har en demografisk utfordring som vil påvirke nasjonen i lang tid fremover. Også russisk næringsliv kan være utfordrende da russiske selskaper kan oppfattes å ha en noe variabel næringslivs-

etikk. Det finnes nok tilsvarende også i Norge, men disse medlemmer vil påpeke at norske selskaper i Russland har svært forskjellige erfaringer.

Disse medlemmer vil ellers vise til følgende merknad fra Innst. 236 S (2011–2012) Nordområdemeldingen:

«Samtidig erkjenner komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, at uforutsigbare rammevilkår for næringslivet, korrupsjon, manglende rettssikkerhet og manglende ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter som ytringsfrihet og organisasjonsfrihet er fundamentale utfordringer som det russiske samfunnet står overfor. Flertallet er av den oppfatning at Norges forhold til Russland både bilateralt og multilateralt må preges av forutsigbarhet og prinsippfasthet når det gjelder disse og andre utfordringer.»

Disse medlemmer vil derfor understreke at Russland er en viktig nasjon vi må forholde oss til, samtidig som vi må søke å ha et godt og forutsigbart forhold til landet. Det disse medlemmer vil advare mot er å være naive ovenfor vår store nabo i øst.

Disse medlemmer deler komitéflertallets bekymring når det gjelder dagens forsvarsstruktur.

Disse medlemmer vil i den anledning vise til Innst. 236 S (2011–2012), «Nordområdemeldingen», hvor Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti uttalte:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener imidlertid at det er en stor ubalanse mellom materiell, personell, infrastruktur og øving i Forsvaret. For hæren innebærer dette som et minimum å besitte en komplett og troverdig brigadepotensial, med evne til å løse oppdrag i hele konfliktspekteret. Flertallet viser til komiteens merknader om dette i Innst. S nr. 318 (2007–2008) Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier.»

Komiteen viser til den nylig behandlede nordområdemeldingen, Meld. St. 7 (2011–2012), jf. Innst. 236 S (2011–2012).

Komiteen vil peke på at nordområdene er i rask utvikling. I løpet av et par tiår har Arktis, Polhavet og tilstøtende kystområder gått fra å være et sikkerhetspolitisk spenningsområde til å bli et reelt og potensielt energi- og ressurspolitisk kraftsentrum med mulige leder for betydelig sjøtransport. Nordområdepolitikken har, fra etableringen av Barentssamarbeidet i 1992, gjennom den første nordområdemeldingen fra regjeringen Bondevik II til regjeringen Stoltenberg IIs nordområdestrategi og nordområdemeldinger, utviklet seg til å bli Norges viktigste strategiske satsingsområde.

Både dagens og fremtidens utfordringer i nordområdene har betydning for hvordan Forsvaret bør

utvikles og organiseres. De sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer i området vil kunne øke med økt oppmerksomhet og aktivitet, og oppgavene knyttet til Norges nærområder må tillegges stor vekt, også i lys av endringene i NATOs strategiske konsept fra 2010.

Komiteen viser til at Forsvaret utfører en lang rekke løpende oppdrag i nordområdene, knyttet til suverenitetshevdelse, overvåkning og etterretning, jurisdiksjonshåndhevelse, tilsyn, øvelser, trening og løpende operasjoner. Forsvaret løser, i tillegg til egne militære oppgaver, oppdrag på vegne av flere offentlige myndigheter. Sjøforsvarets og Kystvaktens fartøy og Luftforsvarets maritime patruljefly (MPA) er særlig viktige kapasiteter i norske interesseområder til havs.

Samtidig som Norges direkte sikkerhetspolitiske interesser forsvares gjennom NATO, mener komiteen at fred og stabilitet i vår del av verden best sikres gjennom et bredest mulig sikkerhetspolitisk samarbeid. FN som globalt samarbeidsforum, samt det europeiske forsvars- og sikkerhetssamarbeidet, er avgjørende for å sikre en fredelig utvikling i verden. Komiteen legger til grunn at Norge vil støtte opp om disse sikkerhetsinstitusjonene, og bidra til at beslutninger og initiativ fra institusjonene om nødvendig kan understøttes med militære ressurser.

I forbindelse med behandlingen av inneværende langtidsplan for Forsvaret (St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 318 (2007–2008)), stilte også Stortinget seg enstemmig bak regjeringens forutsetninger for norsk deltakelse i militære operasjoner. Forutsetningene er listet opp som mandat, regler for maktbruk, kommando og kontroll, styrkebeskyttelse og sanitet. Komiteen mener at disse forutsetningene fortsatt har gyldighet, og bør ligge til grunn for fremtidig norsk deltakelse i internasjonale militære operasjoner.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 15 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 306 (2008–2009), understreket videre Stortinget enstemmig at det er «en sentral norsk sikkerhetspolitisk interesse å opprettholde det transatlantiske fellesskapet gjennom NATO. I tillegg til det tradisjonelle kollektive forsvar av medlemsstatenes territorium ser komiteen også at norsk sikkerhet ivaretas ved å bidra til stabilitet utenfor det euroatlantiske området sammen med våre allierte».

Komiteen understreker viktigheten av å dimensjonere og trene Forsvaret til å kunne delta i utenlandsoperasjoner på kort varsel. Det nåværende bidraget i Afghanistan blir etter planen redusert fra høsten 2012. Operasjonen i Libya viser at en forespørsel om deltakelse i militæroperasjoner kan komme svært raskt.

Komiteen viser videre til omtalen av prioriteringer av deltakelse i operasjoner i Innst. S. nr. 316

(2007–2008). Stortinget stilte seg enstemmig bak følgende:

«Komiteen anser, som Regjeringen, at en rekke hensyn tilsier at norsk nærvær med militære avdelinger bør fokuseres mot et mindre antall operasjonsområder. Dette gir størst operativ effekt av knappe ressurser. Planlagte og pågående operasjoner forplikter etter komiteens oppfatning en stor del av Forsvaret. Når det skal tas hensyn til forsvarlig forvaltning av personell, må det derfor også legges opp til en forsvarlig hensiktsmessig rotasjonssyklus, som også tar hensyn til presset på Forsvarets personell.»

Komiteen slutter seg til dette også for kommende langtidsplanperiode.

Komiteen vil vise til at Forsvaret siden 2001 er utviklet til et innsatsforsvar, som med høy reaksjonsevne skal være i stand til å løse oppgaver både hjemme og ute.

2.1.2 Samfunnsmessige utviklingstrekk

Forsvaret utgjør en av statens bærende institusjoner og fungerer i tett gjensidig samspill med samfunnet for øvrig. Utviklingstrekk og trender som treffer det sivile samfunn vil også påvirke forsvarssektoren og omvendt. Komiteen ser at hvordan Forsvaret klarer å forholde seg til økonomiske, teknologiske og andre samfunnsmessige utviklingstrekk er avgjørende både for å skape en reell og effektiv forsvarsevne og for Forsvarets relevans og rolle i samfunnet og i møtet med den enkelte borger.

Komiteen bemerker det som meget positivt at Forsvaret nå i sterkere grad vektlegger åpenhet, og er flinkere til å fortelle om virksomheten. Det er et viktig bidrag til å binde Forsvaret og det sivile samfunnet sammen. I et samfunn i dyp fred som det norske, kan det være vanskelig å skape forståelse for behovet for et sterkt forsvar.

Behovet for økt samhandling mellom sivil og militær sektor om alt fra utdanning til informasjon er stort, og proposisjonen omtaler flere utviklingstrekk som underbygger dette.

Komiteen viser til proposisjonens omtale av at Norge «målt i forsvarsutgifter pr. innbygger ligger blant de høyeste i Europa». Likevel vil komiteen understreke at det avgjørende er om vi finansierer den forsvarsstrukturen vi har, og at den operative evnen samsvarer med de mål vi setter for Forsvaret.

Når det gjelder de teknologiske utviklingstrekene, vil komiteen særlig trekke frem følgende forhold i proposisjonen:

- Nettverksbasert forsvar (NbF) blir stadig viktigere for den operative evnen. Samtidig øker det også sårbarheten å knytte enheter og avdelinger sammen i nettverk ved å bruke informasjonstek-

nologi. Særlig er den stadig voksende problematikken rundt cyberangrep en utfordring.

- Proposisjonen omtaler at det går en «grense for hvor lavt antall enheter kan settes før kapasiteten mister sin relevans».

Komiteen deler denne vurderingen. Samtidig er det viktig å utvide perspektivet til å ikke bare omhandle telling av enheter, men i like sterk grad vurdere hvilken operativ evne hver enhet har, alene og i samvirke med mindre enheter og avdelinger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil videre bemerke at prisveksten for militært materiell skiller seg fra den ordinære prisveksten. Flertallet vil peke på at det både gjennom høringer og møter er fremholdt for komiteen at det er omstridt hvorvidt denne sektorspesifikke prisveksten faktisk kompenseres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil også vise til at prisveksten for militært materiell skiller seg fra den ordinære prisveksten, og er derfor tilfreds med at forsvarssektoren i mange år har fått en sektorspesifikk kompensasjon som har ligget over det en ren KPI-basert kompensasjon ville gitt.

Komiteen viser til proposisjonens redegjørelse for hvilke implikasjoner regjeringen anser at summen av samfunnsmessige utviklingstrekk vil ha for den fremtidige anvendelsen og utformingen av Forsvaret, og anser at redegjørelsen på en god måte oppsummerer viktige premisser og føringer for Forsvarets utvikling og innretning.

2.1.3 Forsvarspolitiske rammer og retningslinjer

Komiteen er enig med regjeringens omtale av Forsvarets oppgaver, som er å:

1. Utgjøre en krigsforebyggende terskel med basis i NATO-medlemskapet
2. Forsvare Norge og allierte mot alvorlige trusler, anslag og angrep, innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar
3. Avverge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser med nasjonale ressurser, herunder legge til rette for alliert engasjement om nødvendig
4. Sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom tidsmessig overvåkning og etterretning
5. Hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter

6. Ivareta myndighetsutøvelse på avgrensede områder
7. Delta i flernasjonalt krisehåndtering, herunder fredsstøttende operasjoner
8. Bidra til internasjonalt samarbeid på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området
9. Bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver

Proposisjonen omtaler i kapitlet områdene totalforsvar, beredskap, øving, trening. Komiteen vil understreke viktigheten av å trekke på samfunnets samlede ressurser. Norge er et lite land med utfordrende geografi og begrensede ressurser. Det er lite hensiktsmessig å bygge opp parallelle, ressurskonkurrerende strukturer for å ivareta oppgaver som bedre kan løses i fellesskap og med sambruk av kapasiteter.

Komiteen imøteser resultatet av det pågående arbeidet fra utvalget som skal gjennomgå oppgavefordeling, samordning og samarbeidsformer mellom Heimevernet, Sivilforsvaret og politireserven. Utvalgsarbeidet er et viktig signal om tettere samarbeid mellom etatene. Det samme gjelder for den varslede stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og Forsvarets kapasiteter til støtte for sivilt samfunn.

Komiteen er opptatt av at alle etater og myndighetsorganisasjoner skal bidra på en best mulig måte for å sikre innbyggere og eiendom dersom en katastrofe eller andre situasjoner skulle kreve det. Komiteen er opptatt av at skillet mellom militære og sivile oppgaver ikke blir visket ut i prinsipiell forstand. Komiteen mener det er naturlig at Forsvaret avgir ressurser til det sivile samfunn der det er nødvendig. Komiteen vil understreke at de sivile kapasitetene i de ulike etater innenfor forebygging og innsats må være dimensjonert slik at de fyller de behov man anser nødvendige. Komiteen vil understreke at Forsvarets kapasiteter og kapabiliteter først og fremst er tiltenkt militære operasjoner, dette gjelder også HV, og at sivile behov ikke må være premissgivende for Forsvarets innretning.

Komiteen støtter også sterkere prioritering av forsvarssektoren i det digitale rom, og viser til sine merknader om dette nedenfor.

De senere årene har flernasjonalt kapabilitets-samarbeid fått mer oppmerksomhet. Dette skyldes både ønsket om bedre operative løsninger og behovet for større økonomisk bærekraft. Komiteen støtter både NATOs «Smart Defence»-konsept og EUs fokus på «Pooling and sharing». Det nordiske forsvarssamarbeid videreutvikles, og er et supplement til de nordiske landenes primære alliansetilknytninger.

Komiteen viser til at det nordiske forsvarssamarbeidet i dag primært organiseres gjennom

NORDEFECO-strukturen, hvor en gradvis og praktisk rettet utvidelse og styrking av samarbeidet, forankret i nasjonale strukturer, ligger til grunn. Komiteen støtter en slik tilnærming, og vil understreke viktigheten av koordinerte materiellanskaffelser, systemlighet og interoperabilitet for å kunne hente ut større operative og økonomiske effekter av samarbeidet på sikt. Dette perspektivet må tillegges betydelig vekt også ved nasjonale materiellanskaffelser.

Komiteen har også merket seg verdien av flernasjonalt samarbeid knyttet til kampfly. Det europeiske samarbeidet mellom stater som flyr F-16 (EPAF) er ansett som meget vellykket, og komiteen legger til grunn at Norge bidrar til at et tilsvarende samarbeid utvikles mellom stater som vil fly F-35. Gitt F-35 programmets innretning, ikke minst knyttet til vedlikehold og oppgraderinger, er flernasjonalt samarbeid en forutsetning for suksess.

I en nordisk kontekst er den omfattende samtrentingen mellom Finland, Sverige og Norge, gjennom utviklingen av Cross Border Training-konseptet, et verdifullt operativt tilskudd til landenes luftforsvar gjennom nordisk samarbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at dette i stor grad i dag gjennomføres fra Bodø.

2.2 Struktur, organisasjon og operativ evne

2.2.1 Personell og kompetanse

Komiteen deler vurderingen av at evnen til å tiltrekke, rekruttere, utvikle, anvende og beholde rett personell med rett kompetanse utgjør en av forsvarssektorens viktigste utfordringer. Komiteen er tilfreds med at regjeringen nå signaliserer at problemstillinger knyttet til personell og kompetanse skal prioriteres høyt i kommende langtidsperiode. Komiteen anser det som avgjørende for Forsvarets og sektorens videre utvikling at man lykkes med å tiltrekke seg og beholde kompetent personell. Ettersom både Forsvaret og samfunnet for øvrig har gjennomgått omfattende endringer, er det samtidig svært viktig at sektorens helhetlige personell- og kompetansestruktur utvikles i tråd med og tilpasses endrede forutsetninger og behov.

Komiteen ser at omstillingen av Forsvaret gjennom de siste tiår har medført en serie omfattende endringer for de ansatte, uten at personell- og kompetanseområdet som helhet har vært en integrert del av omstillingen til et innsatsforsvar, og bare i begrenset grad vært gjenstand for helhetlig og systematisk analyse og reform.

Komiteen ser hvordan endrede demografiske og samfunnsmessige utviklingstrekk påvirker og vil påvirke Forsvarets mulighet til å rekruttere og

beholde høykompetent og motivert personell. Nye tider stiller nye krav til Forsvaret og sektoren som arbeidsgiver. Dette er en utvikling komiteen forutsetter at man er bevisst. Arbeidsmarkedet er i stadig større grad mobilt, og til dels internasjonalisert. Kvinners arbeidsdeltagelse i samfunnet er vesentlig høyere, og karrierevalg må fattes med hensyn til et samlet behov i familien. Komiteen ser hvordan enkelte særtrekk ved Forsvaret, som deltagelse i internasjonale operasjoner, innebærer et betydelig press på familien for mange forsvarsansatte og har med bekymring merket seg en viss overhyppighet av samlivsbrudd i denne gruppen sammenlignet med befolkningen utenfor sektoren. Komiteen forutsetter at dette er en problemstilling som adresseres med stort alvor i det videre arbeidet med Forsvarets personellpolitikk.

Komiteen merker seg at det i dagens arbeidsmarked er stor konkurranse om arbeidskraft, og at en rekke kategorier av kompetanse i Forsvaret er svært ettertraktet i det sivile arbeidsmarkedet. Forsvaret må derfor ta nødvendige grep for å tiltrekke seg personell som ønsker å utvikle militær kompetanse. Komiteen merker seg videre at dette spesielt gjelder teknisk kompetanse, noe som utgjør en særlig utfordring i Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Forsvarets logistikkorganisasjon. Komiteen har mottatt en rekke signaler som tyder på at manglende evne til å beholde personell med spesifikk teknisk kompetanse går ut over operativ evne og aktivitet, eller medfører uakseptabelt arbeidspress på allerede pressede fagmiljøer. Komiteen er videre bevisst ufordringene knyttet til å rekruttere og beholde personell med merkantil kompetanse til å forvalte Forsvarets omfattende investeringsportefølje.

Komiteen viser til at hovedmålsettingen for forsvarssektorens personellpolitikk er å styrke arbeidet med å rekruttere, beholde og videreutvikle både militære og sivile medarbeidere med høy motivasjon og riktig kompetanse, tilpasset Forsvarets behov og oppgaver, og at målsettingene som ble formulert i St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 318 (2007–2008), i hovedsak ligger fast, men skal videreutvikles på sentrale områder. Komiteen viser videre til at regjeringen skisserer seks hovedprioriteringer for personell- og kompetanseområdet i langtidsplanen, og komiteen sier seg enig i retning og intensjon i disse prioriteringene. Komiteen ser at sektoren må sikre et kompetansemangfold som ivaretar behov for kontinuitet, kvalitet og fleksibilitet, bredde- og spisskompetanse, og at dette krever bredere rekruttering og muligheten for mer fleksible karriereløp enn i dag. Det må legges til rette for større mulighet for samhandling med samfunnet for øvrig i arbeidet med personell- og kompetansespørsmål i sektoren. Økt mulighet for karriereveksling, med

sivilt meritterende utdanning og kurs, er et bidrag til dette.

Komiteen anser prinsipielt at arbeidet med personell- og kompetansespørsmål burde vært behandlet som en del av langtidsplanarbeidet, og imøteser med betydelig forventning en operasjonalisering og konkretisering av de overordnede prioriteringene på feltet som er skissert i proposisjonen i forbindelse med den stortingsmeldingen om personell og kompetanse som regjeringen har meldt at den vil legge frem ved årsskiftet 2012/2013. Stortingsmeldingen vil utgjøre en viktig første milepæl for dette arbeidet. Komiteen merker seg at arbeidet med personell- og kompetansespørsmål nå er organisert som en programfunksjon under departementet, og forutsetter at dette bidrar til at arbeidet gjennomføres effektivt og med vekt på helhetlige og fremtidsrettede løsninger. Komiteen anser at reformen av personell- og kompetansesfeltet vil kreve et omfattende sett med konkrete tiltak av ulik art med varierende tidsperspektiv på både iverksettelse og effekt, og det er derfor viktig med en strategisk tilnærming til arbeidet. En tidsplan for konkrete beslutninger og gjennomføring av tiltak må presenteres så snart det er mulig. Komiteen forventer å bli holdt løpende oppdatert om tidsplan og fremdrift på egnet vis.

I det omfattende reformarbeidet som nå er påbegynt, vil komiteen særlig peke på viktigheten av dialog og samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene, for å sikre nødvendig forankring for beslutninger og gjennomføring.

Komiteen finner det påkrevet at arbeidet med personell- og kompetansereformen inneholder en helhetlig gjennomgang av dagens befalsordning – inkludert forhold knyttet til utdanning, ansettelse, gradssystem, disponering og lønn – for å sikre at befalsordningen er tilpasset Forsvarets og medarbeidernes behov og samfunnet for øvrig. Komiteen ber om at dette arbeidet prioriteres.

Komiteen anser det også som nødvendig å revurdere dagens ordning for grenaderer. Erfaring tilsier at Forsvarets grenaderkorps i dag har for kort ståtid og høy turnover. Formelle og strukturelle årsaker til dette, med opphav i dagens ordning, må identifiseres og avhjelpes.

Komiteen viser til redegjørelsen for bakgrunnen for og erfaringene med avdelingsbefalsordningen. Komiteen merker seg særlig de utfordringene dagens ordning og praktiseringen av den medfører. Komiteen ser at avgang, kort ståtid og lav gjennomsnittsalder kan bety at man i dag ikke møter Forsvarets behov for spesialisert kompetanse. Aldersgrensen i dagens ordning på 35 år kan føre til at Forsvaret i utgangspunktet mister høykompetent og spesialiserte ansatte tidlig og har i tillegg bidratt til at mange i realiteten slutter langt tidligere, for å gjen-

nomføre et karrierebytte på et tidligere og mer egnet tidspunkt. Forsvaret mister altså svært mye kompetent personell. Komiteen forutsetter derfor at aldersgrensen tas opp til vurdering ved gjennomgangen av befalsordningen. Komiteen vil understreke behovet for et helhetlig opplegg for utdanning, annen kompetanseheving, lønnsforhold og bonusanvendelse som samlet sikrer at avdelingsbefalet er kvalifisert for annen karriere etter endt tilsetningsforhold. Komiteen viser til at regjeringen ønsker å videreføre yrkestilsetting av avdelingsbefal etter Forsvarets behov med mindre justeringer av seleksjonssystemet og tidspunktet for yrkestilsetting, og at Forsvaret skal legge til rette for en mer fleksibel bruk av tidsbegrensninger i stilling for å redusere unødvendig rotasjon i funksjoner der det er stort behov for kontinuitet.

Komiteen legger til grunn at lønnsdannelse i sektoren skjer i dialog med arbeidstakerorganisasjonene og gjennom Hovedtariffavtalen i Staten, men merker seg at regjeringen mener at systemet for avlønning i for stor grad har belønnet vertikal karriere og utvikling av breddekompetanse, mens horisontale karriereløp og økt ståtid ikke har tilstrekkelige incentiver. Komiteen forutsetter at lønnsystemene skal bygge oppunder de personalpolitiske målsettinger knyttet til ståtid, kontinuitet og muligheter for reell horisontal karriere.

Komiteen er videre kjent med den pågående diskusjonen knyttet til en mulig omlegging av dagens ordning i retning av et spesialistsystem i tråd med det som er standard i NATO, hvor grader fordeles langs en skala fra 1 til 9 innenfor kategoriene OF og OR, og registrerer med interesse de pågående prøveprosjektene knyttet til en slik spesialistordning som pågår i deler av Forsvaret. Komiteen merker seg også med interesse mulige norske løsninger som er skissert av befalsorganisasjonene. Komiteen forutsetter at det i det kommende arbeidet med personell- og kompetansereform og helhetlig gjennomgang av befalsordningen blir grundig vurdert hvorvidt et slikt system også bør innføres i Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, ber om en snarlig prinsippbeslutning knyttet til spørsmålet om innføring av en befalsstruktur for henholdsvis generalister og spesialister i tråd med NATO-standarder. Flertallet ser klare fordele ved at befalsordningen er NATO-tilpasset, ikke minst for å sikre best mulig grunnlag for internasjonalt samvirke og kosteffektiv drift, et hovedmoment i konseptet «Smart Defense». Forsvarets behov for både generalist- og spesialistkompetanse bør reflekteres i befalsordningen. Flertallet ber om at dette arbeidet prioriteres tidlig i perioden, og viser i den

forbindelse særlig til det brev av 18. mai 2012, som komiteens medlemmer mottok fra offiserer og spesialister i Hæren og Sjøforsvaret om behovet for å få rask avklaring i dette spørsmålet.

Komiteens medlemmer fra Høyre imøteser en helhetlig gjennomgang av befalsordningen og viser i den forbindelse til at disse medlemmer foreslo dette allerede i 2010 gjennom Dokument 8:162 S (2009–2010), jf. Innst. 80 S (2010–2011), uten da å få regjeringens tilslutning.

Komiteen anser at reservebefal og -mannskaper innehar verdifull militær og sivil kompetanse og utgjør en viktig ressurs for beredskap, styrking av de stående avdelingene ved krisehåndtering over tid, og for utholdenhet i bidrag til operasjoner. Komiteen anerkjenner at Forsvaret har behov for større utholdenhet og en dypere styrkebrønn enn i dag, og støtter derfor innføringen av en løsning med en systematisert reserve av nylig utdannet personell som er dedikert til avdelinger og fartøy. Komiteen ber om å bli nærmere informert om utviklingen og innføringen av denne ordningen på egnet vis.

Komiteen anser verneplikten som et fundament i Forsvaret, og er enig i at praktiseringen av verneplikten gjennom førstegangstjenesten må bidra til å sikre Forsvarets legitimitet og forankring i samfunnet gjennom en bred rekruttering til Forsvaret som gjenspeiler befolkningen. Komiteen er kjent med at verneplikten har bred oppslutning i befolkningen og ser at soldater inne til førstegangstjeneste utfører viktige fredstidsoppgaver for Forsvaret. Komiteen ser også at førstegangstjenesten løpende må videreutvikles og tilpasses Forsvarets behov, og at vernepliktsmodellen må ta høyde for økt krav til kvalitet, større kompleksitet, gjenbruk av mannskaper og kostnadseffektivitet. Komiteen støtter derfor at det åpnes for en større grad av differensiering av førstegangstjenesten i Hæren.

Komiteen er opptatt av at vernepliktige mannskaper som gjennomfører førstegangstjeneste sikres en tilstrekkelig meningsfylt tjeneste og en reell militær grunnutdannelse med øvelse og trening. Komiteen forventer at arbeidet med statusheving, kompetansebygging og en sivilt meritterende førstegangstjeneste styrkes og gjennomføres systematisk i tråd med anbefalingene fra arbeidsgruppen for statusheving som ble levert i 2009.

Komiteen vil anmode om at det i arbeidet med den nevnte stortingsmeldingen foretas en gjennomgang av dagens befalsordning, der man også ser på ulike modeller for en helhetlig befalsordning tilpasset dagens innsatsforsvar. I meldingen må også Forsvarets behov for vervet og sivilt personell og deres karriere- og ansettelsesvilkår vurderes inn i dette.

Komiteen er videre enig i at Forsvaret skal legge til rette for å øke antallet sivile og militære lærlinger, og at det skal vurderes ordninger og tiltak som gjør Forsvaret bedre i stand til å ivareta og utvikle den kompetansen som lærlingene representerer. Videre engasjement av lærlinger er etter komiteens oppfatning en nyttig kilde til rekruttering av teknisk kompetanse der Forsvaret har behov for dette.

Komiteen merker seg redegjørelsen for hvordan dagens vernepliktsordning bare delvis oppfyller sin funksjon med å forankre og legitimere Forsvaret i folket og sikre Forsvarets muligheter til å rekruttere blant de best egnede i samfunnet, så lenge plikten kun omfatter den mannlige delen av befolkningen, og at den kjønnsbaserte verneplikten ikke reflekterer det faktiske behovet for arbeidskraft og kompetanse i dagens forsvar. Komiteen støtter at en kjønnsnøytral verneplikt vurderes, basert blant annet på erfaringene som nå høstes i forbindelse med sesjonsplikt for kvinner, men viser samtidig til at oppfølgingen av en slik evaluering, som ifølge departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål skal ferdigstilles våren 2014, ikke må trekke for langt ut i tid. Tillitsmannsordningen (TMO) understreket dette sterkt i åpen høring med komiteen.

Komiteen understreker at innføring av kjønnsnøytral verneplikt først og fremst er et politisk spørsmål, og at regjeringen må komme tilbake med en vurdering av å innføre kjønnsnøytral verneplikt i forbindelse med den bebudede kompetansemeldingen.

Komiteen vil gi sin anerkjennelse til veteraner som har gitt store bidrag i tjeneste for Norge i ulike utenlandsoperasjoner i flere tiår. Over 100 000 norske soldater har tjenestegjort utenlands siden 1947. Komiteen deler synet på Forsvarets veteraner som en viktig ressurs for det norske samfunnet og som viktige bidragsytere i arbeidsliv og lokalsamfunn.

Samfunnet har et klart ansvar for å ivareta personellet og deres nærmeste når Forsvaret deltar i internasjonale operasjoner. Komiteen understreker at dette ansvaret forutsetter felles forpliktelser og samarbeid på tvers av departementer og sektorer – før, under og etter tjeneste. Et samlet storting har gjennom flere år økt oppmerksomheten rundt veteran-spørsmål, og det er iverksatt et bredt spekter av tiltak, ikke minst med bakgrunn i St.meld. nr. 34 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 298 (2008–2009,) og den påfølgende handlingsplanen «I tjeneste for Norge», regjeringens handlingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter utenlandstjeneste, som ble lansert i mai 2011. Komiteen har merket seg gjennomføringsplanen for tiltakene i handlingsplanen og merker seg at 27 av de 126 tiltakene har status som «implementert». Komiteen forutsetter at de resterende tiltakene gjennomføres så raskt som mulig, og

forventer å bli holdt orientert om fremdriften i gjennomføringen i de årlige budsjettproposisjonene fremover.

Komiteen merker seg at Forsvaret har opprettet en prosjektorganisasjon, Forsvarets veteranjeneste, som skal legge grunnlaget for et effektivt apparat som ivaretar veteraner i tjeneste og veteraner som har avsluttet sitt arbeidstakerforhold i Forsvaret gjennom å bidra til at veteraner som søker hjelp skal kunne henvende seg til ett punkt som så veileder videre etter behov.

Komiteen støtter det overordnede prinsippet at veteraner som har behov for oppfølging skal følges opp av samfunnets ordinære helse- og omsorgstjenester og sosialfunksjoner, men understreker at dette stiller svært høye krav til disse tjenestenes fleksibilitet, rådgivning og veiledning og ikke minst kompetanseoppbygging. Erfaring tilsier at dette i for stor grad mangler i dag. Komiteen er kjent med at det i veterankretser er særlig stor frustrasjon med manglende kompetanse, tungrodd byråkrati og lange saksbehandlingstider hos Nav og Statens Pensjonskasse. Komiteen forventer at dette avhjelpes. Komiteen understreker også behovet for ny forskning på veteraners levekår og systematisk kartlegging av fysiske og psykiske skader som kan bidra til å planlegge og møte veteranens behov for samfunnets hjelpetjenester.

Komiteen støtter proposisjonens forslag om å vurdere at kompetanse fra utenlandsoperasjoner skal kunne gi formelle kvalifikasjoner. Komiteen viser til «Pilotprosjekt Østerdalen» som viktig i arbeidet for veteraner. Samtidig er det svært viktig å etablere gode tilbud for veteraner også i de store byene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil gi regjeringen ros for gjennom flere år å ha arbeidet for å styrke anerkjennelsen og oppfølgingen av Forsvarets veteraner. Regjeringen har, med Stortingets fulle støtte, lagt ned en betydelig innsats, som samlet har hatt stor politisk, symbolsk og praktisk effekt.

Flertallet ser likevel et klart behov for ytterligere forbedringer på området. Ikke minst gjelder dette regelverket for, og praktiseringen av, de økonomiske kompensasjonsordningene for skadde veteraner.

Flertallet viser i den forbindelse til sine tidligere respektive forslag og merknader når disse spørsmålene har vært til behandling i Stortinget. Flertallet vil påpeke at arbeidet for å styrke veteranens stilling fortsatt svekkes av at dagens mengde av grunnlag og ordninger for erstatning til skadde veteraner oppleves som uoversiktlig og uryddig, og fortsatt ikke legger et prinsipp om lik erstatning for lik

skade til grunn. Flertallet ser videre at det er et sterkt behov for å samle og forenkle dagens erstatningsordninger, og vil også be om at det utredes å innføre en enhetlig og tjenestebasert kompensasjonsordning, i form av en modernisert «krigspensjon» eller tilsvarende, som et tillegg eller helhetlig alternativ til dagens ordninger.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Det nedsettes et bredt sammensatt offentlig utvalg som skal vurdere et helhetlig tjenestebasert tillegg eller alternativ til dagens erstatningsbaserte kompensasjonsordninger for skadde veteraner, i form av en modernisert krigspensjon eller tilsvarende.»

Det er ytterligere behov for å konkretisere og tidfeste implementeringen av en rekke av de tiltakene som er skissert i regjeringens handlingsplan. Flertallet ber om en rask ferdigstillelse av levekårsundersøkelsen for veteraner, som er en forutsetning for en effektiv og empirisk basert implementering av nødvendige tiltak og endringer.

Selv om intensjonene i «Pilotprosjekt Østerdalen» er meget gode, bør det, etter flertallets oppfatning, vurderes å samle og sentralisere kompetansen knyttet til veteraners økonomiske og juridiske rettigheter i forvaltningen, f.eks. gjennom en modell i tråd med det tidligere Krigsinvalidekontoret i Rikstrygdeverket. Dette ville kunne sikre implementering av «en dør inn»-prinsippet også innen sivil forvaltning, og bidra til samling og styrking av kompetanse og enhetlig praksis på området.

2.2.2 Luftforsvaret

Komiteen viser til sine innledende merknader i denne innstillingen og merker seg at Luftforsvarets videre utvikling, ikke minst i lys av anskaffelsen av F-35 kampfly, utgjør hoveddelen av den foreliggende proposisjonen.

Komiteen vet at kontroll i luftrommet er en forutsetning for at land-, luft- og sjøstyrker kan løse sine oppdrag, og at Luftforsvaret, i tillegg til å utgjøre en sentral komponent i et krigsforebyggende terskelforsvar, kontinuerlig bidrar i overvåkning, suverenitetsutøvelse og myndighetsutøvelse, blant annet gjennom luftovervåkning og kontroll, kampflyberedskap, maritime overvåkningsfly og helikoptre til støtte for Kystvakten og Marinen.

Komiteen anser at Luftforsvarets fleksibilitet, reaksjonsevne og mobilitet knyttet til rask innsetting av ressurser der hvor behov måtte oppstå, både nasjonalt og internasjonalt, er en av Luftforsvarets særskilte styrker. Forsvarsgrenens operative struktur inkluderer mobil logistikk og beskyttelse, som raskt

kan flytte til baser nær innsatsområdet. Luftforsvaret har evne til overvåkning, informasjonsinnhenting, luftkontroll, suverenitetshevdelse, engasjering av mål i luften, på land, på og under sjøoverflaten, og transport av personell og materiell, og utgjør en forutsetning for og tilleggsverdi til fellesoperasjoner og god utnyttelse av kapasiteter fra de andre forsvarsgrenene.

Komiteen vil anerkjenne den betydelige innsats Luftforsvaret har lagt ned i bidrag til utenlandsoperasjoner og det høye nivå som er utvist ved gjennomføringen av operasjonene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter en videreføring av Luftforsvarets driftsansvar for redningshelikoptrene på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet, og støtter også operasjoner innen ressurs- og miljøoppsyn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet forholder seg til at Luftforsvaret pr. i dag har ansvaret for redningshelikoptrene på Fastlands-Norge. På Svalbard utføres tjenesten av et sivilt selskap, Airlift AS. Dette selskapet har også i perioder hatt beredskap på fastlandet, etter avtale med JD, slik at 330-skvadronen har hatt anledning til å trene og utføre andre typer viktige oppdrag.

Disse medlemmer ønsker å understreke at Fremskrittspartiet i fremtiden ønsker å se på muligheten for å la sivile selskaper utføre deler av den tjenesten luftforsvaret ved 330-skvadronen utfører. Forutsetningen er i så fall at dette skjer etter gitte redningsfaglige kriterier og innenfor gjeldende luftfartsregelverk. Det foregår jevnlig debatter om hvem som bør utføre slike tjenester, og disse medlemmer er åpne for at det også kan komme endringer her i landet på sikt.

KAMPFLYANSKAFFELSEN

Komiteen deler vurderingen av at kampflyanskaffelsen utgjør kommende langtidsperiodes største og viktigste enkeltsak. Gjennomføringen og virkningene av kampflyanskaffelsen vil avgjøre Forsvarets retning og utvikling også langt utover kommende periode. Det er derfor av avgjørende betydning at anskaffelsen vedtas og gjennomføres på en forutsigbar, gjennomsiiktig og kostnadseffektiv måte. Komiteen er enig i at kampflybeslutningen i høy grad vil definere Norges forsvarsambisjon, og at lokaliseringsbeslutningen setter retningen for hele Luftforsvarets lokalisering og organisering.

Komiteen ser positivt på at regjeringen signaliserer at den ønsker bred og tverrpolitisk forankring av det neste tiårets største forsvarsanskaffelse.

Komiteen anser kampfly som en grunnleggende kapasitet i Norges forsvarsstruktur, en forutsetning for å opprettholde Forsvarets evne til å reagere hurtig over store avstander og for å håndheve norsk suverenitet i luftrommet, i fred, krise og krig. Et moderne kampflyvåpen er en helt nødvendig del av en krigsforebyggende terskel. Komiteen merker seg redegjørelsen for F-35s operative kapabiliteter og fellesoperative evner, med allværskapasitet, unike sensorer og avanserte våpen, kombinert med avansert kommunikasjonsteknologi, som skal utgjøre et nav i fremtidige nettverksbaserte fellesoperasjoner. Komiteen vil understreke at nettopp oppfyllelsen av nåværende og fremtidige operative og tekniske krav var hovedårsaken til at Stortinget gav sin tilslutning til å starte prosessen med å anskaffe F-35. Komiteen anser realisering av flyets betydelige operative kapabiliteter, som ligger til grunn for det norske valget, som en klar forutsetning for endelig anskaffelse.

Komiteen viser til Stortingets tidligere behandling av ambisjon for kampflyvåpenet og de tidligere fasene av anskaffelsen gjennom Innst. S. nr. 318 (2007–2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008), Innst. S. nr. 299 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 36 (2008–2009) og Innst. S. nr. 441 (2010–2011), jf. St.prp. nr. 100 S (2010–2011). Stortinget har gjennom vedtak som er fattet ved behandlingen av disse sakene gitt sin tilslutning til at F-35 erstatter F-16 som Luftforsvarets primære kampsystem og at det anskaffes fire treningsfly. Disse beslutningene, og forutsetningene for dem, ligger til grunn for den videre prosessen.

Komiteen merker seg at regjeringen legger til grunn den forsvarsambisjonen som er trukket opp i St.prp. nr. 48 (2007–2008) også for den kommende langtidsplanen. Komiteen er kjent med at dette inkluderer et ambisjonsnivå hvor det forutsettes at Norge skal ha evne til å kunne stille en kontinuerlig kampflyberedskap. Denne beredskapen skal kunne økes for å ivareta kontinuerlig luftpatruljering over et gitt område. Ut fra dette ambisjonsnivået er det utledet et antall kampfly og mannskaper som gir evne til beredskap med forskjellig omfang, reaksjonstid og varighet, og med et krav om samtidighet mellom aktivitetene. Disse er:

- NATO Quick Reaction Alert (QRA)
- Høy luftmilitær beredskap (HLB)
- Kontinuerlig luftpatrulje (CAP)
- Multirolle kampfly av skvadronstørrelse i henhold til NATOs styrkemål

Dette utgjør i sum grunnlaget for den totale dimensjoneringen av kampflyvåpenet.

Komiteen viser til at totalbehovet for antall F-35 i St.prp. nr. 36 (2008–2009) ble vurdert til å være inntil 56 fly, men at et justert operasjonsmønster, økt bruk av simulatortrening og en nasjonal logistikk løsning som, sammen med en utstrakt bruk av flernasjonalt samarbeid, kosteffektivt skal ivareta Norges behov, har resultert i en oppdatert antallsvurdering som viser et behov for 48 operative fly pluss fire fly for treningsformål. Komiteen merker seg at regjeringen derfor har en ambisjon om å anskaffe 48 kampfly i tillegg til den allerede vedtatte anskaffelsen av fire treningsfly, det vil si til sammen 52 kampfly. Komiteen gir sin tilslutning til en ambisjon for anskaffelse av til sammen 52 kampfly.

Komiteen viser til Forsvarssjefens uttalelse om ambisjonsnivået i Vedlegg 1 til proposisjonen:

«Gjeldende ambisjonsnivå fordrer totalt 52 nye kampfly. Ved et færre antall kampfly enn dette vil ikke ambisjonsnivået nås.»

Komiteen viser til at Stortinget la dette prinsippet som en grunnforutsetning for anskaffelsen allerede ved sin behandling av St.prp. nr. 36 (2008–2009).

Komiteen merker seg at regjeringen legger opp til at en løpende vurderer anskaffelsens endelige omfang og realiseringstempo, og at det derfor planlegges for at den endelige kampflyanskaffelsen kan ligge i et intervall på 42 til 48 kampfly, i tillegg til treningsflyene, hvor en endelig beslutning om anskaffelse av de siste seks kampflyene skal tas etter at de første 42 kampflyene er bestilt.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil i den forbindelse vise til Forsvarssjefens prinsipielle syn på utviklingen av Forsvaret hvor Forsvarssjefen påpeker viktigheten av å opprettholde ambisjonsnivået for antallet fly ettersom den fellesoperative evnen til å håndtere de mest krevende nasjonale utfordringene vil reduseres ved et lavere antall.

Disse medlemmene anser at kampfly er en grunnleggende kapasitet i Forsvaret og har stor innvirkning på den totale forsvarsevnen. En videreføring av oppgavene og ambisjonsnivået forutsetter en kampflykapasitet i tråd med det ambisjonsnivået som er lagt. Gitt kostnadene ved anskaffelsen vil en videreføring av en forsvarsstruktur som er i stand til å ivareta oppgaveinnretting og ambisjonsnivå kreve en midlertidig økning av forsvarsrammen.

Komiteen viser til at regjeringen legger opp til å gjennomføre anskaffelsen over flere år enn tidligere lagt til grunn, og videre å fremskynde anskaffelsen av to av de fire treningsflyene Stortinget allerede har gitt

fullmakt til å anskaffe til 2015. Komiteen slutter seg til dette.

Komiteen ser videre at det tilsvarende vurderes å fremskynde oppstarten av hovedanskaffelsen med ett år fra 2018 til 2017, mens de to siste treningsflyene anskaffes i 2016 som tidligere planlagt. Komiteen viser til Forsvarsdepartementets svar på skriftlige spørsmål av 19. april 2012 og forutsetter å bli informert om resultatet av disse vurderingene i budsjettproposisjonen for 2013.

Komiteen viser i den forbindelse til regjeringens forslag om å gjennomføre kampflyanskaffelsen som fortløpende anskaffelsesbeslutninger i det enkelte bestillingssår. Dette innebærer at regjeringen legger opp til å fremme beslutningsgrunnlag for Stortinget i forkant av hver bestilling av fly, noe som avviker fra normal praksis knyttet til anskaffelsesprosjekter som går over tid.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre har merket seg begrunnelsen for hvorfor regjeringen foreslår å forelegge hver enkelt anskaffelsesbeslutning for Stortinget, men mener likevel at dette avviket fra etablert praksis er egnet til å skape unødvendig uforutsigbarhet rundt et prosjekt som vil definere forsvarsutviklingen i tiårene fremover. Disse medlemmer mener at kampflyanskaffelsen er tjent med størst mulig grad av forutsigbarhet når beslutningen først er fattet. Disse medlemmer viser til at Stortinget også ved gjennomføringen av anskaffelsesprosjekter etter normal praksis skal holdes løpende og rettidig informert om endringer i forutsetninger, kostnadsbilde eller leveranser, og legger til grunn som selvfølgelig det sammen prinsipp her.

Komiteen er kjent med at det identifiserte økonomiske merbehovet ved kampflyanskaffelsen er 37,49 mrd. kroner utover Forsvarets ordinære investeringsrammer, et beløp Forsvarssjefen også har lagt til grunn i sitt fagmilitære råd. Komiteen merker seg imidlertid at regjeringen foreslår at den andel av finansieringen av anskaffelsen som foretas utenfor Forsvarets ordinære rammer, legges i et intervall på 22–28 mrd. kroner, noe som vil medføre at Forsvaret innenfor en anskaffelsesperiode på ti år må hente 9,5–15,5 mrd. kroner ekstra fra ordinært investeringsbudsjett for å gjennomføre anskaffelsen. Komiteen ser at dette vil bli svært krevende, og vil måtte få konsekvenser for gjennomføringen av andre viktige materiellinvesteringsprosjekter.

Komiteen viser til at valget av F-35 ble fremlagt for Stortinget høsten 2008 i St.prp. nr. 36 (2008–2009), med en beregnet kostnad for anskaffelse av inntil 56 F-35 anslått til en økonomisk ramme på om lag 42 mrd. nåverdi 2008-kroner for selve anskaffel-

sen av fly, inkludert våpen og logistikkstøtte og totale levetidskostnader gjennom en 30-års driftsperiode på 145 mrd. nåverdi 2008-kroner. Gjennom behandlingen av Prop. 110 S (2010–2012) skaffet Stortinget seg et oppdatert kostnadsbilde for hele anskaffelsen som omfattet oppdaterte vurderinger med tilhørende usikkerhetsvurderinger. Gjennomgangen viste at forventede kostnader for hele anskaffelsen hadde økt med om lag 1 mrd. kroner, sammenlignet med 2008. Teknisk omregnet til reelle 2011-kroner og tillagt kostnadsøkningen ble anskaffelseskostnaden våren 2011 for hele kampflyanskaffelsen beregnet til 61 mrd. 2011-kroner (P-50). Inkludert usikkerhetsavsetning ble kostnadsrammen for totalanskaffelsen den gangen beregnet til 72 mrd. 2011-kroner (P-85).

Komiteen viser til at regjeringen har gjennomført justeringer i programmet som har gitt en reduksjon i flytimer, piloter og fly, sammenlignet med hva som tidligere er lagt til grunn, og at den sammenlignbare anskaffelseskostnaden forblir på 61 mrd. reelle 2012-kroner, som med teknisk justering og usikkerhetsavsetning (P-85) gir en kostnadsramme på 71 mrd. reelle 2012 kroner, inkludert den tidligere godkjente anskaffelsen av fire fly til treningsformål og ikke påløpte kostnader knyttet til våpenutvikling.

Komiteen viser til at Stortinget våren 2011 ikke fikk seg forelagt oppdaterte levetidskostnader, men at den siste oppdateringen av beslutningsgrunnlaget omfatter oppdatering av levetidskostnadene. Komiteen viser til at levetidskostnadene i 2008 utgjorde 145 mrd. nåverdi 2008-kroner, som teknisk omregnet til reelle 2012-kroner utgjør 254 mrd. kroner. Komiteen merker seg at den oppdaterte levetidskostnadsberegningen gir nå en forventet kostnad i 30-årsperspektivet på 230 mrd. kroner. Det vil si en estimert reduksjon på 24 mrd. kroner over perioden, noe som primært skyldes færre fly, færre flytimer, reduksjon til en kampflybase, samt nye løsninger innenfor logistikk og utdanning.

Komiteen legger til grunn at de endringer som regjeringen foreslår knyttet til gjennomføringen av anskaffelsen, herunder gjennomføring av anskaffelsen over et lengre tidsrom enn tidligere lagt til grunn, ikke vesentlig vil påvirke dette kostnadsbildet.

Komiteen legger for øvrig de kostnadsberegninger, kostnadsberegningsmodell, samt sentrale forutsetninger for beregninger og omregninger som er beskrevet i proposisjonens vedlegg 2 til grunn for sin vurdering av anskaffelsen.

Komiteen vil understreke den avgjørende viktigheten av at anskaffelsen, med tilhørende utfasing av dagens F-16-flåte, gjennomføres på en måte som sørger for at Norge ikke på noe tidspunkt er uten en nasjonal kampflyevne.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringen legger opp til at en løpende vurderer anskaffelsens endelige omfang og realiseringstempo, og at det planlegges for at den endelige kampflyanskaffelsen kan ligge i et intervall på 42–48 kampfly, i tillegg til treningsflyene. Flertallet registrerer at endelig beslutning om anskaffelse av de siste seks kampflyene tas etter at de første 42 kampflyene er bestilt.

Flertallet merker seg at regjeringen legger til grunn en midlertidig økning av forsvarsrammen i intervallet 22–28 mrd. kroner over anskaffelsesperioden, og at økningen ikke skal overstige dette intervallet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at en samlet komité er opp tatt av at Norge ikke på noe tidspunkt må stå uten nasjonal kampflyevne. Disse medlemmer deler denne bekymringen fullt ut, men mener at dette ikke er godt nok. Dersom man skal opprettholde kampflyevnen, bør denne evnen være på tilsvarende nivå som i dag. Etter disse medlemmers vurdering finnes det allerede eksempler på at man har forutsatt en «sømløs» overgang fra en kapasitet til en annen, uten at dette har slått til.

Disse medlemmer mener at anskaffelsen av NH-90 helikopter er et slikt eksempel, der helikoptrene var lovet levert på et gitt tidspunkt med gitte kapasiteter. Faktum har vist seg å være noe helt annet, og i dette tilfellet ble/blir helikoptrene levert mellom 5 og 10 år etter det som var avtalt. Et slikt avvik påvirker vår forsvars- og sikkerhetsevne. Disse medlemmer er bekymret for at slike avvik også kan komme til å oppstå under innfasingen av F-35 og ønsker derfor å være tydelige på at Forsvaret må sørge for nødvendig kampflyevne.

Disse medlemmer ønsker at regjeringen skal fremforhandle en avtale for leveranse av hele hovedanskaffelsen av 48 stk. F-35 under ett.

Disse medlemmer ser store utfordringer knyttet til en tidligere anskaffelse av treningsfly og hovedleveranse enn hva det tidligere har vært lagt opp til. Disse medlemmer tenker særlig på de tekniske utfordringer det er å motta fly som må oppdateres på et senere tidspunkt og den kostnaden det medfører.

Disse medlemmer har bekymringer knyttet til JSF-programmets utvikling både teknisk og økonomisk. Disse medlemmer har i flere år fulgt programmet nøye og har således gjennomgått de rapporter som kommer fra U.S. Government Accountability Office (GAO), senest i mars i år, som omhandler F-35-prosjektet. Disse medlemmer ser store

utfordringer i de påstander som fremkommer i GAOs rapporter. Disse medlemmer registrerer at det er snakk om store økonomiske usikkerhetsmomenter og en kraftig prisvekst som skisseres. Videre registrerer disse medlemmer at de tekniske spesifikasjoner for flyet endres i negativ retning med hensyn til operativ evne. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen følger prosjektets utvikling nøye og at eventuelle avvik med hensyn til kapasiteter og kapabiliteter meddeles Stortinget. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til at det ble lagt inn et bredt spekter av tekniske krav til nettopp kapasiteter og kapabiliteter for valg av kampflytype. Det er derfor viktig å opplyse Stortinget om endrede egenskaper ved F-35 som vil kunne ha innvirkning på evnen til å løse de oppdrag som ble gjennomført simuleringsmessig i utvelgelsesprosessen. Disse medlemmer ser behovet for nær oppfølging av programmet under hele programmets levetid. Disse medlemmer har merket seg at US Navy i april i år sendte en RFI til Boeing om et 6. generasjons kampfly til erstatning av Super Hornet og F-22. Dette finner disse medlemmer interessant da F-35 også er tenkt å erstatte Super Hornet. Disse medlemmer forventer at regjeringen holder seg orientert om utviklingen i denne henvendelsen, og ser det i sammenheng med den norske F-35-anskaffelsen. Disse medlemmer oppfatter at regjeringen gjennom sine usikkerhetsanalyser mener å ha en god økonomisk oversikt og kontroll vedrørende kostnadsbildet for F-35-anskaffelsen. Disse medlemmer forventer at regjeringen holder Stortinget orientert om den økonomiske utviklingen knyttet til prosjektet. Disse medlemmer mener de økonomiske forhold knyttet til anskaffelsen og driften av kampflyene må være avklart før anskaffelseskontrakten inngås.

INDUSTRIPROGRAM

Komiteen legger, som regjeringen, stor vekt på etableringen av et industrisamarbeid mellom norsk og amerikansk industri i tilknytning til anskaffelsen av nye kampfly. Komiteen viser til at regjeringens målsetting for industrisamarbeidet er å sikre en nasjonal verdiskapning over tid i samme størrelsesorden som anskaffelseskostnaden for flyene, i tråd med Stortingets ambisjon slik denne kom til uttrykk gjennom behandlingen av St.prp. nr. 36 (2008–2009), jf. Innst. S. 299 (2008–2009). Komiteen legger fortsatt denne ambisjonen til grunn.

Komiteen er kjent med at industrisamarbeidet blant partnernasjonene er basert på prinsippet om «best value» der industrien og forsknings- og utviklingsmiljøene i nasjonene må konkurrere om oppdrag i prosjektet – ikke tradisjonelt gjenkjøp – og at «best value»-prinsippet er ment å skulle sikre lavest mulige levetidskostnader for F-35.

Komiteen viser til at Norges deltagelse i utviklingsfasen av F-35 har gitt norsk industri anledning til å konkurrere om enkelte leveranser til F-35, og at norsk industri hittil har vunnet kontrakter om delproduksjon til en verdi av om lag to mrd. kroner (346 mill. US dollar) før Norge har signert kontrakt om kjøp av fly.

Komiteen merker seg at regjeringen og industrien arbeider aktivt langs flere spor for å øke bredden i den norske industrideltakelsen: Industriplanen til Lockheed Martin (fly); Industriplanen til Pratt & Whitney (motor); nasjonale satsinger knyttet til kompositt, Joint Strike Missile (JSM), 25 mm kanonammunisjon (APEX) og levetidsstøtte (Product Life Cycle Support – PLCS); og industrisamarbeid utenfor selve F-35-programmet. Komiteen viser til at det totalt anses å foreligge et potensial for norsk industri på 60–70 mrd. kroner over produksjonstiden til F-35, men at langsiktigheten, kostnadsfokuset og konkurransen med industrien i andre partnernasjoner gjør at det er usikkerhet knyttet til dette potensialet.

Komiteen merker seg videre at regjeringen vurderer at status så langt i industrisamarbeidet tilsier at den politiske målsettingen for industriell retur kan nås, men at flere usikre faktorer påvirker fremdriften og utviklingen i dette samarbeidet, herunder fly- og motorleverandørenes oppfølging av sine industriplaner. Komiteen forventer derfor at regjeringen vektlegger leverandørenes oppfølging og realisering av sine industriplaner, i tillegg til status for flyets modenhet og kostnadsutvikling, før inngåelse av juridisk forpliktende avtaler om kjøp av fly.

Komiteen viser til proposisjonens redegjørelse for den særlige betydningen av JSM og APEX, både operativt og industrielt, og sier seg enig i at JSM og APEX vil utgjøre sentrale kapasiteter for Norge, som gitt en vellykket utvikling og integrering vil bli anskaffet for norske F-35. Komiteen viser videre til at slik fremtidig anskaffelse ligger inne i kostnadsrammen for F-35-prosjektet.

Komiteen er opptatt av at norsk industri trekkes inn i den videre utvikling og produksjon av F-35. Komiteen ser store muligheter for norsk industri knyttet til programmet. Komiteen har merket seg høringsuttalelser og innspill fra ulike aktører tilknyttet arbeidstakere og industrien, som understreker viktigheten av konkrete kontrakter før en avtale om kjøp av hovedleveransen av F-35 underskrives. Komiteen har oppfattet at regjeringen gjennom hele prosessen knyttet til anskaffelsen av nye kampfly har lagt til grunn at anskaffelseskravene som var knyttet til industrielle forhold innebar at verdiskapningen, gjennom norsk industri, skulle være av samme størrelsesorden som det anskaffelsen av kampfly utgjør i kostnad. Komiteen ser det som hensiktsmessig både for norsk industri og kontraktspartnerne at disse

avtaler er på plass før endelig undertegnelse av kjøp av hovedleveransen av F-35. Komiteen oppfatter at det er slik at dersom JSM skal bli integrert på F-35, er det viktig at amerikanske myndigheter gir sin tilslutning til dette. Komiteen vil derfor understreke viktigheten av at Norge får på plass en slik beslutning i forkant av endelig bestilling av flyene.

LUFTFORSVARETS OPERATIVE KAPASITETER

Komiteen viser til at Luftforsvarets operative struktur omfatter kontroll- og varslingsystem, kampfly, bakkebasert luftvern, fly til elektronisk krigføring, VIP og kalibreringsflyging, maritime overvåkingsfly, maritime helikoptre, taktiske transporthelikoptre, taktiske transportfly, baseforsvar og redningshelikoptre. Komiteen merker seg at Luftforsvaret er etablert med strukturelementer i henhold til St.prp. nr. 48 (2007–2008), men med fortsatt betydelige forsinkelser på innfasingen av NH 90 mens Lynx-helikoptrene fases ut. Pågående oppgradering av P-3 maritime overvåkingsfly, og forberedelsen av innfasing av F-35 kampfly i Luftforsvaret, fortsetter. Komiteen støtter videreføring av bredden av dagens kapasiteter i Luftforsvaret.

Komiteen er kjent med at operativ ledelse av luftstridskrefter dag ivaretas sentralisert gjennom Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) i nasjonale operasjoner, og gjennom NATOs kommandokjede for kontroll- og varslingsstasjonene og kampfly på QRA-beredskap, samt når luftstyrker bidrar i utlandet eller ved flernasjonale operasjoner i Norge.

Komiteen viser til at kampflyvåpenet utgjør Luftforsvarets hovedkampsystem, og at det i lys av anskaffelsen av F-35 planlegges med en kampflyorganisasjon bestående av to skvadroner lokalisert til hovedbasen på Ørland, samt en tilpasset operativ støtteorganisasjon for å understøtte kampflyvirksomheten. Komiteen viser videre til at det ut over skvadronsflygerne legges opp til et mindre antall flygere for å fylle funksjoner i sentrale organisasjoner, staber på flystasjoner, hovedkvarter og inspektorater for direkte understøttelse av kampflyfunksjoner.

Komiteen viser til at man fra norsk side vil benytte et utdanningskonsept for F-35 med et utdanningsløp for F-35 kampflygere hvor det gjennomføres grunnleggende kampflytrening før start av opplæringen på F-35 ved et flernasjonalt treningssenter for flygere i USA etterfulgt av et tilpasset norsk kvalifiseringsprogram før tjeneste ved skvadron. Komiteen merker seg at mest mulig av den årlige treningen skal gjennomføres i simulatorer, og at trening i simulator vil gjennomføres i et betydelig større omfang enn i dag.

Komiteen ser at det i overgangen fra F-16 til F-35 i en periode vil være behov for å konvertere norske F-16 flygere til F-35 gjennom tilpasset kursing.

Komiteen understreker betydningen av at piloter raskt returnerer for å bidra til oppbyggingen av den operative kapasiteten i Norge.

Komiteen legger til grunn at det samme behovet for å konvertere kompetanse også gjelder vedlikeholdspersonell og at slik konvertering vil tilpasses norsk vedlikeholdskonsept og norske teknikeres grunnleggende kompetansenivå gjennom én konverteringsutdanning for allerede tjenestegjørende og sertifisert personell, og et utdanningsløp for nyutdannede teknikere. Komiteen merker seg at konverteringsutdanningen av norsk personell planlegges startet opp ved et flernasjonalt treningssenter i USA i løpet av 2015.

Komiteen viser til at regjeringen anbefaler at det opprettes et luftoperasjonssenter, med funksjonalitet for å ivareta oppdrag i hele spekteret av nasjonale luftoperasjoner og utøve kommando og kontroll over nasjonale luftstyrker, lokalisert til Reitan. Løsningen skal gi en nasjonal ledelsesmodell som er godt tilpasset de endringer som nå gjøres i NATOs luftkommandostruktur. Den skal bedre evnen til å omsette informasjon i et nettverksbasert forsvar, styrke nasjonal selvstendig evne til å planlegge, lede og gjennomføre integrerte luftoperasjoner med egne luftstyrker i tett koordinering med land- og sjøstyrkene.

Komiteen ser hvordan den operative kontroll- og varslingsstrukturen både bidrar til NATOs strategiske luftovervåking og utgjør en vital del av den nasjonale kommandokjeden, ved kontinuerlig overvåking av norsk og tilstøtende luftrom og for å lede og kontrollere den utøvende innsatsen til luftstyrker i luftoperasjoner. Komiteen anser derfor kontroll og varslings som en forutsetning for å kunne gjennomføre suverenitetshevdelse og andre typer luftoperasjoner i det nasjonale interesseområdet.

Komiteen vil prioritere overvåking av luft- og sjøområdet høyt, og støtter at dagens seks P-3C/N Orion maritime overvåkingsfly (MPA) videreføres.

Komiteen vurderer Forsvarets MPA-kapasitet og personellens særskilte kompetanse innen området som strategiske kapasiteter for Norge. I tillegg til oppdragsløsning for Luftforsvaret dekker de maritime patruljeflyene viktige behov for FOH, Etterretningstjenesten, Sjøforsvaret, Hæren og for justissektoren i forbindelse med søk og redning (SAR). Med sine oppgraderte sensorer og store rekkevidde er også MPA-kapasiteten en sentral komponent i utviklingen av et nettverksbasert forsvar, og utgjør en kostnads-effektiv ressurs med stor nytteverdi i et bredt spekter av nasjonale oppgaver. Særlig i nordområdene er P-3 Orion, med stor rekkevidde og evne til tilstedeværelse over tid, en avgjørende kapasitet, både for gjennomføring av normale fredstidsoppgaver og i skarpe situasjoner. Komiteen anser at beredskapsut-

fordringene i norske interesseområder i nord vil øke i takt med aktiviteten i disse områdene. Robust MPA-kapasitet vil være en betydelig faktor for å oppnå god nok beredskap. En rekke hendelser de siste årene har vist viktigheten av at den kapasiteten MPA utgjør er raskt tilgjengelig i søk og redningsoperasjoner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener derfor at MPA bør gis en dedikert rolle innen SAR-beredskapen så snart som mulig, og tilføres ressurser til dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser at Forsvarets MPA-kapasitet og kompetanse er en strategisk kapasitet som i tillegg til luftforsvarets behov dekker strategiske behov for FOH, E-tjenesten, Sjøforsvaret, Hæren, NATO og justissektoren i forbindelse med søk og redningsoppdrag. Disse medlemmer merker seg at med sine oppgraderte sensorer og store rekkevidde er også MPA-kapasiteten en sentral komponent i utviklingen av et helhetlig nettverksbasert forsvar.

Komiteen viser videre til at norsk MPA-kapasitet og -kompetanse også er relevant og etterspurt i internasjonale operasjoner, senest utenfor Afrikas Horn.

Komiteen er kjent med at allierte nasjoner har redusert egen kapasitet innen maritim overvåking i Nord-Atlanteren, og mener at dette ytterligere forsterker behovet for norske kapasiteter på området.

Komiteen vil påpeke at årsaken til redusert aktivitet for P-3 Orion er at flåten er under oppgradering. Komiteen vil vise til at denne oppgraderingen er som følge av et oppgraderingsprogram som Stortinget enstemmig har sluttet seg til gjennom Innst. S. nr. 226 (2005–2006), jf. St.prp. nr. 72 (2005–2006). Komiteen vil videre fremheve at hvis ikke dette oppgraderingsprogrammet hadde blitt iverksatt, ville Norge stått uten MPA-kapasitet fra 2016. Komiteen forutsetter at antallet flytimer for P-3 Orion vil øke når oppgraderingen er fullført.

Komiteen mener at kontinuerlig og relevant militær tilstedeværelse og oppdragsløsning i Norges interesse- og ansvarsområder i nord krever at Norge prioriterer å opprettholde og videreutvikle Forsvarets kapasiteter gjennom egnede plattformer for tilstedeværelse, overvåking og etterretning. Dagens flåte med P-3 Orion er nylig oppgradert og vil være en relevant kapasitet i mange år fremover. I lys av behovet for en MPA-kapasitet også utover dette tidsperspektivet bør det likevel snarlig iverksettes vurderinger av behovet for fremtidig kapasitet og hvilken plattform som eventuelt bør erstatte dagens Orionfly.

Komiteen er kjent med at NH-90 maritime helikoptre nå fases inn og skal gi en forsterket kap-

sitet for havovervåking og evne til å bekjempe ubåter. NH-90-helikopterne vil også bidra til å øke Kystvaktens evne til myndighetsutøvelse, Forsvarets samlede evne til informasjonsinnhenting og evnen til søk og redning i kyst- og havområder. Komiteen viser til at innfasingen av NH-90 har vært belemret med betydelige forsinkelser, med påfølgende konsekvenser for Forsvarets operative evne, og forventer at levering og innfasing nå skjer raskt i tråd med foreliggende planer. Komiteen viser i den forbindelse til Forsvarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 12. april, hvor full operativ evne for alle 14 helikoptre forventes i 2017.

Komiteen viser til at dagens tre DA-20 videreføres med oppgaver innen elektronisk krigføring, VIP- og kalibreringsflyving og som et viktig støtteelement for luftoperasjoner og for trening av en rekke av Forsvarets operative kapasiteter.

Komiteen viser til at C-130J-transportflyene representerer en selvstendig nasjonal evne til taktisk lufttransport, og vil gi nødvendig understøttelse av operasjoner nasjonalt og i utlandet, mens tilgangen på strategisk lufttransport opprettholdes gjennom det flernasjonale samarbeidet om felles bruk av C-17 transportfly, og flernasjonalt samarbeid om strategisk lufttransport (Strategic Airlift Interim Solution – SALIS). Komiteen ser det som svært positivt at regjeringen i forslaget til revidert nasjonalbudsjett for 2012 foreslår raskt å erstatte den C-130J-maskinen som tragisk havarete i mars 2012.

Komiteen støtter videreføringen av Forsvarets 18 Bell 412 taktiske transporthelikoptre. Komiteen merker seg at Luftforsvarets Bell 412 gir Hæren og spesialstyrkene nødvendig luftmobilitet og fleksibilitet, evne til hurtig medisinsk evakuering i forbindelse med operasjoner og støtte til politiet i forbindelse med trening, øving og operativ innsats.

Komiteen viser videre til at Forsvaret har driftsansvaret for redningshelikoptertjenesten med dagens tolv Sea King-helikoptre, som, i tillegg til redningstjeneste og ambulansflyging, samt andre oppdrag til støtte for sivile myndigheter, også utfører oppdrag for Forsvaret. Komiteen ser positivt på at det nå, etter betydelige forsinkelser, er igangsatt et anskaffelsesprosjekt for nye redningshelikoptre, og anser en snarlig og effektiv gjennomføring av anskaffelsen som påkrevet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til Forsvarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 15. mai 2012 vedrørende planer for fremtidig tilgang til kapasitet innen luft-til-lufttanking, og registrerer at det ikke foreligger planer for nasjonale kapasiteter på feltet, men at Norge deltar i et arbeid i regi av EDA for å

effektivisere og styrke europeisk lufttankingskapasitet, herunder flernasjonalt samarbeid. Flertallet vurderer tilgang til luft-til-lufttanking som viktig, ikke minst for operasjoner over store avstander i nordområdene, og ber regjeringen om å vurdere og utrede flere mulige løsninger, inkludert nasjonale løsninger bygget på samarbeid og partnering med industrien, for å fremskaffe en slik kapasitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det ikke er behov for egen nasjonal kapasitet for luft-til-lufttanking, og støtter derfor at Norge deltar i arbeidet i regi av EDA (European Defence Agency) som ser på ulike alternativer for å effektivisere og styrke europeisk lufttankingskapasitet, herunder et flernasjonalt samarbeid om anskaffelse og drift av en felles lufttankingskapasitet.

Disse medlemmer mener for øvrig at slikt samarbeid er naturlig innen NATO og rammen av Smart Defence.

Komiteen merker seg at Forsvaret drifter en betydelig samlet helikopterkapasitet som har flere oppgaver og roller, med en tilpasset beredskap og tilgjengelighet, og er opptatt av at statsmaktens samlede ressurser på dette området utnyttes på en mest mulig effektiv og strømlinjeformet måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at Forsvaret må ha ulike verktøy for å løse ulike utfordringer, så også når det gjelder helikopter. At disse må benyttes på en måte som gir effektiv drift og derigjennom god økonomi, bør være en selvfølge.

Disse medlemmer vil understreke at en løsning med færre typer helikopter, og med et større fokus på en enhetshelikoptertype, i ytterste konsekvens kan påvirke evnen til å løse oppgavene Forsvaret er tildelt.

For disse medlemmer er det derfor avgjørende at Forsvaret har tilgang til egnet materiell.

Komiteen vil påpeke viktigheten av at bakkebasert luftvern og baseforsvar er som integrerte deler av et helhetlig luftforsvarssystem og styrkebeskyttelse av andre kapasiteter, som kampfly. Operasjonskonseptet for kampflyvåpenet krever fleksible og mobile luftverns- og baseforsvarskapasiteter, i tillegg til deployerbar logistikkstøtte. Komiteen anser dessuten bakkebasert luftvern som en viktig kapasitet for forsvar av andre prioriterte objekter mot trusler fra luften.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at det bakkebaserte luftvernet NASAMS II foreslås videreført i tråd med tidligere planer, og viser til Forsvarsdepartementets svar på komiteens spørsmål av 2. mai 2012, hvor det redegjøres for at den operative leveransen tilsvarende et mobilt forsterket luftvern batteri. Flertallet anser dette som en tilnærmet minimumskapasitet, og ber om at det vurderes grep for å styrke det bakkebaserte luftvernet. Flertallet er videre kjent med bekymringer knyttet til avdelingens reaksjonstid og gripbarhet, blant annet basert på den høye andelen vernepliktige mannskaper.

Komiteen anser baseforsvaret som en forutsetning for Luftforsvarets øvrige styrkebidrag i en krisesituasjon, og ser at luftvern, baseforsvar og den logistiske understøttelsen må tilpasses operasjonskonseptet for nytt kampfly og behovet for raskt å kunne deployere til aktuelle innsatsområder, herunder til baser som Luftforsvaret ikke selv drifter til daglig.

Komiteen støtter at logistikkstøtten for Luftforsvaret videreutvikles i tråd med forbedrings- og fornyingsarbeidet i Forsvaret og tilpasses i takt med at gamle materiellsystemer utfases og nytt materiell med nye logistikk-løsninger innføres. Komiteen er kjent med at nytt kampfly, taktisk transportfly og maritime helikoptre har ytelsesbaserte logistikk-løsninger, som innebærer at en større del av forsyningskjeden og deler av vedlikeholdet gjennomføres i regi av leverandør eller partnerskap inngått i forbindelse med anskaffelsen av systemet. Komiteen støtter at de mulighetene som ligger i å samarbeide med eksterne aktører, herunder industrien og forsvarssektoren i andre land, utnyttes i størst mulig grad for å gi tilstrekkelig operativ evne og kostnadseffektiv drift.

Komiteen støtter videre at det etableres en nasjonal logistikk-løsning for kampflyvåpenet som ivaretar Norges behov og bidrar til kostnadseffektiv og forsvarlig forvaltning av F-35, samt gir en operativ leveranse som beskrevet gjennom ambisjonsnivået for kampflyvåpenet. Komiteen merker seg at den planlagte logistikk-løsningen for F-35 er basert på et nasjonalt logistikk-konsept som implementerer det flernasjonale logistikk-konseptet for F-35, samtidig som driftsløsningen tilpasses nasjonale trenings-, operasjons- og operative driftskonsepter. Komiteen er kjent med at logistikk-understøttelse av F-35 vil bli basert på et ytelsesbasert konsept med flernasjonalt og langsiktig samarbeid mellom brukernasjoner og industrien og utstrakt grad av partnering med leverandøren, som gjøres ansvarlig for å sikre en avtalt ytelse for brukerne, i hovedsak i form av et bestemt antall flytimer og operativ tilgjengelighet på flyene. Komiteen ser at dette konseptet vil med-

føre at flere oppgaver som i dag ivaretas av eller for Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) overføres til et flernasjonalt rammeverk, med unntak av kjerneaktiviteter og spesielt kompetansekritiske oppgaver, eller oppgaver som vurderes påkrevd gjennomført nasjonalt for å sikre nasjonale strategiske krav og behov. Komiteen støtter en slik tilnærming.

LUFTFORSVARETS BASE- OG STØTTESTRUKTUR

Komiteen viser til at kampflyvåpenet med F-35 skal utgjøre kjernen i et system av systemer som den resterende luftforsvarsstrukturen skal bygges rundt, og at beslutningen om anskaffelse av F-35 er den viktigste driveren for innrettingen av fremtidens luftforsvar. Komiteen ser viktigheten av å sikre god sammenheng mellom innføring og lokalisering av nye kampfly og lokalisering av Luftforsvarets øvrige struktur.

Komiteen mener, som regjeringen, at en ren dyrket enebaseløsning for kampfly ville være å foretrekke ut fra et økonomisk perspektiv, men at dette må veies opp mot behovet for tilstedeværelse av kampfly i både nord og sør og andre viktige hensyn. Evne til overvåking av luftrommet over Norge og tilstøtende områder er viktige fredsoperative oppgaver som gjennomføres kontinuerlig hver dag året rundt. I fredstid er det mest ressurseffektivt å gjennomføre daglig styrkeproduksjon på færrest mulig steder, samtidig som det er viktig å kunne deployere og operere fra andre baser ved behov. Komiteen merker seg at norske luftstridskrefter settes sammen i modulare styrkepakker som kan operere fra de fleste norske eller internasjonale flyplasser, og at flyaktivitet fra andre baser enn hjemmebasen ikke er avgrenset til situasjoner med krise eller forhøyet spenning, men inngår som en naturlig og integrert del av trenings- og øvingsvirksomheten.

Komiteen viser til at regjeringen vil etablere hovedbasen for kampfly på Ørland, med en permanent fremskutt operasjonsbase på Evenes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker en videreføring av dagens virksomhet med basene Ørland og Bodø. Disse medlemmer ser denne løsningen som den beste for å sikre en kampflybaseløsning med kapasitet som ikke begrenser kampflyvåpenets styrkeproduksjon. Disse medlemmer mener dette gir en kampflybaseløsning som gir fleksibilitet for fremtidig utvikling for både kampflyvåpenet og Forsvaret. Disse medlemmer ser at dette vil gi en kampflybaseløsning som ivaretar behovet for sikring og beskyttelse mot terror, sabotasje og annen kriminalitet. Denne kampflybaseløsningen vil ha en driftsmodell som etter disse medlemmers forståelse kan løse QRA-oppgavet på en fleksibel måte. Disse med-

lemmer mener at det er en kampflybaseløsning som gir tilstrekkelig tilgang til personell og kompetanse til å opprettholde et kampflyvåpen på kort og lang sikt. Disse medlemmer er opptatt av at dette vil bli en kampflybaseløsning som tilfredsstillende behovet for trening med egne og andre styrker, herunder allierte kampflystyrker. Disse medlemmer mener disse kampflybasene utfyller hverandre på en god måte og derved gir Forsvaret den beste løsningen for lokalisering av de nye kampflyene. Disse medlemmer har merket seg at det i tilbakemeldingene fra befalsorganisasjonene og andre har fremkommet at en løsning med to baser er best egnet til å ivareta styrkeproduksjon og operative forhold. Disse medlemmer merker seg videre at motargumentene mot to baser i stor grad er økonomisk begrunnet. Disse medlemmer velger å legge rene militærfaglige og sikkerhetsmessige forhold til grunn for å beholde to baser som i dag. Disse medlemmer mener de økonomiske konsekvensene står i forhold til de fordeler en slik løsning gir. Disse medlemmer ser klare fordeler ved denne løsningen med hensyn til å beholde kompetanse og begrensning av pendling med de kostnader det vil medføre. Disse medlemmer er opptatt av at ansatte og andre tjenestegjørende i Forsvaret skal ha forutsigbare arbeidsforhold. Disse medlemmer vurderer det dit hen at å beholde en tobaseløsning som i dag vil gi stabilitet for de familier som er etablert i tilknytning til basene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti støtter etableringen av en hovedbase for nye kampfly på Ørland i tråd med regjeringens forslag. Ut fra en samlet vurdering synes Ørland best egnet for en samling av hoveddelen av Luftforsvarets styrkeproduksjon. Disse medlemmer har merket seg regjeringens begrunnelse for valget av Evenes som en permanent fremskutt operasjonsbase, men finner ikke å kunne støtte regjeringens forslag på dette punkt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at valget av Ørland som kampflybase innebærer valg av en base med store arealer og fravær av andre aktører som kan legge begrensninger på aktiviteten, gir tiltrengt fleksibilitet og handlefrihet med hensyn til en langsiktig utvikling av basen og kampflyvåpenet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter videre anbefalingen om at styrkeproduksjonen innen luftvern og baseforsvar, inkludert tilknyttet skolevirksomhet, og Forsvarets EK-støttesenter, flyttes til kampflybasen for å skape

større, mer fleksible og robuste fagmiljøer. Disse medlemmer understreker at denne flyttingen bør skje raskest mulig, og i tråd med Prop. 73 S (2011–2012).

Disse medlemmer vil også vise til at suverenitetshevdelse gjennom QRA er et tydelig uttrykk for norsk sikkerhetspolitikk og alliert samhold i fredstid, og at en fremskutt operasjonsbase med QRA i nord gir noe av tobaseløsningens operative fortrinn samtidig som løsningen vil gi tilnærmet de samme stor-driftsfordelene som ved en ren enbaseløsning. Disse medlemmer vil peke på at Evenes er vurdert som den beste lokalisering for en fremskutt operasjonsbase, og at Evenes har en betydelig og oppdatert militær infrastruktur som gjør basen til en god operasjonsbase i fredstid, krise og krig, både for kampfly og andre militære enheter.

Disse medlemmer er overbevist om at ved å legge hovedbasen for kampflyene til Ørland og en fremskutt operasjonsbase på Evenes, får vi den beste løsningen både sikkerhetspolitisk, operativt og økonomisk.

Disse medlemmer har for øvrig forståelse for at nedleggelsen av Bodø som kampflybase innebærer negative konsekvenser for Bodø kommune, og ser det som naturlig at regjeringen i samråd med lokale myndigheter bidrar til en smidig måte å avvikle flystasjonen på, når den tid kommer.

Disse medlemmer viser til at Bodø hovedflystasjon er en av landets mest trafikkerte flyplasser. I dag eier og driver Forsvaret flyplassen, og Avinor betaler for sin bruk. Disse medlemmer understreker at staten må finne gode og praktiske fremtidsrettede løsninger for overføring av flyplassen fra Forsvaret til sivile luftfartsmyndigheter når Bodø hovedflystasjon skal nedlegges. Disse medlemmer viser til at Forsvaret i 60 år har hatt base for kampfly i Bodø. Ved nedleggelse av Bodø hovedflystasjon er det nødvendig at Forsvaret bidrar til å tilbakeføre de arealene som de har disponert til sivilsamfunnet på en god måte. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen i samråd med lokale myndigheter sørger for en hensiktsmessig tilbakeføring av arealene. Disse medlemmer vil videre understreke at i denne prosessen må Bodø kommune kunne disponere tilgjengelig areal raskest mulig, slik at avviklingen av flystasjonen ikke legger unødvendige begrensninger. Disse medlemmer er også opptatt av at en i forbindelse med flyttingen i størst mulig grad finner gode løsninger for personellet som i dag er stasjonert i Bodø, slik at en kan bevare verdifull kompetanse.

Disse medlemmer mener det er grunn til å anta at Forsvarets virksomhet kan ha medført miljømessige konsekvenser, og understreker at Forsvaret må kartlegge omfanget av utslipp, forurensning, mv.

Ved nedleggelsen av Bodø hovedflystasjon vil det frigjøres betydelige arealer som i dag disponeres av Forsvaret. Disse medlemmer understreker at storsamfunnet må medvirke til at disse arealene blir tilgjengelige, slik at de kan utnyttes av sivilsamfunnet.

Disse medlemmer er videre opptatt av at de som blir berørt av støy og ulemper i forbindelse med både etablering og avvikling av basene får en god og rettferdig behandling.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er enig i at det, gitt etablering av en hovedbase for kampfly på Ørland, må etableres en permanent fremskutt base for avskjæringsoppdrag (QRA) og tilpasset øving og trening lenger nord.

Disse medlemmer mener at det må søkes å finne en løsning hvor en slik fremskutt operasjonsbase kan videreføres i Bodø. Hensynet til å beholde personell og viktige kompetansmiljøer i Luftforsvaret veier tungt i denne vurderingen. Dette er viktig med tanke på krevende parallelle prosesser med innføring av nye kampfly og flytting av aktivitet i samme periode. Gjennom en videreføring av aktivitet i Bodø økes forutsigbarheten for Luftforsvarets ansatte, og disse medlemmer anser det som sannsynlig at faren for både kompetansetap og betydelige utgifter knyttet til flytting og pendling reduseres. Synergieffekter kan oppnås med miljøet på Reitan med Fellesoperativt hovedkvarter og nasjonalt luftoperasjonssenter.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning der en fremskutt operasjonsbase for kampfly i Nord-Norge etableres i Bodø.»

Disse medlemmer viser til at Luftforsvaret har drevet kampflyoperasjoner fra Bodø i 60 år og legger til grunn at basen operativt er godt egnet å operere kampfly fra.

Disse medlemmer mener at en fremskutt base i Bodø forutsetter bygging av en ny rullebane i dagens kystlinje sydvest på Bodø-halvøya, men anser for øvrig at infrastruktur for en fremskutt base vil kreve mindre areal enn en hovedbase, og i hovedsak kan etableres basert på eksisterende EBA.

Disse medlemmer har merket seg regjeringens utredning av kostnadene ved etablering av en ny rullebane i Bodø, og legger anslagene av den samlede kostnaden ved etablering av ny rullebane til grunn. Denne anslås å være i overkant av 3 mrd. kroner. Disse medlemmer anser likevel at regjeringens anslag synes å briste på et avgjørende punkt: at For-

svaret, etter at Bodø og byens befolkning har vært deres vertskap i 60 år, skal kunne avvikle all aktivitet og selge EBA under forutsetninger som vil hindre nødvendig videre byutvikling og etterlate omfattende areal og infrastruktur som både er uegnet og potensielt ikke ryddet eller miljøsanert.

Disse medlemmer mener at samfunnet ikke vil akseptere at Forsvaret forlater Bodø etter 60 år uten å rydde opp etter seg og ta et medansvar for byens videre utvikling, og at regjeringens forslag derfor bygger på bristende forutsetninger. Dersom Bodø skal kunne videreutvikles som by, må rullebanen før eller siden flyttes, også om Forsvaret avviker sin virksomhet. I et samfunnsøkonomisk perspektiv vil det derfor være ønskelig med et bredere spleiselag fra alle relevante sivile aktører – sammen med Forsvaret. Ny rullebane vil også løse sivile behov, noe som gjør det høyst relevant å legge deler av investeringskostnaden over på samferdselssektoren.

Disse medlemmer viser videre til at andre faktorer i det helhetlige kostnadsbildet også er usikre. Regjeringen bruker høye investeringskostnader ved etablering av ny rullebane som hovedargument mot Bodø, men synes ikke å ha lagt alle faktorer inn i kostnadsbildet. Særlig gjelder dette omfanget av lokale og regionale bidrag og usikkerhet knyttet til avhengig av areal. Investeringsbehov ved Evenes vil videre falle bort dersom Bodø velges som framskutt base.

Lokale og regionale aktører har kommet med løfter om betydelige tilskudd. Disse forutsettes snarlig formalisert og garantert for. Samtidig må Samferdselsdepartementet gå aktivt inn i saken på vegne av sivil luftfart og tilføre midler til flytting minst tilsvarende alternativkostnader for investeringer ved dagens lufthavn.

Ut fra et helhetsbilde mener disse medlemmer at det bør kunne finnes en løsning basert på bidrag fra alle relevante aktører, inkludert Forsvaret, som etter disse medlemmers oppfatning uansett ikke kan forvente å forlate Bodø kostnadsfritt eller med økonomisk gevinst slik regjeringens alternativ legger opp til.

Disse faktorene vil avgjøre om Bodø-alternativet er mulig å realisere. Det er en klar forutsetning for disse medlemmer at Forsvaret ikke blir sittende med regningen alene.

Komiteen registrerer at et resultat av endringene som gjøres i Luftforsvaret medfører at inndeling av Luftforsvarets flystasjoner med hovedflystasjon og flystasjon endres, og begrepet hovedflystasjon bortfaller.

Komiteen merker seg videre at Bardufoss flystasjon videreføres som hovedbase for Forsvarets helikoptre med felles ledelse for 339 skvadron med

Bell 412 taktiske transporthelikoptre, 337 skvadron med NH 90 kystvaktshelikoptre og 334 skvadron med NH 90 fregatthelikoptre, og at også 330 skvadron med redningshelikoptre foreslås lagt organisatorisk under Bardufoss flystasjon som en konsekvens av at Rygge flystasjon foreslås nedlagt. Dagens lokaliseringer med redningshelikoptre ved Banak, Bodø, Ørland, Florø, Sola og Rygge, videreføres. Luftforsvarets flygeskole videreføres ved Bardufoss.

Komiteen viser til Forsvarssjefens anbefaling om at Forsvaret ikke skal ha ansvaret for flyplassdrift i fremtiden, med unntak av ny kampflybase, og merker seg at forslaget ikke er realitetsbehandlet som en del av langtidsplanen, men at Forsvarsdepartementet og Samferdselsdepartementet skal igangsette et arbeid for å vurdere Forsvarssjefens forslag og hvordan det eventuelt skal kunne realiseres.

Komiteen viser til at regjeringen likevel foreslår at videre drift av Bardufoss som flyplass skal sikres, men at militær flyplassdrift ved Rygge flystasjon avvikles.

Komiteen støtter at Andøya flystasjon med 333 skvadron og P-3C/N maritime overvåkingsfly videreføres, og forutsetter at eventuelle tiltak for mer rasjonell drift og organisering av flystasjonen for å redusere driftsutgiftene ikke går ut over operative kapasiteter og evne.

Komiteen gir sin tilslutning til at det vurderes en ny innretning på utdanning og kompetanseutvikling i Luftforsvaret, og at fremtidig utvikling av Luftforsvarets skolesenter på Kjevik må ses i lys av de nye behovene strukturen vil ha og tilpasses denne utviklingen.

Komiteen merker seg at regjeringen i proposisjonen anbefaler at Luftforsvarets rekruttutdanning videreføres på Madla fremfor flytting til Kjevik, og støtter at flytting til Kjevik ikke gjennomføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser i den forbindelse til den daværende forsvarskomiteens flertall, som allerede i Innst. S. nr. 318 (2007–2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008), så at det økonomiske beregningsgrunnlaget for beslutningen om å legge ned Madla og spre Sjøforsvarets og Luftforsvarets rekruttutdanning var mangelfullt konsekvensutredet, belastet med stor grad av økonomisk usikkerhet og ville utløse betydelige omstillingskostnader. Flertallet ser positivt på at regjeringen fire år senere har kommet til samme konklusjon.

Komiteen viser til at regjeringen foreslår endringer i den nasjonale luftkommando- og kontrollstrukturen og anbefaler etablering av et Luftoperasjonssenter på Reitan og videreføring av en kontroll-

og varslingsstasjon ved Sørreisa. I regjeringens foreslåtte løsning nedlegges Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjon ved Mågerø mens Luftforsvarets programmeringssenter og kontroll- og varslingskole flyttes til henholdsvis Reitan og Sørreisa.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser det som positivt at Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjon i Sørreisa videreføres og tilføres Luftforsvarets kontroll- og varslingskole. Disse medlemmer viser til de omfattende investeringene som er blitt gjort ved anlegget i Sørreisa og mener det er positivt at disse investeringene utnyttes også i fremtiden. Disse medlemmer understreker at det er viktig at flyttingen av Luftforsvarets kontroll- og varslingskole fra Mågerø til Sørreisa kan skje raskt. Disse medlemmer påpeker at all kontroll- og varslingsvirksomhet skal foregå i Sørreisa.

Disse medlemmer har for øvrig forståelse for at nedleggelsen av Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjon ved Mågerø innebærer negative konsekvenser for Tjøme kommune, og ser det som naturlig at regjeringen i samråd med lokale myndigheter bidrar til en smidig avvikling av stasjonen. Disse medlemmer er også opptatt av at en i forbindelse med flyttingen i størst mulig grad finner gode løsninger for personellet som i dag er stasjonert på Mågerø, slik at en kan bevare verdifull kompetanse.

Ved nedleggelsen av Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjon ved Mågerø vil det frigjøres betydelige arealer som i dag disponeres av Forsvaret. Disse medlemmer understreker at storsamfunnet må medvirke til at disse arealene blir tilgjengelige, slik at de kan utnyttes av sivilsamfunnet.

Komiteen viser til at regjeringen anbefaler at Rygge flystasjon nedlegges, og det tas sikte på en overføring av flyplassdriften til en annen aktør. 720 skvadron med Bell 412 anbefales nedlagt og det foreslås opprettet et detasjement hvor dagens Bell 412 taktiske transporthelikoptre videreføres underlagt 339 skvadron på Bardufoss. Regjeringen anbefaler at 717 skvadron ved Rygge med DA-20 fly til elektronisk krigføring, VIP og kalibreringsflyging, flyttes til Gardermoen innenfor dagens flystasjonsstruktur. Sea King redningshelikopter og Oslofjord heimevernsdistrikt (HV-01) med distriktsstab foreslås videreført på Rygge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har for øvrig forståelse for at nedleggelsen av Rygge flystasjon som militær flystasjon

kan innebære negative konsekvenser for Rygge og Råde kommune, og ser det som naturlig at regjeringen i samråd med lokale myndigheter bidrar til en smidig avvikling av stasjonen. Disse medlemmer vil understreke at før Rygge avvikles som militær flystasjon, må usikkerhet tilknyttet operative og beredskapsmessige forhold være avklart gjennom avtaler med sivil operatør av flyplassen. Disse medlemmer er også opptatt av at en i forbindelse med flyttingen i størst mulig grad finner gode løsninger for personellet som i dag er stasjonert på Rygge, slik at en kan bevare verdifull kompetanse.

Ved nedleggelse av Rygge som militær flystasjon er det nødvendig at Forsvaret bidrar til å tilbakeføre de arealene som de har disponert til sivilsamfunnet på en god måte. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen i samråd med lokale myndigheter sørger for en hensiktsmessig tilbakeføring av aktuelle arealer. Disse medlemmer vil videre understreke at i denne prosessen må eventuell overtaker disponere tilgjengelig areal raskest mulig, slik at avviklingen av den militære flystasjonen ikke legger unødvendige begrensninger.

Disse medlemmer mener det er grunn til å anta at Forsvarets virksomhet kan ha medført miljømessige konsekvenser, og understreker at omfanget av utslipp, forurensning, mv. må kartlegges. Ved nedleggelsen av Rygge flystasjon vil det frigjøres betydelige arealer som i dag disponeres av Forsvaret. Disse medlemmer understreker at storsamfunnet må medvirke til at disse arealene blir tilgjengelige, slik at de kan utnyttes av sivilsamfunnet.

Komiteen viser videre til at regjeringen anbefaler at Generalinspektøren for Luftforsvaret (GIL) og Luftforsvarsstaben, Luftoperativt inspektorat og Luftforsvarets utdanningsinspektorat flyttes fra Rygge til Reitan. Komiteen viser til at GIL med stab i 2009 ble flyttet midlertidig fra Forsvarsstaben i Oslo til Rygge og at det i Prop. 1 S (2009–2010) ble angitt at endelig lokalisering vil bli vurdert og sett i sammenheng med Luftforsvarets fremtidige basestruktur som vurdert i lys av innføringen av nye kampfly.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er tilfreds med at regjeringen nå følger opp flytting av Generalinspektøren for Luftforsvaret til Bodø, og ivaretar de hensyn og mål som ble trukket opp knyttet til lokalisering og organisering av ledelsesfunksjoner i St.prp. nr. 48 (2007–2008). Disse medlemmer slutter seg til vurderingen om at etablering av et robust luftmilitært fagmiljø ved Reitan med Luftforsvarets staber gir fremtidsrettede utviklingsmuligheter i en fellesoperativ

ramme. Disse medlemmer understreker at for å ta ut de positive effektene må flyttingen gjennomføres som foreslått.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, støtter ikke regjeringens forslag til avvikling av militær flyplassdrift på Rygge eller de omfattende forslag til avviklinger og flyttinger som i realiteten vil medføre en nedleggelse av tilnærmet all militær aktivitet ved Rygge flystasjon. Flertallet mener at summen av forslagene hva gjelder Rygge er meget svakt begrunnet og underbygget. Så lenge man velger å opprettholde HV-01 og helikopterdrift på beredskap, vil dette medføre betydelig behov for støttefunksjoner med tilhørende infrastruktur og areal.

Flertallet er kjent med at Sør-Norges største ammunisjonslager, eneste ilandførings- og distribusjonspunkt for militært drivstoff, samt omfattende sambands- og IKT-infrastruktur, ligger på Rygge. Dette er funksjoner som må videreføres, mens kostnad og opplegg for dette ikke er utredet. Flertallet mener videre at muligheten for «betydelig avhending» av areal og EBA synes svært usikker, gitt områdets beskaffenhet, Rygge sivile lufthavns vilje og evne til å kjøpe eller leie store områder fra Forsvaret og behovet for å opprettholde betydelig militær infrastruktur og EBA. Det synes heller ikke å være tilstrekkelig utredete alternativer som ikke har nedleggelse av Rygge som både forutsetning og konklusjon, som at basen kunne tilføres aktivitet og fungere som et samlet kraftsenter for Luftforsvaret i Sør-Norge. Flertallet mener at Forsvarsdepartementet ikke har kunnet gi tilstrekkelig gode svar på de spørsmål komiteen har stilt knyttet til viktige forhold rundt Rygge.

Flertallet ber derfor om at det gjennomføres en langt grundigere mulighets-, konsekvens- og kostnadsanalyse av helheten i forslagene knyttet til Rygge, inkludert mulig tilførsel av annen aktivitet til flystasjonen.

Flertallet støtter ikke forslaget om å avvikle militær flyplassdrift ved Rygge. Flertallet ser at regjeringen mener at alle operative og beredskapsmessige ulemper kan avhjelpes gjennom avtaler med sivile operatører/eiere og gjennom beredskapslovgivning – tilnærmet uten ekstra kostnader. Flertallet mener at det fortsatt foreligger flere motforestillinger mot slik avvikling. Blant annet i det at Forsvaret i dag har full råderett over rullebane og infrastruktur i alle situasjoner og ikke må iverksette eventuelle ekstraordinære tiltak gjennom beredskapslovgivning. Det skaper forutsigbarhet og fleksibilitet ved gjennomføringen av operasjoner som likevel forutsettes gjennomført fra Rygge; EBA for beredskap må

videreføres uavhengig av operatør, og de økonomiske gevinstene ved en avvikling av militær drift synes små og svært usikre. Flertallet er kjent med at det i dag foreligger en fordelaktig driftsavtale og kostnadsfordeling med Rygge sivile lufthavn (RSL), og det må forventes at denne vil kunne bli langt mindre fordelaktig dersom Forsvaret avvikler sin drift.

Flertallet anser det videre som en reell problemstilling hvorvidt Rygge sivile lufthavn vil ønske eller ha evne til å drive videre dersom Forsvaret trekker seg ut av driften, langt mindre ha evne til å kjøpe fasiliteter og areal. Det må ikke skapes risiko for en situasjon hvor det faktisk ikke er noen aktør som kan videreføre flyplassdrift ved Rygge.

I lys av behovet for langt grundigere utredning av operative konsekvenser og kostnadsbilde ved eventuelle endringer i aktivitet på Rygge, finner flertallet heller ikke å kunne støtte en flytting av Generalinspektøren for Luftforsvaret med stab eller luftinspektoratene på det nåværende tidspunkt.

Flertallet viser til at flyttingen av GIL med stab og luftinspektoratene ikke ble anbefalt av Forsvarssjefen i FMR på grunn av den beregnede kostnaden på 350 mill. kroner, med påfølgende nøytral driftskostnad sammenlignet med dagens lokalisering. For å godtgjøre denne kostnaden må det derfor foreligge en klar operativ begrunnelse for å gjennomføre flytting. Flertallet ser at det kan skapes synergieffekter ved å samlokalisere GIL, Luftforsvarsstaben og inspektoratene med styrkeproduksjon og operativ virksomhet, for eksempel slik regjeringen foreslår ved Reitan, men anser likevel at det å forsere denne flyttingen nå både vil medføre store kostnader og kunne svekke Luftforsvarets øverste ledelse i planleggingen og gjennomføringen av omfattende og svært krevende omstillinger knyttet til kampflyanskaffelse og endringer i basestruktur. Flertallet finner dette uheldig og mener derfor ut fra en helhetsvurdering at Luftforsvarets ledelse og inspektoratene inntil videre bør forbli på Rygge for å sikre ro, forutsigbarhet og effektiv ledelse i en allerede krevende omstillingsfase.

Flertallet mener for øvrig at en beslutning om å gi Generalinspektøren for Luftforsvaret operativt kommandoansvar, som regjeringen foreslår, er en prinsippbeslutning som burde vært utredet som en del av en helhetlig gjennomgang av Forsvarets ledelse og forelagt Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til kritikken om manglende beslutningsgrunnlag for endringer i Luftforsvarets basestruktur. Disse medlemmer viser til Forsvarsdepartementets utredning av kampflybaseløsning og den tilhørende eksterne kvalitetssikringsrap-

porten, samt proposisjonens punkt 6.5.1. Disse medlemmer vil fremheve at nettopp ekstern kvalitetssikreres konklusjon er at det totalt sett foreligger et godt beslutningsgrunnlag i saken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, anser luftromskontroll og evnen til å lede luftoperasjoner som særlig viktige kapasiteter, ikke minst etter anskaffelsen av nye kampfly, og støtter at Forsvarets evne på dette området forbedres. Flertallet viser til at regjeringen vil gjøre dette gjennom å opprette et nasjonalt luftoperasjonssenter (NAOC) samlokalisert med Forsvarets operative hovedkvarter på Reitan, og at dette vil medføre betydelige endringer og videre reduksjon av den nasjonale luftkommando- og kontrollstrukturen. Flertallet vil i denne forbindelse minne om at nettopp Luftforsvarets luftkommando- og kontrollstruktur har vært igjennom en betydelig rasjonalisering gjennom flere runder tidligere. Dette har vært nødvendig for å sikre tilstrekkelig og oppdatert kapasitet på dette området.

Flertallet vil derimot ikke støtte forslaget om nedleggelse av Luftforsvarets kontroll- og varslingsstasjon ved Mågerø og den foreslåtte flyttingen av Luftforsvarets programmeringssenter til Reitan, og Luftforsvarets kontroll- og varslingsskole til Sørreisa. Flertallet mener at dagens aktivitet ved LSTN Mågerø utgjør et høykompetent og fremtidsrettet fagmiljø, og har merket seg at CRC Mågerø i 2004 ble kåret til NATOs beste stasjon av sitt slag etter en større NATO-evaluering. CRC Mågerø ble i 2011 testet og fikk som eneste enhet i NATOs kommando- og kontrollkjede karakteren «EXCELLENT». Regjeringens forslag vil i realiteten avvikle og splitte dette helhetlige miljøet, for så å reetablere enkeltelementer til en betydelige økonomisk og kompetansemessig kostnad, spredd til andre lokasjoner.

Flertallet frykter at Luftforsvares samlede og regionale kapasitet for luftromskontroll og overvåking vil svekkes dersom CRC Mågerø nedlegges. Flertallet mener det i dagens situasjon er for stor risiko knyttet til kun å opprettholde én luftovervåkingsstasjon. Flertallet vil i denne sammenheng vise til at Sverige har tre CRC-er, Danmark har to CRC-er og Storbritannia har to CRC-er. Flertallet mener Norges geografi utløser et behov for mer enn én stasjon for å sikre god luftovervåking uansett situasjon og forhold. Flertallet er opptatt av at det må tas høyde for usikkerhetsmomenter og at det må bygges inn tilstrekkelig robusthet i alle beredskapsområder. Luftromsovervåking, kontroll og bildebygging er en forutsetning for å drive fullverdige moderne luftoperasjoner og ha tilstrekkelig oversikt og kontroll over eget territorium. Driftssikkerhet

knyttet til uforutsette hendelser, og et behov for seighet og redundans knyttet til mulige systemfeil, vedlikehold, linjebrudd eller forstyrrelser, i tillegg til målrettede anslag som sabotasje eller militære aksjoner, nødvendiggjør etter flertallets oppfatning å opprettholde to fullverdige stasjoner.

Flertallet har oppfattet at det vil være store utfordringer knyttet til kompetansetap dersom man velger å nedlegge CRC Mågerø, og ser at dette kan gi uønskede konsekvenser forbundet med overvåkingskapasitet og utdanning av nye mannskaper. Flertallet er opptatt av at Forsvarets organisasjon skal innrettes på en måte som sikrer best mulig kapasitet på en økonomisk forsvarlig måte.

Flertallet mener den foreslåtte omorganiseringen av luftovervåkingen vil medføre betydelige kostnader, samt stort personell- og kompetansetap, uten at dette tilfører ny operativitet i Forsvaret. Flertallet ser ikke noen kapasitetsmessig gevinst ved nedleggelse av CRC Mågerø og reetablering av tilsvarende kapasiteter på annen lokasjon.

Den eventuelle økonomiske gevinsten av en nedleggelse synes i beste fall usikker. Flertallet har merket seg at det ikke er store behov for investeringer ved CRC Mågerø i et 20-årsperspektiv, og at CRC Mågerø vurderes uavhengig av en nedleggelse som lokasjon for en ny radarsensor. Flertallet ser at det å opprettholde CRC Mågerø vil kreve noe mer personell til opprettelsen av et nasjonalt operasjonssenter (NAOC) på Reitan og at det er en merkostnad ved dette. Samtidig spares betydelige investeringskostnader ved å ikke reetablere programmeringssenteret og luftkontrollskolen på henholdsvis Reitan og Sørreisa.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, er særlig bekymret for risikoen for et betydelig og potensielt kostbart kompetansetap knyttet til nedleggelsen av Luftforsvarets programmeringssenter for så å reetablere et senter på Reitan. Flertallet frykter at dette vil medføre et kritisk kompetansetap, som så må søkes kompensert med langt dyrere innkjøp av tilsvarende kompetanse i markedet.

2.2.3 Hæren

Komiteen viser til at Hæren skal bidra til Forsvarets krigsforebyggende rolle og krisehåndtering gjennom evne til å avgrense et militært angrep, sikre mottak av og samvirke med allierte styrker og gjenopprette territoriell integritet, samt at Hæren skal løse et bredt spekter av oppgaver, fra løpende fredstidsoppgaver til komplekse landoperasjoner alene eller i samspill med allierte og partnere. Komiteen merker seg at Hæren primært er organisert, utrustet og trent for å løse oppgaver i Norge, men også kan yte

viktige bidrag til internasjonale operasjoner, som det er gjort gjennom mange år med tung landmilitær utenlandsinnsats, særlig i Afghanistan, hvor Hæren har vært den våpengren som har hatt de tyngste bidragene. Komiteen ser hvordan både omfanget av Hærens innsats og måten man har valgt å organisere bidraget på, har medført betydelig slitasje hos Hærens personell og struktur, sammen med verdifulle erfaringer og mulighet til å utvikle ferdigheter. Gjentatt deployering til utenlandsoppdrag har i for stor grad brutt opp avdelingsstrukturen når avdelinger settes sammen fra ulike deler av strukturen for å sendes i utenlandsoperasjoner. Dette har konsekvenser både for avdelingenes operativitet ute, for trening og øving av den hjemlige strukturen og for ivaretagelse av militært personell etter endt oppdrag.

Komiteen er meget opptatt av at erfaringer og kompetanse på alle nivåer som er opparbeidet gjennom engasjementet i Afghanistan videreføres på en systematisk måte i organisasjonen, og forutsetter at dette blir gjort.

Komiteen støtter at Hæren i årene som kommer skal fokusere på å trene på kjerneoppgavene og å øve brigadenivået med tanke på forsvar av Norge og bidrag til operasjoner innen en allianseramme.

Komiteen merker seg regjeringens foreslåtte justering av hvordan Hæren er konseptuelt innrettet, organisert og trent, og at det i den valgte innretningen av Hæren er lagt økt vekt på vervet personell i innsatsstrukturen, samtidig med at vernepliktige inne til førstegangstjeneste utgjør en betydelig og viktig del av hele den operative strukturen. Komiteen ser viktigheten av å finne en egnet balanse mellom vervede mannskaper og soldater som er inne til førstegangstjeneste, samtidig som man tar høyde for behovet for lengre oppøvnings- og ståtid i stadig flere stillinger. En variert sammensetting av befal, vervede soldater og soldater inne til førstegangstjeneste fra avdeling til avdeling og til dels internt i den enkelte avdeling, med en slik balanse at man kan spille på de ulike kategoriernes styrker, fremstår derfor som rasjonelt.

Komiteen merker seg at Brigade Nord, med to tilnærmet like mekaniserte manøverbataljoner og en lett infanteribataljon, med tilhørende logistikk- og støttefunksjoner, utgjør Hærens hovedelement i det mobile landforsvaret og skal kunne gjennomføre opp til høyintensive mekaniserte landoperasjoner med støtte fra andre forsvarsgrener og allierte. Innsatsstrukturer skal kunne settes sammen innenfor brigadestrukturen avhengig av behov. Komiteen støtter videreføringen av en brigadestruktur med tre manøverbataljoner. Komiteen legger til grunn proposisjonens utsagn om at endringene i bataljonene skal gi flere innsatsklare avdelinger med økt tilgjengelighet

og lavere reaksjonstid for operasjoner nasjonalt så vel som i utlandet.

Komiteen støtter en økning av Hærens fleksibilitet og reaksjonsevne gjennom å bygge opp Panserbataljonen som en innsatsklar og raskt tilgjengelig bataljonstridsgruppe i Troms, med høyt innslag av vervet personell, noe som skal gi større forutsigbarhet i tilgang på stridsklare avdelinger. Telemark bataljon er i dag den tyngste og mest slagkraftige delen av Hærens hurtige reaksjonsstyrke (HRS). Komiteen forutsetter at innslag av vernepliktige i bataljonen ikke får konsekvenser for bataljonens evne til å operere som HRS.

Komiteen merker seg at 2. infanteribataljon videreføres som en lett infanteribataljon med hovedvekt på vernepliktig personell inne til førstegangstjeneste, men at også denne avdelingen vil ha innslag av vervede i funksjoner som krever lengre opplærings- og utrustningstid. Komiteen viser til at bataljonen settes opp med lette terrengkjøretøyer, beltevogner og lastevogner som er ment å gi avdelingen en grunnmobilitet som muliggjør manøver i norsk terreng under alle forhold, og at bataljonen skal, når den er fullt opp trent og oppsatt, ha evne til høyintensitetsoperasjoner gjennom offensive og defensive kapasiteter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til og legger til grunn de svar man har mottatt fra Forsvarsdepartementet på skriftlige spørsmål av 12. april og 2. mai 2012, hva gjelder bataljonens oppsetning, materiell og oppdrag, men har samtidig merket seg bekymringer fra både FFI og fagmilitært hold knyttet til en lett infanteribataljons strids- og overlevelsessevne i moderne høyintensitets krigføring, og forutsetter at det utelukkende ligger grundige fagmilitære vurderinger til grunn for utviklingen av konseptet for 2. bataljon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser det som positivt at regjeringen vil beholde en brigadestruktur med tre manøverbataljoner. Disse medlemmer har likevel merket seg de faglige motforestillinger som er reist mot konseptet «lett infanteribataljon» som er valgt for videreføringen av 2. bataljon. Dersom alle brigadens manøveravdelinger skal kunne løse oppdrag i hele konfliktspekteret, opp til høyintensitets krigføring, anser disse medlemmer at alle tre bataljoner bør mekaniseres og organiseres på tilsvarende måte som Telemark bataljon og Panserbataljonen. Dette vil kreve betydelige materiellinvesteringer, men en slik omstilling bør prioriteres og gjennomføres så snart det er praktisk og økonomisk mulig.

Komiteen merker seg at en økning i antall ansatte på lavere nivå skal sikre nødvendig spesialistkompetanse og erfaring i hærstrukturen. Komiteen viser i den forbindelse til sine merknader i kapittelet om personell og kompetanse.

Komiteen støtter at det utvikles et konsept for en hærreserve med den hensikt å ivareta den kompetanse og det treningsnivået personellet har opparbeidet gjennom sin tjeneste også etter at de ikke lenger tjenestegjør i operativ struktur, hvor mannskapet disponeres i en systematisert, dedikert reserve av nylig utdannede mannskaper, personell på beredskapskontrakter for eventuelle internasjonale operasjoner og tidligere vervede.

Komiteen viser til Forsvarsdepartementets skriftlige svar av 2. mai 2012 vedrørende anskaffelsen av kampluftvern til brigaden. Komiteen ser det som positivt at brigaden tilføres luftvern for egenbeskyttelse, noe som har vært en mangel over tid, og merker seg at Forsvarsstaben er gitt i oppdrag å utarbeide en fremskaffelsesløsning. Komiteen vurderer luftvern som en viktig kapasitet, og ber om at prosjektet gjennomføres så snart som mulig.

Komiteen merker seg at samordningen av en rekke styringsfunksjoner mellom Hærstaben og staben i Brigade Nord skal frigi årsverk fra stabs- og støttefunksjoner til operative funksjoner i brigadens underavdelinger, fortrinnsvis vervede og befal på lavere gradsnivå.

Komiteen ser at Hæren, ikke minst gjennom de siste års endringer i FLO, er tilført betydelige logistikk- og støttefunksjoner, inkludert verksteder. Komiteen registrerer at det kreves en helhetlig gjennomgang av logistikk- og støttestrukturen for å samordne og sikre en best mulig støtte både til Hæren og Forsvaret for øvrig, samt at det vurderes en forenkling av styringslinjene og etablering av mer kostnadseffektive driftsmodeller, herunder én felles ledelse for alle logistikkenhetene samt endrede styringslinjer for de regionale støttefunksjonene. Komiteen viser i den forbindelse til Forsvarsdepartementets svar på skriftlig spørsmål av 12. april 2012, og merker seg at styrkeproduksjonen og driften av logistikkavdelinger i Hæren fremstår som et område med potensial for en mer effektiv organisering og mulighet for å slå sammen avdelinger eller samordne parallelle deler av virksomhetene. Dette vil kunne redusere behovet for ledelse og stabspersonell, samt gi stordriftsfordeler internt i Hæren.

Komiteen merker seg at Hærens basestruktur og lokaliseringen av Hærens avdelinger videreføres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil påpeke at komiteens flertall, og flertallet i den tidligere forsvarskomiteen, over flere år har uttrykt bekymring over

tilstanden i Hæren, og viser i den forbindelse til flertallsmerknader i Innst. S. 318 (2007–2008) og i budsjettproposisjonene. Det har gjennom mange år ikke vært aktivitet og øvelser på ønsket nivå, eller i tilstrekkelig grad lagt til rette for den nødvendige økningen i Hærens bemanning innenfor mindre og sårbare fagmiljø som har opplevd betydelig slitasje gjennom løpende utenlandsoppdrag.

Et annet utslag av samme tendens, som disse medlemmer har påpekt gjennom flere år, er manglende oppfylning av manøveravdelingene, hvor det har manglet lag, tropper og kompanier i Telemark bataljon og Panserbataljonen. Konsekvensen av dette er at struktur og operativ evne i realiteten ikke synes å ha vært i tråd med hva som er vedtatt av Stortinget. Disse medlemmer mener fortsatt at det er uheldig at manøveravdelingene har en redusert oppsetning i forhold til tilsvarende avdelinger hos våre allierte, og forutsetter at dette adresseres i arbeidet med reorganiseringen av Hæren. I tillegg til økte personellrammer er det sentralt i denne sammenhengen å rekruttere og beholde vervede soldater og befal over tid, samt å finne en bedre balanse på befalsstrukturen, knyttet til en omfattende reform av dagens avdelingsbefalsordning, eller en ny spesialistordning.

Disse medlemmer viser til at budsjettene over flere år ikke har muliggjort den nødvendige og i innværende langtidsplan forutsatte årsverksvekst. Dette, kombinert med et lavt øvelses- og aktivitetsnivå, mangler i materiell og utstyr og forsinkede anskaffelser, har skapt en utfordrende situasjon på flere områder. I Riksrevisjonens Dokument 1 (2011–2012) fremkommer det at Hærens utvikling ikke har vært i henhold til planene, og at Hæren fortsatt har betydelige personell- og materiellmangler, både for kamptroppene og støtteavdelingene. Disse medlemmer er særlig bekymret over Riksrevisjonens uttalelser om manglende øving, at man etter Hærens egne faglige vurderinger ikke har kampkraft på ønsket nivå, og at brigadens evne til nasjonal krisehåndtering og håndtering av væpnet konflikt rapporteres å være mindre tilfredsstillende. I lys av dette ser disse medlemmer positivt på signalene om at brigaden og dens avdelinger skal prioriteres fremover.

Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet og Høyre i sine alternative budsjetter gjennom flere år har foreslått en økning av driftsmidler til Hæren.

2.2.4 Sjøforsvaret

Komiteen mener at Sjøforsvaret spiller en helt sentral rolle i å håndtere utfordringer knyttet til Norges betydelige havområder og maritime interesser. Et sterkt og moderne sjøforsvar, med et bredt spekter av kapasiteter og høy operativ evne, er avgjørende for

forsvaret av Norge og våre nærområder. Anvendelsen av maritimt diplomati og myndighetsutøvelse til havs gjennom tilstedeværelse er viktige roller for Sjøforsvaret.

Komiteen merker seg at Sjøforsvaret skal bidra til Forsvarets krigsforebyggende rolle og krisehåndtering gjennom evne til å avgrense et militært angrep, sikre mottak av og samvirke med allierte styrker og gjenopprette territoriell integritet. Komiteen ser at Sjøforsvaret også er en viktig bidragsyter til operasjoner i utlandet, og vil understreke viktigheten av å fordele bidrag til utenlandsoperasjoner mellom forsvarsgrenene. Komiteen støtter fast deltakelse i NATOs stående maritime styrker.

Komiteen viser til at Sjøforsvaret består av Kysteskadren, Marinejegerkommandoen og Kystvakten, i tillegg til skole- og basestruktur, og at Sjøforsvaret omtales fremtidsrettet og moderne, med fartøyer og avdelinger som utfyller hverandre godt. Komiteen legger til grunn at det ikke er planlagt vesentlige endringer i Sjøforsvaret i langtidsplanen.

Komiteen er kjent med at Sjøforsvaret i dag har en moderne og høyteknologisk fartøystruktur med potensielt meget høy operativ evne. Komiteen vil likevel understreke at det er den reelle operative evnen, i summen av tilgjengelighet, reaksjonsevne og utholdenhet, våpensystemer og sensorer og riktig antall personell, med tilstrekkelig seilingstid, øving og trening den foreliggende strukturen har, snarere enn antallet enheter i hver fartøyklasse, som er avgjørende.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens Dokument nr. 1 (2011–2012) som viser at Sjøforsvaret ikke nådde målene for seilingsaktivitet i hverken Kysteskadren eller Kystvakten, og at prosjektforsinkelser svekket Sjøforsvarets operative evne.

Komiteen merker seg signaler på at Sjøforsvaret har problemer med å rekruttere og særlig beholde personell i kritiske funksjoner, med konsekvenser for strukturens operative evne. Komiteen forutsetter at det gjennomføres nødvendige tiltak for å sikre at Sjøforsvaret rekrutterer og beholder kompetent personell, også i møte med konkurranse fra sivil maritim sektor.

Komiteen merker seg at et nytt logistikk- og støttefartøy planlegges innført fra 2016.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, er opptatt av at dette fartøyet skal kunne utføre et bredt spekter av oppgaver for Forsvaret, og forutsetter at prosjektet ender i anskaffelse av et reelt multi-rolle logistikkfartøy som kan støtte en rekke av Forsvarets kapasiteter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at nytt logistikk- og støttefartøy anskaffes og legger til grunn at prioriterte ytelsesmål ivaretas innenfor den godkjente rammen av prosjektet.

Komiteen tar for øvrig redegjørelsen for Sjøforsvarets styrkestruktur og operative kapasiteter til etterretning.

Komiteen merker seg at det, ifølge Forsvarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 2. mai 2012, er forutsatt at driftsrammen til Sjøforsvaret for 2012 på om lag 3,4 mrd. kroner videreføres i kommende langtidsperiode, samtidig som Sjøforsvaret planlegger og budsjetterer med innfasing av nye kapasiteter og modernisering av eksisterende fartøysstruktur, som vil være fullført innen 2017. Full operativ kapasitet er planlagt nådd suksessivt for henholdsvis fregatter og korvetter frem mot dette tidspunktet, etter hvert som Skjold-klassen, nye systemer som NSM, NH-90 og kapasiteter leveres, integreres, evalueres og settes i drift. Komiteen anser at dette potensielt vil øke Sjøforsvarets operative evne betydelig, men ser det som særdeles utfordrende for Sjøforsvaret å skulle drifte denne strukturen med et antall nye kapasiteter innenfor et flatt driftsbudsjett gjennom perioden. Komiteen forutsetter at modernisering og innføring av nye kapasiteter ikke medfører reduksjoner i seiling, aktivitet og øvelse, og at det tas grep for å sikre nødvendig rekruttering og ståtid for personellet.

Komiteen merker seg den viktige innsatsen Kystvakten gjør innen et bredt spekter av oppgaver, primært innenfor rammene i kystvaktloven. Loven gir Kystvakten myndighet til å utøve kontroll for en rekke statlige etater samt at tjenestemennene blant annet har begrenset politimyndighet. Loven pålegger dessuten øving av krigsoppgavene i fredstid. Komiteen imøteser en oppdatering og konkretisering av Kystvaktens krigsoppgaver.

Kystvakten har særlige oppgaver knyttet til suverenitetshevdelse og kontroll i nordområdene, men komiteen vil samtidig understreke viktigheten av tilstedeværelse fra Kystvakten langs hele kysten. Indre Kystvakt (IKV) spiller en viktig rolle i den forbindelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Indre Kystvakt (IKV) utgjør en svært rimelig og fleksibel kapasitet som må settes i stand til å kunne operere med kontinuerlig tilstedeværelse langs hele kysten, også i sør. Disse medlemmer viser til at regjeringen i 2011 valgte å kjøpe tidligere leasede fartøyer, og forutsetter at driftsmidler som er frigjort gjennom dette

kjøpet bør tilsi at seilingstid og aktivitet i IKV øker betraktelig. Disse medlemmer forutsetter at kjøpet av fartøyene ikke påvirker antallet seilingsdøgn eller driftskostnadene ved seiling negativt.

Disse medlemmer viser til at Reine-klassen fartøy foreslås avvirket i Sjøheimvernets struktur, og anser at en overføring av disse fartøyene til IKV ville medføre en fornuftig bruk av ressurser og betydelig kapasitetsøkning. I lys av eventuelle endringer i Sjøheimvernets operative struktur må det også utarbeides effektive og strømlinjeformede rutiner og mekanismer for samarbeid mellom Heimevernet/Sjøheimvernet og andre deler av Forsvarets organisasjon. I kystnære oppdrag vil Kystvakten, og særlig IKV, spille en viktig rolle i dette.

Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet og Høyre i sine alternative budsjetter gjennom flere år har foreslått en økning av driftsmidler til Kystvakten som ville gjort det mulig å seile alle fem fartøyer i (IKV) i langt større grad enn det har blitt gjort i samme periode.

Komiteen anser undervannsbåter som en sentral strategisk kapasitet for Norge, og ser det som viktig at det nå er et utredningsarbeid i gang med sikte på et valg mellom levetidsforlengelse av Ula-klassen ut over 2020 eller anskaffelse av nye ubåter. Tidsperspektivet fra beslutning om anskaffelse til levering er langt, og det er derfor viktig at utredningsarbeidet er i gang. Komiteen forutsetter å bli holdt løpende orientert om det videre arbeidet med denne saken.

2.2.5 Heimevernet

Komiteen viser til at Heimevernet har et landsdekkende ansvar med hovedoppgaver innenfor vakt- hold og sikring av viktige militær og sivile objekter, og skal være tilgjengelig på kort varsel, med enheter med god lokalkjenning. Komiteen legger til grunn at det er de militære oppdragene som skal være dimensjonerende for Heimevernet. Likevel har Heimevernet også en rolle i å støtte det sivile samfunn og den generelle beredskapen i samfunnet. Heimevernet må i den forbindelse ha evne til samvirke med sivile instanser og øvrige samfunnsressurser for å kunne støtte og beskytte. Det er behov for et styrket samarbeid, og bedre koordinering mellom politi, sivile beredskapssetater og Forsvaret. Dette er særlig viktig for Heimevernet.

Komiteen viser til at Heimevernet over flere år har hatt et for lavt øvings- og treningsnivå, som har bidratt til å redusere Heimevernets operative evne, og at regjeringen nå legger opp til en gradvis økning av årlig treningsnivå i perioden. Komiteen anser at en betydelig økning i Heimevernets øvelses- og treningsaktivitet er helt nødvendig. Komiteen er videre bekymret for det betydelige materielletersle-

pet i organisasjonen, samt manglende oppklødding og personlig utrustning, og forutsetter at dette avhjel- pes snarest.

Heimevernets personell får sin grunnleggende utdanning og trening i forsvarsgrenene. Komiteen legger til grunn Forsvarsdepartementets svar på skriftlig spørsmål av 2. mai 2012 om at dagens styrkeproduksjon i forsvarsgrenene er tilfredsstillende for å dekke behovet i HV.

Komiteen noterer seg at regjeringen ønsker at Heimevernet skal videreutvikle sine funksjoner gjen- nom å tydeliggjøre oppdragene knyttet til vakt- hold og sikring, både av situasjonsbestemte og forhånds- definerte viktige objekter og infrastruktur i samfun- net, og at dette, sammen med en styrking av Heime- vernets utdanning og trening, skal fremheve Heime- vernets rolle i et bredt samfunnsperspektiv.

Komiteen viser til Forsvarsdepartementets svar på skriftlig spørsmål av 2. mai 2012 og legger til grunn at Heimevernets områdestruktur også i fremti- den vil kunne løse et bredt spekter av oppgaver, og at ingen av disse oppgaver fjernes fra HVs portefølje.

Komiteen viser videre til at regjeringen vil organisere Heimevernets styrker innenfor en ramme på 45 000 mannskaper, fordelt på 42 000 i område- strukturen og 3 000 i innsatsstyrkene, en reduksjon på 2 000 fra dagens vedtatte nivå på 5 000 soldater i innsatsstyrken.

Komiteen gir sin tilslutning til at styring, ledelse, styrkeproduksjon og sivilt-militært samar- beid fortsatt skal gjennomføres innenfor dagens 11 distrikter og en tilpasset områdestruktur. Komite- en anser at en avvikling av flere distrikter ville ha medført betydelige utfordringer knyttet til geogra- fiske avstander, mens den økonomiske gevinsten ville blitt forholdsvis liten. Komiteen er opptatt av at Heimevernets lokalkunnskap og -forankring vide- reføres over hele landet. Opprettholdelsen av 11 HV- distrikter bidrar til dette. Komiteen merker seg at dagens lokalisering av distriktsstrukturen viderefø- res, og at GIHV med stab er etablert på Terningmoen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til regjeringens forslag om å organisere Heimevernets styrker innenfor en ramme på 45 000 mannskaper, fordelt på 42 000 i område- strukturen og 3 000 i innsatsstyrkene. Det er en reduksjon på 2 000 fra dagens vedtatte nivå på 5 000 soldater i innsatsstyrken. Flertallet anser dette som en dårlig løsning. En innretning av styrkene ute- lukkende rettet mot statisk vakt- hold og sikring, sammen med en reduksjon i ambisjonen for Heime- vernets skarpeste avdelinger – innsatsstyrkene – vil reversere den målrettede kvalitetsforbedringen som

har ligget til grunn for reformene i Heimevernet siden 2004.

Flertallet viser til sine bekymringsmeldinger knyttet til Heimevernets utvikling og operative evne gjennom flere år. Manglende øvelser og trening, med et absolutt bunnivå i 2009, har redusert den reelle operative evnen i store deler av Heimevernets struktur i altfor stor grad. Med en videreføring av dagens antall og innretning tilnærmet uforandret, tilsier all erfaring at denne regjeringen ikke vil prioritere ressurser til øvelser og trening i tilstrekkelig grad, samtidig som det er store mangler og etterslep i materiellstrukturen og i grunnleggende utrustning på enkeltmannsnivå.

Flertallet er kjent med studier gjennomført ved Forsvarets forskningsinstitutt som har vurdert en alternativ innretning på Heimevernet, som etter flertallets vurdering ville medføre en betydelig styrking av Heimevernets og Forsvarets samlede militære innsatsevne. En betydelig omlegging av Heimevernets struktur og innretning vil kreve flere grundige analyser, men flertallet vil likevel signalisere sin støtte til intensjon og retning i en slik mulig omlegging:

Flertallet ønsker en styrking av Heimevernets reelle kapasitet gjennom en klarere definering av oppgaver og langt sterkere differensiering av HV-strukturen enn i dag. Dette vil medføre et klarere skille mellom de styrkene som skal kunne håndtere alle typer trusler og oppdrag – inkludert å avvise militære angrep eller bistå Hæren med oppgaveløsning knyttet til skarpe operasjoner på norsk territorium – og hoveddelen av HVs styrker, som vil reindyrkes i en vakt- og sikringsrolle.

Flertallet anser at Heimevernets militære kapasitet må ta utgangspunkt i den styrken som i dag er utdannet, trent og utrustet for å kunne håndtere militære trusler – HVs innsatsstyrker. Flertallet vil styrke denne kapasiteten gjennom større antall, langt bedre kvalitet og større fleksibilitet i en mobiliserbar styrke av høy kvalitet beregnet på å løse oppgaver i krise og krig, samt ved ekstraordinære behov i fredstid. Styrken vil være Heimevernets mest fleksible og tilgjengelige ressurs, og vil også være det viktigste middelet til å støtte samfunnet med sikringstiltak, også ved lokale kriser av ikke-militær karakter. Styrken kan organiseres som moderne lett infanteri, med tyngre våpen enn i dag, og bør kunne løse et bredt spekter av militære oppdrag i Norge ved krise og krig, samt løse lokale sikringsoppdrag med høy beredskap. Det er anslått at dette vil kunne gi en reell militær styrke omtrent tilsvarende en lett infanteribataljon i hvert av dagens HV-distrikter. Dette vil medføre en betydelig styrking av Forsvarets samlede landmilitære evne.

Flertallet viser til regjeringens nedleggelse av HV-016-avdelingene og mener fortsatt at disse avdelingene utgjorde særskilt kapable avdelinger i Heimevernet før de ble lagt ned i 2010. Avdelingene var i stor grad bemannet av personell med bakgrunn fra spesialstyrkene. Dette ga Heimevernet en meget fleksibel kapasitet på høy beredskap og med lav kostnad. Flertallet vil gjenopprette lignende jegeravdelinger, med kort klartid, som del av den militære kapasiteten til HV i tilknytning til større befolkningssentra.

Den delen av HV som ikke selv skal kunne avvise militære angrep, gis en utdanning, trening og utrustning som gjenspeiler dette. Styrken kan bidra til å løse viktige vakt-, overvåknings- og sikringsfunksjoner i krigstid, og kan være en fleksibel ressurs for samfunnet ved et ekstraordinært behov i fredstid. For å sikre best mulig gjenbrukbarhet mot resten av samfunnet må utdanning, trening, struktur og oppgaver samordnes med samfunnets øvrige vakt- og beredskapsvirksomhet, som politireserve og Sivilforsvar, noe flertallet har merket seg at regjeringen nå utreder. Denne delen av strukturen kan beholdes i stort antall, med lokal profil, rekrutteringsbase og tilstedeværelse over hele landet, med kostnadseffektiv trening og utrustning som tilpasses oppgavene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter regjeringens forslag om at Heimevernet organiseres innenfor en ramme på totalt 45 000 mannskaper i Land-, Sjø- og Luftheimevernet, hvorav 3 000 mannskaper i innsatsstyrkene og 42 000 i områdestrukturen. Disse medlemmer vil også gi sin tilslutning til at styring, ledelse, styrkeproduksjon og sivilt-militært samarbeid fortsatt skal gjennomføres innenfor dagens 11 distrikter og en tilpasset områdestruktur.

Etter disse medlemmers mening vil dette sikre et robust og landsdekkende HV, med bedre rammevilkår for tilfredsstillende trening og øving av styrkene.

Disse medlemmer har for øvrig registrert at det forrige og nylig fremlagte fagmilitære råd på ny foreslo betydelige reduksjoner i Heimevernet, noe det ikke er eller har vært politisk støtte for.

Disse medlemmer merker seg videre at Heimevernet skal utvikles med et sterkere fokus på oppdragsløsning innen vakthold og sikring. Disse medlemmer støtter at regjeringen legger opp til en fortsatt gradvis økning av årlig trening, slik at Heimevernet i større grad kan fokusere på sine primær-oppdrag. Disse medlemmer vil også understreke at Heimevernets fokus på vakthold og sikring er i utvidet forstand, der overvåking og kontroll og territorielt ansvar også er en viktig del av oppdraget.

Komiteen støtter at Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS) videreføres på Dombås. Komiteen vil understreke at HVSKS – med sin kompetanse, fasiliteter, beliggenhet og gode trenings- og øvingsområder både for sommer og spesielt vintertrening – må videreutvikles som nasjonalt kompetansesenter for Heimevernet (og med tilgjengelighet for andre forsvarsgrener). Komiteen registrerer også at HVSKS som kompetansesenter vil ha en viktig rolle i trening, samvirke og interaksjon med øvrige instanser med ansvar for samfunnssikkerhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, oppfatter at regjeringens forslag for organisering av Heimevernet, inkludert Sjøheimervnet, medfører en sterkere konsentrasjon enn tidligere om oppgavene vakt og sikring. Dette innebærer etter flertallets oppfatning at det helhetlige territorielle aspektet ved Heimevernets aktivitet dempes. Flertallet mener det er hensiktsmessig å se på Heimevernet, særlig innsatsstyrkene, som en territoriell ressurs også i fremtiden. Flertallet er opptatt av at hele Heimevernet må utrustes slik at det har adekvat utstyr og riktige kapasiteter for å løse sine oppdrag. Flertallet mener det må legges opp til mer øving og trening i Heimevernet. Flertallet mener det skal være årlig trening på de enkelte objekter for å sikre at mannskaper og planverk er oppdatert og forberedt på oppdraget. Flertallet vil understreke at samarbeidet med Siviltforsvaret og politiet må styrkes, og det må legges opp til felles øvelser og beredskapsplaner der det er naturlig.

Flertallet viser for øvrig til sine forslag til alternative budsjetter for Heimevernet i inneværende langtidperiode, som ville medført en betydelig styrking av HV utover den utvikling man har sett.

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å utvikle Sjøheimervnets (SHV) kommandostruktur og at taktisk ledelse av SHVs styrker skal ivaretas av de territorielle distriktsstabene, noe som skal forenkle kommandolinjene og styrke Heimevernets operative fleksibilitet. Komiteen viser videre til at regjeringen foreslår å utvikle Reine-klassen fartøyer som en del av SHVs kapasiteter. Komiteen er kjent med at Forsvaret har betydelige utgifter knyttet til fartøyene uavhengig av drift og aktivitetsnivå, og forutsetter at de benyttes på en egnet og effektiv måte i Forsvarets struktur dersom de tas ut av SHV.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet merker seg endringene som foreslås gjort i Sjøheimervnets kommandostruktur og

påpeker at ingen av de overordnede oppdrag skal fjernes fra Sjøheimervnet som følge av dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vurderer Sjøheimervnet som en betydelig ressurs med viktige militære oppgaver knyttet til kysten og kystnære farvann som bør styrkeproduseres i tett samarbeid med både Landheimervnet og Sjøforsvarets enheter. Flertallet ser at regjeringen ønsker en annen innretning på Heimevernet og derigjennom en sterk nedbygging av Sjøheimervnet slik det er i dag. Flertallet ønsker å videreføre Sjøheimervnet med nåværende oppgaver knyttet til maritim overvåking, kontroll med skipsfart og med styrket innretning mot sikring av objekter. Flertallet mener den faglige ledelse, koordinering og utvikling av SHV må sikres gjennom Sjøheimervnets utdannings- og kompetansesenter (SHVUKS) på Haakonsværn.

Flertallet frykter at Sjøheimervnet vil miste sin egenart og særskilte kompetanse dersom kommandoansvaret for styrkeproduksjon og taktisk ledelse flyttes over til distriktssjefene. Flertallet merker seg at Sjøheimervnets eget personell ser store utfordringer knyttet til å beholde den sjømilitære kunnskap og operative egenskaper i organisasjonen dersom man flytter kommandoansvaret slik det er foreslått. Flertallet merker seg at regjeringen ønsker å utvikle Reine-klassen som del av Sjøheimervnets struktur. Flertallet er i den forbindelse opptatt av at Heimevernet tilføres nødvendige midler til etablering av EBA for å sikre styrkeproduksjon og annen nødvendig aktivitet når Reine-klassen fases ut. Flertallet forutsetter at de driftsmidler som følger med når Reine-klassen tas ut av SHVs struktur, kompenseres i HV for å styrke nødvendig trening og øving.

2.2.6 Forsvarets ledelse

Komiteen viser til at Forsvarets strategiske ledelse utgjøres av Forsvarsdepartementet, Forsvarssjefen og Forsvarsstaben innenfor en integrert ledelsesmodell, og registrerer at modellen foreslås videreført av regjeringen.

Komiteen viser videre til at Forsvarssjefen fører alminnelig kommando over hele Forsvaret, og Forsvarsstaben støtter i utøvelsen av denne funksjonen. Videre utgjør Forsvarsstaben, sammen med Forsvarsdepartementet, Forsvarssjefens stabsapparat – som etatssjef, og som øverste fagmilitære rådgiver i departementet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at modellen for Integrert stra-

tegisk ledelse (ISL) av forsvarssektoren ble vedtatt i 2002 og innført i 2003. Flertallet viser videre til Forsvarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 2. mai 2012 og 15. mai 2012 knyttet til ISL. Flertallet merker seg at det til tross for løpende justeringer av ordningen siden 2004 ikke er gjennomført noen systematisk eller ekstern evaluering av modellen, selv om betydelige endringer i modellen sammenlignet med forutsetningene for det opprinnelige vedtaket, som utflyttingen av generalinspektørene, også er gjennomført.

Flertallet anser at modellen i dag ikke fungerer på en tilstrekkelig god måte. Dette gjelder både utformingen og praktiseringen av modellen, og handler om viktige spørsmål som styringskultur, Forsvarssjefens faglige uavhengighet, ansvar, fullmakter og handlingsrom som etatssjef, samt en ugjennom-siktig og lite etterprøvbart ansvars- og rollefordeling. Flertallet mener at det er påkrevet med tiltak som i større grad enn i dag kan bidra til å sikre klare prinsipper for helhetlig ledelse i sektoren og en praktisk utforming som gir nødvendige dybde i politiske beslutningsunderlag, klare ansvarslinjer og dokumentert sporbarhet i beslutningsprosesser og gjennomføring.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en grundig og systematisk ekstern evaluering av ordningen med integrert strategisk ledelse i forsvarssektoren.»

Flertallet ser også at sektorens øverste ledelse, fordelt på Forsvarsdepartement, Forsvarsstaben, grenstabene, HV-staben og FOH, ifølge Forsvarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 16. mai 2012, har 1 185 ansatte. Sett i lys av at Forsvaret i dag har en samlet ramme på ca. 17 000 årsværk, som er foreslått redusert til 16 550 i kommende langtidsperiode, er flertallet opptatt av at balansen mellom personell i administrasjon, stabs- og ledelsesstrukturer og personell som er direkte involvert i operativ virksomhet, i størst mulig grad optimaliseres. Flertallet legger til grunn at det i det omfang det er mulig, prioriteres å effektivisere administrasjon, stabs- og ledelsesledd og at disse til enhver tid tilpasses oppgaver og Forsvarets omfang, og forutsetter at dette adresseres i det løpende arbeidet med fornying og forbedring og i den kommende personell- og kompetansereformen i sektoren.

Komiteen merker seg at Forsvarets mediesenter, Forsvarets forum, Forsvarets sikkerhetsavdeling, Vernepliktsverket, Forsvarets lønnsadministrasjon, Forsvarets regnskapsavdeling, Feltprestkorpsset, Forsvarets personelltjeneste og Forsvarets avdeling for

kultur og tradisjon videreføres underlagt Sjef Forsvarsstaben.

Komiteen viser til at Forsvarets operative virksomhet ledes av sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter (FOH), og at virksomheten ved hovedkvarteret innebærer døgnkontinuerlig oppbygging og vedlikehold av situasjonsbildet i interesseområdet, planlegging og ledelse av operasjoner, samt evaluering. Hovedkvarteret skal ha en utstrakt kontakt med relevante etater og aktører utenfor Forsvaret. Komiteen støtter at hovedkvarteret videreutvikles for å understøtte NATOs fremtidige kommandostruktur.

Komiteen mener at god utøvelse av kommando og kontroll er en forutsetning for best mulig utnyttelse av tilgjengelig operativ evne, og forutsetter at denne videreutvikles gjennom øvelser av de involverte kommandonivåene, både med og uten underlagte styrker, samt løpende evaluering av oppnådde resultater for å sikre at nivået er tilfredsstillende etter nasjonale og NATO-standarder.

Komiteen støtter etableringen av en permanent kadre for et nasjonalt logistisk ledelselement (Joint Logistics Support Group – JLSG) som skal utøve taktisk kommando over logistikkressurser under sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter, noe som skal styrke hovedkvarterets evne til å lede operativ logistikk ved omfattende nasjonale beredskapssituasjoner og operasjoner i Norge.

2.2.7 Etterretningstjenesten

Komiteen viser til at Etterretningstjenesten innhenter, analyserer og distribuerer informasjon som angår norske interesser, forholdet til fremmede stater, organisasjoner og individer, med det formål å bidra til å gi norske myndigheter et solid beslutningsgrunnlag i saker som gjelder viktige nasjonale interesser. Komiteen understreker at Etterretningstjenestens arbeid er av stor betydning for landets sikkerhet og interesser.

Komiteen er kjent med at Norges sivile og militære utenlands etterretningstjeneste er underlagt forsvarssjefen, og støtter både militære og sivile myndigheter med informasjon og vurderinger, innenfor rammene av Lov om etterretningstjenesten og med ettersyn fra Stortingets EOS-utvalg.

Komiteen ser at etterretning er en helt grunnleggende forutsetning for planlegging og ledelse av styrker i militære operasjoner, og merker seg at gjeldende ambisjonsnivå for Forsvaret, blant annet knyttet til ivaretagelsen av en tilfredsstillende overvåking og etterretning i egne nærområder, samt å bidra substansielt i inntil tre samtidige operasjonsområder, krever høy teknisk, operativ og personellmessig kompetanse i Etterretningstjenesten. Globale og regionale utviklingstrekk nødvendiggjør en etterret-

ningstjeneste med tilpassningsevne og fleksibilitet, som til enhver tid må disponere egnet teknologi og utvikle en organisasjon som kan levere relevante og etterspurte vurderinger. Komiteen forutsetter at tjenesten har et ressurstilfang som sikrer dette ambisjonsnivået.

Komiteen er enig i at etterretningsstøtte til norske militære avdelinger som deltar i operasjoner i utlandet prioriteres og at Etterretningstjenesten styrkes for å kunne møte særlige utfordringer knyttet til ny teknologi.

2.2.8 *Spesialstyrker*

Komiteen vil fremheve den unike kapasiteten Forsvarets spesialstyrker utgjør. Spesialstyrkene består av Forsvarets spesialkommando/Hærens jegerkommando (FSK/HJK) og Marinejegerkommandoen (MJK). Spesialstyrkene har over tid ytt substansielle bidrag i flere operasjonsområder i utlandet, og fra 1. april 2012 er FSK/HJK igjen til stede i Kabul som mentorer i Crisis Response Unit (CRU).

Komiteen viser til at spesialstyrkene består av selektert personell som har spesiell utrustning og grundig utdanning i taktikker og teknikker, og at styrkene innehar fleksible, anvendelige og unike kapasiteter som kan benyttes selvstendig, som supplement til andre styrker eller til støtte for andre etater. FSK/HJK har også nasjonale oppgaver innenfor land- og sjøbasert kontraterror. Komiteen viser til at en av de største utfordringene med dette oppdraget er manglende innsettingskapasitet i tilknytning til spesialstyrkene. Komiteen har i den forbindelse merket seg departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 2. mai 2012 om kostnadene ved å etablere et detasjement for taktiske transporthelikoptre på Rena, og legger til grunn at dette er spørsmål som tas til løpende vurdering.

I dag er det kun FSK/HJK som har et dedikert kontraterroroppdrag. Komiteen mener det bør vurderes å gi også MJK nasjonale oppgaver knyttet til sjøbasert kontraterror, samt en formalisert beredskapsrolle.

Komiteen har merket seg at Forsvarssjefen arbeider med en mulighetsstudie for videreutvikling av spesialstyrkenes beredskap for kontraterroroperasjoner, som skal belyse flere alternativer og konsekvenser, samt at spesialstyrkenes øvelsesaktivitet knyttet til kontraterror skal økes. Komiteen imøteser resultatet av dette arbeidet, og forutsetter at det administrativt og ressursmessig legges til rette for en mest mulig effektiv og operativ innretning og utnyttelse av Forsvarets samlede spesialstyrkekapasitet.

2.2.9 *Fellesavdelinger og -kapasiteter*

Komiteen understreker betydningen av Forsvarets fellesavdelinger og -kapasiteter og den viktige rollen disse spiller for fellesoperativ oppgaveløsning. Komiteen forutsetter at kapasitetene skal være tilpasset og i balanse med øvrig struktur og utvikles med tanke på å ivareta sektorens fleksible behov.

2.2.9.1 FORSVARETS LOGISTIKKORGANISASJON

Komiteen viser til at hovedoppgavene til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) er å fremskaffe materiellkapasiteter gjennom investeringsprosjekter, ivareta eierskapsforvaltning av materiell, utføre vedlikehold og yte forsyningstjenester for Forsvaret. Komiteen vil understreke at FLOs oppgaver er av avgjørende betydning for hele forsvarsstrukturen og Forsvarets operative evne.

Komiteen viser til at FLO har vært gjenstand for en lang rekke omfattende endringer siden etableringen i 2002, og anser at disse omstillingene i det store og hele har vært nødvendige, men samtidig har medført betydelig slitasje og usikkerhet i organisasjonen og for FLOs personell. Komiteen mener at Forsvaret som helhet er avhengig av at FLOs kvalitet og leveringsevne er i samsvar med egne oppgaver og de strukturendringene som gjøres i andre deler av Forsvaret.

I en periode hvor Forsvaret prioriterer materiellinvesteringer høyt, i kommende langtidsperiode med et forholdstall tilnærmet 2:1 mellom drift og investering, er komiteen svært opptatt av at FLO settes i stand til å omsette bevilgede investeringsmidler på en effektiv, forsvarlig og etterprøvable måte. Komiteen anser at denne investeringstakten vil bli svært krevende å opprettholde på forsvarlig måte over tid. Komiteen merker seg samtidig at gjennomføringstiden i materiellprosjekter skal reduseres og evnen til å gjennomføre investeringer styrkes. Komiteen imøteser en slik prioritering og forutsetter å bli holdt løpende orientert om utviklingen på dette viktige området. Komiteen deler det synspunkt at en slik produktivitetsvekst vil være blant de viktigste bidragene til å innfri målsettingene i fornyings- og forbedringsarbeidet.

Samtidig har komiteen merket seg signaler om at FLOs evne til å omsette investeringsmidler allerede er presset, og peker i den forbindelse på behovet for å utøve fleksibilitet i årsverksstyringen i særlig viktige funksjoner. Komiteen vil i den forbindelse peke på Forsvarsdepartementets svar av 17. april 2012 og 12. mai 2012 på komiteens skriftlige spørsmål knyttet til årsverksutvikling og omsetningsevne i FLO.

Komiteen viser til at FLO er en sentral premissleverandør i logistikkprosessene og har en viktig

rolle i det videre fornyings- og forbedringsarbeidet. Komiteen noterer at et felles integrert forvaltningssystem (FIF) er under innføring og skal bli et effektivt verktøy for å forvalte materiell og understøtte driften av Forsvarets virksomhet. Komiteen har gjennom flere år merket seg betydelige utfordringer knyttet til implementering og store kostnadsoverskridelser ved innføringen av ulike forvaltningssystem i Forsvaret, og forutsetter at FIF nå implementeres på en effektiv og god måte innenfor vedtatte økonomiske rammer.

Komiteen viser videre til at FLO skal understøtte styrkeproduksjon, styrkeoppbygging og gjennomføring av operasjoner med basis i sin stasjonære struktur, blant annet gjennom eierskapsforvaltning av Forsvarets materiellsystemer, vedlikehold og oppgraderinger, i tillegg til å ivareta et gjennomgående forsyningsansvar i Forsvaret og produsere og stille til disposisjon forsyningsfunksjoner som del av forsvarsgrenenes oppsetning av deployerbare logistikk-enheter.

Komiteen merker seg at Vertslandsstøttebataljonen settes opp av FLO som et operativt strukturelement innenfor det bilaterale samarbeidet med USA, og vil understreke viktigheten av at denne bataljonen har en sammensetning og materielloppsetning som sikrer god evne til å løse dette oppdraget.

2.2.9.2 FORSVARETS SANITET

Komiteen viser til at Forsvarets sanitet (FSAN) er Forsvarets fagmyndighet innenfor sanitet og veterinærtjenester og skal legge til rette for og støtte operasjoner gjennom å styrke tilgjengeligheten og utholdenheten til sanitetskapasitetene, samt bidra med selvstendige kapasiteter.

Komiteen tar til etterretning oversikten over FSANs styrkestruktur og operative kapasiteter, inkludert Forsvarets feltsykehus (ROLE 2), som en sentral og prioritert ressurs for Forsvaret. Komiteen merker seg også at Sjøforsvarets planlagte logistikkfartøy, når det kommer i drift, skal kunne tilføres tilpasset kapasitet til medisinsk behandling fra FSAN. Komiteen forutsetter at FSAN løpende tilpasser egen organisasjon og oppgaver i samsvar med de strukturendringer som gjøres i andre deler av Forsvaret. Komiteen vil understreke den særlige viktigheten av at norske soldater som tjenestegjør i skarpe operasjoner har tilgang til gode sanitetskapasiteter med rask reaksjonsevne. Erfaringer fra Afghanistan viser med all tydelighet nødvendigheten av dette.

Komiteen er enig i at det som et resultat av at Forsvaret har utviklet seg fra et mobiliseringsforsvar til et mindre og moderne forsvar, ikke lenger er behov for et eget stasjonært militært sykehus, og at Troms Militære Sykehus (TMS) derfor legges ned.

Komiteen forventer at involverte parter i samarbeid raskest mulig avklarer hvordan helsetilbudet som i dag ytes ved TMS skal ivaretas i tråd med intensjonen i samhandlingsreformen etter nedleggelsen. Det legges til grunn at Forsvaret vil benytte, og dekke sine kostnader knyttet til, helsetilbudet som etableres etter at Troms Militære sykehus er nedlagt.

Komiteen viser til at den allerede igangsatte prosess med å samlokalisere Forsvarets ulike helse-tjenester i indre Troms, og samlokalisere disse i det nye senteret som skal etableres etter at Troms Militære sykehus er nedlagt, videreføres.

Komiteen vil påpeke FSANs helt sentrale rolle for å kunne gi Forsvarets soldater og veteraner et medisinsk tilbud ved skader, alvorlige hendelser og i det forebyggende arbeidet. FSAN har viktige oppgaver knyttet til forberedelsene før utreise, oppfølging i operasjonsområdet, og i perioden etter hjemkomst. Det skal gjennomføres en aktiv, personlig og tilpasset oppfølging av den enkelte veteran og deres nærmeste. Gjennom Forsvarets ettårsprogram skal Forsvaret i det første året etter hjemkomst fortsette den individuelle oppfølgingen, slik at også oppduggende behov blir fanget opp. Komiteen ber om at disse oppgavene prioriteres høyt, og at FSAN, sammen med Forsvarets Veterantjeneste, tar et særlig ansvar for kompetanseoverføring til sivilt helsevesen av særskilte problemstillinger knyttet til skadede veteraner.

Komiteen legger videre til grunn at samarbeidet mellom FSAN, andre sektorer og relevante utdannings- og forskningsinstitusjoner skal videreutvikles for å sikre økt samordning og kompetansebygging/-overføring. Komiteen anser at en god sanitets- og veterinærtjeneste for Forsvarets personell krever et godt samarbeid med det sivile helsevesenet på alle nivåer.

Komiteen er kjent med at det over tid har vært uttrykt usikkerhet og til dels misnøye knyttet til arbeidsforhold og faglig utvikling blant leger som tjenestegjør i Forsvaret gjennom ordningen for vernepliktig akademisk befal (VAB-ordningen). Komiteen forutsetter at VAB-ordningen for både leger og andre faggrupper tas opp til en helhetlig gjennomgang i forbindelse med det kommende personell- og kompetansearbeidet i sektoren.

2.2.9.3 CYBERFORSVARET

Komiteen ser at utviklingen i digitale rom, cyberområdet, i stadig større grad påvirker Forsvarets oppgaveløsning og virksomhet, og at denne utviklingen må forventes å akselerere ytterligere i fremtiden. Det digitale rom har blitt en tilleggsdimensjon ved militære operasjoner og et nytt krigførsområde hvor både evnen til defensive og offensive operasjoner vil kunne være avgjørende i

fremtidige konflikter. Militære operasjoner i det digitale rom har både beskyttende, etterretningsmessige og offensive siktemål.

Komiteen viser til at Forsvaret må være særlig forberedt på å håndtere IKT-angrep som rammer egne systemer, og registrerer at Forsvarets evne til å ivareta dette området må styrkes. Komiteen forutsetter at slik styrking gjennomføres for å kunne møte raskt økende trusler.

Komiteen tar til etterretning at Forsvarets Informasjonsinfrastruktur (INI) vil skifte navn til Cyberforsvaret for å reflektere denne utviklingen.

Komiteen merker seg redegjørelsen for Cyberforsvarets styrkestruktur og operative kapasiteter og at hovedoppgaven til denne strukturen er å drifte og utvikle Forsvarets samband og understøtte operasjoner både hjemme og ute, samt understøtte nettverksbaserte operasjonsformer og bidra til vesentlige forbedringer innenfor interoperabilitet, fleksibilitet, reaksjonsevne, mobilitet og deployerbarhet. Komiteen støtter at Forsvaret skal ha materiell som tilfredsstiller nasjonale og NATOs krav til interoperabilitet og funksjonalitet, og som gjør det mulig å møte digitale trusler samtidig som Forsvaret utvikler ytterligere kapasiteter og modenhet innen nettverksbasert forsvar.

Komiteen anser det som positivt at etableringen av daværende sjef INI med stab på Jørstadmoen har gitt grunnlag for bedre samvirke innen fagmiljøet, at Forsvarets evne til helhetlig styring og ledelse innen IKT-området er styrket, og at det er lagt til rette for en bedre kontroll med og en mer effektiv utnyttelse av Forsvarets samlede IKT-ressurser gjennom samlokaliseringen.

Komiteen viser til at Stortinget gjennom Innst. S. nr. 234 (2003–2004) tok initiativ til å samle deler av Forsvarets IKT-virksomhet på Jørstadmoen, og i Innst. S. nr. 318 (2007–2008) vedtok å samle IKT-virksomheten i Forsvaret på Jørstadmoen i størst mulig grad. Komiteen har merket seg at regjeringen senere har presisert i sin tiltredelseserklæring og i Prop. 1 S (2010–2011) at denne samlingen vil bli gjennomført, og mener at flyttingen av Sjef INI til Jørstadmoen i 2011 var viktig for å kunne gjennomføre en slik samling. Komiteen er fortsatt opptatt av at de delene av IKT-virksomheten i Forsvaret som på en naturlig måte kan lokaliseres i et sentralt senter, samles geografisk på Jørstadmoen. Komiteen er opptatt av at det skapes forutsigbarhet rundt lokalisering av Forsvarets virksomhet, og mener det er viktig at en slik samling konkretiseres og gjennomføres uten unødig forsinkelse.

Erfaring fra moderne krigs- og konfliktsituasjoner viser at cyberoperasjoner rettet mot sivil IKT-infrastruktur må kunne forventes å være en del av et militært anslag fra en statspart. I andre tilfeller er det

uhyre vanskelig å identifisere hvorvidt angriper er en sivil eller militær aktør. I begge typer situasjoner er tradisjonelle grenser mellom sivil og militær sektor å anse som tilnærmet irrelevante, og tilgjengelige responsmuligheter må være tilpasset dette. Komiteen viser i den forbindelse til sine merknader under avsnittet om NSM om behovet for effektive beskyttelsestiltak og kapasiteter på tvers av sektorer.

2.2.9.4 FAKT OG FORSVARETS MUSIKK

Komiteen deler vurderingen av at Forsvarets musikk er en viktig tradisjonsbærer som representerer en historisk kulturarv. Komiteen viser for øvrig til Stortingets behandling av St.meld. nr. 33 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 295 (2008–2009), og legger til grunn at Forsvarets musikk videreføres i tråd med denne.

Komiteen merker seg at Forsvarets musikk i dag består av fem profesjonelle korps som er viktige kulturbyggere gjennom sine opptredener i inn- og utland, og at korpsernes hovedoppgaver er å profilere Forsvaret, bidra til rekruttering og bidra til å skape identitet både for Forsvaret og i Forsvaret. Komiteen støtter at interne seremonielle oppgaver fortsatt prioriteres.

Komiteen viser til at Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT) ble etablert av Forsvars sjefen i 2008 med den hensikt å styrke kulturvirksomheten i Forsvaret og få på plass en ny plattform for dialog, både internt og i Forsvaret og mellom Forsvaret og det sivile samfunnet. Komiteen har over flere år mottatt gjentatte bekymringsmeldinger knyttet til ressursfordelingen mellom administrasjon og aktivitet i FAKT, og forventer at avdelingen i størst mulig grad benytter tildelte ressurser til aktivitet i og rundt Forsvaret, samt de prioriteringer Stortinget for øvrig har lagt til grunn for kulturarbeidet i Forsvaret.

Komiteen imøteser resultatet av den varslede evalueringen av Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon, som skal fokusere på organisasjonsform samt faglig og effektiv styring av kultursektoren.

2.2.10 Øvrige etater, statsforetak og andre politikkområder

2.2.10.1 NASJONAL SIKKERHETSMYNDIGHET

Komiteen viser til at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er et sivilt direktorat for forebyggende sikkerhetstjeneste underlagt Forsvarsdepartementet, og at NSM skal legge til rette for, støtte og rapportere om gjennomføringen av defensive forebyggende tiltak mot spionasje, sabotasje og terrorhandlinger i alle sektorer. Komiteen merker seg at NSM utfører sine oppgaver gjennom å føre tilsyn og utøve myndighet, varsle og håndtere alvorlige dataangrep, utvikle sikkerhetstiltak og gi råd og veiledning innen-

for forebyggende sikkerhet. En av hovedoppgavene til NSM er å utøve funksjonen som nasjonal sikkerhetsmyndighet i henhold til lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) gjennom koordinering, kontroll og myndighetsutøvelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at det i arbeidet med Innst. 207 S (2011–2012) ble slått fast at det gikk tolv år fra sikkerhetsloven ble vedtatt til det ble fremlagt en ny forskrift om objektsikkerhet. Selv om det er konkrete grunner til at arbeidet med forskriften tok lang tid, så viser også den lange tidsbruken at det ikke har vært tilstrekkelig fokus på objektsikkerhet. Derfor ønsker flertallet nye initiativer innenfor objektsikkerhet velkommen. Flertallet ser videre positivt på de initiativ som er tatt for å lære av også internasjonale erfaringer innen objektsikkerhet i etterkant av angrepet på Regjeringskvartalet 22. juli 2011, og støtter en videreføring av slikt internasjonalt samarbeid.

Komiteen vil særlig understreke betydningen av de oppgaver NSM utfører innenfor IKT- og informasjonssikkerhet. Dette omfatter blant annet oppgaven som nasjonal varslings- og håndteringsinstans ved alvorlige angrep mot samfunnskritisk IKT-infrastruktur (NorCERT), rollen som sertifiseringsmyndighet for IT-sikkerhet i produkter og systemer (SERTIT), visse kontrolloppgaver iht. lov om forsvarshemmeligheter og lov om forsvarsviktige oppfinnelser samt sekretariatsfunksjonen for Koordineringsutvalget for forebyggende informasjonssikkerhet (KIS).

Et stadig mer teknologitilpasset, og teknologiavhengig, samfunn er også stadig mer sårbart. Komiteen merker seg med bekymring det stadig økende antall meldinger som kommer vedrørende cyberangrep og trusler fra aktører som benytter IKT som virkemiddel og våpen for å angripe samfunnskritiske funksjoner på flere områder, sivilt og militært. Komiteen deler vurderingen av denne trusselen som høy og økende. Samfunnet må på alle nivåer settes i stand til å håndtere at et høyt trusselnivå er å anse som normaltilstand på dette området. Komiteen forutsetter at trusselbildets omfang og alvorlighetsgrad medfører at arbeidet med cybersikkerhet prioriteres med tilstrekkelige ressurser i takt med utviklingen.

Komiteen forventer at samfunnets samlede ressurser i størst mulig grad koordineres for å sikre effektive og tverrsektorielle tiltak mot en økende trussel. NSM har et særlig ansvar for at dette skjer. Komiteen viser i den forbindelse til at NSM har et overordnet sektorovergripende ansvar for forebyggende informasjonssikkerhet og nasjonal koordine-

ring av håndtering av alvorlige IKT-hendelser, mens Cyberforsvaret ivaretar beskyttelse av Forsvarets egen infrastruktur og håndtering i Forsvaret. I henhold til Forsvarsdepartementets instruks om sikkerhetstjenesten i Forsvaret samarbeider NSM tett med Cyberforsvaret, og det er et daglig løpende samarbeid mellom NorCERT som er en avdeling i NSM og Avdeling for beskyttelse av kritisk infrastruktur (BKI) som er en avdeling i Cyberforsvaret.

Komiteen merker seg at innholdet i og rammene for samarbeidet vil bli ytterligere konkretisert gjennom forsvarssektorens retningslinjer for informasjonssikkerhet og cyberoperasjoner, og legger til grunn at dette vil sikre nødvendig koordinering, strømlinjeforming og samarbeid.

Komiteen støtter fokuset på mer forebyggende arbeid for å beskytte informasjon, informasjonssystemer og andre objekter mot spionasje, sabotasje og terror. Samtidig vil komiteen understreke alvoret i det proposisjonen påpeker om at «en rekke konkrete mangler i det forebyggende sikkerhetsarbeidet» er avdekket og at «gapet mellom sikkerhetstiltakene og truslene øker», noe som gjør at «sikkerhetstilstanden forverres».

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil understreke behovet for en helhetlig nasjonal tilnærming til forebyggende sikkerhet. I dette forutsetter flertallet at NSM styrker sitt arbeid rettet mot privat sektor, og at dette også inkluderer objektsikkerhet hvor dette er relevant. Flertallet har merket seg at det i andre land er etablert forskjellig grad av formaliserte nettverk mellom offentlige og private aktører innen forebyggende sikkerhet, og imøteser flere initiativ for dette i Norge.

Komiteen imøteser evalueringen av sikkerhetsloven med tanke på mulig revisjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre konstaterer at gjeldende nasjonal strategi for informasjonssikkerhet er ni år gammel. Ansvar for vår nasjonale informasjonssikkerhet er i denne strategien fordelt på elleve departementer. Disse medlemmer etterlyser en tydeligere ansvars- og oppgaveplassering på departementsnivå for å bedre og styrke cybersikkerheten.

2.2.10.2 FORSVARETS FORSKNINGSINSTITUTT, FORSKNING OG UTVIKLING

Komiteen viser til at Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) har til formål å drive forskning og utvikling for forsvarssektorens behov, og har merket seg at FFI skal gi den politiske og militære ledelse rettidige råd i faglige spørsmål innenfor instituttets arbeids-

område, særlig forhold som kan påvirke forutsetningene for forsvarspolitikken, forsvarsplanleggingen og forvaltningen av sektoren.

Komiteen vil i den forbindelse understreke verdien av å ha et forskningsbasert og høykompetent fagmiljø som FFI som bidragsyter og rådgiver, også knyttet til forsvarsplanleggingen og forvaltningen av sektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkepart, ser i tillegg verdien av at FFI, om nødvendig, kan være et faglig korrektiv innen forsvarsplanleggingen og forvaltningen av sektoren.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det synes å være en langvarig og betydelig uenighet mellom Forsvarets forskningsinstitutt og Forsvarsdepartementets vurderinger og analyser av grunnleggende forutsetninger for Forsvarets operative og økonomiske utvikling. Dette er knyttet til forhold som graden av reell kompensasjon for kostnadsutviklingen i sektoren, særlig knyttet til teknologisk fordyrelse, samt faglige vurderinger av operativ evne og strukturens og enkeltelementers økonomiske bærekraft på sikt. Disse medlemmer har merket seg Forsvarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål om FFIs rolle, og vil uttrykke stor tillit til det arbeidet med forsvarsplanlegging- og forvaltning som skjer ved FFI, samt understreke betydningen av at instituttets analyser og råd vektlegges i videreutviklingen av sektoren.

Komiteen viser til at FFI utfører en stor andel av sektorens forskning. Instituttet skal, i samarbeid med nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer, holde seg å jour med den vitenskapelige, teknologiske og militærtekniske utviklingen og vurdere dens konsekvenser for forsvarssektoren, gi råd og medvirke til den løpende bearbeiding og gjennomføring av planer knyttet til materiellanskaffelser og struktur, samt bistå den øverste ledelsen i forsvarssektoren med å fremskaffe et best mulig beslutningsgrunnlag for Forsvarets videre utvikling.

Komiteen viser videre til at FFI er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, ledet av et styre, en styringsmodell som ifølge regjeringen legger godt til rette for en overordnet og strategisk fokusert gjennomføring av eierstyringen, samtidig som den gir stor handlefrihet til instituttet for organisering og gjennomføring av virksomheten. Komiteen anser denne selvstendigheten og handlefriheten som meget viktig, sett i lys av instituttets oppgaver og egenart.

Komiteen noterer at forskningsfinansieringen er et viktig virkemiddel for styringen av FFI, og at finansieringsstrukturen er gjennomgått og justert for å rendyrke bevilgningenes formål. Komiteen viser i den forbindelse til Forsvarsdepartementets svar av 17. april 2012 på komiteens skriftlige spørsmål med presiseringer på dette punkt.

Komiteen understreker viktigheten av nær kontakt med oppdragsgivere og brukere i forsvarssektoren, og den tilgang til operativ og fagmilitær kunnskap dette gir, for kvaliteten på FFIs forskning og rådgivning.

Komiteen er videre opptatt av at FFI skal videreføre samarbeidet med Forsvarets skoler og støtte undervisningen. FFI skal søke å samordne sine fagområder med sivil sektor med tanke på å bygge sterke nasjonale fagmiljøer og unngå duplisering. Tett og integrert samarbeid med andre FoU-aktører er avgjørende for å opprettholde en faglig robusthet. Det er viktig at FFI utgjør en ressurs for Forsvarets skoler, men det faglige nettverket bør utvides også utover dette.

Komiteen mener at FFI gjennom sin forskning spiller en viktig rolle for norsk forsvarsindustri, og legger til grunn at instituttet fortsetter å samarbeide med industrien der dette er mulig og naturlig, som i tidlige faser av en forsvarsanskaffelse. Komiteen anser slikt samarbeid som verdifullt og støtter at det etableres strategiske relasjoner med utvalgte partnere.

Komiteen ser at forsvarssektoren samlet bruker betydelige midler på forskning og utvikling (FoU), om lag 940 mill. kroner i 2010, og at FoU-andelen i forsvarsbudsjettene har vært stabil i perioden 2001–2011. Komiteen anser langsiktig FoU-arbeid av høy kvalitet som en forutsetning for en positiv og fremtidsrettet videreutvikling av sektoren. Komiteen merker seg de usikkerhetsfaktorer som er knyttet til forskning og utvikling i sektoren, særlig knyttet til tidsperspektiv og behov for hurtige omstillinger. Komiteen støtter at forskningen i sektoren skal bidra til å løse sentrale utfordringer for forsvarspolitikken og forsvarssektoren, understøtte langsiktig planlegging og kapabilitetsutvikling, gi kunnskap om teknologianvendelse, og bidra til industriell og teknologisk utvikling og flernasjonalt kapabilitets-samarbeid. Komiteen er opptatt av at forskningsenhetene i det omfang det er mulig også driver utadrettet virksomhet og kunnskapsformidling på områder knyttet til forsvarssektoren.

Komiteen viser til omtalen av Institutt for Forsvarsstudier (IFS), som er en integrert del av Forsvarets høyskole, og har merket seg hvordan instituttet er etablert som et ledende nasjonalt fagmiljø innen utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik med forskning, formidling og undervisning som sin kjernevirksomhet.

somhet. Komiteen har videre merket seg at IFS driver kunnskapsformidling knyttet til aktuelle og viktige problemstillinger innenfor sine fagområder og ser positivt på instituttets høye synlighet i offentlig ordskifte.

Komiteen merker seg avviklingen av Forsvarets forskningspolitiske råd (FFR) og begrunnelsen for den. Samtidig vil komiteen peke på viktigheten av at den militære brukerinnflytelsen sikres gjennom oppdragsstyringen.

2.2.10.3 FORSVARSBYGG

Forvaltningsorganet Forsvarsbygg utøver eierrollen for forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA) på vegne av Forsvarsdepartementet. Komiteen merker seg at Forsvarsbygg utfører sine forvaltningsoppgaver som en kombinasjon av egenproduserte tjenester og kjøp av varer og tjenester på det sivile marked etter forutgående konkurranse.

Komiteen deler oppfatningen av at Forsvarsbygg siden opprettelsen i 2002 har vært en vesentlig bidragsyter ved omleggingen av eiendomsforvaltningen, hvor forsvarssektoren har redusert sin EBA- bruk betydelig fra ca. 6 millioner m² til i underkant av 4 millioner m².

Komiteen ser at forsvarssektoren har utfordringer knyttet til negativ utvikling i tilstandsgraden i bygningsmassen, og vil understreke Forsvarsbyggs særlige ansvar for å sørge for at denne utviklingen stanses. Komiteen viser i den forbindelse til Riksrevisjonens meget kritiske merknader til Forsvarsbyggs ivaretagelse av vedlikehold som fremkom i Dokument 1 (2010–2011) og som er fulgt opp i Dokument 1 (2011–2012). Komiteen er særlig bekymret for standarden ved en del av Forsvarets boliger, og har merket seg klare bekymringsmeldinger fra ansatte og tillitsvalgte. Komiteen vil understreke det ansvar Forsvarsbygg, i henhold til Forsvarets boligdirektiv, har for at «Forsvarets boliger og kvarter skal være tidsmessige, av alminnelig god boligkvalitet og i samsvar med gjeldende lover og regler».

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har videre merket seg at Forsvarsbygg gjennom flere år har fått sterkt kritiske merknader fra Riksrevisjonen knyttet til internkontroll og anskaffelser. Dette er ikke holdbart, og flertallet forutsetter at regjeringen tar de nødvendige grep i etatsstyringen av Forsvarsbygg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er tilfreds med Forsvarsdeparte-

mentets tiltak for å forbedre forvaltningen av Forsvarsbygg, og konstaterer at tiltakene virker.

Komiteen viser videre til redegjørelsen for videre utvikling av Forsvarsbyggs forvaltningsmodell, og deler regjeringens oppfatning av at en forvaltningsmodell basert på kostnadsdekkende leie legger til rette for å synliggjøre sektorens faktiske EBA-kostnader og har bidratt til målbar effektivisering, rasjonalisering, kostnadsreduksjoner knyttet til bruk og forvaltning av EBA og økte inntekter fra avhending av utrangert EBA. Komiteen støtter at det skal anses ytterligere til mer kostnadseffektiv bruk av forsvarssektorens EBA, og verdibevaring av denne, gjennom forbedringer i forvaltningsmodellen.

Komiteen har videre merket seg tydelige signaler fra brukere i Forsvaret på at implementeringen av dagens modell ikke er optimal, noe som medfører uheldige incentivstrukturer og suboptimale løsninger knyttet til ivaretagelsen av brukernes behov i det daglige. Komiteen forutsetter at Forsvarsbygg søker å adressere og i størst mulig grad avhjelpe de problemer deres eneleverandørrolle knyttet til EBA-forvaltning medfører for Forsvarets avdelinger.

Komiteen viser til at endringene i Forsvarets støtte- og basestruktur vil ha konsekvenser for Forsvarsbygg, og forutsetter at etaten utvikler seg løpende i tråd med endringene i brukernes behov og lokaliseringen av avdelinger, base- og støttestruktur. Komiteen påpeker viktigheten av kontinuerlig forbedring gjennom synlig og etterprøvbart reformarbeid. Komiteen støtter en tilnærming til EBA-forvaltning basert på nøkterne og fleksible fremskaffelsesløsninger som kan tilpasses endrede behov og en større grad av standardiserte løsninger ved prosjektering av nybygg og fornying av EBA.

Komiteen viser til at et samlet storting gjennom flere år har støttet opptrappingen av vedlikehold ved de nasjonale festningsverkene og legger til grunn en fortsatt målsetting om at fredede og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal sikres og ha tilfredsstillende vedlikeholds nivå innen 2020, og at ekstraordinære vedlikeholdstiltak er ferdig gjennomført i 2014 i henhold til vedtatte planer. Komiteen støtter at festningenes tilgjengelighet for allmennheten skal sikres på en måte som ikke forringer anleggenes verdi som kulturhistoriske objekter, med militær karakter og egenart.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, ser klart behovet for en forvaltningsmodell for forsvarssektorens EBA-portefølje som synliggjør faktiske kostnader knyttet til bruk og forvaltning. Flertallet er likevel såpass bekymret for hvorvidt dagens modell og implementeringen av den

fungerer på en tilstrekkelig god måte og leverer på en kostnadseffektiv måte til brukerne i Forsvaret i tråd med behov, bestilling og intensjon, at man ønsker en grundig ekstern evaluering av Forsvarsbygg, med tanke på forbedringer. Flertallet ber videre om at det vurderes hvorvidt en langt sterkere koordinering (eventuelt integrasjon) mellom Forsvarsbygg og Statsbygg, samt en modell som kunne tilføre sektoren en mulighet for låneopptak for å finansiere nødvendige investeringer, kunne være formålstjenlig. Det bør videre vurderes om det kan innføres mulighet for konkurranse mellom leverandører hva gjelder forvaltning og tjenester, der hvor dette er mulig og egnet ut fra de særskilte hensyn som gjelder for sektoren.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en helhetlig og grundig ekstern evaluering av dagens modell for Forsvarsbygg og EBA-forvaltning i forsvarssektoren, samt implementeringen av denne, med tanke på forbedrede leveranser i tråd med brukernes behov.»

2.2.10.4 AEROSPACE INDUSTRIAL MAINTENANCE NORWAY SF

Komiteen viser til at Luftforsvarets hovedverksted Kjeller (LHK) i desember 2011 ble omdannet til statsforetak som et resultat av Stortingets behandling av Innst. 60 S (2011–2012), jf. Prop. 3 S (2011–2012). Foretakets navn er Aerospace Industrial Maintenance Norway SF (AIM Norway SF).

Komiteen merker seg at etableringen av foretaket skal bidra til et konkurransedyktig, relevant og høykompetent fagmiljø, og på lengre sikt legge til rette for industriutvikling som en drivkraft for utviklingen av et bredere kommersielt vedlikeholdsmiljø for sivilt og luftmilitært materiell i Norge. Komiteen viser videre til at AIM Norway SF, gjennom omdannelsen til statsforetak, skal kunne være med og konkurrere om fremtidige vedlikeholdsoppdrag på luftmilitære fartøy.

2.2.10.5 DISTRIKTS- OG REGIONALPOLITISKE FORHOLD

Komiteen viser til fremstillingen av distrikts- og regionalpolitiske forhold i proposisjonen, og merker seg at regjeringen, så langt det er i samsvar med de overordnede målene for utviklingen av Forsvaret, vil søke å sikre at den videre fornyingen bygger opp under distrikts- og regionalpolitiske mål. Komiteen deler denne holdningen, men legger til grunn at fagmilitære og operative vurderinger er de enkeltfaktorer som veier tyngst ved videreutviklingen av forsvarsstrukturen.

Komiteen mener at statens samfunnsansvar skal ivaretas for berørte lokalsamfunn og regioner der aktivitetsnivå reduseres.

Komiteen ser at militære anlegg og infrastruktur som Forsvaret ikke lenger har behov for, kan ha potensial for videreutvikling til sivile formål og representere en positiv tilvekst til nærliggende lokalsamfunn. Komiteen er opptatt av at avhendingsprosesser gjennomføres effektivt, så hurtig som mulig og i dialog med berørte parter.

2.3 Gjennomføring og oppfølging av langtidsplanen, økonomi og Forsvarets fremtidige utvikling

Komiteen understreker viktigheten av at den videre utviklingen av forsvarssektoren skal foregå på en helhetlig måte basert på et langsiktig perspektiv hvor en reell og bærekraftig balanse oppnås og ivaretas. I takt med aktuelle sikkerhetspolitiske utfordringer, og for å kunne møte en verden i endring, må forsvarssektoren kontinuerlig fornyes og forbedres. Komiteen anser dette som vesentlig for at forsvarssektoren fortsatt skal være et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for Norge.

En videreutvikling av forsvarssektoren fundamentert på langsiktig bærekraft forutsetter riktig omfang og innretning på sektorens personell og deres kompetanse, anskaffelse, innfasing og drift av nye materiellsystemer, herunder nye kampfly, rettidig implementering av strukturtiltak og kontinuerlig innsats for å sikre en mest mulig effektiv anvendelse av sektorens samlede ressurser innenfor angitte økonomiske rammer. Forsvarssektoren forvalter betydelige ressurser på vegne av samfunnet, og komiteen forventer at disse ressursene forvaltes effektivt og i tråd med politiske vedtak. For å ivareta tillit i befolkningen og oppnå de fastsatte målene er det avgjørende at forsvarssektoren har effektiv økonomistyring, forsvarlig forvaltning og god kompetansestyring.

Komiteen gir sin tilslutning til at overordnede hensyn som skal ligge til grunn for den videre utformingen og moderniseringen av forsvarsstrukturen er at: Forsvaret skal være relevant for de oppgaver som til enhver tid skal løses, både alene og i samarbeid med allierte og partnere; alle deler av forsvarssektoren skal ha evne til god styring og kontinuerlig innsats for å utnytte nye løsninger som sikrer en mest mulig kostnadseffektiv bruk av sektorens ressurser og at det fortsatt skal være tette bånd mellom forsvarssektoren og det sivile samfunnet.

Komiteen legger til grunn at den videre utviklingen av forsvarssektoren tar utgangspunkt i de sikkerhetspolitiske hovedmålsettinger og grunnleggende norske sikkerhetspolitiske interesser, som så gir føringer for de forsvarspolitiske målene. Forsvarets oppgaver og tilhørende ambisjonsnivå er,

sammen med de grunnleggende prinsippene for Forsvarets innretning, en operasjonalisering av disse målene, som samlet legger rammer for utforming av strategiske styringsmål tilknyttet Forsvarets kapasiteter, struktur, virksomhet og kompetanse. I departementets oppfølging av langtidsplanen blir de strategiske målene konkretisert i helhetlige målbilder, med gitte milepæler for 2016, 2020 og 2024. Denne periodiseringen av målene gir, sammen med de årlige mål- og resultatkravene, et styringsmessig grunnlag for departementets oppfølging av fremdriften i denne langtidsplanen.

Komiteen viser til at sektoren, og særlig Forsvaret, har gjennomført betydelig interneffektivisering og organisasjonsendringer. For å sikre en bærekraftig utvikling av sektoren er det avgjørende med et bevilgningsnivå som muliggjør prioritert operativ aktivitet samt nødvendige anskaffelser av materiell og EBA. Komiteen vil samtidig understreke viktigheten av at virksomhetens egen evne til styring og gjennomføring av forbedringstiltak fortsatt bidrar til en bærekraftig og balansert utvikling og gjør det mulig å håndtere kostnader knyttet til fornyelse av materiell, EBA og infrastruktur.

Komiteen merker seg at hovedtrekkene for kommende langtidsperiode er å videreutvikle kompetanse, og innenfor utvalgte områder, styrke den operative strukturen. Målet er at Forsvaret samlet sett skal kunne øke den operative evnen. Komiteen ser at investeringer i et nytt kampflyvåpen beslaglegger en betydelig andel av de samlede investeringsmidler i årene fremover. God styring og streng prioritering blir derfor viktig. Det er viktig at Forsvaret også i årene som kommer – med en rekke meget kostnadskrevende investeringer – fortsatt klarer å gjennomføre nødvendig modernisering i strukturen. Komiteen mener at dette kan oppnås gjennom tilstrekkelige og forutsigbare bevilgninger, en langsiktig og nøktern forvaltning og en sterk styring av driftsutviklingen. Det må finnes en forsvarlig og bærekraftig balanse mellom drift og investering.

Komiteen ser at materiellinvesteringsnivået vil bli styrket i løpet av de neste årene, og samlet sett vil være på et meget høyt nivå, også komparativt internasjonalt.

Komiteen støtter at alle investeringer som planlegges og gjennomføres, baseres på en nøktern «godt nok»-tilnærming der det er de grunnleggende og primære kravene til materiellsystemene som legges til grunn, samt at alternative måter å fremskaffe materiell på – eksempelvis ved å gå sammen med andre land, særlig om kjøp av hyllevareprodukter og/eller materiell som produseres i stor skala – vil måtte få økt oppmerksomhet innenfor en slik tilnærming, samt at det gjennomgående gis prioritet til prosjekter der formålet er å få på plass grunnkapasiteter knyttet

til den vedtatte strukturen. Komiteen ber også om at det i større omfang enn i dag vurderes å videreutvikle samarbeid med næringsliv, industri og leverandører for å finne kvalitativt gode og kostnadseffektive felles løsninger hvor dette er mulig.

Komiteen vil vise til at forsvarsindustrien har en viktig rolle for både Forsvaret og for Norge. Komiteen viser til de syv spesifikke teknologiske samarbeidsområdene som er skissert mellom Forsvaret og industrien, og som sikrer den samlede begrensede kompetansen vi besitter nasjonalt på områder som er viktige for Forsvaret. Komiteen mener det er viktig at et slikt samarbeid etableres og forvaltes på best mulig måte enten kompetansen befinner seg i Forsvaret eller industrien.

Komiteen vil understreke at radarsystemer må inngå som en del av teknologiområde 1: kommando-, kontroll-, informasjons-, beslutningsstøtte- og kampsystemer. Komiteen vil blant annet vise til den norske industrikompetansen på artillerilokalisingsradar.

Komiteen støtter også at Forsvaret, der det er egnet og kostnadseffektivt, vurderer å anskaffe brukt materiell, samt materiell som er blitt tilgjengelig på grunn av kansellerte bestillinger i nærstående land, i større grad enn i dag.

Komiteen ser at konsentrasjon til færre baser, fornyelse og innfasing av nytt materiell, og et fortsatt betydelig behov for fornyelse av eksisterende EBAmasse i forsvarssektoren, gjør at sektoren de neste årene vil måtte gjøre vesentlige oppgraderinger på eksisterende bygningsmasse, samtidig som det investeres i nye bygg og anlegg.

På et overordnet nivå, hva gjelder investeringer i og forvaltning av sektorens EBA-portefølje, legger komiteen til grunn den oppfatning at forsvarssektoren må innrettes slik at den operative virksomheten understøttes på en best mulig måte – av støtteelementer og med hensyn til basestruktur. Samtidig må driften være helhetlig, rasjonell og effektiv. Komiteen viser i den forbindelse til forsvarskomiteens enstemmige merknader i Innst. S. 318 (2007–2008) og innstillingen fra Forsvarspolitisk Utvalg i NOU 2007:15 hvor det legges til grunn at operativ struktur bør danne utgangspunktet for hvordan den helhetlige virksomheten skal organiseres og videreutvikles, samtidig som det må være en balanse mellom ambisjonsnivået som knyttes til den operative strukturen, og yteevnen til støttevirksomhet og -struktur.

Med hensyn til videreutviklingen av Forsvarets base- og støttestruktur anser komiteen fortsatt som førende de prinsipper som Forsvarspolitisk utvalg i NOU 2007:15 mente skulle legges til grunn ved lokalisering av base- og støttestruktur: Alle beslutninger om å endre Forsvarets basestruktur må bygge på brede og grundige analyser av både sikkerhetspoli-

tiske forhold, herunder forpliktelsene overfor NATO, og operative, kompetansemessige og økonomiske forhold; de samlede forholdene må framstå som vesentlige, og effekten av gjennomførte omstillings-tiltak må evalueres i ettertid, samt at konsentrasjon av virksomhet kan bety større, samlede kostnader enn et alternativ uten omstilling. Flytting, sammenslåing og nedleggelse av militær virksomhet kan også medføre risiko for tap av kompetanse, uforutsette kostnader og synkende produktivitet i en overgangsfase, noe som viser betydningen av et langsiktig perspektiv og grundige analyser i hvert enkelt lokaliseringsspørsmål. Disse analysene må omfatte sikkerhetspolitiske, operative, kompetansemessige og familiepolitiske forhold, samt drifts-, investerings- og flyttekostnader.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til flertallet i den daværende forsvarskomiteen, som i Innst. S. nr. 318 (2007–2008) uttalte at det er vanskelig å se at evalueringer av tidligere gjennomførte omorganiseringstiltak, slik Forsvarspolitisk utvalg i NOU 2007:15 anbefalte, er gjennomført og synliggjort som utgangspunkt for de beslutninger om lokalisering som fattes – også i den nå foreliggende proposisjonen. Flertallet ber om at slike evalueringer gjennomføres og synliggjøres for Stortinget i fremtiden. Flertallet stiller videre spørsmål ved om alle de faktorer Forsvarspolitisk utvalg anser som nødvendige for å ta veloverveide valg, er tatt med i vurderingen av Forsvarets videre base- og støttestruktur, slik den fremkommer i proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil vise til at en bærekraftig forsvarsstruktur krever målrettet arbeid for å etablere og videreføre en balanse mellom ressurser, oppgaver, ambisjonsnivå og operativ evne. Disse medlemmer mener Norge i dag har et moderne innsatsforsvar i god balanse, med evne til å ivareta dagens oppgaver og samtidig investere i moderne og fremtidsrettede kapasiteter. Ifølge disse medlemmer må dette ses på bakgrunn av en vellykket gjennomføring av de seneste langtidsplanene, ikke minst inneværende langtidsplan, St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 318 (2007–2008). Disse medlemmer vil vise til at god måloppnåelse har gitt et godt grunnlag for en balansert og bærekraftig utvikling, og vil også vise til at regjeringen legger stor vekt på at forsvarssektoren også i fremtiden skal utvikles basert på et helhetlig og langsiktig perspektiv.

Disse medlemmer vil vise til at forsvarssektoren forvalter betydelige ressurser på vegne av samfunnet, og er enig i at regjeringen stiller strenge krav til at disse ressursene forvaltes effektivt og i tråd med politiske vedtak. For å ivareta tillit i befolkningen og oppnå de fastsatte målene er det etter disse medlemmers mening avgjørende at forsvarssektoren har effektiv økonomistyring, forsvarlig forvaltning og god kompetansestyring.

Disse medlemmer vil vise til at denne langtidsplanen legger opp til en videreutvikling, og innenfor utvalgte områder, styrking av den operative strukturen. Disse medlemmer har merket seg at i årene fremover vil investeringer i et nytt kampflyvåpen legge beslag på en betydelig del av de samlede investeringsmidler, og ser at fortsatt vekt på god styring og streng prioritering blir særlig viktig.

Disse medlemmer vil videre vise til at for å kunne møte en verden i endring og i takt med aktuelle sikkerhetspolitiske utfordringer, må forsvarssektoren kontinuerlig fornyes og forbedres. Dette er etter disse medlemmers syn vesentlig for at forsvarssektoren fortsatt skal være et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for Norge. Dette innebærer etter disse medlemmers syn et løpende behov for å overvåke endringer i omgivelsene så vel som innad i sektoren som kan ha betydning på lengre sikt, slik at Forsvarets anvendelse og organisering av ressursene til enhver tid legges opp slik at overordnede nasjonale interesser ivaretas.

Disse medlemmer vil understreke at tilpassningsdyktighet er nødvendig for å imøtekomme dagens og fremtidens krav til et relevant forsvar, og når omgivelsene stadig endres, kan heller ikke Forsvaret stå stille. Disse medlemmer støtter derfor regjeringen forslag til ny langtidsplan.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre merker seg at de økonomiske planforutsetningene for Forsvarets drift og fremtidige utvikling – et svært viktig premiss for langtidsplanen – også i denne proposisjonen er meget overfladisk behandlet. Disse medlemmer har søkt å avhjelpe dette gjennom å stille svært mange spørsmål til departementet om forhold som burde vært belyst i proposisjonen. Spørsmålene og svarene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Den overfladiske behandlingen av økonomiske planforutsetninger føyer seg inn i en langvarig praksis fra regjeringen, hvor viktige beslutningsdokumenter i forsvarssaker lider av betydelige mangler knyttet til sporbarhet, etterprøvbarehet og mulighet for å vurdere premisser og skjønn ved en rekke av de forslag som fremmes. Disse medlemmer mener derfor at den fremlagte proposisjonen og Forsvarsdepartementets skriftlige svar samlet ikke har satt Stor-

tinget i stand til – med tilstrekkelig sikkerhet – å etterprøve og fastslå om de forslag som fremmes i proposisjonen skaper balanse på en måte som oppfyller Stortingets ambisjoner. Disse medlemmer viser i den forbindelse til den tidligere forsvarskomiteens flertall, som i sine merknader i Innst. S. nr. 318 (2007–2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008), uttalte seg om samme forhold.

Det er en betydelig svakhet at gjentatte signaler fra regjeringen om åpenhet i forsvarsspørsmål ikke blir fulgt opp gjennom en helt nødvendig endring og forbedring av Forsvarsdepartementets praksis knyttet til substans og form i kommunikasjon med Stortinget. Dette svekker over tid Stortingets evne til å ta helhetlige og godt informerte valg i forsvarsspørsmål, med konsekvenser for sektoren selv.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har uttalt at den styrer forsvarspolitikken i full overensstemmelse med den langtidsplanen for Forsvaret som de rød-grønne partiene vedtok i Stortinget mot stemmene til en samlet opposisjon i 2008, jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 306 (2007–2008), samt at regjeringen nå uttaler at forslaget til langtidsplan for kommende periode, kombinert med en videreføring av budsjettnivået for 2012, legger til rette for at alle sentrale mål i langtidsplanen vil nås.

Det er en rekke positive utviklingstrekk i Forsvaret, men regjeringens tilnærming og utgangspunkt for kommende periode underkjenner etter disse medlemmers oppfatning sentrale gjenstående problemstillinger, særlig knyttet til den vedtatte strukturens reelle operative evne og tilgjengelighet, personellsituasjonen og slitasje knyttet til krevende utenlandsoppdrag.

Disse medlemmer anser at kampflyanskaffelsen utgjør den i særklasse dimensjonerende enkeltfaktoren både i langtidsperioden 2013–2016 og i påfølgende år. Hvorvidt gjennomføringen av prosjektet er vellykket eller ikke, vil være av avgjørende betydning for Forsvaret.

Disse medlemmer legger til grunn Forsvarsdepartementets beregninger når det gjelder kampflyanskaffelsene, men anser at konsekvensene for den øvrige forsvarsstrukturen, når tilleggsbevilgningene for anskaffelsene kan bli fra 9,5 til 15,5 mrd. kroner lavere enn de 37,5 mrd. kroner som forsvarssjefen forutsatte i Fagmilitært råd, fremstår som meget usikre og til dels bekymringsfulle. Proposisjonen viser ikke på noen tilstrekkelig god måte konsekvensene av at et høyere beløp må dekkes innen Forsvarets ordinære investeringsramme og hvordan denne inndekningen skal finne sted. Dette er en markant mangel ved proposisjonen – en mangel som reiser spørsmål ved den økonomiske realismen i langtidsplanen. At anskaffelsen både fremskyndes og trekkes ut i tid for å dempe de årlige kostnadspådragene uten-

for rammen, reduserer ikke denne iboende usikkerheten i tilstrekkelig grad. Dersom vesentlige økonomiske forutsetninger i flykjøpet skulle svikte, vil resten av Forsvaret bli skadelidende. Disse medlemmer ber om at regjeringen så snart som mulig må bringe bedre klarhet i disse utfordringer.

Disse medlemmer er av den oppfatning at selv små endringer i de økonomiske planforutsetningene for gjennomføringen av langtidsplanen, med påfølgende virkning for drift og/eller investeringer, vil kunne få svært store konsekvenser. Dette skyldes ikke minst at dagens struktur allerede er tynn og i stor grad mangler robusthet for å kunne gjennomføre pålagte oppgaver. Disse medlemmer har i den forbindelse merket seg at dagens vedtatte struktur i forhold til oppgaver av FFI er beskrevet som skjør og marginal, og at selv moderate nedtrekk i sentrale kapasiteter vil måtte medføre reduksjon i ambisjonsnivå og oppgaver for Forsvaret.

Disse medlemmer merker seg at dette delvis anerkjennes i proposisjonen, når det skrives:

«I dagens situasjon er imidlertid dybden i de fleste strukturkomponenter og kapasiteter slik at en videre nedskalering vil medføre en reduksjon i operativ evne som ikke står i rimelig forhold til den økonomiske gevinsten.»

Og videre:

«Reduksjoner i antall enheter kan således gi en forholdsmessig liten reduksjon i kostnadene sett opp mot svekkelsen i operativ evne.»

Dette bildet samsvarer, etter disse medlemmers syn, godt med det forsvarssjefen beskriver i proposisjonens vedlegg 1 om at:

«den nåværende bredden i strukturen gir tilstrekkelig evne til å løse Forsvarets oppgaver, men innehar liten dybde og robusthet på de flere områder, noe som begrenser evnen til utholdenhet i operasjoner.»

Disse medlemmer merker seg at driften for de kommende år skal videreføres med flate rammer kompensert for lønns- og prisstigning, slik denne defineres av Forsvarsdepartementet. Det er ut fra proposisjonen vanskelig å se at det er tatt høyde for den eksponentielle vekst i driftskostnadene Forsvaret vil møte gjennom innfasing av betydelige nye kapasiteter. All erfaring med flate driftsrammer tilsier at dette fører til reduserte investeringer over tid og må avhjelpes med nye drifts- og aktivitetsskutt.

Disse medlemmer merker seg at Forsvarsdepartementet anser at Forsvaret fullt ut blir kompensert for den årlige sektorspesifikke lønns- og prisveksten i sektoren, og er kjent med den faglige uenighet mellom Forsvarsdepartementet og FFI knyttet til dette punkt. Tidligere erkjennelser av at det forelig-

ger et erfart årlig tap av kjøpekraft, som blant annet tidligere forsvarssjef la til grunn, er nå borte i all argumentasjon og dokumentasjon fra regjeringen. Disse medlemmer er så langt ikke blitt overbevist om den påståtte dekning av reell kostnadsvekst, og mener at dette uthuler de årlige budsjetter og fører til svekket kjøpekraft. For å oppnå balanse i driften kan dette på kort sikt kun skje ved kutt i trening, øving og antall vernepliktige inne til førstegangstjeneste. På lengre sikt vil dette kunne medføre nye nedleggelse, utsettelse av anskaffelser eller kansellering av prosjekter.

Disse medlemmer mener det er viktig at sektoren kontinuerlig fornyes og forbedres og i den forbindelse også pålegges krav om intern effektivisering der dette er mulig. Dette er en forutsetning for å sikre effektiv bruk av sektorens betydelige tildelte midler. Disse medlemmer merker seg at intern-effektivisering planlegges videreført med 160 mill. kroner i året, men anser det som uklart hvordan dette er tenkt gjennomført og hvilke verktøy driftsenhetene har tilgjengelig for å oppnå dette. Effektivisering er et viktig pålegg, men det må være mulig å legge til grunn en strategisk plan for dette arbeidet med realisme for gjennomføring av nødvendige tiltak. Disse medlemmer mener at proposisjonen mangler et slikt viktig underlag. Erfaringsmessig har det vist seg krevende å budsjettere med effektiviseringsgevinster flere år i forkant av den reelle gjennomføringen av tiltakene. Særlig er dette komplisert når forhåndsdefinerte effektiviseringsgevinster legges inn som en avgjørende forutsetning for å finansiere den strukturen som skal vedtas for kommende langtidsplanperiode. Disse medlemmer har for øvrig merket seg forsvarssjefens klare uttalelse om at effektiviseringstiltak ikke skal ha negative konsekvenser for operativ evne.

Disse medlemmer viser til at erfaringen fra innværende og foregående langtidsperioder er at kostnadene knyttet til avvikling, flytting og omstilling undervurderes i planleggings- og budsjetteringsfasen, med påfølgende overskridelser og konsekvenser i gjennomføringsfasen. Omfattende omstillinger parallelt i tid øker risikoen for at dette skjer.

En relatert utfordring er hvordan det ved tidligere flyttinger har vært store kostnader knyttet til pendling i de tilfeller hvor personell har valgt å følge tjenestested til ny lokasjon. I lys av de svært omfattende omstillinger, over en kort periode, som regjeringen nå foreslår å gjennomføre, må det forventes en betydelig økning av Forsvarets, og særlig Luftforsvarets, samlede pendlerkostnader. Disse medlemmer forutsetter at Forsvarsdepartementet må ha oversikt over og styring med omfanget av det som må utgjøre et betydelig kostnadselement i sektoren, og merker seg derfor med betydelig undring og bekymring For-

svarsdepartementets svar på komiteens skriftlige spørsmål av 16. mai 2012 hvor det fremkommer at nedbrytingen av kontoplanene i Forsvarets regnskaper ikke er av en slik art at den gir grunnlag for å isolere et konsistent og helhetlig sett av pendlerutgifter.

Disse medlemmer finner videre at den sentrale budsjettforutsetningen om at 634 mill. kroner skal overføres fra internasjonale operasjoner til normal drift, er beheftet med betydelig usikkerhet. Disse medlemmer gir sin tilslutning til prinsippet om at disse ressursene forblir i sektoren, men viser til at regjeringen selv legger til grunn at denne endringen først vil få full effekt fra 2016 – siste år i kommende langtidsperiode. Periodiseringen av henholdsvis løpende utgifter fra første dag i perioden og mulige fremtidige budsjettøkninger forblir derfor et problem, på samme måte som det har vært i innværende langtidsperiode. Reell fremdrift i uttrekket fra Afghanistan, samt en fortsatt mulighet for fremtidig deltagelse i nye operasjoner utenlands, svekker forutsigbarheten rundt effekten av disse midlene ytterligere.

Disse medlemmer har gjentatte ganger påpekt viktigheten av at Forsvaret må bevege seg vekk fra den lite forpliktende måloppnåelse som gjennom år er lagt til grunn i langtidsproposisjonene, og som gjentar seg i den fremlagte proposisjonen. Gjennom en rent kvantitativ oppstilling av strukturer og enheter, uten en grundigere redegjørelse for hvilken operativ evne og utholdenhet Forsvaret er forutsatt å levere, kan utsagn om måloppnåelse vanskelig etterprøves. Til tross for påstått økt operativ evne synes mye å gjenstå sammenlignet med forutsetningene og de operative krav. Det er et klart behov for å skape etterprøvbare gjennom å innføre utvidede og mer egnede kriterier for måloppnåelse og bruk av operativ evne.

Utvikling på lengre sikt

Komiteen legger, som regjeringen, stor vekt på at langsiktige målsettinger skal være styrende for forsvarssektorens utvikling. Forsvaret må operere med en svært lang planleggingshorisont for materiellinvesteringer og produksjon av militær kompetanse – flere tiår frem i tid. Komiteen vil understreke behovet for et forsvar som kan møte et bredt spekter av sikkerhetsutfordringer og som har fleksibilitet til å tilpasse seg endringer i omgivelsene. Særlig viktig er Forsvarets evne til å forebygge konflikt og krig ved å utgjøre en troverdig militær terskel.

Komiteen ser at når Forsvarets langsiktige utvikling planlegges, vil det være nødvendig å identifisere både langsiktige kontinuitetstrekk, usikre faktorer og mulige uforutsigbare hendelser som kan innebære dramatiske brudd i utviklingen. Summen av disse vil avgjøre veivalg og innretning, og medfø-

rer behov for en forsvarsstruktur med robusthet og fleksibilitet til å kunne håndtere utfordringer i hele bredden av usikkerhet og uforutsigbarhet. Komiteen deler derfor vurderingen av at Forsvaret må vektlegge et spekter av grunnleggende evner som kan håndtere de tidsuavhengige kjerneoppgavene og opprettholdes som relevant instrument for å forsvare norsk sikkerhet og norske interesser, selv om det ikke foreligger noen konkret trussel.

Komiteen vil understreke viktigheten av at det skapes og opprettholdes samsvar mellom sektorens rammebetingelser og de oppgaver Forsvaret blir pålagt å løse. Overordnede politiske målsettinger og rammer for Forsvarets virksomhet skal, sammen med kontinuerlige prosesser, legge grunnlaget for en helhetlig langtidsplanlegging, som skal sikre at Forsvaret kombinerer evnen til å omstille seg til omskiftende situasjoner med stabilitet og forutsigbarhet i grunnleggende innretning. Langsiktighet og stabile rammer skaper samtidig et fundament for å videreutvikle Forsvaret slik at det til enhver tid kan bidra med relevante kapasiteter tilpasset skiftende utfordringer.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i proposisjonens tabell 7.5. Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

Forslag 2

Fremskutt operasjonsbase i Nord-Norge etableres på Evenes. Bodø hovedflystasjon legges ned.

Forslag 3

Rygge flystasjon nedlegges som flystasjon. Forsvarets EK-støttesenter (FEKS) flyttes til Ørland. 717 skvadron flyttes til Gardermoen. 720 skvadron legges ned, og det opprettes et detasjement med Bell 412 helikoptre på Rygge underlagt 339 skvadron på Bardufoss.

Forslag 4

Generalinspektøren for Luftforsvaret, Luftforsvarsstaben, Luftoperativt inspektorat og Luftforsvarets utdanningsinspektorat lokaliseres til Reitan.

Forslag 5

Luftforsvarets stasjon Mågerø legges ned, Luftforsvarets kontroll- og varslingskole flyttes til Sørreisa, og Luftforsvarets programmeringscenter flyttes til Reitan.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede en løsning der en fremskutt operasjonsbase for kampfly i Nord-Norge etableres i Bodø.

4. Komiteens tilråding

Romertallsvedtak I og II fremmes av en samlet komité. Romertallsvedtak III og IV fremmes av en samlet komité, unntatt Fremskrittspartiet. Romertallsvedtak V, VI, VII og VIII fremmes av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget gir sin tilslutning til anskaffelsen av inntil 52 F-35 kampfly.

II

Luftforsvarets rekruttutdanning videreføres ved KNM Harald Haarfagre på Madla.

III

Stortinget gir sin tilslutning til at det opprettes én hovedbase for kampfly. Denne utvikles på Ørland flystasjon med en kampflyskvadronstruktur bestående av 331 skvadron og 332 skvadron. 338 skvadron legges ned. Luftforsvarets styrkeproduksjon tilknyttet luftvern og basesett flyttes til Ørland.

IV

Det etableres en fremskutt operasjonsbase for kampfly i Nord-Norge.

V

Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i proposisjonens tabell 7.5, med unntak av innretningen på luftkontroll og -varslings. Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

VI

Stortinget ber regjeringen nedsette et bredt sammensatt offentlig utvalg som skal vurdere et helhetlig tjenestebasert tillegg eller alternativ til dagens erstatningsbaserte kompensasjonsordninger for skadede veteraner, i form av en modernisert krigspensjon eller tilsvarende.

VII

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en grundig og systematisk ekstern evaluering av ordningen med integrert strategisk ledelse i forsvarssektoren.

VIII

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en helhetlig og grundig ekstern evaluering av dagens modell for Forsvarsbygg og EBA-forvaltning i forsvarssektoren, samt implementeringen av denne, med tanke på forbedrede leveranser i tråd med brukernes behov.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 7. juni 2012

Ine M. Eriksen Søreide

leder og ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 19. april 2012****I) Spørsmål til Prop. 73 S (2011-2012) fra komiteens representanter fra Fremskrittspartiet:****Spørsmål nr. 1:**

Hva er kostnaden forbundet med den styrkingen av Hæren det legges opp til i proposisjonen?

Svar:

Den innretningen av Hæren regjeringen foreslår er beregnet til å ha en merkostnad på 295 mill. kr, sammenlignet med dagens struktur.

Spørsmål nr. 2:

Når forventes det at Hæren vil være operativ med den foreslåtte struktur?

Svar:

Hæren vil være operativ i hele planperioden. Med de foreslåtte endringene vil det skje en gradvis økning i Hærens operative evne frem mot 2016. Etter 2016 forventes endringene i all hovedsak å være gjennomført. Den vesentligste *strukturelle* endringen knytter seg til dreiningen av 2. bataljon fra en lett hjulpansret bataljon til en lett infanteribataljon. Regjeringen vil prioritere denne dreiningen av 2. bataljon i første del av planperioden.

Spørsmål nr. 3:

Hva menes det med at konsekvensen av et eventuelt kompetansetap ved nedleggelsen av Mågerø reduseres ved at løsningen gjennomføres over tid?

Svar:

Det forventes at nedleggelse av Luftforsvarets stasjon Mågerø vil kunne medføre tap av kompetanse Forsvaret har behov for, men ikke i en større utstrekning enn at oppgavene kan gjennomføres fullt ut ved Sørreisa og Reitan. Ved å gjennomføre tiltaket over en lengre tidsperiode vil overføring og oppbygging av kompetanse til Sørreisa og Reitan kunne gjennomføres gradvis. En slik løsning forventes å gjøre det lettere å finne løsninger for å bringe deler av den kompetansen som finnes ved Mågerø videre til Sørreisa og Reitan.

Spørsmål nr. 4:

Når vil Mågerø bli nedlagt og på hvilket tidspunkt vil den nye strukturen være operativ?

Svar:

Nedleggelse av stasjoner og avdelinger med påfølgende flytting og etablering av virksomhet må ses i sammenheng og fases i tid slik at man oppnår gode økonomiske effekter, samt at den operative virksomheten, og virksomheten for øvrig, blir minst mulig berørt.

Med dette som utgangspunkt vurderes det som hensiktsmessig at virksomheten ved Luftforsvarets stasjon Mågerø nedlegges innen utgangen av 2017. Det forventes at den nye luft kommando- og kontrollstrukturen vil være operativ innen utgangen av 2017.

Spørsmål nr. 5:

Ettersom ubåtvåpenet ikke er omtalt i denne proposisjonen, fordres det at det først er i neste langtidsperiode at det vil være aktuelt å vurdere en anskaffelse av nye ubåter til Sjøforsvaret. Hvor lenge vil dagens ubåt-flåte være operativ og hvilken økonomisk utvikling vil man oppleve med hensyn til vedlikehold og oppdateringer?

Svar:

ULA-klassen ble levert i perioden 1989 – 1992 og er opprinnelig konstruert med en forventet levetid på 30 år. Dagens Ula-klasse med pågående og planlagte oppgraderinger, forventes å ha en levetid til etter 2020. Prosjektet for vurdering av undervannsbåtkapasitet etter 2020 er i ferd med å utrede alternativer knyttet til valg mellom levetidsforlengelse av Ula-klassen eller nyanskaffelse av undervannsbåter. Ambisjonsnivået beskrevet i langtidsplanen, boks 7.2, vil bli benyttet til vurdering av ulike løsninger for fremtidig undervannsbåtkapasitet.

Opprinnelige levetid, pågående oppgradering, samt utviklingen i bruksmønsteret er sentrale elementer i vurderinger i en endelig utfasingsplan. Dette er forhold som også i betydelig grad vil innvirke på kostnadsutviklingen knyttet til vedlikehold.

Det viser for øvrig til boks 7.2 på s. 96 i proposisjonen om undervannsbåtkapasitet.

Spørsmål nr. 6:

Hvor mange ubåter er i dag operative i Sjøforsvaret?

Svar:

Gjennom det omfattende oppgraderingsprogrammet og levetidsforlengelsen er Norge sikret under-

vannsbåter frem mot perioden 2020-2030. Undervannsbåter er kompliserte systemer der deler av kapasiteten til enhver tid er til vedlikehold. Likevel er fire av Sjøforsvarets seks Ula-klasse undervannsbåter operative, hvorav to for tiden gjennomgår testing knyttet til det pågående moderniseringsprogrammet. Innenfor de krav og klartider som gjelder vil Sjøforsvaret derfor kunne stille med fire operative undervannsbåter.

II) Spørsmål til Prop. 73 S (2011-2012) fra komiteens representanter fra Høyre:

Overordnede spørsmål:

Spørsmål nr. 1:

Anser departementet at den gjeldende forsvarsstruktur (Vedlegg 2, St.prp. nr. 1 (2011-2012)) vil være i økonomisk balanse i løpet av inneværende år?

(Med økonomisk balanse forstås her at de mangler og begrensninger i oppsetninger, utrustning og operativ kapasitet som fremkommer av Riksrevisjonens undersøkelser og Forsvarssjefens årsrapport ikke er økonomisk betinget, og derfor kan overkommes ved administrative tiltak innenfor gjeldende budsjett.)

Svar:

Et sentralt mål for regjeringen i forrige langtidsplan (St.prp. nr. 48 (2007–2008) *Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier*) er balanse mellom oppgaver, struktur og ressurser. Budsjettet for 2012, som beskrevet i Prop. 1 S (2011–2012), legger til rette for at dette oppnås i inneværende år.

Spørsmål nr. 2:

I proposisjonen (pkt. 10.5.5) omtales Forsvarets kostnadsvekst ut over kpi. FMR (pkt. 6.3.6.4) legger til grunn at denne reduksjonen i et KPI-kompensert konstant forsvarsbudsjetts kjøpekraft kan motvirkes med nye tiltak i forbedring og fornying i et omfang av 160 mill. kroner årlig.

- Hvilken størrelse av denne kostnadsveksten ligger til grunn for proposisjonen?*
- Hvor stor har denne kostnadsveksten vært i inneværende og foregående langtidsperiode?*
- Skal pkt. 10.5.5 forstås slik at reduksjonen av kjøpekraft ikke forutsettes å få virkning for strukturen før etter 2016?*

Svar:

Verken angivelsene i proposisjonen eller i Forsvarssjefens fagmilitære råd er basert på en KPI-kompensasjon av budsjettene, men basert på at årlig

reell lønns- og priskompensasjon tilføres budsjettene etter etablert ordning.

Forsvarssektorens rent pris- og lønnsdrevne kostnadsutvikling kompenseres i de årlige budsjetter. For ordens skyld kan det nevnes at disse kompensasjonene har ligget over hva en rent KPI-basert kompensasjon ville gitt.

Formuleringene i proposisjonens kapittel 10.5.5 og det fagmilitære rådets punkt 6.4 er ikke relatert til ordinær kostnadsvekst utover KPI, men til forventet kostnadsvekst utover den som blir kompensert av den årlige lønns- og priskompensasjonen og som skyldes innføring av ny teknologi og nye systemer til erstatning for gamle.

Dette omfatter først og fremst anskaffelse og innfasing av nytt operativt materiell hvor kostnadsøkningen skyldes vesentlige ytelsesforbedringer. Kostnadsøkningene kan også gjelde modernisering av infrastrukturen, der standarden forbedres, og andre områder hvor særskilte styrkinger prioriteres.

I beregningsgrunnlaget for Forsvarssjefens fagmilitære råd har man valgt å ikke behandle kostnadsvekst som en generell og ensidig eksternt påført faktor. I stedet ble det lagt vekt på å vurdere hvordan de enkelte investeringsprosjekter og endringer som følge av operative prioriteter ventes å påvirke den fremtidige kostnadsutviklingen. Kostnadsvekst utover den som kompenseres gjennom den budsjettmessige lønns- og priskompensasjonen, håndteres ved de prioriteringer, beslutninger og valg som gjøres fortløpende og som kan påvirkes, og ikke som en faktor utenfor sektorens egen kontroll.

a) I proposisjonen legger regjeringen til grunn en isolert kostnadsøkning fra 2012 til 2016 på 4 334 mill. 2012-kroner. Veksten slår ikke inn fra første stund, men inntreffer primært i siste halvdel av perioden, på grunn av anskaffelse av nye kampfly og etablering av ny kampflybase. Ved siden av dette er de viktigste kostnadsdriverne i perioden videre innfasing av NH-90 maritime helikoptre, fortsatt innfasing av nye fartøy og transportfly, nytt materiell og økning av antall ansatte på lavere nivåer i Brigade Nord, samt gradvis styrket treningsnivå i Heimevernets områdestruktur.

Denne kostnadsøkningen planlegges dekket inn på følgende måte i 2016:

- 3 000 mill. kroner gjennom en midlertidig styrking av forsvarsrammen knyttet til kampflykjøpet og etablering av kampflybase. Dette tilsvarer en reell styrking av budsjettet på om lag 7% sammenlignet med 2012-nivået.
- 634 mill. kroner gjennom den forestående nedtrappingen av det militære nærværet i Afghanistan.
- 640 mill. kroner gjennom Forsvarets egne effektiviseringstiltak.

- De resterende 60 mill. kroner gjennom de struktur- og reformtiltak som er gjengitt i proposisjonens pkt. 10.5.2.

I tillegg til disse størrelsene kommer kostnadsveksten som dekkes av de årlige kompensasjonene på budsjettet, jf. innledningen til svaret.

b) I langtidsplanen for 2009-2012 ble det lagt til grunn en struktur og en ambisjon som krevde inndekning av en kostnadsøkning på om lag 2 000 mill. 2008-kroner i løpet av perioden. De viktigste kostnadsdriverne i denne perioden har vært innfasing av nye fartøy i Sjøforsvaret, styrking av aktivitets- og treningsnivå for forsvarsgrenene, Heimevernet og det fellesoperative nivået, samt styrking av bemanning og utholdenhet i Hæren.

Denne kostnadsøkningen er dekket inn i henhold til planforutsetningene med:

- 800 mill. 2008-kroner i bevilgningsøkning.
- 600 mill. 2008-kroner gjennom interneffektivisering i Forsvaret.
- 275 mill. 2008-kroner gjennom avvikling av baser og annen infrastruktur.
- 250 mill. 2008-kroner i redusert utbetaling til avgangsstimulerende tiltak.
- 30 mill. 2008-kroner i strukturtiltak.

Gjennom perioden ble det i tillegg truffet enkelte viktige beslutninger som medførte noe høyere driftsnivå enn det som ble lagt til grunn (jf. kapittel 1.3.2 i Prop. 73 S (2011-2012)). Disse merutgiftene inngår som del av det totale kostnads- og finansieringsbildet i forslaget til ny langtidsplan.

Samme hovedtilnærming og metodikk er blitt lagt til grunn i arbeidet med de to foregående langtidsplanene.

c) Anbefalingene i denne proposisjonen tar hensyn til kostnadsvekst knyttet til prosjekter og beslutninger som får virkning frem til, men også utover 2016. Kostnadskonsekvenser knyttet til fremtidige materiellprosjekter og andre nye virksomhetsbeslutninger vil bli behandlet i det fremtidige planarbeidet. Sektorens kontinuerlige innsats for å effektivisere og utnytte nye løsninger er forventet å skape handlefrihet til å styrke operativ evne også på lengre sikt.

Spørsmål nr. 3:

Proposisjonen gir forslag til vedtak om fremtidig styrkestruktur (tabell 7.5). Strukturen i tabellen omfatter inntil 52 F-35 kampfly. I kap. 10.5.1 fremgår det at forsvarsbudsjettet eksklusiv midlertidig økning for kampflyinvesteringer foreslås holdt konstant på år 2012s nivå til og med år 2016. Videre fremgår det at den midlertidige økningen for kampflyanskaffelsen i sum over anskaffelsesperioden reduseres fra 37,5

mrd. kroner som er beregnet nødvendig i Forsvarssjefens militærfaglige råd (FMR) til 22-28 mrd. kroner for anskaffelse av 42-48 fly ut over de fire som er bestilt. Om denne reduksjonen på minimum 9,5 mrd. kroner uttaler Forsvarssjefen: «Dette vil på sikt gjøre det krevende å videreføre bærende elementer i forsvarsstrukturen» (Proposisjonen, vedlegg 1, pkt 7)

Hvilke virkninger vil reduksjonen fra 37,5 mrd. til 22-28 mrd. får for langsiktig opprettholdelse av strukturen i tabell 7.5?

Svar:

Forsvarets struktur er bygget stein for stein, tiår for tiår. Det gode Forsvaret av i dag er tuftet på det gode Forsvaret tidligere generasjoner har bygd opp siden 1945. Strukturen er en videreføring av det som er skapt. I lys av dette er ikke langsiktig opprettholdelse av en hver fasett i strukturen en målsetning i seg selv. Derimot er det et mål å kunne videreutvikle en struktur og innretning på Forsvaret over tid som møter den vedtatte forsvarsambisjonen. Etter regjeringens vurdering vil den vedtatte forsvarsambisjonen kunne møtes og opprettholdes over tid med det forslaget som er lagt frem.

Gjennom å spre den budsjettmessige belastningen over flere år har regjeringen funnet det forsvarlig å videreføre den årlige andelen av inndekningen innenfor den ordinære forsvarsrammens nivå over flere år. Dette innebærer at totalt sett en større andel av anskaffelsen dekkes innenfor den ordinære forsvarsrammens nivå enn tidligere lagt til grunn. Dette vil ha den konsekvens at det vil være noe mindre investeringsmidler tilgjengelig til andre formål enn kampfly i den kommende 10-års periode enn hva som tidligere har vært lagt til grunn. Denne reduksjonen innebærer imidlertid at det vil stilles strenge krav til sektorens kapasitetsplanlegging og investeringsvirksomhet fremover. Dette setter krav til nye konsepter der ønsket effekt skal oppnås med nye strukturløsninger og ikke bare gjennom tradisjonell erstatning av gammel struktur. Økt satsing på «nøkternhet» og «godt nok», økt anskaffelse av «hyllevarer», kostnadsreduksjon gjennom flernasjonalt samarbeid om anskaffelser samt anskaffelse av relevant materiell fra kansellerte bestillinger i andre nærstående land, vil bidra i dette.

Konkrete konsekvenser knyttet til enkeltprosjekter og konseptuelle valg vil bli håndtert som en del av sektorens videre langtidsplanarbeid.

Spørsmål nr. 4:

I forhold til FMRs strukturforslag har proposisjonen flere utvidelser, bl.a. fremskutt operasjonsbase på Evenes, videreføring av ARS Sørreisa, videreføring av en tredje manøverbataljon, videreføring av HV med 45.000 personell. Forsvarssjefen påpeker

(vedlegg 1 til proposisjonen) at disse utvidelsene vil kreve ressursøkninger.

Hvordan forutsetter departementet at de økende utgiftene skal dekkes?

Svar:

Det planlegges med en reduksjon av utgifter til operasjoner i utlandet fra et nivå på 1 234 mill. kroner i 2012 til 600 mill. kroner innen 2016. Dette frigjør 634 mill. kroner som skal gå til utvidelsene omtalt i spørsmålet over. Eventuelle utgifter til operasjoner i utlandet som overstiger det nye plannivået på 600 mill. kroner vil regjeringen ta stilling i de enkelte tilfeller og fremme forslag til inndekning til Stortinget på normal måte.

Kapittel 1 Innledning – status og utfordringer

Spørsmål nr. 1:

Det vises til proposisjonens side 9: Det bes om et fullstendig omstillingsregnskap for henholdsvis vedtatte og gjennomførte struktur-, reform- og effektiviseringstiltak i den inneværende og foregående langtidsplanperioden, inkludert en sammenlikning mellom forventet kostnad/effekt og reellkostnad/effekt.

Svar:

LANGTIDSPERIODEN 2005–2008:

For langtidsperioden 2005–2008 ble det etablert nye omleggingsmål, med basis i resultater oppnådd i perioden 2002–2005, ref. Innst. S. nr. 234 (2003–2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003–2004). Disse målsettingene knyttet seg både til økonomiske innsparinger i drift, logistikk- og støttevirksomheten, omfanget av materiellinvesteringer, årsverksutviklingen og omfanget av eiendom, bygg og anlegg (EBA). Hovedmålsettingen var ved full effekt å forskyve minimum 2 mrd. 2004-kroner fra logistikk- og støttevirksomhet til operativ virksomhet og materiellinvesteringer, relativt til 2004-nivået. Underliggende omstillingsmål for personell var en reduksjon av årsverk ned til om lag 15 000 og for Forsvarets EBA en reduksjon ned til maksimalt 3,5 mill. kvadratmeter.

Gjennom evaluering av langtidsperioden ble det vurdert at om lag 1,9 mrd. 2008-kroner ble frigjort til høyere prioritert virksomhet ved utgangen av 2008. Omstillingsmålet knyttet til personellreduksjon ble imidlertid ikke oppnådd ved periodens slutt. Dette hadde sammenheng med at Forsvaret ikke ville kunne klare å løse sine fremtidige oppdrag, herunder økt deltagelse i operasjoner i utlandet med den personellrammen som var satt. Når det gjelder reduksjon i EBA hadde Forsvarsbygg ved utgangen av 2008 total utleid 3,76 kvadratmeter til Forsvaret.

LANGTIDSPERIODEN 2009–2012:

Gjennom avvikling av baser og annen infrastruktur er det forutsatt at Forsvaret skal frigjøre om lag 275 mill. 2008-kroner innen utgangen av 2012, ref. Innst. S. nr. 318 (2007–2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008). Dette innebærer en reduksjon på om lag 300 årsverk og i overkant av 185 000 kvadratmeter bygningsareal innenfor base- og støttevirksomheten. Resultatet for 2009, 2010 og 2011 viser at basetiltakene har blitt gjennomført i henhold til planen, med mindre avvik. Sammenstilt med prognosen for 2012, medfører dette at Forsvaret er på god vei til å innfri gjeldende krav knyttet til basetiltak for perioden 2009–2012.

I inneværende langtidsperiode skal Forsvaret effektivisere interne prosesser tilsvarende et krav på 600 mill. 2008-kroner ved utgangen av 2012, ref. Innst. S. nr. 318 (2007–2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007–2008). Interneffektiviseringstiltakene skal være dokumenterbare og gi varig effekt. Forsvarets interneffektiviseringsregnskap består både av felles tiltak, som gjennomføres på tvers av Forsvarets kapitler, og lokale effektiviseringstiltak som gjennomføres ved den enkelte driftsenhet (DIF) i Forsvaret. Eksempler på fellestiltak er ENØK/Energiledelse og nye rammeavtaler, mens tiltak ved den enkelte DIF blant annet er optimalisering av drift og bruk av administrative kjøretøy samt reduksjon i reise- og kursvirksomheten. Resultat for 2009, 2010 og 2011 viser at det er realisert effektiviseringstiltak tilsvarende en verdi på 516 mill. 2008-kroner. Det isolerte kravet til interneffektivisering i 2012 er 150 mill. 2008-kroner. Det er identifisert og iverksatt en rekke tiltak for 2012, men de endelige effektene av tiltakene foreligger ikke før regnskapsavslutning og analyser er gjennomført. På bakgrunn av resultat for 2009, 2010 og 2011 samt prognose for 2012 vil Forsvaret frigjøre i overkant av 600 mill. 2008-kroner ved utgangen av 2012.

Spørsmål nr. 2:

Det vises til proposisjonens side 9: «Strukturen som beskrives i inneværende LTP vil hovedsakelig være på plass og under opptrening innen utgangen av 2012» Vil strukturen være på plass fullt ut innen utgangen av 2012? Hvilke mangler vil foreligge i vedtatt struktur?

Svar:

Strukturen som er beskrevet i inneværende langtidsplan vil hovedsakelig være på plass og under opptrening innen utgangen av 2012. Leverandørforsinkelser har imidlertid ført til enkelte forskyvinger i tid av den samlede strukturutviklingen, eksempelvis NH-90 kystvaktelikopter og Skjold-klasse fartøyer.

Den planlagte dreiningen av personellstrukturen som er nødvendig for å tilpasse personell- og kompetansedimensjonen til forsvarsstrukturens behov er noe forsinket og vil måtte slutføres i ny planperiode. Deltakelsen i operasjoner utenlands har gitt viktige og nyttige erfaringer, men har i enkelte tilfeller forsinket noe av utviklingen i Hæren.

Spørsmål nr. 3:

Det vises til proposisjonens side 9: «utviklingen i Hærens struktur og realisering av hovedmålene for brigadens avdelinger ved utgangen av 2012 er innenfor rekkevidde». Hva innebærer dette? Hva er definert som hovedmålene for brigadens avdelinger og hva gjenstår for å oppnå disse? Vil brigaden være samtrent som brigade?

Svar:

Budsjettet for 2012 legger til rette for at hovedmålene for Hæren vil nås i løpet av 2012. I henhold til St.prp. nr. 48 (2007–2008) er regjeringens overordnede målsetting med utviklingen av Hærens struktur «å sikre og realisere en robust brigadestruktur, der enheter med vervede mannskaper og enheter der hovedtyngden er mannskaper inne til førstegangstjeneste, utgjør grunnlaget for både nasjonal beredskap og bidrag til operasjoner i utlandet». To hovedoppgaver for Hæren er å levere bidrag til pågående og planlagte operasjoner hjemme og ute samt styrkeprodusere og stille godt trent styrker tilgjengelig for nasjonal og internasjonal beredskap innenfor fastsatte beredskapskrav. Innsatsfaktorer er struktur, øving og trening, eiendom, bygg og anlegg (EBA), personell og logistikk. Innenfor samtlige innsatsfaktorer går utviklingen i positiv retning og i tråd med målsettingene. Når det gjelder beredskap, er det iverksatt en rekke tiltak innenfor beredskapsplanverk, logistikkplaner og beredskapskontroller.

Brigaden er samtrent som brigadesystem gjennom egne brigadeøvelser i 2011 og 2012 samt den fellesoperative øvelsen Cold Response i 2012. Dette er øving iht. fastsatt plan, og brigaden har oppnådd en tilfredsstillende operativ evne.

Spørsmål nr. 4:

Det vises til proposisjonens side 10: «Med den fellesoperative øvelsen Cold Response i 2012 har imidlertid brigadekommandoen kommet et godt stykke på vei mot planlagt operativ evne.» På hvilke områder har brigadekommandoen oppnådd «planlagt operativ evne» og på hvilke områder er dette ikke oppnådd? Hvilken måloppnåelsesgrad ligger i begrepet «et godt stykke på vei?»

Svar:

Det vises til svar på spørsmål nr. 3.

Spørsmål nr. 5:

Det vises til proposisjonens side 10: «Forsvaret har hatt tolv Sea King redningshelikoptre tilgjengelig til støtte for redningshelikoptertjenesten.» Hva er den reelle tilgjengeligheten på Sea King redningshelikoptre for redningstjeneste og for dekning av Forsvarets behov for innsettingskapasitet offshore i inneværende langtidsperioden?

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) er eier av redningshelikoptrene og ansvarlig for redningshelikoptertjenesten. Luftforsvaret opererer redningshelikoptrene på vegne av JD. Daglig operativ ledelse av redningshelikoptrene gjennomføres av hovedredningsentralene i henholdsvis Nord-Norge og Sør-Norge.

Kravene til Redningshelikoptertjenesten er at det skal være ett helikopter tilgjengelig 24 timer i døgnet på Bodø, Banak, Ørland, Rygge og Sola. Ved Florø er kravet ett helikopter 24 timer i døgnet, men ved driftsforstyrrelser skal reservehelikopter være på plass innen 6 timer. I inneværende langtidsperiode har Forsvaret klart å møte beredskapskravene opp mot 99 prosent av tiden.

På grunn av kapasitetsproblemer i første del av langtidsperioden kunne ikke Redningshelikoptertjenesten møte kravene til innsetting på offshore-installasjoner. Regjeringen iverksatte i 2010 særskilte tiltak for å gjenopprette evnen til slik innsetting. Sea King kan derfor i dag benyttes ved behov for innsetting på offshore-installasjoner.

Kapittel 2 Sammendrag

Spørsmål nr. 1:

Det vises til proposisjonens side 16. Når vil evalueringene av kvinnelig sesjonsplikt foreligge?

Svar:

Forsvaret høster fortløpende erfaringer fra ny sesjonsordning og innføring av kvinnelig sesjonsplikt. Det er likevel viktig at ordningen får virke over en viss periode før det gjennomføres en mer grundig gjennomgang. Derfor vil Forsvarets årsrapport 2013 gi en god pekepinn og legge grunnlag for å evaluere kvinnelig sesjonsplikt våren 2014.

Spørsmål nr. 2:

Det vises til proposisjonens side 17: Hva er den faglige begrunnelsen for at Hærstaben og staben i Brigade Nord skal samordne en rekke funksjoner?

Hvilke konsekvensvurderinger er gjort av en slik samordning og hva er eventuelle forventede operative, administrative og økonomiske gevinster?

Svar:

Den faglige begrunnelsen for samordningen av en rekke styringsfunksjoner mellom Hærstaben og staben i Brigade Nord er at tiltaket frigir årsverk fra stabs- og støttefunksjoner til operative funksjoner i brigadens underavdelinger, fortrinnsvis vervede og befal på lavere gradsnivå. Tiltaket er basert på forsvarssjefens fagmilitære anbefaling og vil, utover den allerede nevnte effekt, tydeliggjøre den operative funksjonen som staben i Brigade Nord har ved å samle en rekke av støttefunksjonene på ett nivå. Dette understøttes av de administrative støtteverktøyene som nå muliggjør en slik effektivisering. Den økonomiske gevinsten av tiltaket er beregnet til inntil 40 mill. kroner.

Kapittel 4 Samfunnsmessige utfordringer

Spørsmål nr. 1:

Det vises til proposisjonens side 39: «... bevilgningsøknningen som ble vedtatt i gjeldende langtidsplan for å fullfinansiere omstillingen av Forsvaret». Hvordan definerer forsvarsdepartementet begrepet «fullfinansiering»?

Svar:

I St.prp. nr. 48 (2007–2008) la regjeringen opp til at forsvarsrammen skulle trappes opp med 800 mill. 2008-kroner i forhold til 2008-nivået. Dette har regjeringen oppfylt ved fremleggelsen av forsvarsbudsjettet for 2012. Regjeringen har dermed «fullfinansiert» den bevilgningsøknningen som det var lagt opp til i St.prp. nr. 48 (2007–2008), og som er bakgrunnen for den positive utviklingen i forsvarsbudsjettet de siste fire årene.

Spørsmål nr. 2:

Det vises til proposisjonens side 42 hvilke typer brukt materiell, eller tilgjengelig materiell som følge av kanselleringer, er det aktuelt å anskaffe?

Svar:

Ved anskaffelse av forsvarsmateriell vurderes mange muligheter/aspekter for å komme frem til beste operative, teknologiske og kostnadmessige løsning. Tidsaspektet og tilgjengelighet kan også være viktige faktorer. Mulighetene for å kjøpe brukt materiell, få innpass i en allerede oppstartet produksjonslinje eller benytte seg av eventuelle kanselleringer hos nærstående land, må vurderes løpende i samspill med de ordinære anskaffelsesprosessene. Et

eksempel er anskaffelsen av det lett pansrede hjulkjøretøyet Dingo II, som ble anskaffet i 2010. Norge hadde allerede en anskaffelsesprosess i gang, da produsenten fikk en avbestilling fra en annen kunde, noe som åpnet muligheten for en hurtiganskaffelse. Et annet eksempel var de nye C-130 J, som ble anskaffet ved at Norge fikk slippe til i produksjonslinjen til amerikanerne. Slike muligheter kan gi en tids- og ressursmessig besparelse i forhold til et tradisjonelt anskaffelsesløp. I lys av de endringer og restruktureringer som foregår i en rekke andre lands forsvar, vil det kunne åpne seg ytterligere slike muligheter i tiden som kommer.

Kapittel 5 Forsvarspolitiske rammer og retningslinjer

Spørsmål nr. 1:

Det vises til proposisjonens side 50: «Forsvaret må kontinuerlig kunne overvåke norsk luftrom og tilstøtende områder, innenfor rammen av NATOs integrerte luftforsvar». Hvordan vil en eventuell nedleggelse av CRC Mågerø påvirke denne ambisjonen?

Svar:

Oppdragene og oppgavene som CRC Mågerø og CRC Sørreisa utfører og ivaretar med dagens luftkommando- og kontrollstruktur, vil kunne videreføres med samme ambisjonsnivå i fremtidig struktur.

Spørsmål nr. 2:

Det vises til proposisjonens side 51: «Sjøforsvaret skal videre kunne bidra kontinuerlig med en fregatt og ett mineryddingsfartøy til NATOs stående maritime reaksjonsstyrker». Lar dette seg gjennomføre med dagens antall fregattbesetninger?

Svar:

Ja. Det er med dagens antall fregattbesetninger lagt opp til at én fregatt årlig kan delta i inntil fire måneder i NATOs stående maritime reaksjonsstyrker og stå ytterligere to måneder på beredskap for reaksjonsstyrkene.

Spørsmål nr. 3:

Hva er tidsperspektivet for utvalget som arbeider med organisering og samordning av Sivilforsvaret, Heimevernet og politireserven?

Svar:

Regjeringen prioriterer dette arbeidet høyt. Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet er i gang med utarbeidelsen av utvalgets mandat og sammensetning. Ambisjonen er at utvalget blir

nedsatt før sommerferien, og at arbeidet anslagsvis vil slutføres i løpet av maksimalt ett år.

Spørsmål nr. 4:

Hva er tidsperspektivet for framleggelsen av stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet?

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementet har opplyst at meldingen planlegges fremlagt for Stortinget i løpet av vårsesjonen.

Kapittel 6 – Fornyelse av Luftforsvaret

Flykjøpet

SPØRSMÅL NR. 1:

Det vises til proposisjonens side 72: Det «vurderes å fremskynde» anskaffelse av to av treningsflyene fra 2016 til 2015, det «vurderes å fremskynde oppstarten av hovedanskaffelsen» fra 2018 til 2017, og det «vurderes å forlenge anskaffelsesperioden til 2024». Hva ligger i dette, og hvilke faktorer vil avgjøre om det blir fremskyndelse/forlengelse og når vil resultatet av disse vurderingene foreligge?

SVAR:

Sett opp mot forventet fremtidig handlingsrom på statsbudsjettet har regjeringen vært opptatt av å finne den rette balansen mellom investeringene i et nytt kampflyvåpen, rom innenfor den ordinære forsvarsrammen og nødvendige økninger av forsvarsrammen for å dekke anskaffelsen. Derfor vurderer regjeringen å gjennomføre anskaffelsen over flere år enn tidligere planlagt ved en tidligere anskaffelse av de to første flyene til trening samt justert oppstart av hovedanskaffelsen.

Når det gjelder fremskyndelse av to av treningsflyene til 2015, jobbes det nå med hvordan dette kan la seg gjøre. De ordinære bestillingsfristene har gått ut, men justeringer av leveranseplanene hos andre partnernasjoner kan likevel gjøre en slik fremskyndelse mulig. Forsvarsdepartementet er nå i dialog med amerikanske myndigheter for å avklare dette. Regjeringen vil orientere Stortinget om status knyttet til anskaffelsen av de fire flyene for treningsformål, i budsjettet for 2013.

En forsert oppstart av hovedanskaffelsen til 2017 vurderes å gi Norge flere fordeler. Norge bekrefter slik sin seriøsitet i programmet, innfasingen kommer tidligere i gang og det vil kunne styrke norsk industri muligheter. En forlenget anskaffelsesperiode vurderes opp mot den totale gjennomføringen av programmet. Samtidig vil forhold som operativ modenhet på F-35 ved leveransetidspunktet, utdanningstakt og leveransetakt av fly, inngår i denne vurderingen

Regjeringen vil komme tilbake og informere Stortinget om resultatet av disse vurderingene i budsjettet for 2013.

SPØRSMÅL NR. 2:

Det vises til proposisjonens side 68 (sees i sammenheng med spørsmål 1.): «Etter bestillingsprosedyrene i avtalen mellom partnernasjonene skal det meldes inn og bekreftes bestilling fire år før leveranse». Anskaffelse av treningsflyene er etter Stortingets vedtak i Prop. 110 S (2010-2011), jf. Innst. 441 S, satt til 2016. Det vises i den forbindelse også særlig til forsvarsdepartementets svar på spørsmål nr. 13 fra komiteen av 6. juni 2011 i forbindelse med behandlingen av Prop. 110 S hvor en tidsfaktor på fem år for vedtak om anskaffelse av treningsfly ble ansett som avgjørende viktig for å få leveranse i 2016.

a) Innebærer ikke det som sies om bestillingsprosedyrene at fristen for fremskyndelse til 2015 for de to aktuelle treningsflyene allerede er utløpt?

b) Hvilke forhold er endret sammenlignet med de opplysningene departementet gav Stortinget om tidsperspektivet for bestilling av treningsfly ved behandlingen av Prop. 110 S (2010-2011), jf. Innst. 441 S?

SVAR:

a) I henhold til bestillingsprosedyrene i samarbeidsavtalen mellom partnernasjonene har fristen for å bestille fly med leveranse i 2015 gått ut. Imidlertid har enkelte nasjoner som har levert bestilling på fly i 2015 justert sine anskaffelsesplaner og vil ved endelig kontraktsinngåelse neste år kontrahere færre fly enn opprinnelig bestilt. Det vil derfor kunne være ledig produksjonskapasitet hos produsenten Lockheed Martin.

b) Bestillingsprosedyrene og tidsfrister er ikke endret i forhold til hva Stortinget ble informert om i Stortingets behandling av Innst. 4415 (2010-2011), jf. Prop. 110 S (2010-2011).

Norge leverte i fjor høst en justert leveranseplan, slik Stortinget ble informert om i forbindelse med behandling av Innst. 4415 (2010-2011), jf. Prop. 110 S(2010-2011). Den formelle bekreftelsen på bestillingen er på grunn av enkelte forsinkelser på amerikansk side ikke gitt, men vil bli gjort om kort tid. Planen om å signere kontrakt primo 2014 for leveranser i 2016 ligger fast, og er ikke endret.

SPØRSMÅL NR. 3:

Det vises til proposisjonens side 76: Potensialet for industrisamarbeid er anslått til å være 60-70 mrd. kroner. Til nå er kontrakter for 2 mrd. kroner inngått. På hvilket tidspunkt forventer departementet å vite med sikkerhet hva omfanget av industriavtaler blir?

SVAR:

F-16-historien viser at det er hardt arbeid fra industriens side gjennom hele levetiden som muliggjør store industrielle leveranser. Så langt har norsk industri jobbet målrettet og konkurrert seg til kontrakter som skaper gir godt grunnlag for fremtidig verdiskapning. Industrisamarbeidet knyttet til anskaffelsen av nye kampfly vil strekke seg over de neste 25-30 år som F-35 forventes produsert. Prinsippet for industrisamarbeid er at industrien i partnernasjonene får mulighet til å konkurrere seg til oppdrag. Til nå er det kontraktfestet 2 mrd. kroner. Forsvarsdepartementet forventer en gradvis økning i kontraktfestede industriavtaler i takt med utviklingen og opptrappingen av flyproduksjonen. Eventuelle salgsinntekter for JSM og APEX vil komme i takt med kjøp fra partnerne. Resultatet av industriavtalene vil følgelig først kunne fastlegges med sikkerhet når produksjonen av F-35 er avsluttet.

SPØRSMÅL NR. 4:

Det vises til proposisjonens side 77: «Før det inngås juridisk forpliktende avtaler om kjøp av fly vil derfor Forsvarsdepartementet også vektlegge leverandørens oppfølging og realisering av sine industriplaner.» Hva innebærer dette?

SVAR:

Dette innebærer at Forsvarsdepartementet vil følge opp og vurdere leverandørens realisering av sine industriplaner de kommende år for å se at utviklingen er i samsvar med den overordnede målsettingen om at verdiskapningen over tid vil kunne tilsvare anskaffelseskostnaden.

SPØRSMÅL NR. 5:

Det vises til proposisjonens side 77: «I tillegg vil forsvarsdepartementet legge stor vekt på, og bidra til, at både JSM og APEX blir integrert i F-35 innen Norge skal ha sin hovedleveranse av fly.» I prinsippet vil dette si at spørsmålet om integrering må være avklart innen 2013 (ved fremskynding av hovedleveransen til 2017). Hva blir konsekvensen dersom Joint Strike Missile (JSM) og APEX ikke blir integrert innen denne fristen?

SVAR:

Integrasjon av APEX og JSM planlegges gjennomført på F-35 før de norske flyene skal etablere en operativ evne for å kunne løse alle oppdrag. Integrasjon av våpen på F-35 gjøres gjennom det etablerte oppgraderingsløpet som er etablert i det flernasjonale programmet, hvor det planlegges Block-oppgraderinger på flyet hvert annet år. Det vil gå en periode fra Forsvaret starter å motta hovedleveransen av fly til et

tilstrekkelig antall fly og piloter er etablert i Norge som gjør oss i stand til å løse alle oppdrag med F-35. Med en start på hovedleveransen i 2017 vil Forsvaret i perioden 2019/2020 ha etablert en slik operativ evne. Det betyr at APEX og JSM må være integrert til dette tidspunktet.

Hvis dette ikke lykkes kan det være mulig å integrere APEX og JSM i en senere Block-oppgradering. Imidlertid må Norge da i mellomtiden gå til anskaffelse av andre våpen som i best mulig grad oppveier den operative evnen som APEX og JSM gir.

SPØRSMÅL NR. 6:

Hvilke konsekvenser får det for F-35-programmet dersom Canada kansellerer, eller skyver på, sin anskaffelse av fly?

SVAR:

Canadas planlagte andel av programmet utgjør om lag 2 prosent. Eventuelle endringer eller forskyvninger i det canadiske F-35-kjøpet vil i bare liten grad ha konsekvenser for det norske F-35-programmet. Forsvarsdepartementet er heller ikke av den oppfatning at slike endringer er nært forestående. Forsvarsdepartementet har tett kontakt med det kanadiske forsvarsdepartementet og det er vår klare oppfatning at de vil gå videre som F-35-partner. Det er vårt inntrykk at den nåværende debatten i Canada først og fremst handler om hvordan deres interne prosess rundt F-35 har vært frem til nå og hvordan den bør være i fremtiden.

SPØRSMÅL NR. 7:

Regjeringen viser i proposisjonen til at økt bruk av simulatortrening for piloter gir store besparelser. Hvilket antall færre piloter enn opprinnelig planlagt kalkulerer regjeringen med å oppnå ved full innføring av F-35, hvor stort blir de totale økonomiske besparelser og hvor mange færre operative flytimer pr. år kalkuleres det med?

SVAR:

I St.prp. nr. 36 (2008-2009) ble Stortinget orientert om Kampflyprosjektets foreløpige vurderinger og beregninger knyttet til antall fly, piloter og flytimer knyttet til ambisjonsnivået for kampflyvåpenet. Der ble Stortinget orientert om et behov på 62 piloter og 11 160 flytimer.

Som regjeringen har redegjort for i kapittel 6 i Prop. 73 S (2011-2012) har det siden 2008 vært arbeidet med å optimalisere programmet. I dette arbeidet har man blant annet gjennomgått forventet operasjonsmønster, simulatorbruk, logistikk-løsning og flernasjonale samarbeidsmuligheter. Dette optimaliseringsarbeidet har gitt et redusert behov for fly-

timer, piloter og flyskrog i forhold til hva de foreløpige vurderingene i 2008 viste.

Det legges nå til grunn at det fremtidige kampflyvåpenet vil kunne opereres med 52 piloter i stedet for 62 som tidligere planlagt. Samlet betyr det endrede operasjonsmønsteret og økt simulatorbruk at Forsvarsdepartementet vurderer behovet for flytimer til å være på 8 050 flytimer årlig. Dette er 3 110 timer lavere enn tidligere planlagt, og reduksjonen i drivstoffutgifter alene innebærer en estimert besparelse på over 100 mill. kroner årlig med dagens priser. I tillegg reduseres mengden av kostbart vedlikehold samt at slitasjen på flyparken også blir mindre.

Basevalg

SPØRSMÅL NR. 8:

Det vises til proposisjonens side 83: Det har ved øvelse vinterstid vist seg at nivåforskjellen mellom rullebane og sheltere på Evenes har vært en utfordring, og F 16-fly har ved enkelte anledninger sklidd av asfalten under transport mellom rullebane og shelter. Å benytte strøsand eller grus for å gjøre isete asfalt mindre glatt er en vanskelig løsning, da flymotoren på F 16 (og i sterkere grad enn på F 35) er sensitive. Det bes om en vurdering av utfordringen med nivåforskjell mellom rullebane og sheltere på Evenes.

SVAR:

Nivåforskjeller på de operative flatene på Evenes, anses som lite utfordrende for understøttelse av QRA-operasjoner (kampfly på beredskap). Ved taksebaner uten nivåforskjeller er det normalt ikke noe krav til å holde overflaten isfri på samme måte som det er krav til for rullebaner. Nivåforskjellene på Evenes får dermed som konsekvens at det blir et større areal som må holdes isfritt på vinteren enn for en flyplass uten slike nivåforskjeller. Dette forholder seg slik at beredskapsflyene benytter et begrenset areal av de operative flatene (responstid fra oppstillingsplass til rullebane). I forbindelse med periodisk trening og øving, samt krise og krig, vil det være nødvendig å benytte en større andel av de operative flatene på grunn av økt omfang av aktiviteten. Oppsummert kan en si at forholdet med nivåforskjeller på operative flater ikke har store konsekvenser for beredskapsflyene, men større konsekvenser når den militære aktiviteten på basen økes. Dette krever at flyplassoperatøren (Avinor) i samarbeid med Luftforsvaret etablerer prosedyrer som gir isfrie taksebaner i de aktuelle periodene.

SPØRSMÅL NR. 9:

Det vises til proposisjonens side 83: Den fremskutte tilstedeværelsen på Evenes vil være avgrenset

til ivaretagelse av QRA-oppgavet. «Hvor mange fly vil ha permanent tilstedeværelse på Evenes?»

SVAR:

Regjeringens baseløsning innebærer betydelige investeringer på Ørland. Den vesentligste delen av flytimeproduksjonen vil gjennomføres fra Ørland. Samtidig er det viktig for regjeringen å ha en permanent tilstedeværelse av kampfly i nord som dels ivaretas gjennom QRA-oppgavet og dels gjennom den periodiske treningen som planlegges gjennomført fra Evenes.

Det er kravet til 15 minutters beredskap med to fly som er dimensjonerende for løsning av NATO QRA-oppgavet. Det legges til grunn at det vil være minst tre kampfly permanent stasjonert på Evenes for å ivareta QRA-oppgavet. Det tredje flyet benyttes hvis et av de andre to får tekniske problemer.

SPØRSMÅL NR. 10:

Planlegges det med en fullt oppsatt QRA i Evenes etter NATO standard, og når planlegges en eventuell slik QRA å være operativ?

SVAR:

Se svaret på spørsmål 9. Når det gjelder tidspunkt for når QRA-beredskapen skal være operativ (på Evenes) må dette ses i sammenheng med overgangen fra F-16 til F-35, fra to kampflybaser til én samt krav til minimum operativ evne i denne fasen. Gjennomføringen av disse endringene er kun planlagt på et overordnet nivå på dette tidspunktet. Når QRA vil kunne være operativ fra Evenes vil ikke være fastsatt før på et senere tidspunkt i planleggingen.

SPØRSMÅL NR. 11:

Det bes om en fullstendig oversikt over alle identifiserte kostnader knyttet til infrastruktur, EBA og nødvendige investeringer for å benytte Evenes som en fremskutt operasjonsbase etter den modell som skisseres i proposisjonen. Det bes også om en detaljert oversikt over årlige driftskostnader for en slik base og alle kostnadselementer slik drift vil medføre.

SVAR:

Evenes har en relativt ny bygg- og anleggsmasse tilpasset kampflyvirksomhet. Investeringskostnadene for en fremskutt operasjonsbase på Evenes med Ørland som hovedbase er om lag 60 mill. kroner mer enn for kampflybase med QRA lokalisert på Ørland. Lokalt på Evenes er det behov for ny EBA investeringer på ca. 114 mill. kroner hovedsakelig til boliger, administrasjons- og tilstedevaktbygg. I tillegg må det investeres ca. 82 mill. kroner i vedlikeholds og informasjonsinfrastruktur. Imidlertid blir investeringsbe-

hovet på Ørland redusert med ca. 135 mill. kroner, til blant annet flyhangarer og tilstedevaktbygg.

En fremskutt operasjonsbase på Evenes vil ha behov for ansatte og fasiliteter for operasjonssenter, logistikk, forvaltning samt vakthold og sikring, og medføre en økning i driftskostnader på ca. 76 mill. kroner årlig. I dette ligger merkostnader hovedsakelig knyttet til personelldrift, og en materiellkostnad drevet av et øket netto flytimebehov, samt økte omkostninger til flyplassdrift på grunn av QRA på Evenes. Til fratrekk kommer en positiv driftseffekt på Ørland på ca. 5 mill. kroner.

Mer behov ift. enebase	Kostnad i MNOK
INVESTERINGER	61
Reduksjon på hovedbase	-135
EBA	113
Støy	1
Materiell	82
DRIFT	76
Reduksjon på hovedbase	-5
Personell	42
EBA	5
Materiell	22
Flyplassdrift	13

SPØRSMÅL NR. 12:

Det vises til proposisjonenes side 84: Evenes oppgis å skulle være utgangspunkt for kampflysamarbeidet og den ukentlige treningen mellom Norge, Sverige og Finland. Jf. spørsmål 8: vil dette kreve permanent tilstedeværelse av flere fly enn QRA-beredskapen krever?

Forsvarsspesifikke kostnadselementer	Ørland	Bodø	Evenes
Investeringer	4 964	8 090	7 434
Omstillingstiltak for personell	84	64	85
EBA-investeringer	4 880	8 026	7 349
- Flyoperative flater	550	3 151	1 560
- Støy- og miljøtiltak	334	20	257
- Grunnerverv	5		352
- Øvrige EBA investeringer	3 991	4 855	5 180
Reinvesteringer	3 904	3 517	4 248
Drift	25 188	23 303	26 675
Personelldrift	17 374	16 179	19 451
EBA, drift og vedlikehold	7 549	6 528	6 903
Materielldrift	265	596	321
Sum Forsvarets levetidskostnader	34 056	34 910	38 357

SVAR:

Den permanente tilstedeværelsen av kampfly på Evenes vil være avgrenset og dimensjonert for ivaretagelsen av QRA-oppdraget (jf. svar på spørsmål 9 og 10). I tillegg vil Evenes benyttes hyppig som base i forbindelse med periodevis trening og øving. En fremskutt operasjonsbase på Evenes gir Forsvaret betydelig fleksibilitet for gjennomføring av styrkeproduksjon og operasjoner. Periodevis trening og øving fra Evenes vil ikke øke behovet for permanent tilstedeværelse av kampfly utover det som kreves for å ivareta QRA-beredskapen.

SPØRSMÅL NR. 13:

Det bes om en fullstendig oppstilling av regnestykkene for basealternativene Ørland, Bodø (inkludert fullstendige nedleggelseskostnader) og Evenes.

SVAR:

Forsvarets levetidskostnader for basealternativene Ørland og Bodø ble oppgitt med tillegg av samfunnsøkonomiske kostnader i Forsvarsdepartementets konseptuelle løsning. Bakgrunnen for disse tallene er usikkerhetsanalyser gjennomført med støtte fra Det Norske Veritas og kvalitetssikret av Vista Analyse AS. Det har også blitt gjennomført tilsvarende usikkerhetsanalyse for Evenes, men denne er ikke inkludert i Forsvarsdepartementets konseptuelle løsning da Evenes ikke tilfredsstillt kravene som enebase for kampfly.

Den påfølgende tabellen er satt sammen av tallene i de tre alternativenes respektive usikkerhetsanalyser, eksklusivt for indirekte kostnader.

Ekstern kvalitetssikrer har brukt Forsvarsdepartementets usikkerhetsanalyser, men fjernet alle indirekte kostnader. Deretter har de lagt på sine alternative indirekte kostnader. Noen av disse indirekte kostnadene er de samme som Forsvarsdepartementet har brukt, mens andre er nye. Ekstern kvalitetssikrer har gjort andre betraktninger rundt salgsverdier og rulleaneroverføring i Bodø, og har i tillegg lagt til tidskostnader for flyplasspassasjerer, sikkerhetsekvivalenter og trukket fra merverdiavgift. Likevel kommer ekstern kvalitetssikrer frem til levetidskostnader som gir kun mindre kostnadsjusteringer i forhold til enebasealternativene Bodø og Ørland. Ekstern kvalitetssikrer har ikke gjennomført tilsvarende sammenlikning for Evenes.

For samfunnsøkonomiske betraktninger henviser Prop. 73 S (2011-2012) til ekstern kvalitetssikrers rapport. Rapport fra ekstern kvalitetssikrer; *KSI – Lokalisering av Forsvarets nye kampfly F-35* (Vista analyse og holte consulting 14/2-2011) vil bli oversendt komiteen i en egen ekspedisjon.

Når det gjelder nedleggelseskostnader i Bodø behandles disse i svar på spørsmål nr. 14.

SPØRSMÅL NR. 14:

Det fremkommer ikke i proposisjonen hva de totale avviklingskostnadene i Bodø vil bli. Dette gjelder særlig rive- rydde- og renskekostander. Hva er de beregnede avviklingskostnader, og når mener regjeringen at de arealer Forsvaret i dag disponerer på flystasjonen kan være klargjort for sivil bruk?

SVAR:

Forsvarsdepartementet har i henhold til normal praksis lagt til grunn at Forsvarets eiendommer selges uten at det er gjennomført rivning og eventuell opprydding før et eventuelt salg. Det er den forventede markedspris Forsvaret kan oppnå ved et salg for eksempel til en privat eiendomsutvikler, uten rivning og opprydding, som er lagt til grunn (eiendommen selges «as is»). Rivning, opprydding og tilrettelegging for salg før eiendommene i Bodø legges ut på markedet vil normalt sett øke markedsverdien betydelig. Forsvarsbygg skal imidlertid ikke opptre som en eiendomsutvikler og eiendommen selges derfor «as is». Forsvarsdepartementets verdilurderinger har vært underlagt ekstern kvalitetssikring i tråd med normal praksis.

Ekstern kvalitetssikrer omtaler i sin rapport (side 53), Forsvarsdepartementets restverdier som *forsiktig vurdert*. De har imidlertid i sin analyse tatt høyde for at rive- og oppryddingskostnadene kan bli større enn det som er lagt til grunn av Forsvarsdepartementet, og har derfor utvidet usikkerhetsspennet for salgsverdien i Bodø helt ned til null, hvis eiendommene selges uten rivning og opprydding. Forsvarsde-

partementets spenn går fra 750 mill. kroner til maksimalt 1 750 mill. kroner. Dette gir imidlertid likevel ikke signifikant utslag for sammenlikningen av alternativene i den samfunnsøkonomiske analysen som er gjort av ekstern kvalitetssikrer.

Når det gjelder spørsmålet om når Forsvarets eiendommer i Bodø kan være frigjort for sivil eiendomsutvikling og bruk, må dette ses i sammenheng med overgangen fra F-16 til F-35, fra to kampflybaser til én samt krav til minimum operativ evne i denne fasen. Gjennomføringen av disse endringene er kun planlagt på et overordnet nivå på nåværende tidspunkt. Når arealene i Bodø kan være klargjort for sivil bruk vil ikke være fastsatt før på et senere tidspunkt i planleggingen.

SPØRSMÅL NR. 15:

Hvilke vurderinger er gjort av konsekvenser for den sivile lufttrafikken (nasjonal og internasjonal med overflyging av norsk luftrom) ved etablering av henholdsvis Bodø eller Ørland som enebase for kampfly? I hvilken grad har Avinor og evt. Internasjonale luftfartsmyndigheter som Eurocontrol deltatt i slike vurderinger?

SVAR:

En eventuell økning av den sivile lufttrafikken vil kunne påvirke muligheten til rask og effektiv avvikling av nødvendig flytrafikk samt tilgang til treningsområder. Svært liten sivil lufttrafikk på Ørland i dag og i fremtiden, vurderes å gi meget gode betingelser for rask og effektiv avvikling av den daglige kampflyaktiviteten uten forsinkelser, noe som igjen medfører optimal utnyttelse av tilgjengelige flytimer. Når det gjelder avvikling av kampflyaktiviteten er utfordringen med sivil flytrafikk (og en eventuell økning) vurdert av Luftforsvaret og Forsvarsdepartementet til å være betydelig større på Bodø enn på Evenes og Ørland. (jf. svar på spørsmål 18).

Den sivile lufttrafikken bestemmes av den nasjonale lufthavnstrukturen for innenlandstrafikkens vedkommende og interkontinentale ruteføringer for overflygingenes vedkommende. Slik situasjonen er i dag med hensyn til lufthavnstruktur og overflyginger vurderes Ørland til å ha noe bedre tilgang på nasjonalt treningsluftrom (over land) enn det Bodø har. En endring av dette bildet i fremtiden vil kunne påvirke tilgangen på luftrom og dermed skape behov for etablering av nye treningsområder og/eller endring av eksisterende treningsområder. I så tilfelle vil det da måtte gjøres en avveining mellom Forsvarets behov og behov fra sivil flytrafikkaktører.

Avinor har på oppdrag fra Samferdselsdepartementet og i samråd med Forsvarsdepartementet utarbeidet en rapport knyttet til konsekvenser for sivil luftfart. Avinor har i sin rapport ikke avdekket større

utfordringer i forhold til trafikkavvikling på flyplasesene eller i luftrommet. Avinor har heller ikke identifisert avgjørende konsekvenser for sivil luftfart med hensyn til eventuelle endrede luftromsbehov ved de ulike lokaliseringalternativene.

SPØRSMÅL NR. 16:

Internasjonale prognoser tilsier at den sivile lufttrafikken i Norge vil øke med ca 50 pst innen 2020. Hvordan vurderes dette å virke inn på mulighetene for militær treningsaktivitet ved de ulike alternative basene?

SVAR:

Se svar på spørsmål nr. 15.

SPØRSMÅL NR. 17:

Hvordan vil et evt. valg av Ørland som enebase påvirke muligheten for å opprettholde den samtrening som i dag skjer med Sverige og Finland med utgangspunkt i Bodø? Hvilke analyser er gjort av behov for mer flytid til øvelsesområde, økte drivstoffkostnader mv.?

SVAR:

Et valg av Ørland som enebase vil påvirke den samtrening som i dag skjer ut fra Bodø. Samling av alle kampfly til Ørland gjør at transittiden til og fra treningsområdene isolert sett blir noe større og dermed reduseres selve tiden til å trene sammen i øvingsområdet noe. For å oppnå samme trening må en derfor gjennomføre den "tapte" treningstiden en annen dag noe som øker kostnadene. Da den nordiske samtreningen kun er en marginal del av kampflytreningsprogrammet er det ikke gjort noen eksplisitt kvantifisering av merkostnadene for å oppnå samme treningsutbytte som i dag. Det vurderes også dit hen at samtreningen kan videreføres tilpasset den nye baseløsningen. Den fremskutte operasjonsbasen på Evenes vil på sin side igjen gi kort avstand til treningsområdene i Sverige og Finland. Den flernasjonale samtreningen kan derfor flys ut fra både Evenes og Ørland.

SPØRSMÅL NR. 18:

Er det identifisert kapasitetsproblemer med å avvikle sivil og militær trafikk inn og ut av Bodø ved et ev. valg av Bodø som enebase? Hva er ev. sivile luftfartsmyndigheters vurdering av kapasiteten for felles drift ved Bodø?

SVAR:

Med hensyn til avvikling av nødvendig sivil og militær trafikk er en samling av alle kampflyene til én

base mer utfordrende enn å avvikle trafikken fra to baser. Med dagens trafikkmonster vil det ikke være trafikk ved Evenes eller Ørland som påvirker avganger eller landinger i nevneverdig grad. Ved Bodø vil avviklingen av kampflyaktiviteten komme i konflikt med de tidspunkter på dagen da det er mest sivil trafikk. Konsekvensen på Bodø vil være mer venting før avgang og lengre tid i landingsrunden før landing, noe som gir mindre fleksibilitet og mindre kosteffektiv gjennomføring av treningsprogrammet. Denne ulempen vurderes som betydelig større i Bodø enn den er på Ørland og Evenes, hvor den sivile flytrafikken er vesentlig mindre.

Avinor har i utredningsrapporten "Ny kampflybase - Konsekvenser for sivil luftfart" imidlertid ikke definert utfordringene på Bodø som signifikante, men påpeker at den eventuelt største utfordringen vil inntreffe ved en kampflybase i Bodø.

SPØRSMÅL NR. 19:

Det pekes i proposisjonen på at støy er en av grunnene til at regjeringen velger bort Bodø som alternativ til kampflybase. Hva er de konkrete støy-målingstall for F-35 sammenlignet med dagens F-16?

SVAR:

Støytall for F-35 er uttrykt både i maksimalt og ekvivalent (gjennomsnittlig lydnivå over en gitt periode) støynivå og er basert på gjennomførte målinger. Forskjellen mellom F-35 og F-16 varierer både med avstanden fra flyet og for de to måleenhetene. Det vil også være en annen forskjell mellom de to flytypene avhengig av om det måles for landing og avgang. I tillegg er de aerodynamiske egenskapene forskjellig. Det er derfor mange faktorer som spiller inn og gjør det vanskelig å gi ett eller to tall som beskriver forskjellen.

Skyvekraften på motoren på F-35 er nesten dobbel så stor som for våre F-16. Det oppnår en både ved en større diameter på motoren og økt gasshastighet. Støyen fra en jetstråle øker normalt med hastigheten i sjettede potens, så små økninger av jethastigheten gir betydelig økning i støynivå. Resultat fra beregninger viser at det i gjennomsnitt er ca. 9 dB i forskjell mellom F-35 og F-16 i ekvivalent støynivå. Dette er gitt av en kombinasjon av utstrålt støy og operative egenskaper.

SPØRSMÅL NR. 20:

Er Avinors bidrag ifm behovet for ny rullebane i Bodø med eller utelatt fra regjeringens økonomiske kalkyler som presenteres i proposisjonen?

SVAR:

Avinors har i sin utredningsrapport, *Ny kampflybase – konsekvenser for sivil luftfart*, synliggjort og kvantifisert et behov for renovering av rullebanesystemet i Bodø hvis Forsvaret forlater Bodø. I Forsvarsdepartementets konseptuelle løsning ble dette renoveringsbehovet fra Avinor tatt med i levetidskostnadene. Forventet kostnadspenn som ble lagt til grunn var fra 300 til 750 mill. kroner, basert på innspill fra Avinor. I Forsvarsdepartementets konseptuelle løsning er nåverdien av forventet kostnad i perioden 2020 til 2024 lagt til grunn (513 mill. kroner). I Prop. 73 S (2011-2012) er *ikke* de indirekte kostnadene inkludert i kostnadssammenstillingen (side 159), da tabellen kun viser Forsvarets direkte kostnader. For samfunnsøkonomiske betraktninger, herunder statens indirekte kostnader vises det til eksternt kvalitetssikrers rapport

SPØRSMÅL NR. 21:

Regjeringen bruker tilgang på luftrom som et viktig argument for valg av kampflybaseløsning. Hvilket bakgrunnsmateriale dokumenterer at tilgangen til fremtidig luftrom er bedre ved å velge Ørland enn Bodø?

SVAR:

God tilgang til treningsområder over land og hav er ett, blant mange andre behov, som må tilfredsstilles ved en fremtidig kampflybase. I tilknytning til dette temaet er det innhentet innspill fra Generalinspektøren for Luftforsvaret (GIL) og Avinor. GIL har siden 2009 gjennomført flere analyser av luftromstilgjengeligheten ved alternative kampflybaser. Resultatene fra disse analysene er fremmet Forsvarsdepartementet i arbeidet med den konseptuelle løsningen for lokalisering av nytt kampfly. GILs vurdering er at både Bodø og Ørland har tilfredsstillende tilgang på luftrom totalt sett, men at Ørland i dag har noe bedre tilgang til luftrom uten høydebegrensninger over land, enn det Bodø har. Både Ørland og Bodø vurderes imidlertid til å ha tilfredsstillende tilgang på luftrom og dette er således ikke et kriterium som diskvalifiserer Bodø.

Avinor sier i sin rapport at alle basealternativene har nærhet til områder hvor det er, eller kan etableres treningsområder som ikke påvirker sivil trafikk utover dagens nivå og at det ikke er grunnlag for å fremheve noen av basealternativenes egnethet i denne sammenheng.

Når det gjelder luftromstilgang over land *i fremtiden* vises det til spørsmål nr. 15 ovenfor og spørsmålet fra representanter fra Kristelig Folkeparti.

SPØRSMÅL NR. 22:

Regjeringen beskriver Forsvarets personellutfordringer for fremtiden. Hvordan har regjeringen vektet Ørland, Bodø og Evenes mht. fremtidig sikring av stabilitet og forutsigbarhet for personell.

SVAR:

Når det gjelder personell og kompetanse har regjeringen vurdert Bodø som det beste alternativet med hensyn til kompetansetap og evne til rekruttering. Evenes vurderes som det dårligste alternativet både med hensyn til kompetansetap og rekruttering. Ørland vurderes som tilfredsstillende, selv om det kan forventes et større kompetansetap ved dette alternativet enn ved Bodø. Valg av Ørland som hovedbase vurderes på sikt å skape stabilitet og forutsigbarhet for berørt personell og deres familier, noe som er viktig for å beholde og kritisk og operativ og teknisk kompetanse.

Generelt

SPØRSMÅL NR. 23:

I proposisjonen legges det vekt på å oppnå en mer rasjonell drift og organisering av flystasjonen på Andøya for å redusere driftsutgifter. Når og hvordan planlegge regjeringen en slik endret drift?

SVAR:

P-3 C/N maritime overvåkingsfly foreslås videreført ved Andøya flystasjon. Det vil som en naturlig del av virksomheten bli lagt til grunn at det kontinuerlig arbeides med å sikre en mest mulig effektiv og rasjonell drift. Det vil være nødvendig å fortsette å gjennomføre rasjonaliseringstiltak for å overføre driftsmidler fra støttevirksomhet over til operativ virksomhet. Ved Andøya vurderes det blant annet å være muligheter i denne sammenheng knyttet til utrangering av eiendom, bygg og anlegg (EBA) som ikke direkte er knyttet til understøttelse av Orionoperasjoner.

SPØRSMÅL NR. 24:

Videre drift av Bardufoss som flyplass skal sikres, heter det i proposisjonen. Betyr dette at driften skal sikres i regi av Forsvaret eller andre budsjettposter?

SVAR:

Forsvarsdepartementet vil sammen med Samferdselsdepartementet igangsette et arbeid for å vurdere forsvarssjefens forslag, herunder også fremtidig driftsansvar for Bardufoss flyplass.

SPØRSMÅL NR. 25:

Det vises til proposisjonens side 88: Hva er den faglige begrunnelsen for flyttingen av generalinspektøren for Luftforsvaret (GIL) til Reitan? Hva menes med «tilpasset stab» som skal etableres ved eventuell flytting?

SVAR:

Flyttingen av GIL med stab må ses i sammenheng med opprettelsen av et nasjonalt luftoperasjonssenter. Mye av den aktiviteten som Luftforsvarets styrker gjennomfører, både av styrkeproduksjonsmessig og operativ karakter, gjennomføres i en fellesoperativ ramme med behov for koordinering med fellesoperativt nivå, og med behov for tjenester fra kontroll- og varslingssystemet. Luftoperasjonssenteret vil være oppsatt til å håndtere denne aktiviteten, med koordinert innsats mot andre aktører gjennom integrert aktivitet med FOH. Med lokaliseringen av GIL og hans stab til Reitan etableres et robust luftmilitært fagmiljø for både styrkeproduksjon og operativ anvendelse av flystyrker. En slik løsning vil styrke grunnlaget for en selvstendig nasjonal evne til å planlegge og å lede operasjoner med egne styrker. Luftforsvarets øverste ledelse vil med nærhet til luftoperasjonssenteret være nærmere knyttet daglig ledelse og gjennomføring av styrkeproduksjonen som de har fagansvar for, og personellet vil i større grad kunne bidra til aktiviteten i luftoperasjonssenteret. Løsningen vil legge til rette for driftsmessig og faglig synergi mellom Luftforsvarets ledelse og FOH med tanke på felles støttefunksjoner og etablering av et større og mer tverrfaglig og robust fagmiljø.

Det er anbefalt å flytte GIL med en tilpasset stab til Reitan innen utgangen av 2014. Løsningen må tilpasses den tilgjengelige EBA-massen som vil være ved Reitan, samt fremdriften på oppbyggingen av det nye luftoperasjonssenteret. Tilgang på kontorarealer og boliger tilsier at GIL bare kan ta med seg et svært begrenset stabelement før det blir etablert nødvendig EBA. Den konkrete organisasjonsløsningen er ennå ikke utredet.

SPØRSMÅL NR. 26:

Det vises til proposisjonens side 88: Da generalinspektørene ble flyttet ut, var en av hovedbegrunnelsene at de skulle samlokaliseres med de tyngste styrkeproduksjonsmiljøene. Etter regjeringens forslag vil styrkeproduksjonen for kampfly finne sted på Ørland. På hvilken måte vil flyttingen av GIL til Reitan være «en naturlig oppfølging av flyttingen av generalinspektøren for Hæren til Troms og generalinspektøren for Sjøforsvaret til Bergen»?

SVAR:

Gjennom behandling av Innst. S. nr. 318 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 48 (2007-2008), ble det besluttet å lokalisere generalinspektørene og deres stabsfunksjoner, som den gang lå i Forsvarsstaben, til de respektive tyngdepunkt for deres virksomhet. Dette blant annet for å legge til rette for en styrket strategisk oppfølging, ledelse og kontroll i forsvarsgrenene.

Endelig lokalisering av generalinspektøren for Luftforsvaret (GIL) er foreslått lagt til Reitan. Denne løsningen må ses i sammenheng med etableringen av et luftoperasjonssenter ved samme sted. Luftforsvaret har en virksomhet som er spredd over hele landet. Mye av aktiviteten som Luftforsvarets styrker utøver gjennomføres i en fellesoperativ ramme med behov for koordinering med fellesoperativt nivå, og med behov for tjenester fra kontroll- og varslingssystemet. Luftoperasjonssenteret vil være oppsatt til å håndtere denne aktiviteten, med koordinert innsats mot andre aktører gjennom integrert aktivitet med FOH. Luftoperasjonssenteret blir dermed et tyngdepunkt for Luftforsvarets innsats. Med lokaliseringen av GIL og hans staber til Reitan styrkes dette gjennom etableringen av et robust luftmilitært fagmiljø, på lik linje som generalinspektørene for Hæren og Sjøforsvaret har bygget kompetanse i nærhet til sine respektive taktiske kommandoer for blant annet best å kunne koordinere styrkeproduksjon som trening og øving.

SPØRSMÅL NR. 27:

Det vises til proposisjonens side 89: Vil behovet for luftovervåkning reelt sett kunne ivaretas dersom CRC Mågerø legges ned? På hvilken måte vil kapasiteten til luftovervåkning i Sør-Norge påvirkes av nedleggelsen?

SVAR:

Behovet for luftovervåkning vil kunne ivaretas dersom CRC Mågerø nedlegges. I dagens Luftforsvar, som i stor grad er nettverksbasert, kan CRC Sørreisa ivareta luftovervåkning i Sør-Norge, på samme måte som CRC Mågerø kan ivareta luftovervåkning i Nord-Norge. Begge CRCene har tilgang på de samme dataene fra våre luftvarslingssensorer. Den samme fleksibiliteten vil videreføres ved opprettelsen av et luftoperasjonssenter på Reitan. Kapasiteten til luftovervåkning i Sør-Norge er først om fremst avhengig av hvordan og hvor mange sensorer som er utplassert i Sør-Norge, og kompetansen på det personellet som skal produsere luftbildet. Lokaliseringen til de som skal produsere luftbildet er ikke vesentlig så lenge kontroll- og varslingsenheten har tilgang på

dataene fra sensorene. Dette hensynet vil bli godt ivaretatt, også i denne løsningen.

SPØRSMÅL NR. 28:

Det vises til proposisjonens side 89: Det bes om en fullstendig oppstilling av kostnadene knyttet til nedleggelse av CRC Mågerø, og flytting av kontroll- og varslingskolen samt programmeringscenteret fra Mågerø til Reitan.

SVAR:

Det helhetlige kostnadsbildet for den anbefalte løsningen er som følger: Regjeringens anbefaling i tråd med Prop. 73 S (2011-2012) vil gi et investeringsnivå for EBA ved Sørreisa og Reitan med henholdsvis ca. 80 mill. kroner og ca. 200 mill. kroner, til sammen ca. 280 mill. kroner. Årlige driftskostnader vil reduseres med ca. 35 mill. kroner i forhold til dagens nivå. I et 20-års perspektiv vil dette gi en positiv nåverdi på ca. 177 mill. kroner.

Dette inkluderer kostnader relatert til EBA-behov for flyttingen av Luftforsvarets kontroll- og varslingskole fra Mågerø til Sørreisa, og Luftforsvarets programmeringscenter og operativ og teknisk virksomhet fra Mågerø til Reitan.

SPØRSMÅL NR. 29:

Det vises til proposisjonens side 89: «Det nye luftoperasjonssenteret på Reitan vil inneha funksjonalitet for å kunne gjennomføre kontroll og varsling ved en eventuell driftsstans på Sørreisa»

a: Hvordan vil slik «funksjonalitet» skille seg fra den funksjonalitet man i dag har ved CRC Mågerø?

SVAR:

I tillegg til at et fremtidig luftoperasjonssenter må kunne planlegge, lede og gjennomføre integrerte luftoperasjoner i et fellesoperativt miljø, vil luftoperasjonssenteret også ha en kontroll- og varslingsfunksjonalitet for å kunne utføre oppgaver som både CRC Mågerø og CRC Sørreisa utfører i dag. Et luftoperasjonssenter vil ha en oppdragsportefølje som krever funksjonalitet og kompetanse lik det CRC Mågerø og CRC Sørreisa har pr. i dag.

En etablering av et luftoperasjonssenter vil gi store synergier gjennom integrasjon og samlokalisering med det fellesoperative nivået ved FOH. Dette vil spesielt legge til rette for utvikling av kapasiteter innenfor offensive luftoperasjoner og informasjonsinnsamling, samt være godt tilpasset fremtidig innretning av NATOs nye kommandostruktur.

b: Hvilket ekstra personellbehov vil slik «funksjonalitet» utløse på Reitan?

Svar:

Det totale personellbehovet for luftoperasjonssenteret og den funksjonaliteten det skal ha, vil ikke medføre en økning av antall årsverk for den fremtidige luft kommando- og kontrollstrukturen. Regjeringens anbefaling vil gi innsparinger på anslagsvis 35 årsverk innenfor operativ-, teknisk- og basestøttevirksomhet som en følge av at færre baser skal driftes og at noen funksjoner/stillinger faller bort som en følge av fjerning av dupliserende oppgaver.

SPØRSMÅL NR. 30:

Når vil 14 NH-90 helikoptre (jf. tabell 7.9) være operative i strukturen, og når forventes full operativ status nådd for NH-90?

SVAR:

Gjeldende plan for levering av helikoptre er at 6 helikoptre leveres i en foreløpig versjon, hvorav ett allerede er mottatt. De resterende 8 leveres deretter i en endelig versjon, etter planen i.a. 2015. Til slutt vil de seks første helikoptrene bli oppgradert til full operativ versjon. Dette forventes å være avsluttet i 2017.

Planen til Forsvaret er å etablere et operasjonskonsept og drive opplæring frem til høsten 2013. Deretter vil de første NH-90 gradvis innføres, først i kystvakten, deretter i fregattvåpenet. Full operativ status for alle de 14 NH 90 helikoptrene forventes oppnådd etter at alle helikoptrene er levert i 2017. Leveransen av helikoptrene er avhengig av leverandøren, og det bemerkes at leveranseplanen fortsatt er beheftet med stor usikkerhet.

Kapittel 7 Hæren, Sjøforsvaret, Heimevernet og felleskapasiteter

Hæren

SPØRSMÅL NR. 1:

Det bes om en oppstilling over antall årsverk i de respektive forsvarsgrenene og Heimevernet.

SVAR:

Årsverk	Bemanning			
	2012	2016	2020	2024
Hæren	4 569	4 756	4 932	4 932
Sjøforsvaret	2 360	2 430	2 430	2 430
Luftforsvaret	2 731	2 589	2 438	2 442
Heimevernet	532	532	532	532

Ansvar for den utøvende årsverksstyringen i Forsvaret, herunder fordeling av årsverk mellom de ulike forsvarsgrenene og Heimevernet, tilligger for-

svarssjefen. Dette kan medføre endringer på fordelingen av årsverk angitt over.

SPØRSMÅL NR. 2:

Det bes om også om en geografisk fordeling av årsverkene.

SVAR:

Fylke	2012	2016	2020	2024
Akershus	486	520	518	518
Buskerud	42	42	42	42
Finnmark	234	234	234	234
Hedmark	1 542	1 599	1 652	1 652
Hordaland	1 801	1 867	1 930	1 930
Møre og Romsdal	29	29	29	29
Nordland	1 117	1 178	785	785
Nord-Trøndelag	48	48	48	48
Oppland	41	41	41	41
Oslo	612	594	573	573
Rogaland	260	223	187	187
Sør-Trøndelag	646	735	1 015	1 015
Troms	2 485	2 658	2 813	2 813
Vest-Agder	159	159	149	149
Vestfold	108			
Østfold	582	381	316	320

Ansvar for den utøvende årsverksstyringen i Forsvaret, herunder fordeling av årsverk mellom de ulike avdelingene, tilligger forsvarssjefen. Dette kan medføre endringer på den geografiske fordelingen av årsverk angitt over.

SPØRSMÅL NR. 3:

Hvor mange stillinger er det hjemmel for i henholdsvis 2. bataljon (2Bn), Telemark bataljon (Tmbn) og Panserbataljonen (Pnbn), og hva er oppfylingsgraden på hjemlene?

SVAR:

Avdeling	Årsverk pr. mars 2012	Årsverks-hjemmel 2012	Oppfylingsgrad
Telemark bataljon	452	465	97 %
Panserbataljonen	167	216	77 %
2. bataljon	139	159	87 %

SPØRSMÅL NR. 4:

Det vises til proposisjonens side 90: Det bes om en analyse av og faglig begrunnelse for «justering og konseptuell innretning, organisering og trening» for

Tmbn, Pnbn og 2Bn. Det bes også om en oppstilling over de økonomiske konsekvensene av dette.

SVAR:

Hæren er hovedsakelig basert på vernepliktige i førstegangstjenesten. Endringene som foreslås vil gi en større andel stridsklare avdelinger. Dette gjøres gjennom å øke andelen vervede mannskaper i Panserbataljonen med støtteavdelinger. Bataljonsystemet vil dermed øke sin tilgjengelighet og anvendelighet for alle typer oppgaver. Videre gis Telemark bataljon et tilleggsinnslag av mannskaper inne til førstegangstjeneste som dermed skaper en bedre styrkeproduksjonsmodell, bedrer rekruttering og øker bataljonens evner. Økt vektlegging av spesialister på lavt nivå bedrer evnen til å håndtere avansert materiell samt trene og lede mannskapene som igjen gir bedre utnyttelse av avdelinger i operasjoner. Disse endringene koblet med muligheten for en differensiering av førstegangstjenesten skal bidra til en meningsfull utdanning og tjeneste samtidig med at operativ evne økes på en kostnadseffektiv måte. Innretningen av 2. bataljon vil utnytte materiell og kjøretøyer i Hæren til å skape en lett og moderne kapasitet tilpasset krevende norske forhold.

Avdelinger med økt andel fast ansatte vil gi mer effekt av trening og øving i Hæren, men innebærer ikke noen fundamental endring i forhold til årlig øvingsmønster for brigaden totalt sett. Regjeringens forslag til personellmessige endringer gir en økt tilgjengelighet med mulighet for langt lavere reaksjonstid enn i dag, samtidig med at førstegangstjenesten opprettholder sin betydning og rolle.

Den økonomiske konsekvensen av dette må ses i sammenheng med øvrige strukturmessige endringer i Hæren. Den innretningen av Hæren som regjeringen har foreslått har en årlig merkostnad beregnet til 295 mill. 2012-kroner.

SPØRSMÅL NR. 5:

Hva er anslått årlig driftskostnad, samt evt. Planlagte investeringskostnader knyttet til å opprettholde 2. Bn?

SVAR:

Anslått driftskostnad for den foreslåtte innretningen av 2. bataljon (2.bn) er beregnet til 295 mill. kroner årlig. Bataljonen baseres hovedsakelig på lettere kjøretøyer og våpensystemer som allerede er innført og tilgjengelig i Hæren.

Den isolerte investeringskostnaden knyttet til avdelingen er anslått i snitt til om lag 50 mill. kroner årlig i en 20 års periode. Dette vil håndtere utskifting og fornying av den planlagte materiellparken. Dreiningen av 2.bn som en lettere kapasitet gir totalt

sett et betydelig lavere investeringsbehov enn dagens hjulmekaniserte oppsetning.

SPØRSMÅL NR. 6:

Det vises til proposisjonen side 91: Hva er den operative begrunnelsen for at Tmbn skal få personell som er inne til førstegangstjeneste «i en rekke operative funksjoner»?

- *Hvilke konsekvenser vil dette få for øving, trening, operasjonsmønster og stridsklarhet for Tmbn?*
- *Hvordan vil «en økning i antall ansatte på lavere nivå sikre nødvendig spesialistkompetanse og erfaring»?*
- *Hvordan vil «dreining av personellstrukturen dertil virke positivt for personellsikkerheten under trening, øving og operasjoner»?*
- *Hva vil det si at Pnbn og Tmbn skal ha et «tydelig» innslag av personell inne til førstegangstjeneste? Hvor stort vil innslaget være, og hvordan skal fordelingen av vervede og vernepliktige være i Tmbn?*
- *Skal innslaget av personell inne til førstegangstjeneste eller skal komme i tillegg til dagens struktur i Tmbn, eller skal deler av strukturen omgjøres fra å ha vervet til å ha vernepliktig personell?*

SVAR:

Den operative begrunnelsen for vernepliktige i Telemark bataljon er 1) å øke avdelingens robusthet, 2) å sikre produksjonsevne av vervede til strukturen, og 3) gi avdelingen totalt sett rom for rotasjon av personell mellom operative funksjoner og styrkeproduksjonsfunksjoner. Denne begrunnelsen er lik for Panserbataljonen. Samlet sett øker dermed Hærens hurtige reaksjonsevne.

For både Telemark bataljon og Panserbataljonen planlegges det med avdelinger med henholdsvis vervede og vernepliktige. Skillet i bruken av vervede og vernepliktige avdelinger i bataljonene kommer til uttrykk ved innsats utenfor Norge og ikke for innsats nasjonalt. Følgelig vil Telemark bataljons evne til innsats utenlands opprettholdes og styrkes noe, Panserbataljonens evne øker og begge bataljonenes evne til innsats nasjonalt øker ytterligere. Stridsklarheten for begge bataljonene vil øke.

Nytt komplekst og moderne materiell gir høyere kompetansekrav i Hæren. Krevende kampoperasjoner med nytt, moderne og høyteknologisk materiell krever personell med høyere kompetanse enn i dag. I tillegg øker kompleksiteten for de lavere lederne fordi materiellet skal utnyttes parallelt med behovet for utøvelse av ledelse. Videre krever moderne operasjoner at kapasiteter fra andre forsvarsgrener nyttes

med taktisk kontroll helt ned på troppsnivå. Summen av dette setter krav til en langt større erfaring hos lavere ledere gjennom spesialister, både i fagfunksjonen og i lederrollen. Følgelig vil en bedre kontinuitet blant fagfunksjoner og lavere ledere som har dette som profesjon over tid sikre en nødvendig spesialistkompetanse og erfaring.

Økning i personellsikkerheten som følge av økning av fast ansatte på lavere nivå henger sammen med beskrivelsen i foregående avsnitt. Et høyere erfaringsnivå blant Hærens lavere ledere og fagpersonell vil gjennom økt kontinuitet og erfaring avansert materiell og prosedyrer medvirke til at personellsikkerheten blir bedre.

Telemark bataljon og Panserbataljonen vil bli tilnærmet like i sin struktur. Begge vil ha en oppsetning på om lag 500 fast ansatte og om lag 160 vernepliktige når dreiningen er fullført. Av de fast ansatte utgjør vervede om lag 270. Vernepliktige utgjør dermed nærmere 25 pst. av den totale oppsetningen i hver av bataljonene.

SPØRSMÅL NR. 7:

Det vises til proposisjonens side 92: Hva er den «arktiske innsatsstyrken», hvordan skal den organiseres, hvilke avdelinger foruten 2. Bn og Kystjegerkommandoen skal den bestå av, hvilke oppgaver skal den ha og hva innebærer det at den er «kommende»? Hvilke identifisert kapasitetsgap i dagens struktur er innsatsstyrken ment å dekke?

SVAR:

Den arktiske innsatsstyrken handler om å kunne trene avdelinger til å bli spesielt gode til å håndtere de klimatiske og naturlige utfordringene i vårt arktiske miljø, samt peke vei for et konsept med fleksibel sammensetting av kapasiteter til oppdragstilpassede forband på tvers av grenvise og andre skillelinjer. Styrken må kunne settes sammen etter behov og strukturelementenes evne, og vil kunne støttes av alle Forsvarets ressurser.

2. bataljon og Kystjegerkommandoen har blitt fremhevet som to avdelinger der det kan ligge spesielt godt til rette for å starte denne utviklingen – derav begrepet «kommende». Styrken dekker ikke et spesielt kapabilitetsgap i strukturen, ut over det å bedre Forsvarets generelle evne til oppdragsløsning i arktiske omgivelser.

SPØRSMÅL NR. 8:

Det vises til proposisjonens side 92: Det bes om en utdyping av den modellen som skisseres i pkt. 7.1.2. Særlig hva som menes med «en felles ledelse for alle logistikkenhetene samt endrede styringslinjer for de regionale støttefunksjonene»?

SVAR:

Forsvarets kompetansesenter for Logistikk (FKL), regionale støttefunksjoner i Hærens kjerneområder og de militære verkstedene ved Rena og Setermoen, Bardufoss og Skjold er overført til Hæren. Hæren overtok samtidig styrkeproduksjonsansvaret for et antall fellesoperative logistikkavdelinger som tidligere var tillagt FLO.

Avdelingen Operasjonsstøtte (OPSSTØ) ble etablert som ledelsesoverbygning for de militære verkstedene og avdelingene for regionale støttefunksjoner i Hæren. OPSSTØ ble gitt styrkeproduksjonsansvaret for Hærens deployerbare logistikkbasen.

Forsvarets kompetansesenter for logistikk (FKL) ble flatt overført til Hæren med organisasjon og oppgaver. Styrkeproduksjonsansvaret for logistikkenhetene Airlift Operations Unit (AOU) og Cargo Transfer Unit (CTU) ble tillagt FKL på grunnlag av det fag- og kompetanseansvaret avdelingen har innenfor transporttjenester og transportkontroll, samt det ansvaret FKL allerede hadde for styrkeproduksjon av felles landtransportkompani og flere andre operative støtteenheter.

Under generalinspektøren for Hæren er det dermed to avdelinger med til dels overlappende arbeidsoppgaver innenfor logistikkvirksomheten. I tillegg er det under brigaden en logistikkbataljon som ivaretar det interne ansvaret for logistiktjenestene.

Styrkeproduksjonen og driften av logistikkavdelinger i Hæren fremstår derfor som et område med potensial for en mer effektiv organisering. Med en forenkling av styringslinjene menes muligheten for å slå sammen avdelinger eller samordne parallelle deler av virksomhetene. Dette vil kunne redusere behovet for ledelse og stabspersonell, samt gi stor-driftsfordeler internt i Hæren.

SPØRSMÅL NR. 9:

Det vises til proposisjonens side 93: Det bes om en utredning om kapasiteten ved Regionfelt Østlandet, og hvordan det arbeides for å kunne utnytte kapasiteten ved skyte- og øvingsfeltet bedre.

SVAR:

Kapasiteten ved Regionfelt Østlandet er gitt ved konsesjonen for feltet, og fremgår av konsesjonsvilkårene. Det er ikke fremmet forslag om endring av vilkårene, men Forsvaret søker kontinuerlig å finne løsninger som kan bidra til å utnytte feltet best mulig.

SPØRSMÅL NR. 10:

Det vises til proposisjonens side 94: «Hæren er derfor avhengig av et økt antall spesialister for å fylle rollene en innsatshær krever». Hvordan korrespon-

derer dette med å øke innslaget av personell i førstegangstjeneste i Tmbn og Pbnb?

SVAR:

Utviklingen av en moderne innsatshær krever en rekke spesialister, både befal og mannskaper. For befalet skal det derfor utvikles ordninger for å utvikle og beholde viktig kompetanse. På mannskapssiden er det en fleksibel kombinasjon av vervede og personell inne til førstegangstjeneste som skal fylle ulike spesialistfunksjoner. Den konseptuelle dreiningen medfører at Telemark bataljon tilføres noe personell inne til førstegangstjeneste og Panserbataljonen reduserer sin andel av denne kategorien betraktelig og tilsetter en rekke vervede og befal med spesialistkompetanse. Totalt sett øker derfor antallet spesialister betydelig.

SPØRSMÅL NR. 11:

Begrepet «hærreserven» nevnes flere steder i proposisjonen, og beskrives i en enkelt setning i pkt. 7.1.3. Det bes om en grundig redegjørelse for konseptet for «hærreserven», inkludert størrelse, oppgaver, struktur og oppbygging, tidsplan for etablering og forholdet til resten av Hærens struktur.

SVAR:

Det vises også til Prop. 73 S punkt 9.4.7 Reservebefal.

Konseptet «Hærreserven» har til hensikt å ivareta den kompetanse og det treningsnivået personellet har opparbeidet gjennom sin tjeneste også etter at de ikke lenger tjenestegjør i operativ struktur. De vil for en periode disponeres i en systematisert, dedikert reserve av nylig utdannede mannskaper, personell på beredskapskontrakter for eventuelle internasjonale operasjoner og tidligere vervede. Dette gir avdelingene tilgang på ytterligere bemanning ved behov for større utholdenhet nasjonalt og i lengre utenlandsoppdrag. Etter en periode i Hærreserven på i hovedsak 3 år, overføres en stor del av personellet til Heimevernet. Personell på beredskapskontrakter kan stå lenger. Hærreserven er derfor ikke mobiliseringsavdelinger, men personellreserver dedikert i henhold til sin kompetanse.

Sjøforsvaret

SPØRSMÅL NR. 1:

Hva defineres som full operativ kapasitet for Fridtjof Nansen- og Skjold-klassen og hva kreves for å oppnå slik kapasitet?

SVAR:

Det understrekes at fregattene er operative med de kapasiteter fartøyene har i dag. Dagens fregatter

har allerede i dag en betydelig bedre operativ kapasitet og -evne enn hva Oslo-klassen hadde ved full operativ kapasitet.

Full operativ kapasitet er definert som når fartøys utstyr er montert, testet og fungerer som spesifisert. I tillegg skal mannskapet være trent til å ta i bruk fartøys kapasiteter.

For fregattene vil full operativ kapasitet nå når de er utrustet med lettvektstorpæder, nye sjømålsmissiler og satt opp med maritime NH-90 helikoptre, jf. spørsmål 30 til kapittel 6. Lettvektstorpæde og sjømålsmissil planlegges å være fullt operative på fregattene innen utgangen av 2014.

For Skjold-klasse fartøyer vil full operativ kapasitet nå når de utrustes med sjømålsmissiler og satellittkommunikasjon (SATCOM). Dette planlegges å være på plass innen utgangen av 2014.

SPØRSMÅL NR. 2:

Det vises til proposisjonens side 96: «Dagens Ula-klasse med pågående og planlagte oppgraderinger, forventes å ha en levetid til etter 2020.» Hvor lenge etter 2020 forventes ULA-klassen å ha levetid?

SVAR:

ULA-klassen ble levert i perioden 1989 – 1992 og er opprinnelig konstruert for en levetid på 30 år. Undervannsbåtene gjennomgår nå en oppdatering og oppgradering av viktige sensor- og våpensystemer. Med denne oppgraderingen vil ULA-klassen måtte utfases innenfor perioden 2020 – 2030. ULA-klases opprinnelige levetid, pågående oppgraderinger, samt utviklingen i bruksmønsteret er sentrale elementer i de vurderingene i en endelig utfasingsplan.

SPØRSMÅL NR. 3:

Det vises til proposisjonens side 98: Det omtales et pågående prosjekt som er i ferd med å utrede om ULA-klassen skal levetidsforlenges eller det skal anskaffes nye ubåter. Gitt at det tar 10-15 år fra beslutningen om anskaffelse av ubåter til levering – hva er tidsperspektivet på prosjektet?

SVAR:

Regjeringen besluttet i 2011 å fortsette utredningen av å videreføre undervannsbåter i Forsvarets struktur etter 2020. Utredningens første del vil utgjøre beslutningsunderlag for valg mellom levetidsforlengelse av eksisterende ULA-klasse undervannsbåter og anskaffelse av nye undervannsbåter, eventuelt en kombinasjon av disse to løsningene. Resultatet vil, som Stortinget ble informert om i Prop. 1 S (2011-2012), etter planen tidligst kunne foreligge i 2014. Deretter vil anbefalt løsning bli utredet videre i detalj, før endelig anbefaling om en

eventuell investering legges frem for regjeringen og Stortinget. Dette vil med dagens planer tidligst kunne skje i 2017.

SPØRSMÅL NR. 4:

Hva er status for Olavsvern orlogsstasjon i NATOs styrke- og strukturregister?

SVAR:

Forsvarsdepartementet sendte i november 2009 en anmodning til NATO om å slette Olavsvern fra NATOs inventarliste. Departementet mottok 19. januar 2010 et brev fra SHAPE hvor det ble bekreftet at NATO ikke lenger hadde bruk for fasilitetene ved Olavsvern, hverken nå eller i overskuelig fremtid. Olavsvern ble på møte i NATOs investeringskomité 17. april 2012 besluttet slettet fra NATOs inventarliste. Det er i slike saker helt normalt at det tar lang tid før en formell sletting i NATOs inventarliste er gjennomført.

Heimevernet

SPØRSMÅL NR. 1:

Det vises til proposisjonens side 98: «Heimevernet anbefales organisert innenfor en ramme på totalt 45 000 mannskaper i Land-, Sjø- og Luftvernheimevernet, hvorav 3000 mannskaper i innsatsstyrkene og 42 000 i områdestrukturen». Hva er de økonomiske konsekvensene av å opprettholde Heimevernet innenfor samme ramme som i dag?

SVAR:

Heimevernet videreføres med totalt 45 000 mannskaper. Personellmassen dreies ved at innsatsstyrkene reduseres til 3 000 personell og områdestrukturen derav økes til om lag 42 000 personell. Denne dreningen frigjør i seg selv noe midler da kostnadene per soldat i innsatsstyrken er betydelig høyere enn tilsvarende kostnad for soldater i områdestrukturen. Videre styrkes Heimevernet med ca. 214 mill. kroner i løpet av perioden. Av disse midlene vil 20 mill. kroner tildeles Forsvarets logistikkorganisasjon for understøttelse av Heimevernet under øvelser og oppsetning. Videre er ca. 65 mill. kroner knyttet til driften av Reine-klassen fartøyer. Disse midlene vil følge fartøyene når disse avvikles i Heimevernet og overføres andre deler av Forsvaret.

Ressurstilgangen og en økt fokusering av Heimevernets virksomhet vil muliggjøre en gradvis økning av trening og øving for områdestrukturen.

SPØRSMÅL NR. 2:

Det vises til proposisjonens side 98: Hva er den reelle oppfylingsgraden av dagens områdestruktur

på 40 000 mannskaper og dagens innsatsstyrker på 5000 mannskaper?

SVAR:

Heimevernets struktur består av ledelselementer, operative avdelinger og støtteavdelinger, som organiseres innenfor de personellrammer som er fastsatt av Stortinget. Innenfor rammene er strukturen fleksibel og tilpasses kontinuerlig de oppdrag Heimevernet til enhver tid har. Oppfyllingsgraden av HVs struktur er ikke statisk, men varierer noe over tid. Forsvaret oppgir at den landsdekkende oppfyllingsgraden av forsterknings- og oppfølgingsstyrken (områdestrukturen) pr. 1. mars 2012 var på ca. 96 prosent. Befolkningsgrunlaget og interessen for å tegne kontrakter for innsatsstyrken varierer fra distrikt til distrikt. Forsvaret oppgir at oppfyllingsgraden pr. 1. mars 2012 varierer fra 60 prosent til 90 prosent. Landsdekkende oppfyllingsgrad i innsatsstyrken var pr. 1. mars 2012 noe over 70 prosent.

SPØRSMÅL NR. 3:

Det vises til proposisjonens side 98: Hva er status for trening og øving av mannskapene i både områdestrukturen og innsatsstyrkene?

SVAR:

Noe over 50 % av områdestrukturen ble øvet i 2011. I tråd med forutsetningene i gjeldende langtidsplan skal omlag 50 % øves i 2012. 90 % av innsatsstyrkene ble øvet i 2011. Dette høye nivået videreføres i 2012.

SPØRSMÅL NR. 4:

Det vises til proposisjonens side 98: Det bes om en samlet oppstilling av alle kostnader forbundet med flyttingen av HV-staben til Terningmoen.

SVAR:

En kostnadsberegning fra 2010 viste at en infrastrukturløsning for det personellet som skulle flytte fra Oslo til Terningmoen ensidig basert på nybygg på Terningmoen, ville utgjøre om lag 63 mill. kroner. Stortinget ble informert om dette bl.a. i forsvarsminnerens redegjørelse om Heimevernet den 26. november 2010.

I forbindelse med flyttingen benyttet Generalinspektøren for heimevernet anledningen til å samle flere stabselementer i Heimevernsstaben på Terningmoen enn de som inngikk i den samme staben før flytting. Dette innebar ikke noen økning i det samlede antall stabspersonell i HV og dermed ikke behov for budsjettmessig økning av HVs budsjett samlet sett. Tiltaket krevde imidlertid noe mer investeringer

i kontorplasser og forlegning på Terningmoen fordi staben ble styrket med 15 stabspersonell.

Tiltak som en følge av terroranslaget den 22. juli 2011 medførte bl.a. at Heimevernsstaben midlertidig ble lokalisert annet sted i Oslo-området i påvente av at infrastrukturen på Terningmoen skulle bli ferdig.

Heimevernsstaben flyttet til Terningmoen i desember 2011.

Flytting av HV-stabens opprinnelige 30 stabspersonell fra Oslo til Terningmoen har følgende kostnadsbilde:

Kostnad kontorbygg: 25,7 mill. kroner. Per 31. desember 2011 var det fra Forsvarsbygg utbetalt 24,1 mill. kroner til kontorbygg. Et restbeløp på 1,6 mill. kroner skal etter planen utbetales i 2012.

Kostnad forlegning: 19,4 mill. kroner. Per 31. desember 2011 var det fra Forsvarsbygg utbetalt 19 mill. kroner til forlegning. Et restbeløp på 0,4 mill. kroner skal etter planen utbetales i 2012.

Dette gir en totalsum for etablering av EBA på Terningmoen på 45,1 mill. kroner.

I tillegg kommer engangsutgifter, herunder bl.a. tilknyttede IKT-løsninger og fysisk flytting fra Myntgata via Langkaia i Oslo til Terningmoen på 6,8 mill. kroner.

Dette gir en total flyttekostnad på 51,9 mill. kroner.

SPØRSMÅL NR. 5:

Det vises til proposisjonens side 98: «Sjøheimvernets (SHV) kommandostruktur vil avvikles.» Hva er den faglige og operative begrunnelsen for dette, og hvilke konsekvenser vil det få?

SVAR:

Avviklingen av Sjøheimvernets kommandostruktur er i tråd med den fagmilitære anbefalingen fra forsvarssjefen. Taktisk ledelse av SHV-styrkene vil bli ivarettatt av de territorielle distriktsstabene – slik det gjøres for Land- og Luftheimevernet. Dette vil styrke prinsippet om enhetlig kommando, ikke basert på funksjon, men basert på lokasjon. Lokal sjef, i dette tilfellet distriktsjefen, fører dermed kommando over alle HV-ressursene innenfor sitt geografiske område. Dette vil også forenkle kommando og kontroll mot høyere enhet, dvs. Forsvarets operative hovedkvarter. De territorielle distriktsstabene med underlagte SHV-enheter vil få styrket stabsfunksjoner for å ivareta dette ansvaret.

Fellekapasiteter

SPØRSMÅL NR. 1:

Det vises til proposisjonens side 100: Det bes om en oppstilling av de økonomiske kostnadene og personellbehovet ved å etablere et detasjement for Bell

412 ved Rena leir, for å ha løftekapasitet for Forsvarets spesialkommando/Hærens jegerkommando (FSK/HJK).

SVAR:

I prosessen med å vurdere alternative løsninger for videreført terrorberedskap og støtte til SOF med Bell 412 helikopter på Østlandet ble følgende forutsetninger lagt til grunn:

1) Detasjementet skal dimensjoneres for transportstøtte og ikke innsetting av personell til områder som ikke er klarerte (uten ildstøtteplattform).

2) Detasjementet må ha egen brukervedlikeholdskapasitet for å unngå at helikoptre må roteres mellom Rena og Bardufoss.

3) Detasjementet må ha egen brann og havariberedskap (krav i bestemmelser for militær luftfart).

Etablering av et detasjement for Bell 412 ved Rena leir, basert på nevnte forutsetninger, vil kreve en bemanning på 44 ansatte og 8 vernepliktige mannskaper. Siden kapasiteten ikke finnes ved Rena leir i dag må det i tillegg investeres for om lag 337 mill. kroner i bygg og anlegg (inkl. usikkerhetsavsetning).

SPØRSMÅL NR. 2:

Hva vil være de økonomiske kostnadene og personellmessige behovene dersom Marinejegerkommandoen (MJK) skulle settes på nasjonal beredskap tilsvarende FSK/HJK beredskap i dag?

SVAR:

Spørsmålet kan først besvares fullstendig etter en mer gjennomgående vurdering av oppgaver og ambisjonsnivå. Forsvarssjefen arbeider med en mulighetsstudie for videreutvikling av spesialstyrkenes beredskap for kontraterroroperasjoner, som vil belyse flere alternativer og konsekvenser.

For å etablere beredskapsoppdrag med samme reaksjonstid som FSK/HJK kreves i første rekke en kompensasjon for personellet som får pålagt begrensninger på sin fritid. Det kan videre være behov for noe styrking av støttepersonell for spesialfunksjoner og for å etablere evne til å opprettholde beredskapen kontinuerlig.

SPØRSMÅL NR. 3:

Det vises til proposisjonens side 100: «Spesialstyrkenes evne til land- og sjøbasert kontraterror styrkes.» På hvilken måte styrkes denne evnen?

SVAR:

En styrking av spesialstyrkenes evne til land- og sjøbasert kontraterror består av to hovedelementer. I første rekke skal de årlige kontraterrorøvelsene styr-

kes og dernest er forsvarssjefen gitt i oppdrag å gjennomføre en mulighetsstudie som skal kartlegge mulige tiltak for å styrke beredskapen for nasjonal kontraterror, både på land og maritimt. Mulige tiltak av denne studien vil orienteres om senere.

SPØRSMÅL NR. 4:

Det vises til proposisjonens side 101: Hvordan har årsverksutviklingen i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) vært i inneværende langtidspanperiode?

SVAR:

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) ble etablert 1. januar 2002. Etter opprettelsen har FLO vært gjenstand for en rekke omorganiseringer og personellforflyttinger. Ved inngangen til inneværende langtidspanperiode var FLO på om lag 5 900 årsverk. 1. mai 2010 ble 1.-3. linjes vedlikehold, støttefunksjoner samt IKT-ressurser overført fra FLO til andre driftsenheter i Forsvaret med i overkant av 2 500 årsverk (Forsvarets omstilling fase 2A). I tillegg ble Luftforsvarets hovedverksted Kjeller skilt ut av FLO pr. 15. desember 2011 med om lag 300 årsverk. FLO består pr. mars 2012 av ca. 2 750 årsverk.

SPØRSMÅL NR. 5:

Det vises til proposisjonens side 101: På hvilken måte har årsverksutviklingen påvirket leveransene fra FLO, særlig knyttet til større materiellprosjekter både når det gjelder anskaffelser og oppgraderinger?

SVAR:

Generelt har stram styring med årsverksutviklingen og dermed driftskostnadsutviklingen over de senere år vært en avgjørende forutsetning for omstillingen av Forsvaret og for frigjøring av ressurser til de høyest prioriterte oppgavene, herunder for modernisering og nyinvesteringer. Når det spesifikt gjelder anskaffelser, er ett resultat av denne styringen at Norge i dag er blant de land i NATO som har aller høyest investeringsandel innenfor det samlede forsvarsbudsjettet.

Departementet styrer Forsvaret på samlede årsverksmål over de enkelte langtidspanperioder. Innenfor denne rammen legger forsvarssjefen som etatssjef føringer for antall årsverk i de enkelte forsvarsgrener og øvrige avdelinger, blant annet FLO. Når det gjelder spesifikke rammer for de enkelte avdelinger i FLO, har departementet over mange år presisert at årsverksrammer ikke skal stå i veien for totaløkonomisk fornuftige løsninger. Forsvarssjefen har på denne bakgrunn også gjort en rekke unntak for gitte krav til antall årsverk. I tillegg har forsvarssjefen vide

fullmakter til å benytte konsulenttjenester og engasjert ekspertise på prosjektfinansiert basis for å sikre tempo og kvalitet i FLOs anskaffelsesvirksomhet.

Forsvarsdepartementet anser på bakgrunn av ovenstående at kompetanse og kompetansesammenheng – mer enn det presise antall årsverk til enhver tid – er de vesentlige faktorer for å sikre FLOs leveranseevne på anskaffelsesområdet.

SPØRSMÅL NR. 6:

Cyberforsvaret skal videreutvikles og styrkes. Hvordan er rolle- og oppgavefordeling mellom Cyberforsvaret og NSM, og hvordan sikres mest mulig koordinering og effektiv ressursutnyttelse mellom de to?

SVAR:

NSM har et overordnet sektorovergripende ansvar for forebyggende informasjonssikkerhet og nasjonal koordinering av håndtering alvorlige IKT-hendelser, mens Cyberforsvaret ivaretar beskyttelse av Forsvarets egen infrastruktur og håndtering i Forsvaret. I henhold til Forsvarsdepartementets Instruks om sikkerhetstjenesten i Forsvaret samarbeider NSM tett med Cyberforsvaret, og det er et daglig løpende samarbeid mellom NorCERT som er en avdeling i NSM og Avdeling for beskyttelse av kritisk infrastruktur (BKI) som er en avdeling i Cyberforsvaret. Innholdet i og rammene for samarbeidet vil bli ytterligere konkretisert gjennom forsvarssektorens retningslinjer for informasjonssikkerhet og cyberoperasjoner.

Kapittel 8 Øvrige etater, statsforetak og andre politikkområder

Spørsmål nr. 1:

Det vises til proposisjonens side 109: "Finansiering av forskning er et sentralt virkemiddel for styringen av FFI. Finansieringsstrukturen ved FFI er gjennomgått og justert for å rendyrke bevilgningens formål." Hva ligger i rendyrking av bevilgningens formål?

Svar:

Utgifter til forskningsaktiviteten i forsvarssektoren dekkes inn over en flere poster i forsvarsbudsjettet. Med uttrykket «rendyrking av bevilgningens formål» menes en tydeligere formålsangivelse for bevilgningene, samt tydeligere kriterier for å prioritere anvendelsen av midlene mellom forskjellige konkrete forskningsforslag og satsninger. Dette

Midler som går med til forsvarsforskningen ved FFI kan inndeles i følgende 3 kategorier:

a) Basisbevilgningen er et tilskudd som årlig tildeles FFI. Hensikten med basisbevilgningen er å legge til rette for at FFI kan gjennomføre forskning som er av langsiktig og/eller kompetanseoppbyggende karakter innenfor områder som anses som viktige for forsvarssektoren i fremtiden, samt sikre at instituttet har grunnlag for sin selvstendige rådgiverrolle. Bruken av basisbevilgningen styres og prioriteres av FFI. Basisbevilgningen skal benyttes til grunnleggende og kompetansebyggende forskning, til å fremskaffe ny erkjennelse, ny teknologi og nye konsepter, og bidra til å opprettholde og videreutvikle kompetanse og dybdeinnsikt. Basisbevilgningen skal støtte aktiviteter som utforsker de vitenskapelige og teknologiske mulighetene og begrensningene for mulige kapabiliteter frem i tid. Slik brukes basismidlene typisk i et tidsperspektiv på 10 år eller mer.

b) Forsvarsdepartementet bevilger årlig midler til strategisk FoU-innsats. **De strategiske FoU-midlene** skal primært rettes inn mot kapabilitetsbyggende FoU og anvendelse for nye og fremvoksende teknologier i kapabiliteter som skal fremskaffes eller behov som er identifisert. De strategiske FoU-midlene benyttes også til såkalte strukturelle prioriteringer. Dette er FoU-innsats med sikte på å etablere, bevare eller utvikle forskningskompetanse innenfor områder som på lengre sikt vurderes som viktige, uavhengig av oppdragsforskningen på kortere sikt.

Noe av de strategiske FoU-midlene er prioritert til innovative aktiviteter, som er FoU-aktiviteter på kort og mellomlang sikt. Formål med aktivitetene er å forstå og utnytte mulighetsrommet i eksisterende teknologi og systemer gjennom smartere og innovativ anvendelse. På denne måten kan kapabilitetsgap dekkes uten nyinvesteringer. Dette er FoU som utnytter potensialet knyttet til å øke ytelse og operativ effekt på eksisterende systemer gjennom hele levetiden ved å se på nye anvendelser og sammensetninger av eksisterende systemer og teknologi, samt aktiviteter som ser på samhandlingen mellom teknologi, organisasjon, mennesker og prosesser.

c) Oppdragsmidler er en samlekategori og omfatter finansieringsgrunnlaget for oppdragsforskningen. Dette er spesifikk forskningsinnsats med en eller flere konkrete bestillere. Hovedprinsippet for finansiering av forsvarsforskningen er brukerfinansiering. Det er den enkelte brukers ansvar (den enkelte enhet/avdeling/virksomhet) å budsjettere for eget behov for oppdragsforskning. Hovedtyngden av oppdragsmidlene kommer i dag fra godkjente investeringsprosjekter og fra forprosjekteringsmidler. I noen grad dekkes også oppdragsforskning over de ordinære driftsbudsjettene.

Spørsmål nr. 2:

Hva er sammenhengen mellom «rendyrking av bevilgningens formål» (jf. Spørsmål 1) og punktet om at FFIs «selvstendighet og handlefrihet vurderes som viktig.»?

Svar:

Det vises til svaret gitt over i 1 a) FFIs basisbevilgning er ment å skape forutsetninger for at instituttet skal ha nødvendige selvstendighet og handlefrihet i prioritering av forskningsområder instituttet bygger opp og utvikler kompetanse. Dette vurderes som viktig for at instituttet skal kunne ivareta sin funksjon og sitt formål over tid.

Kapittel 9 Kompetanse og personell**Spørsmål nr. 1:**

Det vises til proposisjonens side 120: Det vil derfor åpnes for større grad av differensiering av førstegangstjenesten i Hæren». Hva innebærer dette, og på hvilken måte vil differensieringen skje?

Svar:

Førstegangstjenesten vil differensieres ut fra den enkelte enhets operative krav, sett opp mot hensynet til kvalitet og tjenestens innhold. I Hæren planlegges det med en differensiert tjeneste på mellom 6 og 18 måneder. Hovedtyngden av de vernepliktige mannskapene vil gjennomføre 12 måneders førstegangstjeneste, slik som i dag.

Det legges opp til å starte opp et prøveprosjekt ved Grensevaktene der mannskaper vil gis tilbud om 18 måneders førstegangstjeneste, med økonomiske insentiver. Dette gjelder i første rekke mannskaper som skal fylle spesialistfunksjoner på avansert materiell med lang utdanning og vil utnytte materiellet bedre samt gjøre bemanningen mer stabil i perioder med utskifting av mannskaper på 12 måneders tjeneste. Tilsvarende vurderes det å la enkelte kategorier personell avtjene 6 måneders førstegangstjeneste for deretter å overføres til Heimevernet. Dette kan eksempelvis være personell som etter en grunnutdanning ikke kvalifiseres eller er motivert for å inngå i operative enheter og derav ønsker en slik overføring.

Spørsmål nr. 2:

Det vises til proposisjonens side 121: Hva er status for gjennomføringen av de 126 tiltakene i handlingsplanen «I tjeneste for Norge»?

Svar:

Implementeringen av tiltakene i handlingsplanen «I tjeneste for Norge», som ble lagt frem 2. mai 2011, er godt i rute, både med hensyn til tiltak som var plan-

lagt implementert i 2011 og tiltak som er planlagt implementert over handlingsplanens virkeperiode 2011-2013. Hoveddelen er igangsatt og implementert. Samarbeidet og implementeringen på tvers av samfunnssektorene fungerer som forutsatt, og den interdepartementale arbeidsgruppen samvirker meget tilfredsstillende.

Kapittel 10 Gjennomføring av langtidsplanen**Spørsmål nr. 1:**

Det bes om en fullstendig oppstilling av differansen i kostnadene mellom den foreslåtte strukturen i Forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR) og regjeringens forslag til langtidsplanen (LTP). Oppstillingen skal ta for seg de enkelte strukturelement separat.

Svar:

Differansen mellom kostnadene mellom FMR og LTP kan deles inn i investering og drift.

Investering: I FMR anbefalte forsvarssjefen en midlertidig styrking av forsvarsrammen på totalt 37,5 mrd. kroner som følge av innføring av et nytt kampflyvåpen. I LTP legger Regjeringen til grunn en midlertidig økning av forsvarsrammen i intervallet 22-28 mrd. kroner (46-52 fly) over anskaffelsesperioden. Dette medfører at det i perioden frem mot 2023/2024 må finnes inndekning for 9,5-15,5 mrd. kroner innenfor den ordinære rammen til forsvarssektoren.

Drift: I langtidsplanen legger regjeringen opp til følgende utvidelser i forhold til strukturforslag i FMR:

Tiltak	Mill. 2012-kroner
Fremskutt operasjonsbase på Evenes	Inntil 75 mill. kroner
Satsning knyttet til etterretning og cyber	Inntil 50 mill. kroner
Styrking av Hærens operative evne	Inntil 295 mill. kroner
Styrking av HV. 11 distrikt+45000 i strukturen	Inntil 194 mill. kroner
Styrking FLO for å øke leveranseevnen mot HV	Inntil 20 mill. kroner
Totalt	Inntil 634 mill. kroner*

* Det økte behovet knyttet til drift finansieres ved å redusere den planmessige avsetningen til operasjoner i utlandet fra et nivå på 1234 mill. kroner i 2012 til 600 mill. kroner innen 2016.

Regjeringen har også foreslått enkelte andre tiltak som avviker fra hva forsvarssjefen foreslo i sitt fagmilitære råd, herunder en annen løsning for kontroll- og varslingskapasiteten, lokalisering av Generalinspektøren for Luftforsvaret med staber og lokalisering av HV-skolen. Disse endingene har hver seg

et annet økonomisk konsekvensbilde enn hva som lå til grunn i det fagmilitære rådet, men innebærer samlet sett ingen signifikant endring i den overordnede totale økonomiske balansen.

Spørsmål nr. 2:

Det vises til proposisjonens side 134: «Et videreført 2012-budsjett frem til 2016 innebærer reelt en ytterligere satsning på 634 mil. kroner, på grunn av den planlagte reduksjonen i merutgifter til bidrag til militære operasjoner i utlandet. Gitt at norske styrker skal være i Afghanistan til 2014, vil dermed disse pengene kun få effekt i deler av langtidsplanen. Hvordan er den planlagte strukturen tenkt finansiert inntil disse pengene er tilgjengelig?»

Svar:

Frigjøringen av midler fra operasjoner i utlandet er forventet å skje gradvis i gjennom perioden frem mot 2016. Samtidig vil en del av merbehovene knyttet til den foreslåtte strukturen motsvarende påløpet gradvis i perioden, eksempelvis økningen av antallet vervede i Hæren. Enkelte merbehov, som blant annet økt drift som en konsekvens av forslaget om fremskutt operasjonsbase på Evenes vil reelt påløpe ennå senere. Regjeringen vil også løpende vurdere behovet for styrking av driftsbudsjettet i perioden frem mot 2016 for å dekke eventuelle midlertidige merbehov som følge av endringstiltakene i perioden.

Spørsmål nr. 3:

Det vises til proposisjonens side 134: Hva er bakgrunnen for differansen 9,5-15,5 mrd. kroner i FMR og LTP med hensyn til midlertidig økning av forsvarsrammen for å anskaffe nye kampfly og investeringer i kampflybasestruktur? Det bes om en detaljert oversikt.

Svar:

Forsvarssjefen fagmilitære råd er basert på de økonomiske forutsetningene som lå i inneværende langtidsplan (Innst. S nr. 318 (2007-2008) jf. St.prp. nr. 48 (2007-2008). Dette gjelder også forutsetningene knyttet til hvor mye av investeringskostnadene knyttet til kampflyanskaffelsen som vil kunne dekkes innenfor et videreført budsjettnivå. I denne inneværende planen var det planmessig satt av 24 mrd. 2008-kroner (tilsvarer 26,2 mrd. 2012-kroner) innenfor et videreført 2012-budsjettnivå.

Med det kostnadsbilde som ligger for kampflyanskaffelsen, samt kostnader knyttet til anbefalt lokaliseringsløsning ga dette et merbehov på forsvarsrammen på totalt 37,5 mrd. 2012-kroner med den innføring av kampflyene som da lå til grunn.

Som det er redegjort for i kapittel 6 i Prop. 73 S(2011-2012) har regjeringen vært opptatt av å finne løsninger for å sikre den vedtatte forsvarsambisjon og ambisjon for kampflyvåpenet og samtidig unngå at dette ikke i utilbørlig grad låser det økonomiske handlingsrommet på statsbudsjettet i årene som kommer. For å redusere den årlige budsjettmessige belastningen i enkelte år legger regjeringen opp til å gjennomføre anskaffelsen over flere år enn tidligere langt til grunn. Gjennom å spre den budsjettmessige belastningen over flere år har regjeringen funnet det forsvarlig å også videreføre den årlige andelen av inndekningen innenfor den ordinære forsvarsrammens nivå over flere år. Dette innebærer at totalt sett en større andel av anskaffelsen dekkes innenfor den ordinære forsvarsrammens nivå enn tidligere lagt til grunn. Dette vil ha den konsekvens at det vil være noe mindre investeringsmidler tilgjengelig til andre formål enn kampfly i den kommende 10-års periode enn hva som tidligere har vært lagt til grunn.

Regjeringen vurderer at denne reduksjonen ikke vil være avgjørende i forhold å kunne videreføre dagens forsvarsambisjon på sikt. Samtidig denne reduksjonen innebære at det stilles strenge krav til sektorens kapasitetsplanlegging og investeringsvirksomhet fremover. Det vises for øvrig til kapittel 10.3.3 for en nærmere beskrivelse av hvilke hensyn og prioriteringer som vil være viktige i denne sammenheng.

Konkrete konsekvenser knyttet til enkeltprosjekter og konseptuelle valg vil bli håndtert som en del av sektorens videre langtidsplanarbeid.

Spørsmål nr. 4:

Det vises til proposisjonens side 134: «For perioden frem til 2016 tar regjeringen sikte på en bevilgningsøkning til Forsvaret på 1,5 mrd. kroner i 2015 og ytterligere 1,5 mrd. kroner i 2016». Er dette inkludert de 634 millionene som blir frigjort fra utenlandsoperasjoner?»

Svar:

Styrkingen på 1,5 mrd. i 2015 og ytterligere 1,5 mrd. i 2016 kommer i tillegg til de 634 mill. kroner som planlegges frigjort fra internasjonale operasjoner.

Spørsmål nr. 5:

Det vises til proposisjonens side 134: «Driftskostnadene ved innføring av F-35 vil således ha sin motsvarighet i en reduksjon av de samlede driftskostnadene tilknyttet F-16.» Hva er beregnet differanse pr. år av samlede driftskostnader for F-16-flåten og F-35-flåten?»

Svar:

I teksten det vises til, stadfestes det at driften av F-16 våpensystemet skal trappes ned proporsjonalt med at F-35 systemet fases inn. Totalt sett er dette planlagt å medføre en gradvis økning av de samlede kostnadene for kampfly i Norge frem til ca. 2020 hvor F-35 våpensystemet er etablert på et nivå ca. 375 mill. 2012-kroner over det for F-16 i 2012. Det vises for øvrig til vedlegg 2 til Prop. 73 S (2011-2012) for ener mer detaljert nedbrytning av kostnadsforskjellene mellom F-16 og F-35.

Spørsmål nr. 6:

Det vises til proposisjonens side 135: «Regjeringens struktur- og reformtiltak, jf. kapittel 6 og 7 i perioden 2013-2016 (...) skal netto frigjøre årlige driftsmidler på inntil 100 mill. kroner.» Det bes om en detaljert oppstilling for det enkelte struktur- og reformtiltak over hvordan departementet har regnet for å komme frem til dette tallet.

Svar:

I perioden 2013-2016 skal det frigjøres inntil 60 mill. kroner fordelt på følgende struktur- og reformtiltak:

Tiltak	Mill. 2012-kroner
Flytting av DA-20 fra Rygge til Gardermoen	Inntil 20 mill. kroner
Samordning av Hærstab og stab Brigade nord	Inntil 40 mill. kroner
Totalt	Inntil 60 mill. kroner

I perioden 2017-2020 skal det frigjøres inntil 100 mill. kroner fordelt på følgende struktur- og reformtiltak:

Tiltak	Mill. 2012-kroner
Nedleggelse av Bodø hovedflystasjon, opprettelse av ny kampflybase på Ørland med fremskutt operasjonsbase ved Evenes	Inntil 70 mill. kroner
Nedleggelse av Luftforsvarets stasjon på Mågerø, etablering av luftoperasjonssenter og programmeringssenter på Reitan, samt Luftforsvarets kontroll- og varslingskole på Sørreisa	Inntil 35 mill. kroner
Totalt	Inntil 100 mill. kroner*

* I LTP er besparelsen av tiltakene konservativt avrundet til 100 mill. kroner.

Spørsmål nr. 7:

Det vises til proposisjonens side 135: Jf. spørsmål 6. Er denne frigjøringen av driftsmidler forventet å få effekt i planperioden 2013-2016?

Svar:

Frigjøringen av inntil 60 mill. kroner forventes å komme i løpet av perioden 2013-2016, men vil i all hovedsak inntreffe i 2016. Dette kommer som følge av at det må bygges EBA for at tiltakene skal realiseres. Forsinkelser i EBA kan medføre at realisering av gevinstene kan bli forskjøvet ytterligere. Dette gjelder også for tiltakene omtalt under.

Frigjøringen av inntil 100 mill. kroner forventes å komme i løpet av perioden 2017-2020. Gevinsten knyttet til nedleggelsen av Luftforsvarets stasjon på Mågerø forventes å komme tidlig i perioden, mens gevinsten knyttet til nedleggelsen av Bodø forventes å komme sent i perioden.

Spørsmål nr. 8:

Det vises til proposisjonens side 135: «(...) skal Forsvaret gjennom varige effektiviseringstiltak frigjøre i gjennomsnitt 160 mill. kroner årlig, med en samlet effekt på 640 mill. kroner innen utgangen av 2016 (...)» Det bes om en detaljert oversikt for de enkelte planlagte effektiviseringstiltak over hvordan departementet har regnet for å komme frem til dette tallet.

Svar:

Regjeringen har lagt til grunn en videreføring av ambisjonsnivået for effektivisering i Forsvaret tilsvarende nivået for inneværende langtidsperiode. Ambisjonen om en gjennomsnittlig årlig effektivisering på 160 mill. kroner er i tråd med anbefalingen i Forsvarssjefens fagmilitære råd til langtidsplanen.

Forsvaret er en stor etat og forvalter betydelige statlige verdier. På lik linje med andre offentlige virksomheter er det både naturlig og nødvendig at det arbeides kontinuerlig med å forbedre effektiviteten i virksomheten. Basert på sammenligninger med produktivtvekst og annen effektivisering i samfunnet synes en effektivisering på 160 mill. kroner pr. år å være en realistisk og samtidig tilstrekkelig høy ambisjon, og skal derfor utgjøre et viktig styringsmessig incentiv for intern forbedring. Dette tilsvarer en årlig effektivisering på 0,5 % av Forsvarets driftsramme i 2012 på 30,5 mrd. kroner.

Det er videre lagt til grunn at gevinstrealiseringen i sin helhet skal benyttes til å finansiere høyere prioritert virksomhet innenfor driftskapitlene i Forsvaret, og på den måten bidra til å styrke den operative evnen innenfor vedtatte oppgaver og ambisjoner.

Det er i langtidsplanleggingen ikke foretatt en detaljert utredning av effektiviseringstiltak. Forsvarssjefen vil således gis oppdraget om å gjennomføre slike utredninger i samsvar med de strategier for et kontinuerlig arbeid med fornying og forbedring som han har gitt anbefaling om i det fagmilitære rådet.

Spørsmål nr. 10:

Det vises til proposisjonens side 135: «De personellmessige konsekvensene og behovet for ekstraordinære omstillingsmidler som følge av de foreslåtte endringene i proposisjonen vil bli vurdert». På hvilke områder er slike tiltak mest aktuelle, og hva vil de inneholde?

Svar:

Eksterne vurderinger av tiltakene viser at de aktuelle kommunene og regionene i beskjeden grad vil bli berørt. Endringene skjer i folkerike regioner som alle har hatt til dels sterk vekst de senere årene. Nedleggelsen av flystasjonen i Bodø vil representere en merkbar, men håndterlig lavere vekst i folketall og sysselsetting for regionen. Ekstraordinære omstillingsmidler vil kunne være aktuelle innenfor kompetanse og næringsvirksomhet. Statlige sektormyndig-

heter vil gjennom samarbeid med lokale og regionale myndigheter legge til rette for at potensialet for by- og næringsutvikling gjennom arealfrigjøringen i Bodø blir utnyttet på beste måte. Utviklingstrekkene i petroleumssektoren gir muligheter for industrielle ringvirkninger i regionen. Regjeringen vil vurdere tiltak som kan styrke regionens tilgang på blant annet teknisk kompetanse.

Spørsmål nr. 11:

Det vises til proposisjonens side 135: Det bes om en oppstilling over innlagt sektorspesifikk lønns- og priskompensasjon for den inneværende og foregående langtidsplanperioden.

Svar:

Tabellen nedenfor viser kompensasjonene som er lagt inn i forsvarsbudsjettet fra og med 2005 og så langt i 2012. Det gjøres oppmerksom på at eventuell lønnsøkning etter lønnsoppgjøret i staten våren 2012, kommer i tillegg. Videre skilles det mellom priskompensasjon, lønnskompensasjon og soldatkompensasjon. Sistnevnte er en konsekvens av lønnsoppgjørene i staten, og representerer økningen i godtgjørelse til tjenestegjørende vernepliktige mannskaper. Tallene er avrundet til nærmeste hele million kroner.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Priskompensasjon	452	330	290	420	507	511	508	536
Lønns kompensasjon	613	445	716	808	914	410	682	284
Soldatkompensasjon	54	26	36	48	70	47	43	24
Sum	1 119	800	1 041	1 275	1 491	968	1 233	844

Kapittel 11 - Forsvarets utvikling på lengre sikt

Spørsmål nr. 1:

Det vises til proposisjonens side 146: Siden 2009 har norske styrker i Afghanistan etterspurt sikring av toppskytteren på det pansrede kjøretøyet Iveco. Stortinget har ved flere anledninger etterspurt fremdriften, men sikringen er fortsatt ikke på plass. Svenske styrker, som benytter samme kjøretøy, har allerede for lenge siden fått på plass sikring av toppskytteren. Hva er årsaken til at dette fortsatt mangler på de norske kjøretøyene?

Svar:

Forsvarets logistikkorganisasjon signerte sommeren 2010 en kontrakt om levering av en løsning for beskyttelse av toppskytteren på IVECO. Som Stortinget ble informert om i Prop. 110 S (2010–2011) var leveransen planlagt levert i første kvartal 2012. Ved testing av en foreløpig løsning viste det seg at utstyret påvirket andre sikkerhetsrelaterte forhold (bl.a. vognens tyngdepunkt), slik at beskyttelsen på

IVECO totalt sett ble dårligere. Løsningen må derfor ytterligere forbedres.

Sverige har en type kjøretøy som er større og tynnere, og derved også en annen toppskytterløsning enn hva som kan monteres på IVECO.

Spørsmål 2:

Det vises til proposisjonens side 146: Hva er tidsperspektivet for oppgradering av stridsvognene (Leopard 2)?

Svar:

Stortinget ble sist i Prop. 1 S (2011-2012) informert om den pågående anskaffelsen av brukte stridsvogner av typen Leopard 2 (prosjekt 5060). Prosjektet er planlagt avsluttet i 2013 og har da anskaffet 52 stk. moderne og robuste stridsvogner tilpasset norske forhold. Stridsvognenes evne til å påvirke og bekjempe landmål er viktig og etter 2020 vil man måtte vurdere hvordan denne evnen skal videreføres. Oppgradering av dagens Leopard 2 vil være et av flere alternativ som da vil måtte vurderes.

III) Spørsmål til Prop. 73 S (2011-2012) fra komiteens representanter fra Kristelig Folkeparti

Spørsmål om hvilken effekt treningsområder for nye kampfly vil ha på sivil luftfart.

I FD's utredning heter det: «For å vurdere øvingsluftrom er det tatt utgangspunkt i dagens behov og bruk. Grunnet større radar- og våpenrekkevidde på F-35 er det rimelig å anta at luftromsbehovet vil øke i forhold til dagens behov. Behovet kan derfor bli volummessig større i fremtiden enn det som er lagt til grunn i denne utredningen.»

Ut i fra dette er det å anta at de negative konsekvensene for sivil lufttrafikk vil øke i forhold til dagens situasjon. Når man kopleter dette sammen med en forventet økning i den sivile lufttrafikken på ca. 50% de nærmeste 8-10 årene forsterkes de totale konsekvensene ytterligere.

Norge er gjennom EØS forpliktet til å følge forordningene i EU's Single European Sky.

En analyse av basealternativene mht. de tilhørende militære treningsområdenes effekt på sivil luftfart lufttrafikk kan gjennomføres på relativt kort tid. Norge er medlem av EUROCONTROL som besitter analyseverktøy og kompetanse for å beregne dette. Tilsvarende er gjort tidligere i Norge for å beregne konsekvenser av forskjellige luftromsløsninger. Data man kan få ut av dette for de forskjellige scenariene/alternativene er:

- Forskjeller i totale flygedistanser (nautiske mil/kilometer)
 - Forskjeller i total flytid (timer/minutter)
 - Forskjeller i drivstofforbruk (tonn drivstoff)
 - Forskjeller i CO2 utslipp (tonn Co2)
- a) Er en slik analyse gjort i forbindelse med valget av kampflybase og hva er i tilfelle konklusjonene mht til effekten på sivil luftfarts lufttrafikk av å bruke militære treningsområder knyttet til Ørland/Midt-Norge i forhold til treningsområder knyttet til Bodø?
- b) Dersom en slik analyse ikke er gjort, vil departementet sørge for at den snarest utføres?

Svar:

For å klarlegge konsekvensene for sivil luftfart har Avinor, på oppdrag fra Samferdselsdepartementet og i samråd med Forsvarsdepartementet, utarbeidet en egen rapport som beskriver konsekvensene for sivil luftfart ved de ulike lokaliseringalternativene (Ny kampflybase – konsekvenser for sivil luftfart, Avinor okt. 2011). Avinor har som oppgave å tilby likeverdige lufttrafiktjenester til alle brukere av luftrommet. Hovedinteressentene er de kommersielle flyselskapene og militære brukere som hver for seg har store økonomiske og operative interesser av en mest mulig hensiktsmessig prioritering. For å ivareta både sivile og militære interesser der disse kan komme i konflikt med hverandre, er det fastsatt en forskrift, *Flexible Use of Airspace* (FUA), som etablerer en konsulterings- og beslutningsmekanisme som sikrer en dynamisk bruk av luftrommet og gir regler for prioritet mellom militær og sivil bruk. I

praksis betyr dette at allerede etablerte og avtalte militære treningsområder aktiveres og deaktiveres fortløpende for best mulig å tilfredsstille sivile og militære behov. For større endringer i luftromsstrukturen (herunder eventuelle behov for endringer av de militære treningsområder) vil det være mekanismen i FUA-forskriften som ivaretar partenes interesser. Det er Avinors syn at alle alternativene er akseptable med hensyn til andre luftromsbrukeres behov og Avinor har i sin utredningsrapport ikke identifisert avgjørende konsekvenser i forhold til dette for noen av lokaliseringalternativene. Med bakgrunn i Avinor-rapporten, samt faglige innspill og vurderinger fra Luftforsvarsstaben, vurderes det å foreligge et tilstrekkelig grunnlag i forhold til de problemstillingene som skisseres i spørsmålet.

Det vises for øvrig til svar på spørsmål nr. 15 og 18 til kapittel 6 fra Høyre.

Vedlegg 2**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 4. mai 2012****Svar på spørsmål til Prop. 73 S (2011–2012) – 2. mai:**

1. *Forsvarssjefen uttalte i åpen høring 26. april at "effektivisering bestemt ikke skal gå ut over noen del av den operative evnen". Hvilke mekanismer brukes for å sikre at den operative evnen ikke på noen måte berøres negativt av effektiviseringstiltak i langtidsplanperioden?*

Svar:

I inneværende langtidsperiode har Forsvaret lagt ned et betydelig arbeid med å etablere en strukturert og systematisk tilnærming til effektivisering, hvor hensikten er å frigjøre ressurser til høyere prioritert virksomhet. Identifisering av tiltak foregår både gjennom sentrale initiativ som for eksempel inngåelse av rammeavtaler, og gjennom lokale initiativ som for eksempel bedre utnyttelse av eiendom, bygg og anlegg. Frigjorte midler har blitt tilført høyere prioritert virksomhet, blant annet styrkeproduksjon og operativ virksomhet, og har vært et sentralt bidrag til styrkingen av den operative evnen i perioden 2009–2012. I denne perioden er effektiviseringstiltak for mer enn 600 mill. 2008-kroner identifisert. Arbeidet og systematikken videreføres i perioden 2013–2016. En viktig del av systematiseringen og godkjenningen av tiltakene er nettopp å hindre at effektiviseringstiltakene har negativ innvirkning på operativ evne.

2. *Budsjettet er forutsatt å være i balanse i 2012, ved utgangen av inneværende langtidsplanperiode. Hvilke, om noen, reelle utestående økonomiske utfordringer og avvik forventes å gjenstå ved utgangen av 2012 som evt. må videreføres inn i den nye planperioden?*

Svar:

I perioden 2009–2012 er det iverksatt enkelte viktige tiltak som medfører et høyere driftsnivå enn forutsatt, jf. mitt svar av 26. oktober 2011 i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2011–2012). Samlet ligger driftsbudsjettet i 2012 om lag 300 mill. kroner over den driftsbanen som ble skissert for inneværende langtidsplan. Tiltakene omfatter bl.a. styrking av Nasjonal sikkerhetsmyndighet, styrking av E-tjenesten, styrking av Forsvarets musikk og økt satsing på energisparingstiltak. I tillegg er det iverksatt mil-

jøsnering av sjøbunn og av utrangerte skyte- og øvingsfelt samt avhending av utrangerte langtidslagrede kystartillerifort.

Som en følge av dette økte driftsnivået ligger investeringsnivået i 2012 tilsvarende (om lag 300 mill. kroner) under det opprinnelig planlagte nivået. Enkelte leverandørforsinkelser gjør at dette noe lavere investeringsnivået må anses forsvarlig.

Disse tiltakene har alle vært inkludert i grunnlaget for de økonomiske vurderingene som både Forsvarssjefens fagmilitære råd og regjeringens forslag til ny langtidsplan har basert seg på.

3. *Forsvaret har i dag en fordeling på ca. 3:1 mellom drift og investering. I lys av både driftssituasjon og det presset mot investeringsrammen som 9,5–15,5 milliarder til kampfly innenfor den ordinære investeringsrammen over en tiårsperiode vil medføre, er det mulig å opprettholde denne fordelingen?*

Svar:

I Prop. 73 S (2011–2012) legges det opp til en balanse drift og investering i 2016 som er nærmere 2:1, altså en betydelig styrket investeringsandel. Den strukturen og de økonomiske forutsetningene som er beskrevet i langtidsplanen har fortsatt en god balanse mellom investerings- og driftsutgifter. Dette oppnås gjennom fortsatt forutsigbare bevilgninger, en langsiktig og nøktern forvaltning, stram styring av driftsutviklingen og en sterk prioritering av investeringsvirksomheten. Dette er nødvendig både for å sikre et bærekraftig driftsnivå og den operative evnen over tid.

4. *I sine tidligere spørsmål har komiteen bedt om en rekke underliggende beregninger for å få en bedre forståelse for enkelttiltak og beslutninger. Det bes om å få et aggregert økonomisk underlagsmateriale som viser på hvilket økonomisk grunnlag de overordnede beslutninger er tatt og som har ledet frem til tilrådingen i FMR?*

Svar:

Det vises til side 60 i Forsvarssjefens fagmilitære råd. Der er følgende tabell presentert.

Tiltaksområde	Tiltak	Estimert investeringsbehov	Estimert driftseffekt	Tentativ implementeringsperiode	Område for frigjorte driftseffekter
Luftforsvaret	LKK på Reitan	-450 mill. kr.	70 mill. kr.	2013-2018	Drift nye kampfly, maritime helikoptre og taktiske transportfly
Luftforsvaret	Kampflybase på Ørland	-5 110 mill. kr.	210 mill. kr.	2013-2019	
Luftforsvaret	Flytte DA-20 til Gardermoen	-30 mill. kr.	30 mill. kr.	2013-2016	
Luftforsvaret	FEKS til kampflybase	-130 mill. kr.	0 mill. kr.	2019-2020	
Luftforsvaret	Etablere "kompaktbase Rygge"		30 mill. kr.	2013-2016	
Luftforsvaret	Avvikle 2 P3N		25 mill. kr.	2016-2022	Styrke fast bemanning og drift av moderne materiell i Brigade Nord
Hæren	Samordnet ledelse	-60 mill. kr.	60 mill. kr.	2013-2014	
Hæren	Avvikle Bn 2 med støttesystemer		400 mill. kr.	2013-2016	
Hæren	Avvikle Sundlia og Heggelia leir		Inntil 20 mill. kr.	2013-2016	
Hæren	Tilpasset verneplikt		40 mill. kr.	2013-2016	Styrke befalsutdanning, styrke treningsnivå, innfasing av nytt materiell
Heimevernet	Redusert distriktsstruktur		100 mill. kr.	2013-2014	
Heimevernet	Integrert kommandostruktur		0 mill. kr.	2013-2014	
Heimevernet	Flytte HV-skolen til Terningmoen	-120 mill. kr.	0 mill. kr.	2014-2016	
Heimevernet	Redusert operativ struktur		160 mill. kr.	2013-2014	Styrke operativ sanitet, ROLE 2
Forsvarets sanitet	Avvikle TMS		20 mill. kr.	2015-2016	
Felles	Fornyelses- og forbedringstiltak	-100 mill. kr.	640 mill. kr.	2013-2016	Bidrag til drift av nye materiellsystem under innfasing
Felles	Fornyelses- og forbedringstiltak	Inntil 50 mill. kr. per år	Nye 160 mill. kr. per år.	2017-	Bidrag til drift av nye kampfly og andre fremtidige materiellsystem

5. Hvilken sporbarhet finnes i det økonomiske underlaget for forslag som fremmes i FMR og LTP?

Svar:

Det økonomiske beregningsgrunnlaget for forsvarets fagmilitære råd er beskrevet på et overordnet nivå i hans rapport. Det mer detaljerte beregningsgrunnlaget, både for enkelttiltak og helhetlige strukturkostnader, forefinnes elektronisk i form av beregningsmodeller og regneark. Videre har Forsvarsdepartementet, som en del av behandlingen av rådet, gjennomført en ekstern kvalitetssikring av de lokaliseringstiltak som ble foreslått av forsvarssjefen. Det vises her til rapport fra konsulentfirmaet Ernst & Young oversendt komiteen 27. april 2012. Som en del av kvalitetssikringen har Ernst & Young også gjennomgått relevante beregningsmodeller og regneark.

Det økonomiske grunnlaget for langtidsplanen bygger på beregningsgrunnlaget fra forsvarssjefens fagmilitære råd, men er justert for regjeringens kon-

klusjoner. Økonomiske konsekvenser av tiltak og de overordnede økonomiske forholdene er beskrevet i den fremlagte proposisjonen. Det mer detaljerte beregningsgrunnlaget, både for enkelttiltak og helhetlige strukturkostnader, forefinnes elektronisk i form av beregningsmodeller og regneark.

Når det gjelder mer detaljerte beregninger knyttet til nye kampfly og lokaliseringstiltak for nye kampfly vises det også til de rapporter komiteen fikk oversendt 27. april 2012.

6. Det synes å være en merkbar og stadig tilbakevendende uenighet om bærekraften i forsvarøkonomien, samt andre viktige militære forhold, mellom Forsvarsdepartementet og FFI. FFI skal i følge proposisjonen " gi den politiske og militære ledelse rettidige råd i faglige spørsmål, ... særlig forhold som kan påvirke forutsetningene for forsvarspolitikken, forsvarsplanleggingen og forvaltningen av sektoren." Et aktuelt eksempel i så måte: I proposisjonen skrives det flere steder at de økonomiske rammene i 2012-budsjettet

videreføres reelt (pluss midlertidige økninger til kampflyanskaffelsen). FFI skriver i sin rapport, "Makroøkonomiske trender", datert 12. mars i år at "Et budsjett reelt flatt videreført på 2012-nivå vil i praksis bety en budsjettutvikling som reduserer kjøpekraften i høyt tempo".

a) Hvordan vurderer departementet denne og tilsvarende uenigheter om grunnleggende forhold mellom FD og FFI, som skal være en sentral rådgiver for politisk og militær ledelse?

Svar:

Vedrørende det eksemplet som det vises til i spørsmålstillingene det ingen uenighet mellom FFI og Forsvarsdepartementet når det gjelder vurderingen kjøpekraftsutvikling slik begrepet er definert i rapporten. Vurderinger av budsjettets kjøpekraft må imidlertid inkludere mer enn prisendringene. Vanligvis defineres kjøpekraft som det antall varer eller tjenester som kan kjøpes for en pengeenhet. Gitt denne definisjonen og for å bevare kjøpekraften, burde da budsjettet vært økt så mye at forsvarsstrukturen i kvantitative størrelser kunne blitt opprettholdt på samme nivå som i 1990. På grunn av teknologisk forbedringen innenfor kapasitet og egenskaper for nytt materiell, IKT og soldatutrustning er dette imidlertid verken nødvendig eller ønskelig. Dette skyldes at man ved å erstatte alt materiell og alle materiellsystemer Norge besitter på et gitt tidspunkt med et nytt og likt antall materiell og våpensystemer på et senere tidspunkt, ikke innebærer å opprettholde kjøpekraften, men å ruste opp.

Det er ikke slik at det alltid må være identiske syn mellom forskningsmiljø og departement. Det er tvert i mot et sunnhetsstegn at det finnes meningsbrytninger mellom forskningsmiljøer og mellom forskningsmiljø og beslutningstakere.

b) Hvilken vekt legger departementet på politiske og militære analyser og råd fra FFI?

Svar:

FFI er et forskningsinstitutt med hovedvekten av sin forskning knyttet til teknologiske og militærtekniske forhold. Med utgangspunkt i sine forskningsområder spiller FFI en viktig rolle i Forsvarsdepartements og Forsvaret utredningsarbeid og beslutningsprosesser. Instituttet er tungt inne med råd og viktige innspill på en lang rekke områder, hovedsakelig av teknologisk og militærteknisk karakter. Instituttet har også forskning innen analyse, økonomi og områder av forsvars- og sikkerhetspolitisk karakter. Instituttet gir med utgangspunktet i disse fagmiljøene delinnspill i forsvarsplanleggingen. Dette er delinnspill

som sammen med en lang rekke andre analyser og vurderinger utgjør Forsvarsdepartementets beslutningsgrunnlag.

7. Budsjettet er ment styrket med 1,5 milliarder i 2015 og 1,5 milliarder i 2016. Er dette midler som utelukkende øremerkes kampflyanskaffelsen?

Svar:

Ja.

8. FFI leverte i 2011 en vedlikeholdsstudie for Forsvarets materiell. I studien beregnes vedlikeholdskostnader i prosentandel av totalbudsjett å stige fra 16 pst i 2012, til over 18 pst i 2025, med en årlig merkostnad på en milliard kroner. På hvilken måte tas det høyde for økte vedlikeholdskostnader i Forsvarets økonomiske langtidsplanlegging?

Svar:

For å kunne håndtere økte driftskostnader i forbindelse med innføring av nytt materiell og EBA legges det opp til to hovedtiltak:

1) En videreføring av effektiviseringsarbeidet i langtidsperioden, hvor økonomiske, kvalitative og ytelsesbaserte effekter i sum skal bidra til å oppnå ambisjonen.

2) Innføring av flerårige budsjetter ned på forsvarsgrens-/driftsenhetsnivå. Dette skal gi lokal sjef større ansvar og grunnlag for blant annet å kunne vurdere driftskonsekvenser av de investeringer som planlegges gjennomført.

Videre vil flernasjonalt samarbeid og "smart defence" være viktige virkemidler i denne sammenheng.

9. Forsinkelser og begrensninger i kapasitet til å omsette midler har de senere år ført til materielleveranser langt senere enn planlagt. Hvor stort er etterslepet innen investering, sammenlignet med plantall og budsjett for inneværende langtidsperiode ved dagens dato?

Svar:

Forsvarsbudsjettet totalt sett har fulgt den bevilgningsmessige utviklingen som det ble lagt opp til i inneværende langtidsplan.. Det har i løpet av gjeldende planperioden blitt investert for 32,3 mrd. kroner i materiell i forhold til et planlagt investeringsnivå på 33,6 mrd. kroner. Dette gir et akkumulert investeringsmessig avvik på 1,3 mrd. kroner.

10. *FLO skal omsette investeringsmidlene med en reduksjon i personellrammen. Hvordan er omsetning av investeringsmidlene de nærmest år tenkt forsert?*

Svar:

Forsvaret er gitt i oppdrag å styrke kompetansen og kapasiteten i investeringsvirksomheten på prosjektfinansiert basis. Samtidig er det gitt klare prioriteringer knyttet til porteføljen, og det er tett oppfølging mellom Forsvarsdepartementet og Forsvaret i den hensikt å styrke gjennomføringskapasiteten i investeringsvirksomheten. Det er med andre ord ikke lagt opp til en reduksjon i personellrammen innenfor investeringsvirksomheten i årene fremover.

Prosjektgjennomføring i Forsvaret følger normale prosesser for investeringsvirksomheten. Ved forsinkelser i gjennomføringen av prosjekter, for eksempel som følge av leverandørforsinkelser, søkes dette normalt kompensert ved å utnytte planoverhøyden i den samlede investeringsporteføljen.

11. *Leveringsforsinkelser av nytt materiell må nødvendigvis ha ført til foreløpige innsparinger på investerings siden sammenlignet med plantall, samt på driftsmidler. Hvor stort er dette avviket i forhold til det planlagte i inneværende periode, og i hvor stor grad har dette vært med på å muliggjøre at de anførte budsjettmål for 2012 blir nådd?*

Svar:

Budsjettmålet for perioden var en økning av forsvarsrammen med 800 mill. 2008-kroner innen 2012. Dette målet er, gjennom budsjettet for 2012, nådd uavhengig av forsinkelser i leveranser. Leverandørforsinkelser har medført midlertidige besparelser innenfor både investering og drift grunnet senere innfasingstakt og -tidspunkt. Dette gjelder særlig for materiellsystemene nye fregatter, Skjold-klasse fartøyer og maritime helikoptre (NH-90). Disse besparelsene er blant annet nytt til tidligere oppbygging på personellområdet enn planlagt. I tillegg er det iverksatt enkelte prioriterte tiltak som gir et høyere driftsnivå enn forutsatt, jf. mitt svar av 26. oktober 2011 i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2011–2012), jf. også svar på spørsmål 2 i dette dokumentet. Disse endringene har alle vært inkludert i grunnlaget for de økonomiske vurderingene som både forsvarsjefens fagmilitære råd og regjeringens forslag til ny langtidsplan har basert seg på.

12. *Hvilken operativ tilgjengelighet har Forsvarets ulike kapasiteter, til hvilke oppdrag er de tilgjengelige, og med hvilken utholdenhet? Er denne operative tilgjengeligheten mulig å synliggjøre på en bedre måte enn det i dag gjøres i proposisjonen?*

Svar:

Informasjon om Forsvarets operative tilgjengelighet er delvis høygradert informasjon. Denne informasjonen kan gjøres tilgjengelig for komiteen på en egnet måte..

13. *Det er i proposisjonen angitt at strukturmålene for 2012 blir nådd. Hva er de reelle avvik fra strukturtabellen på hovedplattformene og den operative status i forhold til de fagmilitære operative krav nasjonalt og evt. NATO-krav?*

Svar:

Strukturen som er beskrevet i inneværende langtidsplan vil hovedsakelig være på plass og under oppretning innen utgangen av 2012. Leverandørforsinkelser har imidlertid ført til enkelte forskyvinger i tid av den samlede strukturutviklingen, eksempelvis NH-90 kystvakthelikopter og Skjold-klasse fartøyer. Den nødvendige dreiningen av personellstrukturen for å tilpasse personell- og kompetansedimensjonen til forsvarsstrukturens behov er noe forsinket og vil måtte slutføres i ny planperiode. Deltakelsen i operasjoner utenlands har gitt viktige og nyttige erfaringer, men har i enkelte tilfeller forsinket noe av utviklingen i Hæren. Heimevernets områdestruktur har en noe lavere operative evne enn forutsatt grunnet lav treningsaktivitet over tid, men øving og trening har vært prioritert i 2011 - 2012 og vil fortsatt styrkes fremover.

Detaljert informasjon om Forsvarets operative status og NATOs styrkemål til Norge er gradert informasjon. Denne informasjonen kan overbringes komiteen hvis ønskelig.

14. *Har departementet eller Forsvaret gjennomført noen evalueringer av ordningen med Integrert strategisk ledelse eller planlegger man noen slike evalueringer?*

Svar:

Forsvaret har i perioden etter 2002 vært gjennom en av de største omstillingsprosessene i offentlig sektor i nyere tid. Omstillingen, som har pågått under skiftende regjeringer, har vært vellykket og avgjørende for at Forsvaret skal levere relevante bidrag av høy kvalitet. Slik jeg ser det var innføringen av inte-

gret strategisk ledelse et helt nødvendig grep for å lykkes i dette omstillingsarbeidet.

Etter innføringen av ISL i 2003 har det vært kontinuerlige vurderinger av modellen og det er foretatt flere evalueringer og justeringer med sikte på å optimalisere ordningen. Prinsippene bak ordningen ligger fast.

15. *Kapittel 9, med tittelen «Kompetanse og personell», beskriver hvordan personelldimensjonen historisk ikke er viet nok oppmerksomhet. En stortingsmelding skal komme ved årsskiftet. Slik kapittelet er utformet blir så godt som alle sektorer innen sektorens personellforvaltning berørt. Dette er et viktig og krevende arbeid.*

- a) *Det bes om en redegjørelse for hvordan den strategiske tilnærming innen kompetanse og personell er planlagt, hvilke områder som vil prioriteres på kort, mellomlang og lengre sikt, samt en grundigere fremdriftsplan for arbeidet.*
- b) *Hvordan blir ansvarsfordeling mellom departement og Forsvarssjef i det videre arbeidet?*

Svar a. og b:

Regjeringen vil legge frem en redegjørelse for sektorens kompetansepolitikk, samt plan for implementering, i den varslede stortingsmeldingen. Grunnlaget for reformen er lagt gjennom en forstudie om overordnet utfordringsbilde og statusanalyser for hver av de fem virksomhetene. Forsvarsdepartementet har etablert en programfunksjon for å lede og koordinere det videre arbeidet, herunder arbeidet med Stortingsmeldingen. Det legges opp til at Forsvaret og øvrige etater vil være tett integrert i gjennomføringen og styringsstrukturen i arbeidet. Det vil også være en fortsatt tett dialog med arbeidstakerorganisasjoner og ansatte.

16. *Den totale personellrammen skal reduseres fra ca. 17.100 i dag til ca. 16.550 i 2016. Hvilke funksjoner, avdelinger og type personell vil bli berørt av denne reduksjonen?*

Svar:

Forsvarets totale årsverksramme skal videreføres på om lag dagens nivå frem til 2016. Ved utgangen av 2011 utgjorde Forsvarets personellstrukturen 16.925 årsverk. Den reduksjonen i antall årsverk som er synliggjort fra dagens nivå, til om lag 16.550 årsverk i 2016, skyldes i hovedsak tekniske justeringer som følge av organisatoriske endringer. 1. januar 2012 ble Luftforsvarets hovedverksted Kjeller (LHK) organisatorisk skilt ut fra Forsvaret med ca. 300 årsverk. I tillegg forutsettes det at LOS-programmet i Forsvaret

termineres innen 2016 med noe i overkant av 100 årsverk.

Innenfor den totale rammen skal enkelte elementer bygges opp, mens andre skal reduseres. Det er i hovedsak avdelinger innenfor Luftforsvaret som reduseres som følge av strukturelle tiltak foreslått i Prop. 73 S (2011–2012). I tillegg vil enheter som understøtter Luftforsvarets virksomhet ved de aktuelle avdelingene bli berørt, herunder Forsvarets logistikkorganisasjon og Forsvarets informasjonsinfrastruktur.

17. *Det vises til departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål om status for gjennomføringen av de 126 tiltakene i handlingsplanen «I tjeneste for Norge». Det bes om en oversikt over hvilke tiltak som er henholdsvis gjennomført og iverksatt, samt en fremdriftsplan for ikke-iverksatte tiltak.*

Svar:

I vedlegg 1 gis en oversikt over implementerte tiltak og tiltak som er planlagt i 2012.

Øvrige tiltak vil bli implementert i planperioden. Noen tiltak etableres i faste ordninger og noen tiltak vil løpe og videreutvikles utover 2013.

18. *Hvordan vurderes den fremtidige utviklingen av driftsutgifter i Sjøforsvaret etter hvert som man tilfører nye kapasiteter? De nærmeste årene skal det blant annet innføres og opereres NH-90 helikopter ombord på fartøy, NSM skal fases inn ombord på fregatter og korvetter, samt anskaffelse av nytt logistikkfartøy. Det bes om en oversikt over planlagte driftsutgifter for hvert år frem til 2020, samt en tidsplan for innfasing av nye kapasiteter med tilhørende full operativ status for alle fartøyer av FN- og Skjoldklasse.*

Svar:

Sjøforsvaret planlegger og budsjetterer med at innfasing av nye kapasiteter og modernisering av eksisterende fartøysstruktur iht. besluttede planer vil være fullført innen 2017. Full operativ kapasitet er planlagt nådd suksessivt for hhv. fregatter og korvetter frem mot dette tidspunktet, etter hvert som fartøyer (resterende Skjold-klasser), systemer (NSM, NH-90) og kapasiteter leveres, integreres, evalueres og settes i drift. Leveranse og idriftsetting av nytt Logistikkfartøy er en del av denne planen.

Det er forutsatt at driftsrammen til Sjøforsvaret for 2012 på om lag 3,4 mrd. kroner videreføres i kommende langtidsperiode. Det presiseres for ordens skyld at ansvar og budsjettering for innfasing og drift av NH-90 ivaretas av Luftforsvaret.

19. Tidligere har departementet uttalt at Norge skal bestille sine fly når produksjonsvolumet vil være størst (ca 200/år), ikke minst for å redusere kostnader. Maksimum produksjonsrate skal nylig være utsatt igjen, denne gangen til 2019. Den amerikanske F-35 sjefen (viseadmiral Venlet) har uttalt at han ikke vil ha oversikt før tidligst i 2015 over hva som må modifiseres på produksjonsmodellene. Dette vil kunne medføre, hvis det vedtas å anskaffe fly som forutsatt i proposisjonen, at norske fly må inn til omfattende modifikasjoner og oppdateringer ganske tidlig etter levering.

a) Hvilke vurderinger er gjort av denne problemstillingen?

Svar:

Forsvarsdepartementet vurderer kontinuerlig status og fremdrift i det flernasjonale F-35 programmet. I dette ligger det også vurdering av den såkalte «concurrency» problematikken og behovet for modifikasjoner på tidlige produksjonsmodeller som følge av oppdagelser gjort under testprogrammet på flyene. De behov for modifikasjoner som identifiseres i testprogrammet, implementeres så fort det lar seg gjøre i produksjonslinjen. Slik minimaliseres antall fly som behøver modifikasjoner etter ferdigstilling. I 2015 vil testprogrammet være kommet så langt at man vil ha god oversikt over (og i mange tilfeller allerede implementert) behovet for modifikasjoner på flyet. I 2017 forventes alle nødvendige modifikasjoner å være implementert i produksjonslinjen, noe som gjør at denne utfordringen kun omfatter et mindre antall norske fly levert før dette.

b) Hvordan skal Luftforsvarets flygere få et tilfredsstillende treningsvolum i denne modifiseringsperioden?

Svar:

Vi forventer at eventuelle modifikasjoner av fly etter levering kun vil dreie seg om et mindre antall. Avhengig av type modifikasjon vil det ikke nødvendigvis være slik at fly må tas ut av operativ tjeneste for å gjennomføre disse modifikasjonene. Etter all sannsynlighet vil slike modifikasjoner kunne gjøres samtidig med at flyet er inne til annet vedlikehold. Således vil ikke dette gå ut over nødvendig treningsvolum for flygerne.

c. Har departementet oversikt over hva dette vil koste?

Svar:

I arbeidet med usikkerhetsanalysen som ligger til grunn for den norske anskaffelsen er det tatt høyde for denne problematikken.

d) Blir disse modifikasjonsprogrammene noe norsk industri kan dra nytte av?

Svar:

FDs ambisjon er at norsk industri skal utnytte enhver mulighet oppdrag, også i modifikasjonsprogrammet. Gjennom den norske deltakelsen i utviklings- og produksjonsfasen av F-35 er norsk industri posisjonert for å produsere deler til F-35 og også kunne ta del i modifikasjonsprogrammer. Hvor store oppdrag norsk industri får vil avhenge av hva som må modifiseres.

20. Har departementet vurdert spørsmålet om erstatningsfly i forbindelse med anskaffelsen av F-35? Hvilke vurderinger gjøres av dette behovet over flyenes levetid og er kostnader til erstatningsfly tatt med i LCC?

Svar:

Norge har som målsetning å ikke miste fly. Samtidig er kostnadene for erstatningsfly innarbeidet i levetidskostnadene for F-35. For beregningsformål er tapsraten anslått til 1-2 fly per 100 000 flytimer. Videre er det lagt til grunn flere tap i tidlig fase enn senere i levetiden. Over en driftsperiode på 30 år er det i levetidskostnadsberegningen lagt til grunn tap av fire fly.

21. Forsvarsdepartementet meldte 26. april at det er vedtatt å bygge en ny innflygingsradar ved Ørland, med prisanslag 100 millioner kroner. Ligger denne investeringen inne i kostnadsberegningene for etableringen av Ørland som hovedbase, evt. hvorfor ikke?

Svar:

Beslutningen om å modernisere innflygingsradaren på Ørland er et tiltak for å bedre sikkerheten og effektiviteten ved flyoperasjoner i nærheten av Ørland flystasjon. Moderniseringen må ses i sammenheng med Avinors beslutning om å modernisere innflygingsradarer på flyplasser i hele landet. Tiltaket er viktig både i forhold til operasjoner av F-16 (og F-35), AWACS-operasjoner og bruk av Ørland for alliert trening. Det er derfor vurdert som nødvendig å gjennomføre uavhengig av lokalisering av fremtidig hovedbase for kampfly. Kostnadene er ikke innberegnet i kostnadsberegningene for kampflybase Ørland.

22. Regjeringen skriver i proposisjonen at "Ørlandsalternativet vurderes som relativt skånsomt med hensyn til fysiske terrenginngrep". Nærheten til Grandefjæra våtmarksområde nevnes også i proposisjonen.

- a) *Hvilke vurderinger er gjort av jordvernslovgivning og krav til bevaring av matjord og landbruksareal i forbindelse med utredningene av de ulike kampflybasealternativene?*

Svar:

For å få synliggjort de viktigste konsekvenser knyttet til natur og miljø har Forsvarsbygg på oppdrag fra Forsvarsdepartementet utarbeidet en strategisk konsekvensutredning knyttet til natur og miljø. Denne er oversendt komiteen, jf. mitt brev av 27. april 2012. Utredningen fra Forsvarsbygg er avgrenset til temaer nødvendig for å kunne vurdere om det finnes forhold knyttet til natur og miljø, som vil kunne ekskludere eller vesentlig forringe egnetheten til noen av lokaliseringsalternativene. Vurdering av konsekvenser med hensyn til jordvern etc. har ikke inngått i denne.

Hensynet til jordvern vil inngå som en naturlig del av konsekvensvurderingen som vil bli gjennomført i forbindelse med omregulering av arealer knyttet til den lokaliseringsløsning som Stortinget beslutter. Temaer og omfang av konsekvensanalysen vil bli fastsatt i planprogrammet som i tråd med normal praksis vil bli lagt ut til offentlig ettersyn.

- b) *Hvilke vurderinger er gjort av konsekvensene av å etablere en hovedbase på Ørland med tanke på Norges forpliktelser etter Ramsarkonvensjonen?*

Svar:

Både Evenes- og Ørlandalternativet ligger i nærheten av Ramsar-områder. I den strategiske konsekvensutredningen nevnt i pkt. a ovenfor er det vurdert at fysiske inngrep i et Ramsar-område for å etablere ny kampflybase ikke er akseptabelt. Den ene løsningen som ble vurdert på Ørland, (benevnt V3) ble forkastet nettopp fordi det ga uakseptable naturinngrep i Grandefjæra naturreservat. Den rullebaneløsningen som nå er lagt til grunn på Ørland (benevnt V1) baserer seg på utvikling av eksisterende rullebane.

- c) *Hvilke, om noen, begrensninger legger nærheten til Grandefjæra på nåværende og fremtidig kampflyaktivitet og utbyggingsmuligheter på Ørland?*

Svar:

Grandefjæra ligger vest for dagens rullebanesystem og som nevnt ovenfor vurderes fysiske inngrep i dette området som uakseptabelt. Dette gir begrensninger med hensyn til nyetablering av virksomhet vest for dagens rullebanesystem. Selv med denne

begrensningen vurderes det å være tilstrekkelig med arealer på Ørland til nåværende og fremtidig kampflyaktivitet og utbyggingsmuligheter.

- d) *Hvilke analyser er gjort av risikoen for såkalt "birdstrike" i forbindelse med gjennomføring av operasjoner fra henholdsvis Bodø, Ørland og Evenes?*

Svar:

Når det gjelder vurderinger knyttet til "birdstrike" ved Luftforsvarets flystasjoner og konsekvenser for den operative virksomheten, har FD støttet seg på informasjon fra Luftforsvaret. Denne informasjonen er oppsummert i en rapport som ble utgitt av Luftforsvaret i mars 2012. Rapporten behandler innsamlet data fra 2000 til 2011. Denne rapporten omhandler ikke Evenes da dette ikke er en militær flystasjon. Rapporten av mars 2012 kan oversendes komiteen hvis ønskelig.

Når det gjelder Evenes er vurderingene basert på Avinors egen statistikk. (basert på innrapportering fra flyselskapene)

23. *Det skrives i proposisjonen at arealmessige spørsmål best kan ivaretas gjennom plan- og bygningsloven (PBL). Et sentralt element i PBL er konsekvensanalyser synliggjort gjennom et konsekvensanalyseprogram. Hvilke konsekvensanalyser i henhold til PBL er gjennomført eller skal iverksettes i forbindelse med den foreslåtte omstruktureringen av Luftforsvarets basestruktur?*

Svar:

Som del av utredningsarbeidet knyttet til kampflybase er det gjennomført en såkalt strategisk konsekvensutredning (SKU). I denne analysen er utvalgte temaer som f.eks. støy, natur- og kulturverdier behandlet på et overordnet nivå. Hensikten med analysen har vært å avdekke forhold som kan diskvalifisere basealternativer.

Konsekvensutredninger (KU) iht PBL planlegges gjennomført når base er valgt.

24. *I proposisjonen foreslås Bodø hovedflystasjon nedlagt. Forutsatt nedleggelse, planlegger regjeringen snarlig å tidfeste et konkret tidspunkt for denne, for å gi ansatte og berørte parter en forutsigbar planleggingshorisont?*

Svar:

Det arbeides nå med å planlegge overgangen fra Bodø til Ørland og overgangen fra F-16 til F-35. En slik planlegging må i tillegg til personell, hensynta en

rekke andre forhold, herunder krav til minimum operativ evne i overgangsfasen og sammenhengen med andre tiltak i basestrukturen. I påvente av resultatene fra ovennevnte planarbeid er det på nåværende tidspunkt uklokt å tidfeste et konkret tidspunkt for en nedleggelse av Bodø flystasjon. Målsettingen er å ha en plan for overgangsfasen klar innen utgangen av 2012.

25. *Treningsopplegget for F-35 vil i langt større grad enn tidligere bygge på simulatorer. Ligger anskaffelse, drift, vedlikehold og oppdatering av det nødvendige antall simulatorer inne i anskaffelses- og levetidskostnadene for F-35 prosjektet, eller vil det påløpe merkostnader til dette?*

Svar:

Alle forventede kostnader til anskaffelse av det antatt nødvendige antall simulatorer ligger inne i de beregnede anskaffelseskostnadene. De beregnede levetidskostnadene inkluderer drifts-, vedlikeholds- og oppdateringskostnader for simulatorene.

26. *Departementet skriver i svar til Stortinget at det fremtidige kampflyvåpenet skal kunne operere med 52 piloter i stedet for 62 og at behovet for antallet flytimer kan reduseres fra 11.160 til 8.050. Dette utgjør 154,8 timer pr pilot pr. år. I tillegg kommer simulatorentrening, som så vidt vi forstår kun skal finne sted ved hovedbasen. Samtidig skal en ikke ubetydelig del av aktiviteten (anslagsvis 10 pst) gjennomføres ved Evenes, muligens også med permanent tilstedeværelse av større deler av kampflyflåten. Hvor robust anser departementet at dette treningsopplegget er, sett i sammenheng med NATOs krav, normer for antall piloter pr fly og nødvendige sertifiseringer?*

Svar:

Forsvarsdepartementet anser det fremtidige operasjonskonseptet som er lagt til grunn for kampflyvåpenet som robust. Konseptet legger opp til en årlig trening av pilotene gjennom kombinasjon av flytid i selve flymaskinen og bruk av moderne simulatorer, som tilfredsstillende NATO's krav til årlig trening av piloter. I enkelte sammenhenger vil simulatorentrening kunne være vel så god trening som flytid.

27. *Hvilke konsekvenser vil en permanent fremskutt QRA på Evenes eller ved andre lokasjoner ha for effektiviteten i Luftforsvarets helhetlige styrkeproduksjon og gjennomføringen av pilotenes treningsprogram? Vil en permanent fremskutt QRA utløse behov for et større antall piloter eller flytimer?*

Svar:

En permanent fremskutt QRA utløser ikke behov for et større antall piloter, men utløser et marginalt (150 timer) større behov for flytimer på grunn av blant annet forflytning av fly mellom hovedbasen og QRA lokasjonen. Som en konsekvens av dette er det årlige behovet for flytimer justert fra 7900 til 8050 timer.

28. *Vil spredningskonseptet, med muligheter for rask deployering til alle Luftforsvarets baser, videreføres gjennom jevnlig trening og øvelser dersom Stortinget beslutter å etablere en permanent fremskutt QRA og operasjonsbase på Evenes?*

Svar:

Luftforsvaret er basert på et mobilt og deployerbart konsept og vil også være det i fremtiden. Etableringen av en permanent fremskutt QRA og operasjonsbase på Evenes endrer ikke på dette. Luftforsvaret vil fortsatt kunne deployere og operere fra ulike baser, men det vil være naturlig at en del av denne deployeringstreningen gjennomføres på Evenes av praktiske årsaker.

29. *Medfører det riktighet at Luftforsvaret selv, i arbeidet med FMR, anbefalte Andøya som det beste alternativet for en permanent QRA i nord?*

Svar:

Luftforsvarets anbefaling tok utgangspunkt i QRA-aktivitet isolert og var basert på en vurdering av flyoperative forhold og hva som isolert sett ville gi de laveste driftskostnadene for Luftforsvaret. En fremskutt operasjonsbase, slik regjeringen har foreslått, innebærer betydelig aktivitet i tillegg. Det er nettopp sistnevnte forhold som gjør at Andøya ikke kan anbefales ut fra en helhetlig vurdering. Se for øvrig svar på spørsmål 30, 31 og 32 nedenfor.

30. *Er en løsning med oppgradert tverrvindbane på Andøya vurdert og utredet for QRA, eventuelt for samme løsning (fremskutt operasjonsbase med 10 pst aktivitet) som den man ser for seg på Evenes?*

Svar:

Ja – det er gjort en vurdering av en løsning med fremskutt operasjonsbase på Andøya med oppgradert tverrvindbane. Inngangsverdiene er de samme som for fremskutt operasjonsbase på Evenes, Bardufoss og Bodø.

31. *Hvilke støyanalyser ligger til grunn når regjeringen i proposisjonen skriver at "behovet for støytiltak og tilhørende kostnader er signifikant mye større på Andøya..."? Vi ber om å få forelagt dokumentasjon på de analyser som ligger til grunn, samt en direkte sammenlignbar oppstilling av nødvendige støytiltak og kostnader ved henholdsvis Evenes og Andøya for både QRA og fremskutt operasjonsbase.*

Svar:

FD har benyttet Forsvarsbygg for å gjennomføre støyvurderinger knyttet til alternativene for fremskutt operasjonsbase. Basert på beregninger av utendørs støybelastning er det gjort en opptelling av antall bygninger og tilhørende kostnader for tiltak og innløsning av bygninger Dette er beskrevet i vedlegg 2.

For en sammenlignbar oppstilling av nødvendige støytiltak og kostnader ved henholdsvis Evenes og Andøya vises det til spørsmål 32 nedenfor.

32. *Hvilke investeringskostnader og årlige driftskostnader er identifisert for QRA og fremskutt operasjonsbase på Andøya, sammenlignet med Evenes?*

Svar:

Drift av fremskutt operasjonsbase er vurdert som noe mindre kostnadskrevende ved Andøya og Bardufoss enn Evenes. Andøya og Bardufoss har militær virksomhet i dag, noe som vil gi stordrifteffekter, sammenlignet med Evenes. Bodø vil driftsmessig være på nivå med Evenes, da det legges til grunn at en øvrig militær aktivitet på Bodø blir nedlagt.

På Bardufoss vil en fremskutt operasjonsbase kreve betydelige investeringer knyttet til rullebaneforlengelse. På Andøya vil det være betydelige investeringskostnader knyttet til håndtering av støy (utbedring av tverrvindbane og innløsning/tiltak på bygninger), mens det på Bodø vil være betydelige investeringskostnader knyttet til innløsning/tiltak på bygninger. (Bodø er basert på dagens rullebaneløsning, jf. spørsmål 83)

For et helhetlig bilde gis en oversikt over alle alternativene:

	Andøya	Evenes	Bodø	Bardufoss
INVESTERINGER	650*	59	673**	1 299***
DRIFT	53	76	74	50

* Hovedsakelig forlengelse av tverrvindbanen og innløsning/tiltak av bygninger grunnet støy.

** Hovedsakelig tiltak/innløsning av bygninger grunnet støy.

***Hovedsakelig forlengelse av rullebanen.

33. *Medfører det riktighet at Luftforsvaret i arbeidet med FMR anså Evenes som "marginalt akseptabel" som base for permanent QRA og som deployeringsbase?*

Svar:

Generalinspektørens syn er at Evenes er en tilfredsstillende løsning for fremskutt operasjonsbase. Basert på flyoperative forhold vurderte Luftforsvaret Evenes som uegnet som enebase for kampfly. I kombinasjon med en kampflybase som tilfredsstillende alle flyoperative krav, ble imidlertid Evenes vurdert som akseptabel som base for permanent QRA og som deployeringsbase. Luftforsvarets vurdering må derfor ses på som et innspill ut fra et operasjons- og styrkeproduksjonsperspektiv som må veies opp mot en rekke andre forhold, herunder særlig konsekvensene med hensyn og miljø og investeringskostnader, jf. svaret på spørsmål 29 ovenfor. Det er nettopp sist-

nevnte som gjør at Evenes anbefales ut fra en helhetlig vurdering.

34. *Vi ber om en detaljert oversikt over alle de kostnadselementer som ligger inne for henholdsvis investering og drift på Evenes i den oversikt komiteen fikk oversendt fr, for at a departementet som svar på skriftlige spørsmål av 12. april.*

Svar:

Kostnadselementene som er lagt til grunn for investering og drift av en operasjonsbase på Evenes er bygget opp med utgangspunkt i generiske krav til materiell, personell og infrastruktur for en slik operasjonsbase. De generiske kravene som ikke allerede er ivaretatt på Evenes blir grunnlaget for investeringsbehovet. Driftskonsekvensene ikke utledes på samme måte gjennom å beregne drift av materiell, personell, EBA som allerede er tilgjengelig på Evenes.

a) Generisk merbehov for materiell for en fremskutt operasjonsbase.

SPESIFIKASJON	INVESTERING	FORKLARING
Logistikkutstyr	40 MNOK	Mer behov grunnet permanent behov for permanent materiell på Evenes
Informasjons infrastruktur	20 MNOK	Inkluderer on-line forbindelse med analysesenteret på hovedbasen
Reservedeler	22 MNOK	Økning i reservedelsbehovet på grunn av økning flytimebehov ved frakt av fly mellom basene
TOTALT:	82 MNOK	

b) Generisk personellbehov for en fremskutt operasjonsbase

FAGGRUPPE	MER BEHOV
Piloter	0
Flyklargjøring	1
Mission support	1
IKT	1
Vedlikehold	3
Forsyning	1
Vakt & sikring	43
Forpleining	5
Drivstoff	1
Operasjonscenter	13
Forvaltning	5
SUM	Ca. 74 Ansatte/soldater

c) Generisk EBA behov for en fremskutt operasjonsbase

FUNKSJON	AREAL (m ²)
Operasjonscenter	400
Oppholdsrom	250
Kjøkken	500
Treningsrom	50
Soverom	100
Diverse	85
Hangarer (3 QRA + 12)	11250
Våpenlager	400
Forsyningslager	200
Verksted	1000
Forlegningsrom for avdeling på øving	1250
Bakkeutstyrs verksted	200
TOTALT	15685

d) Nødvendig EBA investeringsbehov for en fremskutt operasjonsbase på Evenes.

Byggkategori	Prosjekt	Bygg/ Spes obj	Udekket behov (m ²)	Kostnad (kr/m ² BTA)	Prosjektkostnad (mill. kr)
100	Administrasjonsbygg	Bygg	325	33 600	10,92
200	Undervisningsbygg	Bygg	80	36 000	2,88
310	Messebygg	Bygg	0	42 000	0,00
400	Befalsforlegninger	Bygg	0	28 800	0,00
410	Mannskapsforlegninger	Bygg	0	27 600	0,00
430	Boliger	Bygg	100	25 200	2,52
	Verksted	Bygg		33 600	0,00
100	Tilstedevakt	Bygg	900	45 000	40,50
	Tilpassing av EBA			0	17,00
	Støytiltak			0	1,20
	Sum				75,02
	Usikkerhet og påslag (50%)				37,51
	Antatt investering				112,53

e) Oppsummering av mer behov til investeringer og drift for en fremskutt operasjonsbase på Evenes

Mer behov ift. enebase	Kostnad i MNOK
INVESTERINGER	59
Reduksjon på hovedbase	-135*
EBA	111
Støy	1
Materiell	82
DRIFT	76
Reduksjon på hovedbase	-5*
Personell	42
EBA	5
Materiell	22
Flyplassdrift	13

* Merk reduksjon på henholdsvis 135 mill. kroner i investeringer, og 5 mill. kroner i drift på Ørland ved etablering av en fremskutt operasjonsbase.

35. Medfører det riktighet at Luftforsvaret vurderer at det er behov for å øremerke beredskapsstruktur i form av EBA ved andre lokasjoner, som Andøya, dersom man velger Evenes som QRA/ deployeringsbase?

Svar:

Operasjonskonseptet til dagens F-16 er blant annet basert på bruk av baser med øremerket infrastruktur. Det samme vil være tilfelle for F-35.

Det pågår nå et arbeid med å oppdatere det nasjonale operasjonskonseptet. Eventuelle endringer i behov for beredskapsinfrastruktur er ikke klarlagt. Se for øvrig svar på spørsmål 36 b nedenfor.

36. Forsvarsministeren har ved flere anledninger omtalt infrastruktur i form av fjellhaller som kan gi større overlevelsessevne i krig som en styrke ved Evenes.

a. Anses samling av fly i fjellhaller som sikrere og mer egnet mot nye trusler fra presisjonsvåpen, som langtreckende kryssermissiler, enn spredning i sheltere?

Svar:

Evenes har en betydelig infrastruktur i form at fjellhaller, stridsanlegg og moderne sheltere. Dette gjør at basen er godt egnet for operasjoner i krise og krig. Dette er infrastruktur som i en spent situasjon vil kunne være et godt utgangspunkt å drive operasjoner ut fra, blant annet på grunn av bedret beskyttelse mot presisjonsvåpen.

b. Hvordan vurderes dette trusselbildet for operasjonskonseptet fra Ørland, som ikke legger opp til hverken sheltere eller fjellanlegg?

Spredning av kampflyene i betongbunkere («sheltere») er lite kosteffektivt i daglig styrkeproduksjon, sammenlignet med et driftskonsept basert på kompakt garasjering av flyene, som benyttes av flere land. Det er et kompakt driftskonsept som er lagt til grunn for ny hovedbase for kampflyene.

Beskyttelse av kampflyene vil normalt søkes gjennom spredning til andre baser, enten for å redusere sårbarheten eller for å oppnå bedre operasjonsbetingelser. Deployering til fremskutte baser baserer seg da primært på mobile shelters («clamshell») for å gi beskyttelse mot vær og vind og ikke for å beskytte seg mot presisjonsvåpen. Samtidig er det naturlig å benytte seg av shelter hvis mulig.

37. Hva er kvalitativ og kvantitativ status for henholdsvis NASAMS luftvern og baseforsvar i dag? Hvordan vil disse to strukturelementene utvikles gjennom kommende langtidsperiode?

Svar:

NASAMS II luftvern i Luftforsvaret skal ha operativ leveranse tilsvarende ett mobilt forsterket luftvern batteri. Styrkeproduksjonen er fordelt på to luftvinger (Bodø og Ørland), og omfatter totalt ca. 110 befal og grenaderer og ca. 125 vernepliktige mannskaper (inkludert Luftverntaktisk skole i Bodø). Den operative leveransen er organisert i Luftvernstridsgrupper (detasjementer) som er små enheter som kan løse selvstendige oppdrag på ulike geografiske steder samtidig. Materiellstatus er tilfredsstillende. Det er flere materiellprosjekter både pågående og planlagt for å sikre fortsatt operativ status på NASAMS II. Treningsstatusen er god, og øvingsprogrammet sikrer trening på de ulike oppdragsformer avdelingene skal kunne dekke.

Baseforsvarsorganisasjonen i Luftforsvaret dekker vakthold og sikring ved Luftforsvarets stasjoner. I tillegg kommer brann-, rednings- og plasstjeneste (BRP) ved Rygge, Ørland, Bodø, Andøya og Bardufoss. Flyplassene har forskjellige kategorier og krav til beredskap i forhold til flytyper og aktivitet. Ved Rygge ligger Baseforsvarstaktisk skole for grunnutdanning av vakthold og sikring, BRP-utdanning og fagkurs, samt basesett (baseforsvarsstridsgruppe NIS) sammensatt med ca. 100 personer. Ved Ørland ligger et basesett (baseforsvarsstridsgruppe HRF) sammensatt med ca. 90 personer, og har samme beredskap som for Luftforsvarets strukturelement (eks: kampfly).

Luftvernet og basesettene, herunder også den tilknyttede utdanningsvirksomheten, samles ved kampflybasen og videreutvikles som baseforsvarsstridsgrupper med et mer robust fagmiljø.

38. Regjeringen foreslår i proposisjonen å legge ned Luftforsvarets stasjon Mågerø.

- a) *Hvor ofte og over hvor lang tid har man over siste fem år opplevd tekniske feil eller brudd i kommunikasjon som har medført at man må flytte kommando- og kontrolloppgaver mellom dagens to CRC?*

Svar:

Det har de senere årene forekommet driftsavbrudd på en CRC 2-4 ganger pr år med varighet 5-24 timer, der den ene CRCen må ta over oppgavene til den andre.

- b) *Hva er den årlige driftskostnaden for LSTN Mågerø, ikke medregnet lønnskostnader?*

Svar:

Driftsutgifter for materiell, eiendom, bygg og anlegg (EBA) på LSTN Mågerø er 13 millioner kroner pr år.

- c) *Hvilke identifiserte investeringsbehov foreligger for LSTN Mågerø frem til 2020?*

Svar:

Ut over pågående prosjekt for erstatning av eksisterende mannskapsforlegning er det er to identifiserte investeringsbehov ved LSTN Mågerø fram til 2020. Det ene knytter seg til nasjonalt finansiert del av Air Command & Control System (ACCS), og ett for fornyelse av boliger.

- d) *Vurderes Mågerø som lokalisering for en ny og forbedret radar (sensor) for luftdekning over Østlandet? Hvilke konsekvenser vil en eventuell fremtidig lokalisering av en radar på Mågerø ha for behovet for å opprettholde infrastruktur og EBA, med tilhørende konsekvenser for avhendingsmulighet?*

Svar:

Det pågår vurderinger knyttet til fremtid lokalisering av radarsensor på Østlandet. Flere alternativer vurderes, deriblant Mågerø. Foreløpig vurderes andre lokasjoner å være bedre egnet.

- e) *Programmeringssenteret omtales som en sentral og meget kosteffektiv kapasitet for Forsvaret. Hvilke vurderinger er gjort rundt faren for kompetansetap i forbindelse med flytting, og hvilke analyser er gjort av behov og kostnader knyttet til det å kjøpe tilsvarende tjenester i markedet?*

Svar:

I forbindelse med omorganisering vil det alltid være en viss grad av risiko knyttet til kontinuitet og videreføring av kompetanse ved avdelinger som skal flyttes. Programmeringssenteret besitter utvilsomt viktig kompetanse for Forsvaret, og det anses som realistisk at denne skal kunne videreføres og bygges opp på Reitan hvis man setter inn målrettede tiltak for å beholde kompetanse.

- f) *Departementet skriver i proposisjonen at konsekvensen av et eventuelt kompetansetap skal reduseres ved at løsningen "gjennomføres over tid". Hvilket tidsperspektiv ser man for seg, og hvilke indikasjoner har man på at det å trekke ut prosessen over tid vil avhjelpe kompetansetap?*

Svar:

Programmeringssenteret vil kunne være etablert på Reitan innen utgangen av 2017. Transisjonsperioden vil brukes aktivt og målrettet frem til dette tidspunktet til å bygge opp kompetansen på Reitan.

- g) *Den mobile luftkontrollenheten ACU nevnes i proposisjonens kapittel 6.5.6. Hvilke kapasiteter innehar ACU, i hvilken grad kan den erstatte en CRC over kortere eller lengre tid og hvilke ressurs- og personellbehov vil en ACU ved Reitan utløse?*

Svar:

Dagens utgave av ACU er en treningsenhet for utførelse av kontroll av kampfly og luftvernemheter. ACUen har i dag ikke sensorstyring og produksjon av luftbilde. ACUen vil derfor være et supplement og kunne ivareta deler av funksjonaliteten som en CRC har. ACUen med eksisterende konfigurasjon er derfor avhengig av å bli tilført et ferdig produsert luftbilde fra eksempelvis Sørreisa. Utholdenheten til ACUen er avhengig av tilstrekkelig bemanning og systemvedlikehold for å drive operasjoner i kortere eller lengre perioder, men har vist gjennom deltaelse i skarpe operasjoner i Baltikum og større øvelser at dette er et velfungerende konsept med tanke på taktisk kontroll av luftoperasjoner. ACU har ikke egen personelloppsetning, men driftes gjennom at personell fra CRCene (operativt personell) og INI (systemvedlikehold) omdisponeres iht. planlagte aktiviteter for ACUen.

39. *Omleggingen av luftkommando- og kontrollstrukturen, flytting av ledelse mv som er skissert i proposisjonens kapittel 6.5.6 er "beregnet å medføre et investeringsbehov på om lag 271 millioner kroner. Tiltaket er beregnet å gi en positiv*

driftseffekt på om lag 35 millioner kroner årlig". Vi ber om en detaljert oversikt over hvert enkelt kostnads- og innsparingselement i disse beregningene fordelt på investering og drift, EBA, lønns- og personellkostnader, flyttekostnader mv. frem til 2020.

Svar:

Det er vurdert et investeringsbehov på Sørreisa på om lag 73 mill. kroner og et tilsvarende behov på Reitan på 198 mill. kroner. Totalt 271 mill. kroner som går til befalsforlegninger, administrasjonsbygg og tilpassingsarbeider i eksisterende bygningsmasse.

Det er lagt til grunn et redusert behov knyttet til fornyelse av eksisterende bygningsmasse på Mågerø i kommende 20 år på om lag 82 mill. kroner.

Som en konsekvens av tiltaket er det forventet en økt husleie og drift på Sørreisa på 2,8 mill. kroner, på Reitan på 5,2 mill. kroner, mens det er beregnet en besparelse på Mågerø på 13 mill. kroner. Dette gir en netto redusert husleie og drift på om lag 5 mill. kroner.

Det er lagt til grunn en netto reduksjon på 35 årsverk, samt en reduksjon på om lag 40 menige. Dette gir en netto redusert personellkostnad på om lag 30 mill. kroner.

40. *GIL med stab og luftinspektorater skal flyttes til Reitan for å skape synergieffekt med et nyopprettet NAOC.*

a. *Vil samlokalisering og "synergier" innebære at GIL gis et operativt ansvar for å planlegge og lede luftoperasjoner gjennom NAOC, i tillegg til å være styrkeprodusent?*

Svar:

Luftoperasjonssenteret er anbefalt opprettet innenfor Luftforsvarets organisasjon, og GIL vil derfor gis et operativt ansvar i tillegg til å være styrkeprodusent – det samme som gjelder for CRCene i dag. I den operative kommandokjeden vil luftoperasjonssenteret være underlagt sjefen for FOH.

b. *I så tilfelle, vil andre generalinspektørers rolle og lokalisering tilpasses tilsvarende?*

Svar:

Det er i langtidsplanen ikke lagt opp til justering av generalinspektørenes rolle.

For Hæren utøves taktisk kommando ved brigadedeledelsen og for Sjøforsvaret av NORTG stab. GIH og GIS er i dag lokalisert i nærheten av henholdsvis brigadedeledelsen og NORTG stab.

Det vises for øvrig til svar på spørsmål nr. 26 til kapittel 6 fra komiteens representanter fra Høyre i brev av 12. april 2012.

41. *Lukket del av BarentsWatch skal bidra til at etater med operativt ansvar til sjøs kan få tilgang til et felles evaluert situasjonsbilde som grunnlag for en forbedret operasjonsledelse på tvers av ansvarsområder. Regjeringen arbeider nå med lukket del. I St. meld 7 (2011-2012) Nordområdene, Visjoner og muligheter står det at Forsvarets overvåkningsaktivitet og bygging av militært situasjonsbilde videreføres som tidligere, uavhengig av utviklingen av lukket del av BarentsWatch. Hva innebærer dette, når vil regjeringen trekke sine konklusjoner for lukket del og vil et samarbeide med FOH være aktuelt i denne forbindelse?*

Svar:

Arbeidet med lukket del av Barents Watch vil skje i en trinnvis prosess. Fiskeri- og kystdepartementet har bedt Kystverket gå i gang med etablering av to tjenester i 2012. Uavhengig av dette vil Forsvaret til enhver tid ha behov for å bygge et militært og gradert situasjonsbilde utover det som vil kunne dekkes av lukket del av Barents Watch. Det legges til grunn at FOH skal samarbeide og bidra med data og informasjon til lukket del av Barents Watch. Lukket del vil supplere de graderte militære systemene på områder som angår Forsvarets og spesielt Kystvaktens samarbeid med andre statlige etater. Prosjektet ledes av Kystverket, og FFI er et av fagmiljøene som deltar i utviklingen. Videre er FD og forsvarsetaten involvert i styringen av prosjektet.

42. *Det foreslås å legge ned den militære flyplassdriften av Rygge flystasjon og flytte eller legge ned flere avdelinger og elementer som er lokalisert ved Rygge i dag. Det opprettes et detasjement for taktisk transporthelikopter og drift av redningshelikopter videreføres. HV-01 skal forbli på Rygge. En nedleggelse av virksomhet ved Rygge "medfører muligheten for betydelig avhending av militær bygningsmasse og infrastruktur..." som skal representere "et positivt samfunnsøkonomisk potensial ved at frigjort infrastruktur med tilhørende områder kan anvendes til sivile formål".*

a. *Hvilke støttefunksjoner, med tilhørende arealkrav, må videreføres på Rygge ved opprettholdelse av helikopterdrift med beredskap og videreføring av HV-01?*

Svar:

Det er planlagt med å videreføre støttefunksjoner avstemt med den virksomheten som videreføres. Overordnet forvaltningsledd vil være ivaretatt fra Bardufoss flystasjon. Konkrete løsninger og areal-

planer vil bli utviklet senere, som en del av arbeidet med å implementere Stortingets vedtak i saken.

- b. *Østlandets største lager for ammunisjon og eksplosiver er lokalisert på Rygge. Hva er planene for dette lageret? Hvilke analyser er gjort av behov for opprydning, erstatningsfasiliteter og medfølgende kostnader ved en eventuell nedleggelse av lageret?*

Svar:

Foreslåtte tiltak ved Rygge forutsetter ikke avhending av lager for ammunisjon og eksplosiver på Rygge. Fremtidig behov for lageret vil vurderes gjennom arbeidet med videre effektivisering av ammunisjonsforvaltning i Forsvaret.

- c. *Rygge huser det primære ilandførings- og fordelingsanlegg for militært drivstoff i Sør-Norge. Hvordan vil dette bli håndtert ved en nedleggelse av militær flyplassdrift og evt. avhending av areal? Hva er kostnaden ved en eventuell nedleggelse og opprydning av dette anlegget?*

Svar:

Forsvarets videre drift av drivstoffanlegget på Rygge har sammenheng med hvilke avtaler som etableres med RSL, så vel som hvilke avdelinger som forsynes fra anlegget. Dette vil bli håndtert gjennom implementeringsprosessen av langtidsplanen.

- d. *Hva er budsjetterte investeringskostnader ved en eventuell etablering av en ny "kompakt" helikopterbase, som har vært pekt på som en løsning ved Rygge?*

Svar:

Det er ikke identifisert et isolert behov for egne investeringsmidler knyttet til etablering av kompaktbase ved Rygge. Det er lagt til grunn at bygningsmassen og fasiliteter tilpasses løpende og i takt med gjeldende planer for vedlikehold/oppgradering/avhending av EBA.

- e. *I lys av overnevnte forhold: Hvor stor andel av arealet ved Rygge, etter innhentede opplysninger ca. 6000 dekar, mener departementet at man vil kunne avhende?*

Svar:

EBA som ikke er strengt nødvendig for de gjenværende styrkebidrag på Rygge er tenkt enten utleide eller avhendet. Det er lagt til grunn for beregning av driftseffekt og nåverdi ved nedleggelsen av Rygge at

det meste av det flyplassområdet på Rygge skal avhendes eller leies ut. Øvrig avhending vil ha et økonomisk potensiale ut over dette, og vil være en del av de årlige effektiviseringstiltakene.

- f. *Hva er den årlige driftskostnaden ved militær flyplassdrift på Rygge, hvordan er fordelingen av driftskostnaden mellom Forsvaret og Rygge Sivile Lufthavn (RSL) og hvordan vil fordelingen av driftskostnadene utvikle seg, i lys av avtalen med RSL, frem til 2020?*

Svar:

Flyplassdriften på Rygge har et budsjett på 90 mill. kroner for 2014. Det er samme år budsjettert med inntekter på ca. 70 mill. kroner fra RSL. Opphør av militær flyplassdrift på Rygge fordrer alternativ flykontrolltjeneste og brann og havariberedskap for helikopter, med en anslått merkostnad på ca. 5. mill. kroner til dette. Isolert for Rygge er det dermed estimert en positiv driftseffekt for Forsvaret innen flyplassdrift på 15 mill. kroner.

Fordelingen av kostnader for flyplassdrift forholder seg til prinsippene i samarbeidsavtalen mellom Forsvaret og RSL, og den lokale driftsavtalen mellom 137 Luftving på Rygge og RSL, hvor antall flybevegelser vil danne grunnlaget for kostnadsfordelingen fra og med 2013.

43. *RSL synes å være eneste realistiske kjøper av areal og driver av flyplassen dersom Forsvaret avviker sin drift av Rygge. Det er kjent at RSL allerede opplever store økonomiske utfordringer. Hvordan vurderer departementet konsekvensene for RSL dersom Forsvaret avviker sin drift?*

Svar:

Det foreligger en samarbeidsavtale som regulerer forholdet mellom Forsvaret og RSL. Basert på denne avtalen vil RSL få tilbud om å overta eller leie området på fremforhandlede vilkår, dersom Forsvaret etter å ha sagt opp avtalen med RSL, ikke lykkes med å finne en ny operatør, kjøper og/eller leier til det flyplasskriske arealet

Luftforsvaret har løpende dialog med RSL om disse forholdene gjennom oppfølgingen av lokal driftsavtale med RSL.

44. *Er det utredet og vurdert et alternativ for "kraftsamling" av Luftforsvarets aktivitet i Sør-Norge, hvor hele eller deler av eksisterende aktivitet og avdelinger ved Madla, Kjevik, Kjeller og Gardermoen (evt. også Mågerø) samles ved Rygge? Hva foreligger evt. av resultater av slike utredninger? Dersom et slikt alternativ ikke er utredet: hva er årsaken til det?*

Svar:

En styrking av Rygge flystasjon er vurdert, men vil gi liten effektivisering og kreve store investeringer. Det er videre vurdert at organisasjonsendringer som berører teknisk kompetanse ved Luftforsvarets skolesenter Kjevik ikke er ønskelig i en fase der tilgang på teknisk personell vil være svært viktig sett i forhold til en innfasing av nye fly- og helikoptersystemer i Luftforsvaret. Det er også vurdert at en videreføring av Luftforsvarets rekruttutdanning ved Madla vil være beste løsning når også Sjøforsvaret viderefører sin egen rekruttutdanning ved Madla. Deler av virksomheten ved Kjeller, som ikke allerede er en del av overgangen til statlig virksomhet, vil for fremtiden være en naturlig del av understøttelsen av nye kampfly, og vil lokaliseres til kampflybasen som en integrert del av fremtidig logistikk-løsning for nye kampfly.

På bakgrunn av disse rammefaktorene og vurderingene ble det ansett som lite formålstjenlig å utrede en ytterligere samling av Luftforsvarets aktivitet ved Rygge.

45. I proposisjonen foreslås det å opprettholde et detasjement Bell-412 helikoptre med høy beredskap på Rygge, som en del av 339. skvadron.

- a. Hva er de identifiserte operative og økonomiske gevinster knyttet til nedleggelse av 720 skvadron og overføring til 339, underlagt Bardufoss?

Svar:

Operativ gevinst hentes gjennom enhetlig ledelse av Bell 412-miljøet, underlagt overordnet ledelse ved Bardufoss for samtlige helikoptre i Forsvaret. Det er ikke lagt til grunn noen økonomisk gevinst av nedleggelsen av 720 skvadron ut over det som er tillagt nedleggelsen av flystasjonen.

- b. Er det vurdert å flytte andre militære beredskapselementer, for eksempel fra FSK, til Rygge for å forbedre klartid?

Svar:

FSK vil møte pålagte beredskapskrav med dagens lokalisering.

- c. Er det tatt kontakt med Justis- og beredskapsdepartementet med tanke på å utvikle samlokaliserte beredskapskapasiteter og -fasiliteter med Politiet – som deres beredskapstropp og base for politihelikopter?

Svar:

Forsvarsdepartementet opprettholder jevnlig dialog med Justis- og beredskapsdepartementet i saker

som omfatter Forsvarets beredskapskapasiteter til støtte for det sivile samfunn. I arbeidet med forsvarssjefens fagmilitære råd og den nye langtidsplanen er det fra Forsvarsdepartementet ikke initiert forslag om samlokalisering av Forsvarets og politiets kapasiteter.

- d. Hva er departementets vurdering av muligheter for og gevinst ved evt. slik samlokalisering?

Svar:

Organisering og lokalisering av Forsvarets kapasiteter og strukturelementer gjøres med utgangspunkt i Forsvarets oppgaver og ambisjonsnivå. En slik type samlokalisering som det skisseres er ikke vurdert.

46. Rygge er i dag den eneste flyplass på Sørøstlandet hvor Forsvaret står for drift og er konsesjonshaver. Det er reist bekymringer knyttet til at Forsvaret ved en nedleggelse av Rygge som militær flyplass vil miste tilgang, råderett og mulighet til å operere fly med skarpe våpen i nærhet til Oslo.

- a. Hvilket nasjonalt lovverk og internasjonalt avtaleverk regulerer militær bruk av sivile flyplasser; og hva er hovedinnholdet i dette? Hvilke begrensninger legges eventuelt på aktivitet med fly som bærer skarpe våpen?

Svar:

Nasjonalt lovverk for militær bruk av sivile flyplasser eksisterer ikke. De fleste flyplassene i landet er sivile, men blir også brukt av Forsvaret til operative - eller øvelses formål. Etter rekvisisjonsloven av 1951 kan, når riket er i krig, militære myndigheter forta rekvisisjon av flyplasser dersom det er nødvendig for krigsmakten. Det finnes ikke noe hjemmelsgrunnlag for rekvisisjon for andre situasjoner, for eksempel krise. Etter luftfartsloven § 13-9 (beredskap) kan Samferdselsdepartementet pålegge aktører innen luftfarten om å yte bistand innenfor flere nærmere spesifiserte områder for å sikre nødvendig nasjonal beredskap i krig, ved krise eller andre ekstraordinære situasjoner. Det fantes tidligere en samarbeidsavtale mellom Forsvaret og Luftfartsverket om bruk av flyplasser. Denne avtalen er sagt opp. Internasjonale avtaler som ICAO-konvensjonen om internasjonal sivil luftfart, har i art 89 en bestemmelse for tilfelle av krig eller når en part til konvensjonen erklærer unntakstilstand (state of national emergency). Denne bestemmelsen legger til grunn at konvensjonen ikke skal begrense handlefriheten til vedkommende nasjon. Eventuelle begrensninger i militær bruk av sivile flyplasser i internasjonalt regelverk, vil kunne finnes i krigens folkerett.

Det skal derfor ikke ligge noen ytterligere begrensninger for militære fly med skarpe våpen.

- b. *I høring med komiteen uttalte forsvarsministeren at militær bruk av en sivilt drevet flyplass kan sikres gjennom "avtaleverk" med en sivil eier/driver. Gjøres dette i dag? I så tilfelle hvor, i hvilket omfang, for hvilke oppgaver og til hvilken kostnad?*

Svar:

Forsvaret inngikk i februar 2011 en fornyet samarbeidsavtale med Avinor og kan benytte alle Avinors flyplasser for alle Forsvarets oppgaver (Forsvaret som styrkeprodusent og for operative leveranser) når Forsvaret har behov for dette. Samarbeidsavtalen regulerer Forsvarets betaling for bruken av Avinors flyplasser. Forsvarets kostnader beregnes ut fra flyplassens driftskostnader fordelt på antall flybevegelser på hver enkelt flyplass. Forsvaret vil kunne ha visse særskilte behov, for eksempel tilknyttet forhøyet beredskap i fredstid eller ved visse øvelser. I treningsøyemed vil kompensasjon for leie av arealer og flybevegelser være en inkludert del av budsjettet for gjeldende øvelser. Ved en eventuell krise vil dette bli håndtert iht. beredskapslovgivningen.

- c. *I hvilke tilfeller anser man at det vil være aktuelt å utløse en slik militær overtakelse av en sivil flyplass?*

Svar:

Det vises til spm 46a. I tilfelle av krig kan militære myndigheter rekvirere en flyplass og overta denne. For krisesituasjoner vil denne muligheten ikke foreligge. Det vil for disse tilfellene være mer naturlig å inngå samarbeidsavtaler som vil kunne sikre Forsvaret optimal bruk av flyplassene uten å måtte overta driften.

- d. *Hva er de formelle kravene og prosedyrene for å utløse HLB?*

Svar:

Høy luftmilitær beredskap vil kunne bli iverksatt ved en foreliggende trussel. Hvor beredskapen etableres vil være situasjonsavhengig. Forsvaret er eier av infrastruktur for å understøtte militær kampflyberedskap ved utpekte baser, også sivilt drevne flyplasser. Forsvarets behov for beredskap ved Rygge vil bli ivare tatt ved en eventuell avvikling av den militære driften.

- e. *Det anses som sannsynlig at en sivil eier/driver vil kreve en betydelig økonomisk kompensasjon for risikoen ved å måtte stenge sivil lufttrafikk på kort varsel og over tid. Er slike kostnader vurdert?*

Svar:

Det er ikke lagt inn noen form for kompensasjon til sivile lufthavner i de økonomiske beregningene. I krise vil dette bli håndtert og kompensert i henhold til gjeldende beredskapslovgivning. I treningsøyemed vil slik kompensasjon for leie av arealer og flybevegelser være en inkludert del av budsjettet for gjeldende øvelse.

- f. *Hva vil være transittid og operasjonstid for F-35 fra Ørland som opererer over Oslo i en krise- eller beredskapssituasjon?*

Svar:

Ved normal transittthastighet (Mach 0,9) vil F-35 bruke 26 minutter fra Ørland til de er over Oslo. Tilgjengelig operasjonstid over Oslo avhenger av flymønster, men ved utførelse av en luftpatrolje vil flyene typisk ha en operasjonstid over Oslo på 1,5 til 2 timer før retur til Ørland.

47. *Daværende 335. skvadron, B-ving, nåværende 717. skvadron ble flyttet fra Gardermoen til Rygge midt på 1990-tallet. En av årsakene til flyttingen skal ha vært at skvadronens aktivitet (blant annet EK) ikke var forenelig med å operere ut fra en internasjonal sivil hovedflyplass. Medfører dette riktighet, og hvilke vurderinger gjøres av dette forhold i dag, når skvadronen foreslås flyttet tilbake?*

Svar:

Forsvarets EK-støttesenter (FEKS) er ikke organisert som del av 717 skvadron slik tilfellet var tidligere, men er en underordnet del av Luftoperativt inspektorat som del av generalinspektøren for Luftforsvarets staber ved Rygge. FEKS er i langtidsplanen foreslått lagt til ny kampflybase på Ørland som del av utviklingen av analysemiljøet rundt nye kampfly. 717 skvadron vil utføre sine oppdrag fra Gardermoen flystasjon tilsvarende som fra Rygge i dag. Det er under utarbeidelsen av FMR ikke avdekket forhold som tilsier at skvadronens aktiviteter ikke kan gjennomføres fra Gardermoen hovedflystasjon.

48. *Hvilke planer foreligger for fremtidig aktivitet og utvikling ved luftforsvarets avdelinger, med tilhørende areal, EBA og infrastruktur, ved henholdsvis Kjeller og Kjevik?*

Svar:

Deler av virksomheten ved Kjeller ble fra januar 2012 etablert som statlig foretak (AIM Norway). Med innfasingen av nye kampfly og nye redningshelikoptre vil resterende virksomhet tilpasses nye ved-

likeholds-konsept tilknyttet de nye systemene. For kampfly betyr det en overføring av virksomhet til kampflybasen. Regjeringens målsetning med AIM Norway er å bli en nasjonal og internasjonal aktør innen industrielle vedlikeholdstjenester. Forsvarets fremtidige innretning på teknisk utdanning vil måtte tilpasses moderne logistikk- og vedlikeholdskonsepter knyttet til innfasing av nye systemer, samt endrede konsepter for kompetanseproduksjon. Luftforsvarets skolesenter Kjevik vil som en naturlig tilnærming til dette måtte vurderes i fremtiden, men det er for tiden ingen vedtatte planer for en endret innretning på virksomheten der.

49. 333. *skvadron opererer i dag P-3 Orion maritime patruljefly (MPA) ut fra Andøya.*

- a. *Hva er merkostnad pr. år ved å beholde 6 stk P-3 Orion, fremfor Forsvarssjefens råd om drifte 4?*

Svar:

I Forsvarssjefens fagmilitære råd var det valgt opp til å videreføre dagens MPA-flåte på totalt 6 fly frem til 2017. Etter 2017 var det lagt opp til å ta 2 stk P-3 N ut av tjeneste og videreføre en flåte på 4 P-3C. Merkostnaden ved å videreføre alle 6 (2 P-3N og 4 P-3C) er beregnet til 15 - 20 mill. kroner.

- b. *Hvilken rolle skal P-3 Orion ha som del av en fremtidig nasjonal SAR-kapasitet?*

Svar:

Forsvarets P-3 fly er en svært viktig ressurs, som er sterkt knyttet til størrelsen på norske havområder og maritime interesseområder utover disse. P-3 er også en viktig etterretningsressurs med stor strategisk betydning for suverenitetshevdelse og overvåkning i disse områdene. P-3 utvikles ikke primært som en nasjonal SAR-kapasitet, men flyene vil med sitt utstyr og sine oppgraderte sensorer også i fremtiden være i stand til å støtte søk- og redningsoperasjoner.

- c. *Storbritannia har nylig avviklet sine "Nimrod" MPA. Hvilke konsekvenser får dette for norsk MPA-drift? Er det et større behov for norske kapasiteter i NATO-sammenheng i lys av britenes avvikling av sine fly?*

Svar:

Etter avviklingen av deres Nimrod-fly har det vært dialog om samarbeid med Storbritannia. Det er i dag ikke klart om et slikt samarbeid blir realisert. På nåværende tidspunkt er det ikke fremkommet økt behov for norske MPA-kapasiteter i NATO.

- d. *Departementet skriver i proposisjonen at det "legges vekt på å oppnå en mer rasjonell drift og organisering av flystasjonen..." Hva innebærer dette? Hvilke planer foreligger for fremtidig aktivitet og utvikling ved Andøya?*

Svar:

Det vises til svar på spørsmål 23 til kapittel 6 fra komiteens representanter fra Høyre i komiteens brev av 12. april.

P-3 C/N maritime overvåkingsfly foreslås videreført ved Andøya flystasjon. Det vil som en naturlig del av virksomheten bli lagt til grunn at det kontinuerlig arbeides med å sikre en mest mulig effektiv og rasjonell drift. Det vil være nødvendig å fortsette å gjennomføre rasjonaliseringstiltak for å overføre driftsmidler fra støttevirksomhet over til operativ virksomhet. Ved Andøya vurderes det blant annet å være muligheter i denne sammenheng knyttet til utrangering av eiendom, bygg og anlegg (EBA) som ikke direkte er knyttet til understøttelse av Orion-operasjoner.

50. *Forsvarssjefen foreslo i FMR en hærstruktur med to manøverbataljoner med primært vervet personell. I LTP foreslår regjeringen å beholde 2. bn i tillegg. Det er også betydelig divergens mellom FMRs anbefalte HV-struktur og regjeringens forslag i LTP. Komiteen er kjent med at det over flere år er gjennomført en omfattende landmaktstudie ved FFI og i Hæren, og at denne har resultert i en rekke analyser av og rapporter om både Hæren og HV, med forslag til struktur og innretning som avviker betydelig sammenlignet med både FMR og LTP. I det forberedende arbeidet med FMR og LTP, hvilke andre modeller for Hæren og HV er henholdsvis utredet og vurdert gjennom landmaktstudien og hva er årsaken til at andre alternativ er forkastet?*

Svar:

FFIs prosjekt Fremtidens Landmakt startet opp på nyåret 2009 og er ennå ikke helt avsluttet. Studien var langsiktig innrettet og var ikke grunnlagsarbeid for FMR. Således arbeidet prosjektet med andre premisser og forutsetninger enn de som har ligget til grunn for FMR. Det har derfor ikke vært relevant å vurdere dette prosjektets forskning som en del av de konkrete utredningene i FMR.

51. *Hva vil omstillingskostnadene ved endringene av Panserbataljonen og Telemark bataljon være i langtidsplanperioden?*

Svar:

Det er ikke lagt til grunn behov for omstillingskostnader knyttet til endringene av Panserbataljonen og Telemark bataljon. Kostnadene knyttet til endringene i bataljonene relaterer seg til økt bemanning, innfasing av materiell og eiendom, bygg og anlegg, etc.

51. Vil endringene i Telemark bataljon medføre endringer for bataljonen som HRS-avdeling?

Svar:

Telemark bataljon med nødvendige støttefunksjoner vil fortsatt være HRS-avdelinger i henhold til etablerte beredskapsprofil. Etableringen av en likeverdig bataljon i Troms gir i tillegg mulighet for en tilsvarende kapasitet i Nord-Norge, når behovet tilsier det.

53. I proposisjonen legges det opp til en betydelig økt kvantitativ ambisjon for Hæren og HV sammenlignet med FMR. Forsvarssjefen skriver i vedlegg 1 til proposisjonen: "Dette vil kreve en betydelig styrking av budsjettnivået og det er avgjørende at denne satsningen følges opp i kommende års budsjetter". Regjeringens forslag, som er å la sektoren beholde 634 millioner fra utenlandsoperasjoner, vil etter eget utsagn slå fullt inn først i 2016 som er det siste året i langtidsplanperioden. Hvordan vil endringene i Hæren, HV og andre strukturelementer finansieres de første årene av planperioden?

Svar:

Den planlagte nedtrappingen av merutgifter til operasjoner i utlandet vil gi en gradvis styrking av de ordinære driftskapitlene på forsvarsbudsjettet. Styrkingen av Hæren krever en betydelig kompetanse-dreining i den mekaniserte strukturen som parallelt skal fornye store deler av materiellparken. Denne fasen vil strekke frem til og forbi 2016. Kostnadene vil derfor også treffe sent i perioden. For HV planlegges det med en jevn opptrapping gjennom perioden i tråd med ressursfrigjøringen internt, gjennom reduksjon i innsatsstyrken, og eksternt via nedtrappingen av merutgifter til operasjoner i utlandet.

54. Det vises til departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål angående anslått årlig driftskostnad, samt planlagte investeringskostnader knyttet til å opprettholde 2. bn. I sitt svar skriver departementet: "Bataljonen baseres hovedsakelig på lettere kjøretøyer og våpensystemer som allerede er innført og tilgjengelig i Hæren. Den isolerte investeringskostnaden knyttet til avdelingen er anslått i snitt til om lag 50 mill. kroner

årlig i en 20 års periode. Dette vil håndtere utskiftning og fornying av den planlagte materiellparken."

a. Hvilken personell- og våpen- og materielloppsetning vil 2. bn ha i fullt oppsatt tilstand?

Svar:

2.bn vil ved fullt personelloppsett ha om lag 140 fast ansatte og 407 mannskaper. Bataljonen planlegges satt opp med standard infanterivåpen som utover personlig våpen innebærer dette lette og tunge maskingevær, rekylfrie kanoner, granatkastere og bombekastere. I tillegg settes avdelingen opp med panserbekjempelsesvåpenet Javelin som gir bataljonen betydelig slagkraft. Kjøretøyene spenner fra beltvogner via felt- og lastevogner til lette terrengkjøretøyer av typen "firehjuling - ATV" og snøscooter.

b. Hvilke investeringer i materiell må gjøres i perioden 2013–2016 for å gjøre bataljonen fullt operativ?

Svar:

I det korte perspektivet frem mot 2016 er det ikke nødvendig med større materiellanskaffelser. Tilførselen av et større antall lette terrengkjøretøyer skjer innenfor rammen av Forsvarets allerede anskaffede materiell og vil erstattes gjennom nye prosjekter som nå er under utvikling.

c. Hvordan blir fordelingen mellom befal, vervede og soldater som avtjener førstegangstjeneste i 2. bn?

Svar:

Avdelingen er planlagt satt opp med 136 befal, 2 vervede, 2 sivile og 407 mannskaper.

d. I komiteens høring 26. april gav forsvarsminneren og Forsvarssjefen en redegjørelse for hvilke typer oppdrag bataljonen er ment å utføre. Denne porteføljen syntes å overlape med militære oppdrag som i dag utføres av HV og særlig HVs innsatsstyrker. Hvordan blir oppgavefordeling mellom 2. bn og HVs innsatsstyrker?

Svar:

2.bn vil få en betydelig slagkraft med sine tyngre våpen som bombekastere og panserbekjempelsesvåpen. Avdelingen vil i tillegg ha høy mobilitet og utnytte lendet for effektiv våpenutnyttelse og spredning for økt overlevelse. Innsatsstyrkene i HV har ikke slike tyngre våpensystemer og har begrenset

mobilitet. Videre er ikke innsatsstyrkene utdannet eller trent for å fungere i mobile hæroperasjoner med omfattende samvirke på tvers av alle brigadens underavdelinger.

Regjeringen støtter Forsvarssjefens syn om en rendyrking av HV og Hæren mot deres primære og grunnleggende funksjoner.

Svar:

Hærens avdelinger vil i neste langtidsperiode øve i forhold til deres oppdrag og forsvarssjefens prioriteringer. Foreløpig plan for antall øvingsdøgn er som følger:

Øvingsdøgn/plan	2013	2014	2015	2016
Brigade Nord	26	26	26	26
HRS med Tmbn som kjerne	28	28	28	28
Panserbataljon	26	26	26	26
Garnisonen i Sør-Varanger	30	30	30	30
Hans Majestet Kongens Garde	17	17	17	17
Fellesoperative evt. brigadeøvelser	13	13	13	13

56. *Departementet skriver i proposisjonen at "brigaden vil på sikt tilføres kampluftvern for egenbeskyttelse mot luftangrep."*

a. *Hva er status for anskaffelse av kampluftvern til brigaden?*

Svar:

I januar 2012 ble Forsvarsstaben gitt oppdrag om å utarbeide en fremskaffelsesløsning for prosjekt 7628 Kampluftvern.

b. *Hvilket omfang av kampluftvern vil kreves for å gi tilstrekkelig egenbeskyttelse?*

Svar:

Prosjektets effektmål er at Forsvaret skal inneha et modulært, fleksibelt og raskt deployerbart luftvernssystem som med stor effektivitet skal kunne forsvare Hærens manøveravdelinger. Forsvarsstabens arbeid med fremskaffelsesløsningen vil gi svar på hvilket omfang av kampluftvern dette vil kreve.

c. *Når vil kampluftvern anskaffes?*

Svar:

I Prop. 73 S (2011-2012) ble Stortinget informert om at Brigaden på sikt ville få tilført kampluftvern. Det er en ambisjon om en mulig anskaffelse i perioden 2013-2016.

d. *Foreligger det analyser eller foreløpige vurderinger av kostnadene ved en slik anskaffelse?*

55. *Det bes om en oppstilling på avdelingsnivå over antallet planlagte øvingsdøgn for Hæren gjennom langtidsperioden.*

Svar:

I utgangspunktet er prosjektet planlagt med en ramme på inntil 750 millioner.

e. *Hærens siste luftvernssystem, NALLADS, ble avvirket tidlig på 2000-tallet. Hvilken kompetanse besitter Hæren i dag knyttet til luftvern, og hvordan påvirker dette en evt. anskaffelse og fremtidig drift av eget kampluftvern?*

Svar:

Forsvaret har i dag en betydelig operativ og teknisk kompetanse innen luftvern. Ved en reetablering av kampluftvern i Hæren vil det kreve noe kompetanseoppbygging både på teknisk og operativ side i Hæren, men det legges til grunn at Luftforsvaret skal utgjøre mye av den kompetansebærende strukturen.

f. *Hvilke operative begrensninger legger manglende kampluftvern og egenbeskyttelse på brigadens stridsevne i dag?*

Svar:

En brigades sårbarhet i forhold til luftangrep er avhengig av brigadens passive og aktive beskyttelse. En brigade uten kampluftvern (aktiv beskyttelse) er i større grad avhengig av luftvernstøtte fra andre deler av Forsvaret i form av kampfly, luftvernsværinger fra Luftforsvaret eller fartøysbasert luftvern. Økt passiv beskyttelse kan kompensere noe for manglende aktiv beskyttelse. Passiv beskyttelse oppnås ved blant annet større geografisk spredning av avdelingen, økt bruk av skjul og dekning samt økt fokus på terreng som vanskeliggjør angrep fra luften.

57. Forsvarssjefen foreslår i sitt fagmilitære råd at Heimevernet rettes inn mot "objektsikring". Denne tilnærmingen følges opp i proposisjonen.

- a. *Vi innretningen mot "objektsikring" medføre en vridning i retning av statiske vaktholds- og vekteroppgaver? Hvilke andre oppgaver enn statisk vakthold vil HVs F/O-styrker kunne løse?*

Svar:

Heimevernets områdestruktur vil også i fremtiden kunne løse et bredt spekter av oppgaver. De dimensjonerende oppgavene for HV er allerede i dag objektsikring, overvåking og kontroll samt evne til å reagere mot en mindre motstander. Dette er militære oppgaver. Vektleggingen av objektsikring vil legge til rette for økt innsats og reaksjonsevne mot forhåndsdefinerte oppdrag, men krever fortsatt en balansering av strukturen for å ivareta de øvrige oppgavene.

- b. *Hvilke oppgaver som Heimevernet i dag utfører skal ikke lenger være en del av oppdragsporteføljen?*

Svar:

Det er prinsipielt ingen oppdrag som fjernes i HVs portefølje. Den fagmilitære vektningen kan imidlertid medføre endringer i prioritet, der områdestrukturen i mindre grad skal fokusere på generiske kapasiteter, men rette sin innsats tydeligere mot de forhåndsplanlagte oppdragene.

- c. *Krever denne vridningen endringer hva gjelder utdanning og treningsmønster i Heimevernet?*

Svar:

FSJ vil utvikle et nytt konsept for innsats og trening av HV. Generelt vil treningshyppighet og mønster trolig endres i mindre grad, mens innretning og lokalisering for treningen vil gjennomgå større endringer. Dette er nå under utvikling.

- d. *Er det gjennomført noen evaluering av omleggingen av utdanning som fant sted da HVs egen mannskapsutdanning ble avvirket?*

Svar:

Heimevernet har siden opprettelsen vært basert på at mannskaper og befall styrkeproduseres i forsvarsgrenene og overføres til HV. Dette er fortsatt tilfelle. Heimevernet gjennomførte i en periode 6 måneders mannskapsutdanning for å sikre tilstrekkelig styrkeproduksjonsvolum i forhold til sine store

oppsetninger. Dagens styrkeproduksjon i forsvarsgrenene er tilfredsstillende for å dekke behovet i HV. Mannskapsutdanningen i HV er ikke evaluert særskilt.

- e. *Personell til HV hentes nå fra forsvarsgrenene. Oppfylles vedtatte rekrutteringsmål og har mannskap som overføres til HV relevant militær utdanning og ferdigheter?*

Svar:

Styrkeproduksjonen i forsvarsgrenene er tilstrekkelig for HVs oppsetningsansvar. Personell som overføres HV har normalt gjennomført minst 12 måneders førstegangstjeneste. Dette sikrer en nødvendig grunnkompetanse, men må i noen tilfeller suppleres med fagspesifikk utdanning i HVs egen kompetanseorganisasjon.

- f. *Hva vil være innsatsstyrkenes oppgaver i et Heimevern særlig rettet inn mot objektsikring?*

Svar:

Innsatsstyrkene er mobile og mer robuste enheter som med høy reaksjonsevne kan løse ikke-planlagte oppdrag. Denne kapasiteten utfyller områdestrukturen og gir fleksibilitet og handlefrihet på regionalt og nasjonalt nivå.

58. *Det foreslås betydelige endringer i organiseringen av Sjøheimevernet. SHVs selvstendige kommandostruktur skal avvikles.*

Svar:

Regjeringen anbefaler ingen endringer i styrkestrukturen til Sjøheimevernet. Det anbefales en samordning av ledelsesfunksjonene samt en avvikling av Reine-klassen, hvor sistnevnte ikke var en del av styrkestrukturen. Utviklingen av nye konseptuelle løsninger for SHV skal nå utredes og vil avdekke om det er behov for endringer i organisering og innretning av strukturen.

- a. *Skal SHV fortsatt utføre nåværende maritime oppgaver knyttet til suverenitetshevdelse, kontroll og bording av fartøyer? Eller skal SHV kun utføre nærsikring av objekter på land med sjøsiden gjennom bruk av mindre båter som normalt kan transporteres og lagres på tilhenger?*

Svar:

SHVs primæroppgave er knyttet til overvåking og sikring. De konseptuelle løsningene vil svare i detalj på hvilke hvordan SHV skal kunne løse sine

oppgaver, alene eller sammen med andre. Når Reineklassen avvikles har SHV fortsatt flerbruksbåter og rekvirerte fartøyer. I tillegg vurderes anskaffelse av nye såkalte RHIB'er.

b. *Hvordan er kommando overført til distriktsstabile forenlig med SHVs maritime oppgaver og samhandling med andre maritime enheter fra Marinen og Kystvakten samt allierte marinefartøy?*

Svar:

Distriktssjefene er territorielle sjefer og får nå kommando over alle HV-ressursene innenfor sitt geografiske område. Dette vil styrke prinsippet om enhetlig kommando, ikke basert på funksjon, men basert på lokasjon. Samvirke med maritime enheter vil fortsette som i dag, dvs. direkte gjennom maritimt samband eller innenfor en fellesoperativ ramme hvor Forsvarets operative hovedkvarter koordinerer samvirket. De territorielle distriktsstabene som får underlagte SHV-enheter vil få styrket stabsfunksjonene for å ivareta dette ansvaret.

c. *Når planlegges Reine-klassen faset ut av SHVs struktur, og hvilket behov er identifisert for eventuell erstatning gjennom alternativ EBA på land og styrkede stabsfunksjoner slik at styrkeproduksjonen ikke reduseres? Hva er evt. tidsperspektivet på denne overgangen?*

Svar:

Avviklingen av Reine-klassen i SHV skal utredes og nødvendige tiltak iverksettes før fartøyene overføres andre deler av Forsvaret. Dette arbeidet starter nå opp.

d. *Vil SHV fortsatt ha eller tilføres egnede flerbruksfartøy til maritim oppdragsløsning?*

Svar:

Regjeringen legger foreløpig til grunn at flerbruksbåtene videreføres. I tillegg vurderes anskaffelse av nye såkalte RHIB'er.

e. *Hvilken årlig kostnad har Forsvaret gjennom den løpende leasing-avtalen for Reine-klassen, uavhengig av omfanget av bruk, og hvor lenge løper avtalen?*

Svar:

Forsvaret har en årlig kostnad på om lag 43 mill. kroner for leie av begge fartøyer. Med dagens seilingsaktivitet beløper kostnaden seg til om lag 60 mill. kroner, eksklusiv kostnad knyttet til militær

besetning på fartøyene. Forsvaret er nå ca. to år inne i en leieavtale på 15 år.

f. *Anses det som mulig å drive effektiv objektsikring med mindre båter som ikke er egnet til ha kontroll i omkringliggende farvann?*

Svar:

I utgangspunktet er det Marinens og Kystvaktens oppgave å ivareta kontroll i norsk farvann. SHVs oppgave er i denne sammenheng knyttet til å kontrollere sjøsiden av prioriterte objekter. Den nødvendige kapasitet for å ivareta sikring av omkringliggende farvann er derfor tilstede i forsvarsstrukturen, enten ved hjelp av båter og fartøyer i SHV eller ved bruk av andre ressurser i Marinen eller Kystvakten eller kombinasjoner av disse. Sjef FOH vil til enhver tid disponere og prioriter tilgjengelige kapasiteter i forhold til oppdragets art.

g. *Hvilke deler av Forsvaret skal overta SHVs nåværende oppgaver og har kapasitet til å løse dem på en tilsvarende måte?*

Svar:

SHV skal fortsatt løse nåværende oppgaver, men det kan bli justeringer i det operative konseptet hvor også andre maritime kapasiteter sees i sammenheng, i hele spekteret fra fregatter til minedykkere og kysttjere.

h. *Er Kystvakten dimensjonert for slike oppdrag i dag, og hva vil dette eventuelt utløse av ekstra ressursbehov hos KV?*

Svar:

Kystvakten kan løse et bredt spekter av oppgaver, men skal primært bidra til oppgaver som ligger i kystvaktloven. Denne loven pålegger dessuten øving av krigsoppgavene i fredstid. Krigsoppgavene vil nå bli oppdatert og konkretisert, herunder til støtte for det øvrige forsvaret, herunder Heimevernet.

i. *Hvilke utredninger og analyser ligger til grunn for den strukturendring som foreslås for Sjøheimervernet? Disse bes oversendt.*

Svar:

Endringene i SHV er i første rekke knyttet til nedleggingen av SHV-kommandoen og avviklingen av Reine-klassen. Førstnevnte er i tråd med forsvarssjefens fagmilitære råd.

Avviklingen av Reine-klassen i SHV skal utredes og nødvendige tiltak iverksettes før fartøyene overføres andre deler av Forsvaret.

j. Hvilke vurderinger er gjort av faren for kompetansetap gjennom et stort antall oppsigelser i SHV og av rekruttering dersom en slik ny struktur vedtas?

Svar:

Regjeringen foreslår i denne sammenheng ikke endringer som forventes å medføre oppsigelser. Derimot styrkes kompetansen ved at et antall distriktsstaber tilføres stabsoffiserer med maritim kompetanse. Konseptuelle endringer for SHV kan medføre noen justeringer av dagens organisasjon, men det forventes ikke kompetansetap som følge av dette.

59. Det bes om en oversikt over kostnadene ved å etablere ladestasjon for ubåter ved Ramsund. Gitt at det ble opplyst i høring at ladestasjonen skal være på plass i 2013, antas det at investeringsmidlene må hentes fra budsjettet i det første året av langtidsplanen. Hvilke konsekvenser vil det ha for andre investeringsprosjekter?

Svar:

Jeg viser til mitt brev til komiteen av 27. april 2012 vedrørende ladestasjon i Ramsund. Prosjektet for etablering av ladekapasitet er allerede en del av gjeldende investeringsplan for eiendom, bygg og anlegg (EBA), og tiltaket vil derfor ikke medføre endringer i denne planen.

60. Hva er erfaringene med etableringen av FAKT? Hvordan fungerer FAKT i dag, og anser man at avdelingen har en riktig balanse mellom administrasjon og aktivitet?

Svar:

Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon ble etablert av Forsvarssjefen i 2008. Hensikten var å styrke kulturvirksomheten i Forsvaret og få på plass en ny plattform for dialog, både internt og i Forsvaret og mellom Forsvaret og det sivile samfunnet, jf. St.meld. nr. 33 (2008–2009). Jeg mener at det har skjedd mye positivt på dette området siden 2008, selv om det også har vært noen utfordringer.

Som følge av fortløpende vurderinger har Forsvarsdepartementet fra 2012 i Forsvarets musikk, jf. Prop. 1 S (2011–2012). Videre har Forsvaret selv i 2012 styrket FAKT med to årsverk for bedre ivaretagelse av områder som HR, materiellforvaltning og innkjøp/økonomi.

I iverksettelsesbrev til Forsvaret for 2012 er Forsvaret gitt i oppdrag å gjøre en evaluering av FAKT med fokus på organisasjonsform og faglig og effektiv styring av kulturvirksomheten.

61. Deler Forsvarsdepartementet FFIs betraktning om at det er en skjør økonomisk situasjon knyttet til oppgaveporteføljen for Forsvaret?

Svar:

Forsvarsdepartementets vurdering er at den langtidsplanen som er lagt frem innehar en tilfredsstillende balanse mellom oppgaver og ambisjonsnivå, strukturinnretning og økonomiske rammer. Samtidig er det lagt til grunn tydelige og ambisiøse målsetninger knyttet til interneffektivisering og kontinuerlig forbedring. At forsvarssektoren fortsetter å innfri kravene også på dette området – slik en har vist i inneværende langtidsplan – er derfor en forutsetning for denne balansen.

62. Når forventer Forsvarsdepartementet at alle NH-90 helikoptre er levert og operative, i henhold til de norske spesifikasjoner og krav som er stilt til leverandøren?

Svar:

Det vises til mitt tidligere svar på spørsmål nr. 30 til kapittel 6 fra komiteens representanter fra Høyre i komiteens brev av 12. april 2012.

Gjeldene plan for levering av helikoptre er at 6 helikoptre leveres i en foreløpig versjon, hvorav ett allerede er mottatt. De resterende 8 leveres deretter i en endelig versjon, etter planen innen utgangen av 2015. Til slutt vil de seks første helikoptrene bli oppgradert til full operativ versjon. Dette forventes å være avsluttet i 2017.

Planen til Forsvaret er å etablere et operasjonskonsept og drive opplæring frem til høsten 2013. Deretter vil de første NH-90 gradvis innføres, først til kystvakten, deretter i fregattvåpenet. Full operativ status for alle 14 NH-90 helikoptrene forventes oppnådd etter at alle helikoptrene er levert i 2017. Leveransen av helikoptrene er avhengig av leverandøren, og det bemerkes at leveranseplanen fortsatt er beheftet med stor usikkerhet.

63. Hva er registrert og faktisk nedetid på Sea King helikoptrene?

Svar:

Hver gang fartøysjef på en beredskapsbesetning blir informert om at helikopteret eller besetningen vil måtte gå av 15-minutters beredskap, sendes en rapport til Hovedredningssentralen (HRS) med angivelse av årsak og antatt varighet. Dette loggføres. Loggene viser at redningshelikoptertjenesten i 2011 møtte beredskapskravene i om lag 99 prosent av tiden.

64. *Er nedetid et økende problem i tiden fremover?*

Svar:

Driftssituasjonen på Redningshelikoptertjenestens Sea King er krevende. Forsvaret har klart å stille helikopter i henhold til de beredskapskrav som er stilt. Kravene til Redningshelikoptertjenesten er at det skal være ett helikopter tilgjengelig 24 timer i døgnet på Bodø, Banak, Ørland, Rygge og Sola. Ved Florø er kravet ett helikopter 24 timer i døgnet, men ved driftsforstyrrelser skal reservehelikopter være på plass innen 6 timer. I inneværende langtidperiode har Forsvaret klart å møte beredskapskravene i om lag 99 prosent av tiden. Det vises for øvrig til svar på spørsmål 65.

65. *Hvordan vil nedetids utfordringene bli løst?*

Svar:

Basert på planen for anskaffelse av nye redningshelikoptre, har Justis- og beredskapsdepartementet (JD), Luftforsvarsstaben (LST) og Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) utredet en videreføring av Sea King frem til 2020. Utredningen konkluderer med at hovedutfordringen er tilgang på reservedeler. Dette løses blant annet ved reparasjon og tilpassing av deler. JD, som eier og overordnet ansvarlig for Redningshelikoptertjenesten, er gjort kjent med de kommende års driftsutfordringer, og det er dialog mellom JD og Forsvarets fagmiljøer for å finne løsninger som kan øke sikkerheten for at tjenesten kan videreføres frem til nye redningshelikoptre er fasett inn.

66. *Meldes all nedetid hos 330 Skv. til HRS?*

Svar:

Hver gang fartøysjef på en beredskapsbesetning blir informert om at helikopteret eller besetningen vil måtte gå av 15-minutters beredskap, sendes en rapport til Hovedredningssentralen (HRS) med angivelse av årsak og antatt varighet.

67. *Forsvarsbudsjettets kjøpekraft har siden 1990 hatt en dramatisk negativ utvikling. Hva vil Forsvarsdepartementet gjøre for å bedre denne utviklingen?*

Svar:

Alle land det er relevant å sammenligne med reduserte forsvarsutgiftene på 1990-tallet, mens Norge er ett av få land vestlige som har styrket forsvarsbudsjettene de siste årene. Vi kan derfor ikke se at det foreligger noe dramatikk i budsjettutviklingen for Forsvaret.

Vurderinger av budsjettets kjøpekraft må imidlertid inkludere mer enn prisendringene. Vanligvis

defineres kjøpekraft som det antall varer eller tjenester som kan kjøpes for en pengeenhet. Gitt denne definisjonen og for å bevare kjøpekraften, burde da budsjettet vært økt så mye at forsvarsstrukturen i kvantitative størrelser kunne blitt opprettholdt på samme nivå som i 1990. På grunn av teknologisk forbedring innenfor kapasitet og egenskaper for nytt materiell, IKT og soldatutrustning er dette imidlertid verken nødvendig eller ønskelig. Dette skyldes at man ved å erstatte alt materiell og alle materiellsystemer Norge besitter på et gitt tidspunkt med et nytt og likt antall materiell og våpensystemer på et senere tidspunkt, ikke innebærer å opprettholde kjøpekraften, men å ruste opp. I likhet med de fleste andre nasjoner har derfor Norge over tid fulgt en utvikling der en til en viss grad erstatter kvantitet med kvalitet.

I beregningsgrunnlaget for Forsvarssjefens fagmilitære råd har man valgt å ikke behandle kostnadsvekst som en generell og ensidig eksternt påført faktor. I stedet ble det lagt vekt på å vurdere hvordan de enkelte investeringsprosjekter og endringer som følge av operative prioriteter ventes å påvirke den fremtidige kostnadsutviklingen. Kostnadsvekst utover den som kompenseres gjennom den budsjettmessige lønns- og priskompensasjonen, håndteres ved de prioriteringer, beslutninger og valg som gjøres fortløpende og som kan påvirkes, og ikke som en faktor utenfor sektorens egen kontroll.

Målt i faste priser ligger forsvarsbudsjettet i dag om lag 1 mrd. 2012-kroner under 1990-nivået. Budsjettet falt ca. 4 mrd. kroner frem til 1999, og har siden steget med ca. 3 mrd. kroner. Videre er det i forbindelse med anskaffelsen av kampfly foreslått å øke budsjettet med ytterligere 1,5 mrd. kroner i 2015 og 2016. Med langtidsplanens budsjettforutsetninger vil dermed 2016-budsjettet være 3 mrd. kroner høyere enn 2012-budsjettet.

68. *Hva er de løpende og påløpte pendlerkostnadene i forbindelse med etableringen og driften av FOH?*

Svar:

Forsvaret har til enhver tid pendlere. Ved omstillinger vil det i en overgangsperiode være et noe høyere antall pendlere enn ved en normal driftssituasjon, og dermed midlertidig noe høyere pendlerkostnader. Dette vil over tid normalisere seg.

69. *Hvorfor er ikke anskaffelse av nye ubåter tatt med i denne proposisjonen?*

Svar:

Forsvarsdepartementet har spørsmålet om anskaffelse av nye ubåter til utredning. Det arbeides nå med å ta fram beslutningsgrunnlag for valg mel-

lom å forlenge levetiden til Ula-klassen eller å anskaffe en annen ubåtklasse. Det vises forøvrig til side 96 og tekstboks 7.2 i proposisjonen.

70. Hva vil det koste å tilbakeføre Bodø hovedflystasjon til den tilstand den var i før Forsvaret tok i bruk området og på hvilken måte skal dette skje?

Svar:

Utredningsarbeidet så langt har vært fokusert på å ta frem et beslutningsgrunnlag for valg av base og ikke på avhendingsprosessen for den basen som nedlegges.

Opprydningskostnader, herunder eventuell forurensning, vil likeledes bli håndtert i henhold til normale prosedyrer og i tråd med lovverket. Forsvarsdepartementet har i henhold til normal praksis lagt til grunn at Forsvarets eiendommer selges uten at det er gjennomført rivning og eventuell opprydding før et eventuelt salg. Det er den forventede markedspris Forsvaret kan oppnå ved et salg for eksempel til en privat eiendomsutvikler, uten rivning og opprydding, som er lagt til grunn (eiendommen selges «as is»). Rivning, opprydding og tilrettelegging for salg før eiendommene i Bodø legges ut på markedet vil normalt sett øke markedsverdien betydelig.

Eventuell nedleggelse av Bodø flystasjon vil skje etter normal prosedyre og i henhold til avhendingsinstruksen.

71. Er Forsvarsdepartementet enige i at Bodø kan komme i en situasjon der Forsvarets aktivitet faller bort samtidig som den etablerte, men avviklede forsvarsaktivitet har satt store begrensninger for videre utvikling av området?

Svar:

For en hver forsvarsby vil det i utgangspunktet være negativt på kort sikt å miste forsvarsaktivitet. Samtidig har kampflyvirksomheten med tilhørende infrastruktur beslaglagt store arealer i tilknytning til byen. Så lenge Forsvaret har vært etablert på Bodø flyplass har det av naturlige årsaker ikke vært mulig å benytte området til andre formål. Ved nedleggelse av Bodø vil det kunne åpnes muligheter for by- og næringsutvikling på de frigjorte arealene.

72. Hvilke planer har Forsvarsdepartementet for det militære området tilknyttet Bodø hovedflystasjon?

Svar:

Det vises til spørsmål 24 og spørsmål 70 ovenfor. Utvikling av en plan for overgangsfasen fra Bodø til Ørland forventes å avklare eventuelle arealbehov

knyttet til restaktivitet som for eksempel 330 skvadron (redningshelikoptre). Utover dette vil frigjorte arealer bli avhendet i henhold til avhendingsinstruksen.

Når det gjelder arealer som frigjøres i Bodin leir som en følge av at luftvern og basesett flytter til Ørland, er disse arealer tiltenkt som forlegning og forpleiningsområde for personell tilknyttet Luftforsvarets ledelse og det nye luftoperasjonssenteret.

73. Hvorfor er Bodøs beliggenhet et argument i forhold til Genevkonvensjonens hensyn til beskyttelse av sivile j.f. Forsvarsministerens uttalelser, når plasseringen av ny helikopterbase i Bergen ikke har den samme argumentasjon?

Svar:

Forsvarsministeren har aldri uttalt at Genevkonvensjonen har vært til hinder for lokalisering av kampfly til Bodø. FD har gjennomført en folkerettslig vurdering av Bodø, Evenes og Ørland i forhold til kampflyplassering, og Haakonvern som detasjement til helikopterbase. Konklusjonen fra denne er at plassering av base eller detasjement på disse stedene ikke vil være i strid med folkeretten.

74. Når vil regjeringen fremlegge sin vurdering av en kjønnsnøytral verneplikt?

Svar:

Kjønnsnøytral verneplikt vil tidligst bli vurdert når evalueringen av ordningen med sesjonsplikt for kvinner er gjennomført. Vurdering av mulige konsekvenser for samfunnsøkonomi, utdanningssektoren, arbeidslivet, samt likestillings-, familie- og integreringspolitikken, vil også måtte gjennomføres. Disse vurderingene vil tidligst være gjennomført i 2013-2014.

75. Vil finansieringen av anskaffelsen av F-35 bli gjennomført som konkrete tilleggsbevilgninger?

Svar:

Ja. Regjeringen legger opp til å foreslå økte bevilgninger på forsvarsrammen i de aktuelle årene for å dekke utgiftene til kampflyanskaffelsen. Økningene vil være avstemt mot forventede utgifter det enkelte år. Regjeringen tar i denne sammenheng sikte på en bevilgningsøkning på 1,5 mrd. 2012-kroner i 2015 og ytterligere 1,5 mrd. kroner i 2016. Disse økningene vil være av en midlertidig karakter i den forstand at når kampflyanskaffelsen er gjennomført legges det opp til bevilgningene på forsvarsrammen igjen stabiliseres på et nivå som tilsvarer et videreført 2012-budsjettnivå.

76. Tidligere har et samlet Storting uttalt at industriavtalene i forbindelse med anskaffelsen av nye kampfly skal være (minimum) tilsvarende kjøpesummen. Hva er et akseptabelt nivå for industriavtaler for norsk industri knyttet til anskaffelsen av F-35?

Svar:

Regjeringens målsetting for industrisamarbeidet er å sikre en nasjonal verdiskapning over tid i samme størrelsesorden som anskaffelseskostnaden for flyene. Anskaffelseskostnaden utgjør om lag halvparten av kostnadsrammen for hele F-35-programmet. Status så langt i industrisamarbeidet tilsier at den politiske målsettingen for industriell retur kan nås. Norsk industri og myndigheter vil videreføre et aktivt engasjement overfor Lockheed Martin, Pratt & Whitney og amerikanske myndigheter for å sikre at denne målsettingen blir realisert i årene som kommer.

77. Vil regjeringen se på forsikringsbetingelsene for de tjenestegjørende i utlandet, slik at erstatningene står i forhold til de konsekvenser skadene påfører vedkommendes evne til å opprettholde eller skaffe seg arbeid utenfor Forsvaret etter endt tjeneste?

Svar:

Regjeringen er opptatt av å sikre at norske kvinner og menn som sendes ut i tjeneste for internasjonal fred og sikkerhet, skal kunne føle seg trygge på at de får nødvendig oppfølging før, under og etter endt tjenestegjøring, og at de har et erstatningsvern som fanger opp skader tjenesten måtte påføre dem. Forsvarets personell som etter 1. januar 2010 tjenestegjør i internasjonale operasjoner er omfattet av forsvarspersonelloven § 12b. Etter denne bestemmelsen skal staten, uavhengig av skyld, erstatte tap påført sivilt eller militært personell på grunn av skade eller sykdom oppstått som følge av tjeneste i en internasjonal operasjon, herunder psykiske belastningsskader. Dette er ytelser som kommer i tillegg til hva som følger av folketrygdens system. Formålet med disse ordningene er å sørge for at skadelidte i utgangspunktet skal stilles økonomisk som om skaden ikke har skjedd. Regjeringen er av den oppfatning at erstatningsvernet for personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner dekker de økonomiske konsekvenser en skade vil ha. Regjeringen vil til enhver tid ha søkelys på at ordningene fungerer etter sin hensikt.

78. Hvordan vil operativiteten og erfaringsgrunnlaget i avdelingene bli opprettholdt etter at oppdraget i Afghanistan er avsluttet?

Svar:

For å sikre at Forsvaret lærer av sine erfaringer er det planlagt flere tiltak. Dette skjer i hovedsak på tre måter. For det første vil det eksisterende senteret for militære erfaringer (SME), som er organisert ved Forsvarets Høgskole, fortsatt samle inn og gjøre erfaringer tilgjengelige for Forsvaret ikke minst i form av oppdatering av utdanningsprogrammer og reglementer osv. Senteret sitter allerede på en lang rekke erfaringer som er innarbeidet i Forsvaret. For det andre vil den økningen i erfaringsnivå som det legges opp til i langtidsplanen kunne virke positivt. For det tredje vil øvelser og utdanning videreutvikles basert på det erfaringsgrunnlaget som er opparbeidet. I tillegg videreføres en rekke andre tiltak, som for eksempel flernasjonale arbeidsgrupper innen operasjons-, materiell- og logistikkmessige forhold. Arbeidet med å implementere en god erfaringsoverføring for å sikre det operative nivået har høy prioritet, også i de nasjoner vi samarbeider med på dette området.

79. Vi er kjent med at det foreligger en NATO-anbefaling om hvilken innretning og størrelse en QRA skal ha. Hva er denne anbefalingen og hvordan følger Forsvaret denne anbefalingen?

Svar:

QRA er beskrevet i NATO's planverk. Dette planverket er gradert, og kan oversendes komiteen hvis ønskelig. Forsvaret gjennomfører dagens QRA i tråd med dette planverket. Den fremtidige planlagte QRA ved Evenes vil også gjennomføres slik planverket beskriver.

80. Denne proposisjonen inneholder en rekke beskrivelser av kapasiteter og kapabiliteter, møter Forsvaret NATOs krav, og hvor er de eventuelle svakhetene?

Svar:

Den foreslåtte struktur vil med noen mindre reservasjoner oppfylle samtlige NATO styrkemål for Norge, med unntak av et mål om å anskaffe to tankfly. Dette målet har eksistert i flere planperioder, men har så langt ikke blitt prioritert i nasjonal langtidsplanlegging.

81. Viseadmiral Jan Eirik Finseth uttalte på Lederkonferansen for BFO og NOF den 28. mars at norske offiserer, som blant annet tjenestegjør i Afghanistan, tjener for godt. Dette har i ettertid blitt moderert og beklaget. Vi ønsker en oversikt over lønnsnivået for befalet i Forsvaret fordelt på gradsnivå, innrettet på en slik måte at det fremkommer forskjellen på faktisk lønn for dem som er i aktiv operativ tjeneste og de som har en normal innrettet tjeneste.

Svar:

Oversikten det spørres om vil bli ettersendt komiteen innen tirsdag 8. mai.

82. *Under komiteens besøk i Bodø 13. april ble det hevdet at Forsvaret og Forsvarsdepartementet ikke har innhentet opplysninger fra sivile luftfartsmyndigheter om hvordan fremtidig økning i flytrafikken fordeler seg over ulike landsdeler. Hvordan vurderer Forsvarsdepartementet dette?*

Svar:

FD viser til svar på spørsmål nr. 15 og 18 fra komiteens representanter fra Høyre, samt spørsmål fra komiteens representanter fra Kristelig Folkeparti, av 12. april 2012.

Det er innhentet opplysninger fra sivile luftfartsmyndigheter om den sivile lufttrafikken. FD ble tidlig i utredningsprosessen klar over behovet for å adressere problemstillinger knyttet til sivil luftfart – både med hensyn til aktiviteten på bakken men også med hensyn til brukere av luftrommet. På oppdrag fra Samferdselsdepartementet utarbeidet derfor Avinor en egen rapport knyttet til konsekvenser for sivil luftfart. I rapporten ble også tilgang til luftrom adressert basert på forventet trafikktvikling. Avinor har i sin utredningsrapport konkludert med at alle de tre basealternativene har nærhet til områder hvor det er, eller kan etableres, treningsområder som ikke påvirker sivil trafikk utover dagens nivå og at det ikke er grunnlag for å fremheve noen av alternativenes egnethet i denne sammenhengen.

83. *Hvordan vil kostnadsbildet være – både investerings- og driftsmessig – å ha hovedbase for kampfly på Ørland og fremskutt operasjonsbase i Bodø, jamfør forslaget som nå foreligger med hovedbase på Ørland og fremskutt operasjonsbase på Evenes. Hvordan vurderer Forsvarsdepartementet en eventuelt slik løsning?*

Svar:

Ved vurdering av Bodø som fremskutt operasjonsbase er det tatt lagt til grunn at det ikke bygges en ny rullebaneløsning, men at eksisterende rullebane benyttes. Støyberegningene viser imidlertid at det ved denne rullebaneløsningen må påregnes tiltak

og innløsning av et betydelig antall støysensitive bygninger, kostnadsberegnet til 665 mill. kr.

Når det gjelder drift blir Bodø (og Evenes) relativt sett dyrere i drift (enn Andøya og Bardufoss), fordi det ved Bodø og Evenes må hhv opprettholdes og etableres ny støttevirksomhet.

En løsning med Bodø som fremskutt operasjonsbase vurderes som ikke-akseptabel på grunn av det betydelige antall berørte bygninger/befolkning og tilhørende kostnader til tiltak og innløsning. Med hensyn til operasjoner og samtrening med egne land og sjøstyrker er det også en fordel om den fremskutte operasjonsbasen ligger lenger nord enn Bodø.

84. *Under komiteens høring 24. april ble det fra Tjøme kommune hevdet at det ikke er behov for å gjøre investeringer på CRC Mågerø, heller ikke om en velger å samle all kontroll- og varslingstjeneste der (i stedet for i Sørreisa). Medfører dette riktighet? Hvis ikke, hva slags investeringer er det behov for ved å beholde Mågerø som i dag (sammen med Sørreisa)? Og, hva vil investeringsbehovet være hvis en samler all kontroll- og varslingstjeneste på Mågerø (i stedet for i Sørreisa)?*

Svar:

Utredningene i prosessen med å utarbeide FSJs fagmilitære råd viser at det er behov for investeringer ved CRC Mågerø ved å samle all kontroll og varslingstjeneste ved denne stasjonen. Følgende behov (nybygg og renovering/oppgraderinger) er identifisert: Administrasjonsbygg, befalsforlegninger, boliger, kommandoplass og tilpasninger i fjellanlegg. Dette er beregnet til å koste anslagsvis 200 millioner kroner.

Fremtidig behov for investeringer på Mågerø hvis aktiviteten skal videreføres som i dag. Ut over pågående prosjekt for erstatning av eksisterende mannskapsforlegning er det er to identifiserte investeringsbehov ved LSTN Mågerø fram til 2020. Ett for nasjonalt finansiert del av ACCS, og ett for fornyelse av boliger.

Vedlegg:

1 *Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge»*
2 *Innføring av nye kampfly – vurdering av støy*

Vedlegg 3**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statssekretæren til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 9. mai 2012****Vedlegg til komitéens spørsmål nr. 81 av 2. mai 2012:**

81. *Viseadmiral Jan Eirik Finseth uttalte på Lederkonferansen for BFO og NOF den 28. mars at norske offiserer, som blant annet tjenestegjør i Afghanistan, tjener for godt. Dette har i ettertid blitt moderert og beklaget.*

Komiteen ønsker en oversikt over lønnsnivået for befalet i Forsvaret fordelt på gradsnivå, innrettet på en slik måte at det fremkommer forskjellen på faktisk lønn for dem som er i aktiv operativ tjeneste og de som har en normal innrettet tjeneste.

Svar:

Vedlagt følger en oversikt over lønnsnivået fordelt på driftsenheter og gradsnivå i Forsvaret. Oversikten er fordelt på tre tabeller for de laveste gradsnivåene og tre tabeller for de øverste gradsnivåene. Tabellene viser hhv; gjennomsnittlig inntekt, gjennomsnittlig grunnlønn og differansen mellom inntekt og grunnlønn.

Forklaring til datagrunnlaget i vedlegg 1 og 2:

- Spesialstyrkene ligger ikke inne i grunnlaget.
- E-tjeneste omfatter FMGT og FSES.
- Tallgrunnlaget er hentet for 2011.

På grunn av rotasjon mellom avdelinger, vil ikke all inntekt være opptjent ved den avdelingen de rapporteres ved. Det vil derfor være noe usikkerhet knyttet til en slik statistikk.

I grunnlaget er ikke personell i ti stillinger på Statens lederlønnssystem (SL) tatt med.

For gradsnivåene oberst-generaløytnant, som ikke er på SL så er det med virkning fra 1. januar 2012 innført et ledende lønnssystem.

Tabellene i vedlegg 1 og 2 viser gjennomsnittslønn fordelt på Forsvarets driftsenheter på de ulike gradsnivåene.

Det er mange stillinger som har en vesentlig større differanse mellom grunnlønn og faktisk inntekt enn det som fremkommer i tabellene, og i noen tilfeller utgjør tillegget en større andel av inntekten enn grunnlønnen.

Eksempler på tillegg som bidrar til den høye inntekten er: overtid, vaktordninger, fartøytjeneste, flybonuser, rekrutteringstillegg og personlige tillegg.

Når det gjelder vilkår for flyvende personell kan følgende bemerkes. Flyvende personell har i tillegg til fastlønn og variable tillegg en særskilt kompensasjon benevnt som « Særlig lønnsavtale for flygere». Denne ble opprettet i en tid hvor etterspørselen etter flyverkompetanse var meget stor og hvor Forsvaret mistet uakseptabelt mange flyvere til det sivile markedet. Avtalen er basert på kontrakter av 4 års varighet, med mulighet for «ny» fire års periode. I praksis innebærer dette at personellet innehar kontrakt fra utløp av pliktjenesten og frem til de slutter i Forsvaret ved oppnådd aldersgrense. I tillegg beholdes kontraktene i ikke flyvende stillinger.

Undervedlegg 1: Tabeller for gjennomsnittlig inntekt for de laveste gradsnivåene

Undervedlegg 2: Tabeller for gjennomsnittlig inntekt for de øverste gradsnivåene

Tabeller for gjennomsnittlig inntekt for de laveste gradsnivåene

Undervedlegg 1

Gjennomsnitt av Sum lønn	Grad							
	1521 Oblt/KK	1520 Maj/OK	1519 Kapt/RM/ KL	0141 Lt	0139 Fenr	1518 Sjt/Kvm	1548 Gren/Matr	
PO								
E-tj	643 369	612 438	562 366		557 292	518 925	415 214	
FAKT	632 456	546 628	430 323	510 934	410 263	438 695		
FHS	683 117	570 824	553 611	445 605	507 752	341 505	356 844	
FLA	638 981	576 601	423 600					
FLO	646 223	596 008	527 055	487 467	459 617	420 748	418 030	
FMS	605 192	766 150	528 157					
FOH	900 031	786 523	597 265	652 751	562 445	391 302	383 564	
FPK	742 995	685 045		326 767	458 302			
FPT	609 636	551 225	547 183	490 635	562 049		312 774	
FRA	690 465	541 206						
FSA	667 445	639 418	519 408	481 994	461 667			

Gjennomsnitt av Sum lønn	Grad						
	1521 Oblt/KK	1520 Maj/OK	1519 Kapt/RM/ KL	0141 Lt	0139 Fenr	1518 Sjt/Kvm	1548 Gren/Matr
FSAN	782 242	602 018	522 158	395 211	498 162	354 888	433 026
FST	653 107	653 948	573 000		448 902	552 981	388 130
HV	712 563	666 969	588 443	513 433	530 160	358 084	402 423
Hæren	754 068	705 824	635 489	539 376	503 871	450 691	486 741
INI	627 612	593 880	571 349	515 965	444 723	404 954	458 636
LOS	640 963	581 641	479 343		556 667		
Luft	761 379	689 859	643 922	590 215	496 462	404 591	414 602
Sjø	726 634	694 622	692 772	673 366	546 118	485 478	518 551
Utland	701 596	694 827	675 053	624 722	554 476	530 309	459 303
VPV	646 277	546 409	449 340	419 799	462 559	397 884	

Gjennomsnitt av sum grunnlønn	Grad						
	1521 Oblt/KK	1520 Maj/OK	1519 Kapt/RM/ KL	0141 Lt	0139 Fenr	1518 Sjt/Kvm	1548 Gren/Matr
DIF	583 206	477 472	408 797		324 577	281 855	330 199
E-tj							
FAKT	548 455	460 254	392 329	354 596	338 576	257 760	
FHS	546 369	480 856	441 197	373 184	343 714	191 665	197 275
FLA	634 601	497 250	409 811				
FLO	549 122	484 485	421 824	375 730	353 255	291 387	238 088
FMS	600 800	590 167	426 489				
FOH	560 890	508 290	420 186	397 668	348 886	261 970	284 247
FPK	568 702	469 527		0	221 740		
FPT	497 112	481 000	412 542	331 734	361 029		292 450
FRA	651 100	540 050					
FSA	580 633	502 587	428 589	398 388	461 667		
FSAN	572 464	469 620	404 807	207 480	252 395	251 467	258 950
FST	562 108	519 415	443 810		357 265	330 306	282 074
HV	571 983	473 791	400 730	317 350	296 071	199 641	274 149
Hæren	546 578	485 136	416 328	344 134	313 243	259 557	286 758
INI	541 067	495 858	422 522	368 268	326 951	315 179	322 250
LOS	544 408	528 606	448 217		344 892		
Luft	529 342	476 598	422 014	364 409	331 295	289 065	287 864
Sjø	557 743	473 660	409 789	338 529	312 149	274 422	248 161
Utland	545 822	492 283	440 280	372 817	351 041	311 017	282 383
VPV	588 937	486 682	413 978	210 580	276 721	281 792	

Differanse mellom grunnlønn og inntekt	Grad						
	1521 Oblt/ KK	1520 Maj/ OK	1519 Kapt/RM/ KL	0141 Lt	0139 Fenr	1518 Sjt/ Kvm	1548 Gren/Matr
DIF	60 163	134 966	153 569	0	232 716	237 069	85 015
E-tj							
FAKT	84 000	86 374	37 994	156 338	71 687	180 935	0
FHS	136 748	89 969	112 415	72 421	164 038	149 840	159 569
FLA	4 380	79 351	13 789	0	0	0	0
FLO	97 102	111 522	105 231	111 737	106 362	129 361	179 942
FMS	4 392	175 983	101 668	0	0	0	0
FOH	339 141	278 233	177 079	255 082	213 560	129 332	99 316
FPK	174 292	215 517	0	326 767	236 562	0	0
FPT	112 524	70 225	134 641	158 901	201 020	0	20 325

Differanse mellom grunnlønn og inntekt	Grad						
	1521 Oblt/ KK	1520 Maj/ OK	1519 Kapt/RM/ KL	0141 Lt	0139 Fenr	1518 Sjt/ Kvm	1548 Gren/Matr
DIF	39 365	1 155	0	0	0	0	0
FRA	86 812	136 832	90 818	83 606	0	0	0
FSA	209 779	132 398	117 351	187 731	245 766	103 421	174 076
FSAN	90 999	134 534	129 189	0	91 637	222 675	106 056
HV	140 580	193 177	187 713	196 083	234 089	158 444	128 274
Hæren	207 491	220 688	219 161	195 242	190 628	191 134	199 984
INI	86 545	98 022	148 827	147 697	117 772	89 775	136 385
LOS	96 555	53 035	31 126	0	211 775	0	0
Luft	232 036	213 261	221 908	225 806	165 167	115 526	126 738
Sjø	168 891	220 962	282 984	334 837	233 969	211 056	270 389
Utland	155 775	202 544	234 773	251 905	203 435	219 292	176 920
VPV	57 340	59 727	35 362	209 218	185 838	116 092	0

Tabeller for gjennomsnittlig inntekt for de øverste gradsnivåene

Undervedlegg 2

Gjennomsnitt av Sum lønn	Grad	Grad
PO	GL/VA, GM/KA og Brig/fkom	Oberst / Kommandør
Etterretningstjenesten		836 054
Feltprestkorpsset	974 456	
Forsvarets avd.kultur og trad.	737 866	135 126
Forsvarets høyskole	1 005 395	782 867
Forsvarets info.infrastruktur	999 302	725 873
Forsvarets logistikkorg.	925 103	720 826
Forsvarets oper. hovedkvarter	1 069 070	854 176
Forsvarets personelltjenester		754 993
Forsvarets sanitet	998 670	752 478
Forsvarets sikkerhetstjeneste		692 736
Forsvarsstaben	875 434	755 096
Heimevernet	905 475	817 803
Hæren	1 016 337	819 790
Luftforsvaret	1 092 512	934 488
Sjøforsvaret	924 462	781 845
Utland	965 035	736 075
Vernepliktsverket	807 567	
Gjennomsnitt av sum grunnlønn		
PO	GL/VA, GM/KA og Brig/fkom	Oberst / Kommandør
Etterretningstjenesten		717 700
Feltprestkorpsset	710 567	
Forsvarets avd.kultur og trad.	732 334	107 283
Forsvarets høyskole	955 100	636 413
Forsvarets info.infrastruktur	850 302	629 649
Forsvarets logistikkorg.	812 277	593 840
Forsvarets oper. hovedkvarter	760 156	598 585
Forsvarets personelltjenester		667 334

Gjennomsnitt av sum grunnlønn		
PO	GL/VA, GM/KA og Brig/fkom	Oberst / Kommandør
Forsvarets sanitet	908 625	690 723
Forsvarets sikkerhetstjeneste		667 334
Forsvarsstaben	805 775	660 296
Heimevernet	717 700	641 820
Hæren	732 211	637 421
Luftforsvaret	760 076	621 258
Sjøforsvaret	782 450	645 564
Utland	898 662	612 489
Vernepliktsverket	753 734	
Differanse mellom grunnlønn inntekt		
PO	GL/VA, GM/KA og Brig/fkom	Oberst / Kommandør
Etterretningstjenesten		118 354
Feltprestkorpset	263 889	
Forsvarets avd.kultur og trad.	5 532	27 842
Forsvarets høyskole	50 295	146 454
Forsvarets info.infrastruktur	149 000	96 223
Forsvarets logistikkorg.	112 826	126 986
Forsvarets oper. hovedkvarter	308 914	255 591
Forsvarets personeltjenester		87 659
Forsvarets sanitet	90 044	61 755
Forsvarets sikkerhetstjeneste		25 402
Forsvarsstaben	69 659	94 800
Heimevernet	187 775	175 984
Hæren	284 125	182 369
Luftforsvaret	332 436	313 230
Sjøforsvaret	142 011	136 281
Utland	66 373	123 586
Vernepliktsverket	53 833	

Vedlegg 4**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 9. mai 2012****Tilleggsspørsmål til Prop. 73 S (2011-2012) av 8. mai 2012:****Anskaffelse kampfly:**

1) *Fra 2008 til 2012 har anslaget for årlig produksjon av flytimer gått ned fra 12 480 timer til 7900 timer. Hvordan påvirker dette beregningen av nytteverdien av anskaffelsen? Hva ville total anskaffelseskost inkl drift vært i 2012-kroner dersom man opprettholdt produksjon av flytimer på 12 480 timer? Hva er enhetskostnaden per time inkludert investeringskostnaden med nytt og gammelt anslag.*

Svar:

Den planlagte reduksjonen i flytimeproduksjon som det vises til påvirker ikke nytteverdien av anskaffelsen. Reduksjonen er et utslag av optimaliseringer gjort i programmet for å effektivisere produksjonen av samme operative evne. Nødvendige flytimer i treningsprogrammet for den enkelte pilot er redusert gjennom bruk av avanserte simulatorer, og antall piloter nødvendig for å gi ønsket operativ evne er redusert gjennom et endret operasjonsmønster og optimalisert tilrettelegging av QRA og høy luftmiliter beredskap (HLB'er).

Kostnadsberegningene fra 2008 er basert på en årlig flytimeproduksjon på 12480 timer. I denne sammenheng var levetidskostnaden (basert på 12 480 timer, totalt 56 fly, 62 piloter og en tobaseløsning) beregnet til 254 mrd. 2012-kroner.

2) *I Vedlegg 2 omtales svingninger i dollarkurs som det største usikkerhetsmomentet for investeringssummen for kjøp av jagerfly. Jagerflyene betales vel med dollar opptjent via petroleumssektoren, slik at dette blir en mer teoretisk valutakostnad for norske rapporteringsformål. Hvordan vurderer departementet dette?*

Svar:

Dersom petroleumsinntektene øker som følge av økt dollarkurs, vil ikke dette få noen direkte konsekvenser for forsvarsbudsjettet.

3) *Hva blir endringen i anskaffelseskostnad dersom hele anskaffelsen forskyves med ett år, slik at anskaffelsen går fra 2019 til 2022? Svar ønskes i 2012-kroner. Hvordan påvirkes nåverdien? Svar ønskes også ved 1 og 3 pst. diskonteringsrente.*

Svar:

Flyttes hele hovedanskaffelsen ett år ut i tid, forventes det at kostnadene ved selve flyanskaffelsen reduseres med om lag 900 mill. 2012-kroner sammenlignet med kostnadsanalysen fra januar 2012, alt annet holdt likt. Denne reduksjonen oppnås hovedsakelig gjennom lavere enhetskostnad for flyene.

Da alle kostnadsberegninger er gjort med en realprisvekst utover ordinær inflasjon på 2 % og underliggende nåverdibetraktninger er gjort med en diskonteringsrente på 2 %, vil ikke en flytting av kostnadene i tid ha noen betydning for nåverdien av disse. Diskonteringsrenten på 2 % er gitt fra Finansdepartementet og er iht. deres anbefalinger og veileder i samfunnsøkonomisk analyse. Alle kostnadsestimatene er oppgitt i reelle 2012-kroner og er derfor ikke neddiskontert. En endring i diskonteringsrente vil ikke påvirke disse.

Det forventes en viss reduksjon i enhetsprisen over tid som følge av lærecurveeffekter i produksjonen. Endringen i total kostnad, som er angitt over, skyldes endret påvirkning av realprisvekst og lærecurveeffekt som en følge av endring i tid/volum i anskaffelsesplanen.

4) *Hva er endringen i anskaffelseskostnad dersom man i 2018 kun får levert 11 fly, og 13 året etter, ellers alt likt? Svar ønskes i 2012-kroner. Hvordan påvirkes nåverdien? Svar ønskes også ved 1 og 3 pst. diskonteringsrente.*

Svar:

Forskjellen i flypris fra 2018 til 2019 forventes å utgjøre om lag 25 mill. 2012-kroner pr. fly. Vurdert i forhold til basisen fra kostnadsanalysen av januar 2012 reduseres kostnadene ved flyanskaffelsen med om lag 20 mill. kroner ved en slik leveranseprofil, alt annet holdt likt. Nåverdien vil ikke endres med annet enn prisforskjellene.

5) *I hvilken grad mener departementet anskaffelsen av nye jagerfly vil skape press i norsk økonomi?*

Svar:

Kampfly er en avgjørende kapasitet for den norske forsvarsstrukturen. Kampflyvåpenets evne vil i betydelig grad også definere hvilken forsvarsambisjon som vil kunne møtes. Samtidig er anskaffelse av nye kampfly en betydelig investering.

Som det er redegjort for i kapittel 6 i Prop. 73 S (2011-2012) har regjeringen vært opptatt av å finne løsninger for å sikre den vedtatte forsvarsambisjonen samt ambisjon for kampflyvåpenet, og samtidig unngå at dette ikke i utilbørlig grad låser det økonomiske handlingsrommet på statsbudsjettet i årene som kommer. Etter regjeringens syn representerer den løsningen som er beskrevet i Prop. 73 S (2011-2012) en balansert løsning i så måte.

- 6) *Hvilken frihet har man til å endre anskaffelsesår fra begge parters side i kontrakten? Ligger det noen økonomiske sanksjonsmuligheter inne i forhold til dette?*

Svar:

Endring av anskaffelsesår for partner for kontrahering kan iht. PSFD MOU skje årlig gjennom oppdatering av Annex A til nevnte MOU. Annex A brukes for å planlegge produksjon og andre programaktiviteter, og er et verktøy for å verifisere at flyprodusenten kan levere som planlagt. Joint Program Office (JPO) koordinerer denne mot flyprodusenten.

Våre første flyanskaffelser vil bli foretatt under separate årlige kontrakter (Low Rate Initial Production, LRIP). Senere (tentativt fra 2020) vil disse gå over til «Multiyear Procurement» (MYP) kontrakter som omfatter flyleveranser over flere år (inntil 5 år av gangen). Endring av anskaffelsesår etter kontraktsinngåelse under en LRIP-kontrakt vil innebære at man terminerer flyene under denne kontrakten. Det må da betales for de kostnader som er påløpt i takt med produksjonens forløp under den spesifikke kontrakten samt leverandørens termineringskostnader. Under en MYP-kontrakt anses friheten som større så lenge volumet opprettholdes, men også her må merkostnader påregnes avhengig av når endringene inntreffer.

- 7) *Dersom dollarkursen stiger med én krone, hvordan påvirker det anskaffelseskostnaden? Svar ønskes i 2012-kroner. Hvordan påvirkes nåverdien? Svar ønskes også ved 1 og 3 pst. diskonteringsrente.*

Svar:

Anskaffelseskostnadene er i meget stor grad påvirket av svingninger i dollarkurs, da en stor andel av utgiftene skal betales i dollar. Hvis kursen øker med 1 krone over hele anskaffelsesperioden, vil kostnadene for selve flyanskaffelsen, alt annet holdt likt, øke med om lag 4,8 mrd. kroner i forhold til kostnadsberegningen fra januar 2012. Nåverdien vil øke noe mindre da realprisveksteffekten på prisstigningen vil bli kompensert av diskonteringsrenten.

Den motsvarende effekten vil man se om kursen faller med 1 krone.

- 8) *Hva er worst case for endringen i anskaffelseskost for våpeninvesteringen, og hvor sannsynlig er det at dette slår til? Svar ønskes i 2012-kroner. Hvordan påvirkes evt. nåverdien? Svar ønskes også ved 1 og 3 pst. diskonteringsrente.*

Svar:

Kostnadsanalysen for F-35 programmet gir en forventet anskaffelseskost på 60,1 mrd. kroner. Dette betyr at prosjektet med 50 % sannsynlighet kan realiseres innenfor denne rammen. Prosjektets anbefalte usikkerhetsavsetning er på 11 mrd. kroner. Med denne som reserve vil prosjektet med 85 % sannsynlighet ikke overstige sine rammer. Av usikkerhetsavsetningen utgjør våpeninvesteringsdelen om lag 2 mrd. kroner. Usikkerhetsavsetningen er ikke lagt ut i tid og vil derfor tilsvare nåverdi.

- 9) *Hvordan vil en økning i realprisvekst på én pst. i forhold til det som ligger i forutsetningene slå ut på anskaffelseskost? Svar ønskes i 2012-kroner. Tall ønskes også for realprisvekst på 3 og 5 pst. Hvordan påvirkes nåverdien for de ulike alternativene? Svar ønskes også ved 1 og 3 pst. diskonteringsrente.*

Svar:

Kostnadsberegningene er gjort med en realprisvekst på 2 %. Hvis realrenten for selve flyanskaffelsen, alt annet holdt likt, øker med et prosentpoeng, til 3 % realprisvekst, vil dette utgjøre en kostnadsøkning på om lag 1,6 mrd. kroner for selve flyanskaffelsen. Økes realprisveksten til 5 % vil kostnadene for selve flyanskaffelsen øke med om lag 4,9 mrd. kroner. Nåverdien vil, så lenge diskonteringsrenten holdes fast også øke, men i mindre grad, da en kun får renters rente effekt på rentedifferansen mellom realprisvekst og diskonteringsrente.

- 10) *Ber om en oversikt som viser anslåtte utgifter for anskaffelseskost/drift på statsbudsjettet fordelt hvert år fra første utgift ved jagerflykjøpet til siste året det påløper utgifter. Oversikten skal vise kostnader og investeringer hver for seg. Svar ønskes i nominelle og reelle kroner.*

Basert på kostnadsanalysen fra januar 2012 har anskaffelseskostnadene en utbetalingsprofil i reelle 2012-kroner som i tabellen under. Regjeringen har i behandlingen av Prop. 73 S (2011-2012) gjort endringer i gjennomføringen av anskaffelsen på en slik måte at utbetalingsprofilen er betydelig flatet ut i investeringsfasen.

LCC kostnadene (levetidskostnadene) omfatter alle kostnader beregnet i kostnadsanalysen fra januar

2012, både investeringskostnader, driftskostnader og gjennomføringskostnader.

Investeringskostnader og levetidskostnader (alle tall i mrd reelle 2012 kroner)															
				2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Investeringsramme				0,6	1,6	2,5	3,8	5,5	8,2	10,7	9,6	8,2	4,7	2,3	2,4
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LCC (Drift og investering)	0,3	0,3	0,7	0,8	1,9	3,8	5,5	7,0	8,9	11,7	11,0	10,1	7,0	5,1	5,3
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038
LCC (Drift og investering)	3,9	4,0	3,9	4,2	5,7	3,8	5,4	3,7	4,7	4,6	7,2	8,4	8,7	7,3	7,1
	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051		
LCC (Drift og investering)	4,3	7,2	4,1	4,9	4,0	5,5	6,2	5,3	4,5	6,1	4,6	5,5	5,4		

Hvor store de enkelte utbetalinger vil bli i nominelle verdier vil være usikkert så lenge ordinær inflasjon frem i tid ikke er kjent. Modellmessig legger F-35 programmet til grunn en forventet inflasjon tilsva-

rende Norges banks inflasjonsmål på 2,5 %. En teoretisk beregnet nominell pengestrøm kan derfor regnes ut ved å la de enkelte utbetalinger forente seg med 2,5 % årlig med basis i 2012.

11) Ber om en oversikt som viser endringer i anslag i kostnadsanalysen for anskaffelse av nye jagerfly med endringer fra anslag til anslag i 2012-kroner.

Svar:

Hvordan de ulike kostnadsanalysene har utviklet seg over tid uttrykt i 2012-kroner er gjengitt i tabellen nederst på side 157 i vedlegg 2 til Prop. 73 S (2011-2012). Tabellen er gjengitt under.

Tall i mrd. reelle 2012-kroner	Høsten 2006	Høsten 2008	Våren 2010	Januar 2012
Anskaffelseskostnad (P-50)	---	60	61	60
Levetidskostnad (P-50)	128 til 257	254	---	230

12) Det omtales en usikkerhetsavsetning på 71 mrd kroner. Hvordan føres denne i statsbudsjettet?

Svar:

Kostnadsrammen for nye kampfly er anslått til ca. 71 mrd. kroner. Dette inkluderer en usikkerhetsavsetning på 11 mrd. kroner ut over forventet kostnad. Usikkerhetsavsetningen er det tillegget som beregnes for at Forsvaret med 85 % sannsynlighet (P85) skal kunne gjennomføre anskaffelsen innenfor rammen. Det er denne rammen som oppgis når prosjekter fremmes for Stortinget for godkjenning, og som oppdateres i det årlige forsvarsbudsjettet. Usikkerhetsavsetningen nyttes til å håndtere styringen i gjennomføringen av programmet for å sikre at prosjektet holdes innenfor den totale rammen. Usikkerhetsavsetningen er derfor ingen konkret allokering av midler, men et påslag på den planlagte rammen for å øke sannsynligheten for at rammen totalt sett vil holde. I den grad usikkerhetsavsetningen skulle bli

benyttet vil midlene bli ført i budsjettet det enkelte år de benyttes. Midlene vil ikke føres i statsbudsjettet med mindre det er besluttet at de anvendes.

13) Hvordan er ansvaret for utbedring av feil og mangler i forhold til kravspesifikasjon lagt opp for anskaffelse av nye jagerfly?

Svar:

Programkontoret i USA, Joint Programme Office (JPO), er ansvarlig for at utbedring av feil og mangler ift. kravspesifikasjon blir utbedret av produsenten. Dette ansvaret utøver JPO også på vegne av de 9 partene.

14) Hvordan påvirkes prisen på anskaffelse av jagerfly dersom hele anskaffelsen utsettes hhv 1, 3 og 5 år? Svar ønskes i 2012-kroner. Hvordan påvirkes nåverdien? Svar ønskes også ved 1 og 3 pst. diskonteringsrente.

Svar:

En utsettelse av hovedanskaffelsen av F-35 med et år er besvart i spørsmål nr 3. Hvis hovedanskaffelsen utsettes med tre år vil dette gi om lag samme pris for flyanskaffelsen som i kostnadsanalysen fra januar 2012, men de tidsdrevne kostnadene i prosjektet samt levetidskostnadene vil øke som følge av lengre gjennomføringstid. Tilsvarende vil i enda større grad gjelde hvis hovedanskaffelsen utsettes med fem år. Her vil i tillegg realprisveksten ta igjen utflatningen av enhetsprisene på fly så selve flyanskaffelsen vil bli om lag 1 mrd. kroner dyrere. Nåverdien vil som tidligere kun påvirkes av endret enhetspris for fly.

15. *Hvordan anses verdiutviklingen ved et eventuelt videresalg av kampflyene å være? Hva er årlig verdifall?*

Svar:

Levetidskostnadene for F-35-anskaffelsen er gjort for en 30-års levetid og baserer seg på kostnadselementer og ikke verdibetraktninger. Det er antatt at flyene vil ha lengre teknisk levetid enn 30 år og dermed ha verdi etter dette. Hverken en eventuell teknisk restverdi, salgsverdi eller avhendingskostnad er beregnet, da usikkerheten ved disse vil være svært stor og de kostnadsberegninger som er gjort etter 2008 ikke har hatt til hensikt å sammenligne forskjellige kandidater.

16) *Dersom man kun la kostnadseffektivitet og strategisk nytte til grunn for valg av kampflybase, hvor ville den da ligget, og hvor mye ville man spart ifht dagens alternativ (2012-kroner)?*

Svar:

Kostnadseffektivitet og strategisk nytte har vært sentrale kriterier i utforming og valg av baseløsning. Det er regjeringens vurdering at den anbefalte løsningen er den løsning som balanserer konstandeffektivitet og strategisk nytte best.

17) *Ved dagens valg av kampflybaseløsning, hvor mye har man å gå på dersom man skulle ønske en høyere produksjon av flytimer? Altså, hva er maks mulig produksjon?*

Svar:

Ved utredning av de ulike baseløsningene ble det lagt til grunn det driftskonseptet som ble utredet i forbindelse med St.prp. nr. 36 (2008-2009) med en planlagt årlig produksjon på over 11 000 timer.

Antallet timer som kan produseres fra en base påvirkes av flere faktorer, herunder basens evne til å håndtere nødvendige flybevegelser ifm. taxing/

avgang/landing, samt tilgang på tilstrekkelig luftrom for trening og øving. Utredningen viser at en årlig produksjon på over 11 000 flytimer fra Ørland er fullt mulig. Den fremtidige årlige planlagte flytimeproduksjonen er beregnet til 8 050 flytimer, hvorav 10% er planlagt gjennomført deployert til andre baser. Det er således fullt mulig å øke produksjonen ved Ørland hvis dette skulle være ønskelig på et senere tidspunkt.

Basekostnader:

18. *Hva vil kostnaden for Forsvaret være ved å operere fra Rygge flyplass etter at Forsvaret har trukket seg som operatør? Vil Forsvaret da betale for hver landing og i så fall hva vil kostnaden for et normalår være?*

Svar:

Det er ikke mulig konkret å forutsi hva kostnaden ved å operere fra Rygge med militære fly etter at Forsvaret eventuelt har trukket seg som operatør, da dette avhenger av hvilke vilkår Forsvaret forhandler seg frem til med ny operatør. Det er imidlertid mulig å gjøre noen sammenlikninger med lignende situasjoner. Med dagens samarbeidsavtale med Avinor betaler Forsvaret basert på hvor mange prosent av flybevegelsene som er militære pr kalenderår. På Gardermoen har vi typisk betalt i underkant av 1 % av de kostnader som er inkludert av avtalen. Flyplassdriften på Gardermoen er beregnet til ca. 300 mill. kroner, Forsvaret betaler dermed i underkant av 3 mill. kroner pr. år.

For Rygges del ville en slik avtale innebære at Forsvaret måtte betale iht prosentvis fordeling av en flyplassdrift som er beregnet til ca. 90 mill. kroner pr. år.

Videre pågår det flere prosesser som vil kunne ha betydning for hva Forsvaret skal betale for flybevegelser på sivile flyplasser. Det er bl.a. iverksatt et arbeide med ny forskrift om beredskap, som omhandler gråsonen mellom fred og krise. Denne er ment å regulere kompensasjon av for eksempel gjennomføring av høy luftmilitær beredskap fra en sivil flyplass under ulike forhold. Det pågår også et arbeid med utkast til en egen forskrift om takstregulativ for militære flyvninger fra offentlige flyplasser.

Det er på det nåværende tidspunkt følgerig ikke grunnlag for å stadfeste nøyaktig hva en slik kostnad vil kunne være.

19) *Hva er investeringskostnadene knyttet til flyttingen av Mågerøs kapasiteter til nye lokasjoner?*

Svar:

Det vises til svar på komiteens spørsmål nr. 39 til Prop. 73 S av 2. mai 2012.

20) *Hva er beregnede pendlerkostnader for de flyttinger og omorganiseringer som er beskrevet i proposisjonen?, besvarelse ønskes fordelt på de enkelte tiltak.*

Svar:

Behovet knyttet til pendlerkostnader vil avhenge av en rekke faktorer, herunder antall og kategori personell som faktisk flytter hvor, geografisk avstand, tiden endringene vil foregå over og ikke minst en rekke individuelle forhold. I tillegg er det muligheter for å påvirke behovet gjennom god planlegging og lederskap. Det er i gjennomføringsfasen at det reelle behovet knyttet til pendlerkostnader blir klarlagt, eksempelvis etter at løsningene er ferdig drøftet.

Det er i forsvarssjefens fagmilitære råd gjort vurderinger knyttet til omfanget av omstillingsmidler og det er beregnet et behov på om lag 100 mill. kroner over den første 4-årsperioden. Det samme er lagt til grunn for det som er presentert i proposisjonen. Basert på de erfaringer som ligger fra tidligere omstillinger og de relativt lange tidshorizontene som legges til grunn for gjennomføring av det samlede antall tiltak foreslått i proposisjonen, vurderes dette kostnadsestimatet å være en rimelig forutsetning. Disse midlene blir ikke fordelt på tiltak forskuddsvis, men beholdes på strategisk nivå og fordeles basert på

de årlige budsjettprosessene når det reelle behovet er vurdert og godkjent.

21) *Hva er kostnaden for opprettholdelse av Mågerø dersom den skulle vært videreført som i dag og med de eventuelle nødvendige investeringsbehov som måtte komme som følge nye tekniske behov?*

Svar:

Det vises til svar på komiteens spørsmål nr. 84 til Prop. 73 S av 2. mai 2012.

Annet

22) *Hva vil det koste å opprettholde Sjøheimvernets kommandostruktur?*

Svar:

Heimevernets maritime utdannings- og kompetansemiljø ved Haakonvern har i dag tre funksjoner, som henholdsvis kompetansesenter, oppsettende enhet og kommando. Avviklingen av kommandofunksjonen påvirker ikke de to øvrige funksjonene. Det er derfor ikke beregnet endrede kostnader ifm. dette tiltaket. Den fagmilitære begrunnelsen for tiltaket er lagt til grunn og det vises til svar på komiteens spørsmål nr. 58 b. til Prop. 73 S av 2. mai 2012.

Vedlegg 5

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 21. mai 2012

Spørsmål fra Stortingets utenriks- og forsvarskomite til Forsvarsdepartementet vedrørende Prop 73 S. (2011–2012)

1. *Det vises til spørsmål 4 og 5 med svar i komiteens skriftlige spørsmål av 2. mai. Spørsmålene må sees i sammenheng. I svar til spørsmål 4 har FD valgt å kopiere en tabell fra FMR som viser kostnader ved endringsforslagene og ikke en total aggregering til det samlede beslutningsunderlag. Komiteen er godt kjent med denne tabellen, men spørsmålet gjaldt bakgrunnsanalysene og vurderingene for de tallene som fremkommer i tabellen. I svaret til spørsmål 5 om sporbarhet velger FD å vise til at det finnes "beregningsmodeller og regneark" i elektronisk form som underlag og at ekstern kvalitetskontroll er foretatt for enkelt-elementer.*

- a) *Det ønskes en samlet oppstilling som viser rammene for de enkelte hovedelementer som inngår i beslutningsgrunnlaget for FMR aggregert til et nivå som gir den totale/samlede budsjett/planramme for forslaget.*
- b) *Det ønskes videre en tilsvarende oppstilling av de overordnede endringsforslag i forhold til FMR som gir det aggregerte og totale budsjett/planunderlag for Prop. 73 S. Komiteen ønsker med andre ord å få en oversikt over rammene for hovedelementene og totalbudsjett fordelt over den kommende 4 år med plantall for de enkelte år.*
- c) *Dessuten er det ønskelig med en mer overordnet oppstilling som viser hvordan rammen er tenkt fordelt i et langtidsperspektiv.*

Svar:

a) Økonomiske hovedstørrelser lagt til grunn i FMR:

Mrd. 2012-kroner	2012	2013	2014	2015	2016
Materiellinvestering	8,09	8,30	8,35	8,45	8,55
Infrastrukturinvestering	1,78	1,66	1,66	1,60	1,60
Fellesfinansiert infrastruktur	0,22	0,23	0,21	0,22	0,20
Merutgifter operasjoner i utlandet	1,23	1,23	1,23	1,23	1,23
Øvrig drift	29,21	29,10	29,05	28,98	28,94
Midlertidig økning av forsvarsramme for kampflyinvesteringer	0,00	0,03	0,81	1,59	3,93
Samlet forsvarsramme	40,53	40,56	41,31	42,07	44,46

For ordens skyld presiseres det at driftsrammen (øvrig drift) er reelt videreført 2012-nivå, konsekvensjustert for midlertidige oppgaver som bortfaller i perioden. Frigjorte midler tilbakeføres til materiellinvesteringer iht. tidligere planer. Infrastrukturinvesteringer er tilpasset behovet for fornyelse og ivaretagelse av forsvarssjefens anbefalte basetiltak, eksklusive kampflybase. I tillegg reduseres posten noe for avslutning av ekstraordinært vedlikehold av festningsverk. For operasjoner i utlandet la forsvarssjefen til grunn at ev. endrede oppdrag ville gi endret tildeling, og at nivået her således ikke ville påvirke den øvrige forsvarsøkonomien. Forsvarssjefen anbefalte en total midlertidig økning i rammene for anskaffelse kampfly og kampflybase på 37,5 mrd. kroner.

Endringsforslagene i FMR, som ble presentert i svar på spørsmål nr. 4 av 2. mai, innebærer en omfordeling av midler til høyere prioritert virksomhet innenfor «øvrig drift». Midlene prioriteres hovedsakelig til styrket drift av moderne materiell i hele Forsvaret, styrket trening i Heimevernet og flere ansatte på lavere nivå i Hæren.

- b) Det vises til svar av 19. april på spørsmål nr. 1 til kapittel 10 om fordelingen av de overordnede endringsforslag i LTP i forhold til FMR. Økonomiske rammer for hovedelementene og totalbudsjettet fordelt over de kommende fire år fremgår av tabellen under.
- c) Foreløpige økonomiske rammer lagt til grunn i LTP:

Mrd. 2012-kroner	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Materiellinvestering	8,09	8,30	8,35	8,45	8,45	8,45	8,45	8,45	8,45	8,45	8,45	8,45	8,45
Infrastrukturinvestering	1,78	1,66	1,66	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60
Fellesfinansiert infrastruktur	0,22	0,23	0,21	0,22	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Merutgifter operasjoner i utlandet	1,23	1,17	1,07	0,74	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
Øvrig drift	29,21	29,17	29,24	29,52	29,68	29,68	29,68	29,68	29,68	29,68	29,68	29,68	29,68
Midlertidig økning av forsvarsramme for kampflyinvesteringer	0,00	0,00	0,00	1,50	3,00	3,50	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	0,00
Samlet forsvarsramme	40,53	40,53	40,53	42,03	43,53	44,03	44,53	44,53	43,53	43,53	43,53	43,53	40,53

Det understrekes at de tall som oppgis i tabellen over er foreløpige plantall for implementeringen av langtidsplanen. Arbeidet med nærmere konkretisering av implementeringen pågår. Sammen med Stortingets behandling av langtidsplanen, vil dette arbeidet kunne medføre justeringer i det tallgrunnlaget som her er oppgitt. Eventuelle endringer vil bli ivare tatt både i forbindelse med iverksettingen av planen og i de kommende budsjetter fremmes for Stortinget.

2. Det vises til departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål nr. 14 av 2. mai. Det bes om en oversikt over hvilke evalueringer som er gjennomført av ISL-modellen siden innføringen og hovedfunnene i disse.

Svar:

Det har vært kontinuerlige vurderinger av modellen og det er foretatt flere justeringer med sikte på å optimalisere ordningen. ISL står jevnlig på agendaen i departementets ledergruppe og andre relevante fora hvor Forsvarets øverste ledelse er representert.

Kronologisk oversikt over evalueringer og tiltak:

- August 2004: Som en konsekvens av innføringen av nytt investeringskonsept i forsvarssektoren, ble flere grensesnitt og avdelinger endret. En vesentlig endring var omstrukturering av avdelingen for forsvarspolitik og langtidsplanlegging for å styrke Forsvarsdepartementets fokus på og rolle i materiellinvesteringsprosessene.
- Desember 2006: Departementet og Forsvarsstaben flyttet inn i nytt ledelsesbygg. Full samlokale

lisering muliggjorde reduksjon av overlappende ansvarsområder og dobbeltarbeid. I denne sammenhengen ble både funksjoner samlet og en større grad av integrerte prosesser iverksatt.

- 2004-2006: Ytterligere integrering ble vurdert, men ikke gjennomført. Situasjonssenteret ble overført fra Forsvarsstaben til departementet. Forsvarsstaben ble videre omorganisert med ny fellesstab og personell-, økonomi- og styringsstab.
 - 2007-2008: Departementet opprettet et eget prosjekt for å vurdere endringer og tiltak for videreutvikling av Forsvarets øverste ledelse. En viktig konklusjon fra dette utredningsarbeidet var at det ikke burde foretas ytterligere integrering av etatsledelsen i departementet. Dette ble begrunnet med hensynet til klare og entydige ansvars- og myndighetslinjer mellom nivåene i ledelsesstrukturen. Utredningsarbeidet dannet grunnlaget for de anbefalinger regjeringen fremla for Stortinget i St.prp. nr. 48 (2008-2009) om endringer i Forsvarets ledelsesstruktur. Følgende ble i denne forbindelse besluttet og gjennomført:
 - Forsvarssjefens direkte underlagte sjefer (generalinspektører og tilsvarende funksjoner) ble etablert som et eget ledelsesnivå under etatsledelsen og samlokalisert med egne underliggende enheter.
 - Omorganisering og rendyrking av Forsvarsstaben som støtte til forsvarssjefen i utøvelsen av hans rolle som etatssjef. Dette innebar overføring av operasjonsavdelingen, inkludert situasjonssenteret, fra departementet til Forsvarsstaben.
 - Sammenslåing av Forsvarets operative hovedkvarter og landsdelskommando nord.
 - Sammenslåing av departementets og forsvarssjefens kommunikasjonsenheter.
 - Januar 2010: Stillingen som assisterende militær departementsråd ble nedlagt, blant annet for å tydeliggjøre rollene i den øverste militære ledelsen.
3. *Det vises til side 60 i Forsvarssjefens militærfaglige råd. I tabellen legges det til grunn en estimert årlig driftseffekt ved nedleggelsen av 2. bataljon på 400 millioner kroner. I LTP og i departementets svar til Stortinget er kostnaden ved å opprettholde 2. bataljon satt til 295 millioner kroner. Hva er årsaken til dette avviket?*

Svar:

En fullt oppsatt 2. bataljon med taktisk støtte og logistikkstøtte – slik den var planlagt i inneværende langtidsplan hadde en driftsprofil på om lag 400 mill. kroner årlig. Bataljonen med støttesystemer er orga-

nisert og utrustet med lettpansrede hjul- og beltekjøretøyer. Den anbefalte innretningen av 2. bataljon i LTP er at den settes opp med lettere kjøretøy som allerede er anskaffet. Dette medfører betydelig lavere materiell driftskostnader. Støttestrukturen blir tilpasset den anbefalte innretningen for 2. bataljon og løsningen gir dermed lavere personell driftskostnader. Lettere og mindre materiell samt et noe lavere antall personell i enheten medfører videre lavere driftskostnader på etablissement, bygg og anlegg. Dette forklarer i sum den forskjellen som påpekes i spørsmålet.

4. *Det vises til departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål nr. 15 av 2. mai. Det bes om en nærmere redegjørelse for den programfunksjonen som er opprettet og at forstudien for den varslede personell- og kompetansereformen oversendes.*

Svar

Forsvarsdepartementet har etablert en programfunksjon for å lede og koordinere det videre arbeidet med kompetansereformen, herunder også arbeidet med stortingsmeldingen. Programmet er organisert med en styringsgruppe og et programkontor ledet av en programdirektør. Programkontoret skal på vegne av styringsgruppen ivareta overordnet ledelse og koordinering av alle aktiviteter i kompetansereformen.

Styringsgruppen ledes av departementsråden i Forsvarsdepartementet og består i tillegg av Sjef for avdeling for personell- og fellestjenester i Forsvarsdepartementet og Sjef for Forsvarsstaben. Det vil også bli etablert en utvidet styringsgruppe, som i tillegg styringsgruppen nevnt over vil bestå av forsvarssjefen, Forsvarets personaldirektør, direktør for Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, administrerende direktør for Forsvarets forskningsinstitutt, direktør for Forsvarsbygg, assisterende departementsråd og FDs øvrige avdelingssjefer.

Rapporten fra forstudien er vedlagt.

5. *Hvilken ansvars- og rollefordeling vil ligge til grunn mellom programfunksjonen og Forsvarssjefen i arbeidet med personell- og kompetansereformen?*

Svar:

Forsvaret og øvrige etater vil være tett integrert i gjennomføringen og styringsstrukturen for arbeidet. Forsvarssjefen vil som etatssjef være øverste ansvarlig for gjennomføringen av reformen i Forsvaret, mens programfunksjonen har det overordnede ansvaret på sektornivå i forhold til å lede og koordinere reformarbeidet, herunder å utforme og initiere ytterligere tiltak, kvalitetssikre, støtte og sikre fremdrift i

prosesser på sektor- og etatsnivå, samt tilrettelegge og fasilitere nødvendig politikktutforming.

6. *Det vises til departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål nr. 38c av 2. mai. Hva er kostnadene ved henholdsvis nasjonalt finansiert del av ACCS og nye boliger ved Mågerø?*

Svar:

Kostnaden ved å etablere ACCS på Mågerø er på om lag 60 millioner kroner. Det planlagte prosjektet for fornyelse av boliger ved Mågerø har en tentativ planramme på 24 mill. kroner.

7. *Medfører det riktighet at det har forekommet driftsavbrudd ved en av CRCene med en ukes varighet?*

Svar:

Ja, ved ett tilfelle i 2002 ved CRC Mågerø. CRC Sørreisa overtok Mågerøs oppgaver og ansvarsområde i Sør-Norge, og drev kontroll og varslingsoperasjoner i hele Norge i perioden Mågerø hadde driftsavbrudd.

8. *Hva er kostnaden ved å installere ACCS ved et nyopprettet operasjonssenter på Reitan kontra dagens anlegg ved Mågerø? Ligger installasjon av ACCS ved Reitan inne i kostnaden på 198 millioner kroner ved etablering av NAOC?*

Svar:

Kostnadene ved å installere ACCS ved et nyopprettet operasjonssenter på Reitan er på om lag samme nivå som om ACCS skulle bli etablert på Mågerø, altså om lag 60 mill. kroner.

Kostnaden for installasjon av ACCS er ikke tatt med i kostnaden på 198 mill. kroner ved etablering av NAOC. Utviklingen av luftoperasjonssentra i NATO (CAOC'er) medfører installasjoner av ACCS, og det er naturlig at fremtidig luftoperasjonssenter eller videreføring av dagens luftseksjon (J-3 luft) ved FOH på Reitan også utstyres med ACCS når dagens systemer er utrangert. En fremtidig installasjon av ACCS ved Reitan er derfor lagt som forutsetning for beregningene. En avvikling av Mågerø medfører derfor totalt sett en kostnadsreduksjon når det gjelder implementering av ACCS i Norge.

9. *Hva er status for anskaffelse/erstatning av radar(er) for dekning av det sentrale Østlandet?*

Svar:

Prosjekt for levetidsforlengelse av radarer er godkjent og har som formål å øke levetiden for 2-

dimensjonale radarer fra 2016 frem til 2024, og for 3-dimensjonale radarer fra 2018 til 2026. Prosjektet inkluderer også levetidsforlengelse av én radar i Østlandsområdet. Et annet prosjekt «Sensorer for militær luftromsovervåkning» er planlagt fremlagt for Stortingets godkjenning senest 2015. Anskaffelsen av disse sensorene er planlagt fra og med 2022 og fremover, og prosjektet skal sørge for forbedret dekning i prioriterte områder.

10. *I USA har nylig US Defense Security Cooperation Agency (DSCA) informert kongressen om salg av 42 F-35A til Japan til en samlet kostnad av 10 milliarder USD, tilsvarende en enhetskostnad på 238 millioner USD pr fly. Hvordan vurderer departementet kostnadsutviklingen i F-35-prosjektet i lys av disse opplysningene?*

Svar:

Estimater fra Defense Security Cooperation Agency (DSCA) av den totale kostnaden knyttet til salg til Japan inkluderer en rekke faktorer som er unike for den japanske anskaffelsen og vurderes derfor ikke å gi riktig indikasjon på den generelle kostnadsutviklingen i F-35-prosjektet. Japan deltar som kjent ikke i det internasjonale F-35-partnerskapet og vil derfor kjøpe F-35 under andre betingelser enn Norge. I tillegg antas estimatet fra DSCA å inkludere en rekke tjenester og systemer ut over selve flyene, slik at totalkostnaden ikke kan brukes som et grunnlag for å beregne enhetskostnaden. Kostnadsutviklingen for den norske F-35-anskaffelsen vurderes fortsatt å være i samsvar med det kostnadsgrunnlaget som har blitt fremlagt for Stortinget gjennom Prop. 73 S (2011-2012). Generelt vil nye kunder utenfor F-35-partnerskapet gi en positiv effekt på prisen Norge skal betale.

11. *Vil F-35 kunne opereres på henholdsvis Kjevik og Kjeller med dagens rullebanefasiliteter?*

Svar:

Når F-35 skal operere fra flyplasser i sør vil det være naturlig å benytte primært Rygge, Gardermoen og Sola, da disse er godt egnet for operasjoner med F-35.

Rullebanene på Kjeller (5025 fot) og Kjevik (6600 fot) er betydelig kortere enn NATO standard (8000 fot), som er kravet for tilfredsstillende operativ rullebanelengde. En rullebanelengde kortere enn NATO standard vil gi begrensninger på maksimum mulig avgangs-/landingsvekt, og medføre bruk av bremseskjerm og behov for bremsewire ved enden av rullebanen. Kjevik har i dag ingen bremsewire, mens det kun er bremsewire på enden av den vestre delen av rullebanen på Kjeller. De operative flatene, rulle-

bane-, taksebane- og oppstillingsplassdekke gir marginale begrensinger på begge steder.

Hvis det med "å operere" i spørsmålstillingen menes en enkel landing, forflytning og parkering på de operative flatene og deretter avgang, vil både Kjevik og Kjeller kunne anvendes. Ved kontinuerlige operasjoner, for eksempel ved etablering av HLB på Kjeller eller Kjevik, vil det være svært store begrensninger i forbindelse med avgang og landing, på grunn av svært korte rullebanelengder og manglende bremsewire. Ingen av stedene har tilfredsstillende fasiliteter for parkering av fly under tak, i tillegg til at det er begrenset tilgjengelighet på flater som gir mulighet for eventuell bygging av midlertidige parkeringsfasiliteter. Disse flyplassene vurderes derfor ikke egnet til operasjoner med F-35.

12. Det vises til departementets svar på komiteens skriftlige spørsmål nr. 46 av 2. mai.

- a) Hva er formalkravene, prosedyrene og rammene for at Samferdselsdepartementet skal kunne pålegge aktørene innen luftfarten bistandsplikt etter Luftfartslovens § 13-9? Hva er prosedyrene for at Forsvaret skal kunne be om slik bistand via Samferdselsdepartementet?

Svar:

For det første kan pålegg bare gis i krig, ved krise, og i andre ekstraordinære situasjoner. Med krise menes i følge forarbeidene (jf. Ot. prp. nr. 65 (2003-2004)) "krigsliknende situasjoner, når krig truer, terroranslag, sabotasje og naturkatastrofer". Med "andre ekstraordinære situasjoner" menes fredssituasjoner hvor tungtveiende samfunnsinteresser må ivaretas". Forarbeidene forutsetter at bestemmelsen bare brukes dersom det ikke har latt seg gjøre å finne frivillige løsninger.

Pålegg kan rettes mot "enhver aktør innen luftfarten". Dette er ment som en samlebetegnelse på alle selskaper og andre juridiske enheter som yter tjenester som naturlig kan sies å være en del av luftfartsindustrien. Pålegg kan også gis til enkeltpersoner. Grensen må trekkes etter en konkret vurdering av hvordan de hensynene som nevnes i dette svaret gjør seg gjeldende i det enkelte tilfellet.

Den pålegget rettes mot har krav på vederlag dersom pålegget fører til et netto økonomisk tap. § 13-9 gir ikke vedkommende nødvendigvis et rettskrav på full kompensasjon, men det sier seg selv at politiske vurderinger lett vil tilsi full kompensasjon dersom det dreier seg om et pålegg som ikke gis i nær tilknytning til en krise som truer vesentlige samfunnsinteresser. Det er naturlig å se hen til de avveininger som ble

foretatt forut for beredskapslovgivningen fra 1950-tallet.

§ 13-9 ble tilføyd ved lov i 2004 og har aldri blitt brukt. Det er ikke vedtatt noen utfyllende forskrift til bestemmelsen.

- b) Av hvem fattes en beslutning om å innføre HLB?

Svar:

Beslutningsprosedyrene er nedfelt i Beredskapsystemet for Forsvaret, som er gradert. Disse kan gjøres tilgjengelig for komiteén om ønskelig.

- c) I svar på spørsmål 46b og 46e vises det til "gjeldende beredskapslovgivning" som skal regulere kompensasjon til sivile lufthavner eller Forsvarets særskilte behov tilknyttet forhøyet beredskap ved "krise".
i. Hvilken del av beredskapslovgivningen regulerer Forsvarets bruk av sivile lufthavner i "krise"?

Svar:

I alvorlige internasjonale krisesituasjoner vil gjeldende beredskapslovgivning kunne komme til anvendelse også for Forsvarets bruk av sivile lufthavner. Luftfartslovens § 13-9 (beredskap) omhandler i hvilke situasjoner Samferdselsdepartementet (SD) kan gi pålegg om at sivile aktører skal yte bistand, herunder i krisesituasjoner og blant annet etter behov i forbindelse med militære luftoperasjoner. Dette er dog ingen selvstendig hjemmel for Forsvaret. Det vil derfor bero på en forutgående dialog mellom Samferdselsdepartementet og Forsvarsdepartementet hva gjelder Forsvarets behov i denne sammenheng. Forsvarets nærmere bruk av disse ressursene er ikke regulert i luftfartsloven eller beredskapslovgivningen for øvrig.

- ii. Er "krise" i denne sammenhengen å forstå som et formelt begrep?

Svar:

Krise er et generelt samlebegrep og enhver krisesituasjon må vurderes konkret i forhold til om beredskapslovgivningen eller deler av denne vil komme til anvendelse. Deler av beredskapslovgivningen dekker krisesituasjoner, herunder typisk luftfartsloven, andre deler dekker situasjoner med krig eller krig truer eller hvor rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. I lovgivning og liknende hvor uttrykket «krise» benyttes, må krise anses som et formelt begrep og begrepets rettslige innhold må vurderes ut i fra den enkelte lovs virkeområde og formål.

- iii. *Hvordan avgjøres eventuelt hvorvidt landet er i "krise"? Hvem fatter en slik beslutning?*

Svar:

Regjeringen vil være øverste myndighet med ansvar for krisehåndtering og vil dermed være den instans som avgjør om en situasjon skal vurderes som en krise.

- d) *Er departementets samlede svar på spørsmål 46 å forstå slik at det å avvikle militær flyplassdrift og militær konsesjonshaver ikke medfører noen økonomiske, operative eller beredskapsmessige ulemper eller konsekvenser som ikke kan avhjelpes gjennom avtaler med sivile operatører?*

Svar:

Forsvarets andel av kostnadene for flyplassdrift påløper uavhengig av om det er militær drift eller gjennom avtale med sivil operatør. Det totale antallet militære flybevegelser pr. år påvirker Forsvarets andel av kostnadene. HLB aktiviteten omfatter svært få flybevegelser i forhold til de totale bevegelsene, og vil ikke utgjøre signifikant utslag. Iverksetting av HLB vil medføre at åpningstiden for tårntjenesten samt brann- og havariberedskap må utvides. Det vil i denne sammenhengen påløpe kostnader for Forsvarets uavhengig av hvem som har konsesjon.

- e) *I sitt svar på komiteens skriftlige spørsmål nr. 18, av 8. mai, skriver departementet at det er "iverksatt et arbeide med ny forskrift om beredskap, som omhandler gråsonen mellom fred og krise". Hva er status for dette arbeidet, og når vil en slik forskrift foreligge?*

Svar:

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som foretar en innledende vurdering av behovet for en forskriftsregulering av dette forholdet.

13. *Foreligger det planer for en anskaffelse av en nasjonal kapasitet eller tilgang til felleskapasitet for luft-til-luft-tanking?*

Svar:

Det foreligger ikke planer om anskaffelse av en nasjonal kapasitet for luft-til-lufttanking. Norge deltar imidlertid i et bredt anlagt arbeid i regi av EDA (European Defence Agency) som ser på ulike alternativer for å effektivisere og styrke europeisk luft-

tankingskapasitet, herunder et flernasjonalt samarbeid om anskaffelse og drift av en felles lufttanking-kapasitet.

14. *Det vises til spørsmål og lite utdypende svar av 2. mai, og komiteen ber derfor om en oversikt over de årlige pendlerkostnadene for personell tjenestegjørende ved FOH. Det forventes at spørsmålet besvares på en ordentlig og utfyllende måte.*

Komiteens spm. nr. 68 av 2/5: Hva er de løpende og påløpte pendlerkostnadene i forbindelse med etableringen og driften av FOH?

FDs svar av 4/5: Forsvaret har til enhver tid pendlere. Ved omstillinger vil det i en overgangsperiode være et noe høyere antall pendlere enn ved en normal driftssituasjon, og dermed midlertidig noe høyere pendlerkostnader. Dette vil over tid normalisere seg.

Svar:

Flyttingen fra Jåtta til Reitan har ikke gitt noen vesentlig økning av pendlingen. FOH har oppgitt at samlet antall pendlere til FOHK og LDKN før omorganiseringen var 73, mens det i dag er 92 personer som har pendlerstatus i FOH.

Når det gjelder de faktiske påløpte pendlerutgiftene i dette tilfellet lar dette seg vanskelig konkretisere på en dekkende måte. Forsvaret har en rekke forskjellige reisearter, for eksempel basert på ulike typer tjenestereiser og ulike typer hjemler for rettighets- og velferdsreiser. Deler av disse utgiftene dekkes av den enkelte avdeling, mens deler dekkes sentralt av Forsvarets logistikkorganisasjon/transport. Nedbrytningen av kontoplanene i Forsvarets regnskaper er ikke av en slik art at den gir grunnlag for å isolere et konsistent og helhetlig sett av pendlerutgifter.

15. *I departementets svar til komiteen den 19. april (spm nr. 1 kap 1, side 7) fremkommer det at Forsvarsbygg ved utgangen av 2008 hadde totalt utleid 3,76 kvadratmeter til Forsvaret. Hvor lå disse kvadratmeterne og hva ble de benyttet til og er disse 3,76 kvadratmeterne fortsatt disponert av Forsvaret?*

Svar:

Ved en inkurie falt «millioner» ut fra departementets svar på dette spørsmålet. Forsvarsbygg hadde ved utgangen av 2008 totalt utleid 3,76 millio-ner kvadratmeter.

Ved utgangen av 2011 benyttet Forsvaret om lag 3,45 millioner kvadratmeter, med følgende fylkesvise fordeling:

Fylke	andel areal
Akershus	10,78 %
Aust-Agder	0,23 %
Buskerud	1,30 %
Finnmark	4,54 %
Hedmark	9,18 %
Hordaland	9,51 %
Møre og Romsdal	0,46 %
Nordland	15,35 %
Nord-Trøndelag	3,62 %
Oppland	2,96 %
Oslo	6,20 %
Rogaland	4,04 %
Sogn og Fjordane	0,34 %
Sør-Trøndelag	5,83 %
Telemark	0,04 %
Troms	18,13 %
Vest-Agder	1,73 %
Vestfold	1,77 %
Vestfold	3,98 %

16. Hva inngår i definisjonen operativ modenhet, i forbindelse med leveransetidspunktet for anskaffelsen av F-35?

Svar:

Med operativ modenhet menes at flyet har nådd et teknologisk nivå der det kan løse de oppdrag som er forutsatt. Etter hvert som flyet utvikles og testes, utvides det godkjente manøvreringsområdet for flyet

(maksimal hastighet, høyde og angrepsvinkel mm.) samtidig som både flyets programvare og godkjente våpentyper gradvis utvides. Dette gjøres gjennom de såkalte Block-versjonene på flyet. Fly levert i 2015/2016 vil leveres med Block 2B/3I som gir en operativ modenhet betegnet som «Initial Warfighting Capability». Dette er mer enn tilstrekkelig for å benytte flyene til konvertering og initiell trening. Fly levert fra 2017 vil etter planen leveres med Block 3F konfigurasjon som gir en operativ modenhet med «Full Warfighting Capability». Ettersom alle flyene etter planen skal oppgraderes etter hvert som nye Block oppgraderinger blir tilgjengelige, vil også de flyene som leveres i 2015/2016 få samme operative modenhet samtidig som flyene i hovedleveransen.

17. I tabellen på side 19, vedlegg 1, svar på spørsmål fra komiteen av 19. april er investeringsbehovet for øvrige EBA investeringer 4855 millioner (tallverdi ikke oppgitt for tabell). Hva er innbefattet i denne investeringen, da flyoperative flater er spesifisert?

Svar:

I svar på spørsmål nr. 13 av 12. april er «Øvrige EBA investeringer» for kampflybasealternativet Bodø oppgitt til 4 855 mill. kroner. Dette tallet er beregnet gjennom å sammenlikne det generiske EBA behovet for en enbase for kampfly, med eksisterende EBA på Bodø hovedflystasjon i dag. Det udekkede behovet på Bodø er så kostnadsberegnet på følgende måte:

Base: Bodø hovedflystasjon					
Byggkategori	Prosjekt	Bygg/ Spes obj	Udekket behov (m ²)	Kostnad (kr/m ² BTA)	Prosjektkostnad (mill. kr)
100	Administrasjonsbygg	Bygg	10 050	33 600	338
200	Undervisningsbygg	Bygg	1 606	36 000	58
310	Messebygg	Bygg	2 528	42 000	106
400	Befalsforlegninger	Bygg	14 800	28 800	426
410	Mannskapsforlegninger	Bygg	3 970	27 600	110
430	Boliger	Bygg	0	25 200	0
500	Våpen-/kjøretøyverksteder	Bygg	28 800	33 600	968
520	Varmgarasje	Bygg	1 350	20 400	28
560	Ammolager	Bygg	5 150	60 000	309
	Annet				
550	Varmlager	Bygg	1 760	22 800	40
100	Gradert kontorbygg	Bygg	4 000	40 000	160
700	Brannstasjon	Bygg	2 000	36 000	72
220	Idrettshall	Bygg	3 000	26 400	79
	Støy på basen			0	490
	Sum				3 183
	Usikkerhetspåslag				1 672
	Tall brukt i konseptuell løsning				4 855

18. *Er avhending av eiendomsmassen på Bodø i tilstanden "as is" i henhold til informasjonsplikten overfor kjøper og Forsvarets forvaltningsbestemmelser?*

Svar:

Avhending av statlig fast eiendom gjennomføres iht. Avhendingsinstruksen fastsatt ved kongelig resolusjon av 19. desember 1998. I instruksens kapittel 3.1 fremkommer det at avhending skal skje på den måten som gir det beste økonomiske resultat for staten.

Dette innebærer at selgende enhet, i dette tilfellet Forsvarsbygg Skifte Eiendom, må vurdere hvilken metodikk som ved et salg vil gi beste økonomiske resultat. Forsvarsbygg Skifte Eiendom har tidligere avhendet eiendom både etter omfattende regulering og utviklingsarbeid og som «as is».

De verdierestimer som er beregnet i tilknytning til valg av kampflybase har tatt utgangspunkt i et «as is» salg. På det nåværende tidspunktet har ikke Forsvarsdepartementet grunnlag for å legge andre forutsetninger til grunn på dette punktet. Dette innebærer nødvendigvis ikke at salget faktisk blir gjennomført som et «as is» prosjekt. Hvilken metodikk som skal brukes ved et eventuelt salg av eiendomsmassen i Bodø vil avklares i den videre prosessen.

Kunngjøring av et eventuelt salg er beskrevet i Avhendingsinstruksen samt i fullmakten fra Stortinget til Forsvarsdepartementet om avhending av fast eiendom (Prop. 1 S (2010-1011), romertallsvedtak VIII), hvor Forsvarsbygg Skifte Eiendom på Forsvarsdepartementets vegne pålegges en utvidet varslingsplikt ovenfor berørt fylkeskommune og kommune. Forsvarsbygg Skifte Eiendom har godt innarbeidede rutiner for kommunikasjon av de forskjellige salgsobjekt som ivaretar markedets behov for informasjon samt reglene knyttet til god forvaltning.

19. *Er basevalgene gjort primært ut fra sikkerhetsmessige og sikkerhetspolitiske kriterier, eller er det andre viktige faktorer bak avgjørelsen?*

Svar:

Forsvarets base- og støttestruktur skal først og fremst bidra til å sikre at Forsvaret kan løse sine oppgaver og må derfor ta utgangspunkt i behovene knyttet til den operative virksomheten, det vil si daglig styrkeproduksjon og operasjoner. Operative hensyn har, sammen med hovedprinsippene nevnt nedenfor, være retningsgivende for basevalgene:

- langsiktig balanse mellom Forsvarets operative struktur, styrkeproduksjon, baser og støttevirksomhet

- mer kosteffektive løsninger for sektorens samlede aktivitet
- Forsvarets virksomhet skal konsentreres i noe større grad enn i dag
- endringer i basestrukturen må ivareta behovet for langsiktig fleksibilitet.

Lokaliseringsløsningen for nye kampfly er i tråd med ovennevnte og primært gjort for å sikre at Forsvaret kan løse sine oppgaver knyttet til den operative virksomheten, det vil si daglig styrkeproduksjon og operasjoner. Det er også lagt til grunn at den operative virksomheten bør gjennomføres så kosteffektivt som mulig, det vil si at løsningen bør ha lavest mulig drifts- og investeringskostnader, samtidig som de operative behovene tilfredsstilles. For kampflybasevalget har konsekvenser knyttet til støy vært en viktig faktor bak avgjørelsen, både med hensyn til valg av fremskutt operasjonsbase og hovedbase.

20. *QRA beredskapen på Bodø løses i dag av ca en skvadron, dette i følge opplysninger gitt komiteen ved besøk på lokasjonen. Har statsråden og Forsvarets ledelse tatt opp denne ressursbruken med ansvarlige på Bodø, da dette oppdraget skal løses med kun to fly i beredskap pluss ett reservefly?*

Svar:

QRA beredskapen løses i dag av to fly på beredskap med et reservefly. Imidlertid er det behov for et antall på ca. 20 flygere for å kunne bemanne denne beredskapen kontinuerlig. Dette har sammenheng med at det gjennom året, i tillegg til roterende bemanning av beredskapen, skal gjennomføres styrkeproduksjon for opprettholdelse av nødvendig kompetanse på pilotene samt ivareta avvikling av pålagt ferie og fritid, permisjoner, sykdom mm. Således kreves det et antall flygere som tilsvarer om lag en skvadronsstørrelse for å ivareta QRA-beredskapen kontinuerlig over tid. En fremskutt operasjonsbase på Evenes vil også kreve en styrkebrønn på ca. 20 flygere, men styrkebrønnen vil befinne seg på Ørland og i mindre grad på Evenes. Deler av det operative personellet vil derfor rotere fra hovedbasen.

21. *Ble det i forkant av FMR og utarbeidelsen av St. Prop. nr. 73 S (2011-2012) gjennomført ulike scenario gjennomganger for å kvalitetssikre at strukturen og robustheten i organisasjonen ga de ønskede kapasiteter og nivå?*

Svar:

Det forefinnes et gjennomgående scenariogrunnlag som anvendes i forsvarsplanleggingen. Scenariogrunnlaget forvaltes av FFI og nyttes i en rekke sam-

menhenger, blant annet som grunnlag for gjøre vurderinger innenfor materiellanskaffelser, strukturvurderinger, operative spill, evneanalyser osv. Også i forkant av utarbeidelsene av FMR er det foretatt gjennomganger for å avdekke strukturens styrker og svakheter opp mot de ønskede kapasiteter og nivå. Basert på det foreliggende scenariogrunnlag og det ambisjonsnivået som er angitt i Prop. 73 S (2011-2012) vil den anbefalte strukturen vil være i stand til å løse Forsvarets oppgaver med den ambisjon som er lagt til grunn.

22. *Sett i forhold til de scenarioer som ble gjennomført i forbindelse med valg av kampfly, hvordan er innretningen av Forsvarets struktur sett opp mot de premisser som lå til grunn for valget av kapasiteter for kampflyet?*

Svar:

Det er det samme scenariogrunnlaget som er nytet i forbindelse med valg av kampfly som i øvrig forsvarsplanlegging. Det er således samsvar mellom de premisser som lå til grunn for valg av kampfly og de som er benyttet i arbeidet med ny langtidspan.

23. *Vurderer Regjeringen å gjennomgå og endre Rekvisisjonsloven, slik at den er mer aktuell også i kriser?*

Svar:

Det foreligger ingen konkrete planer om å gjennomgå og/eller endre rekvisisjonsloven. I alvorlige internasjonale krisesituasjoner vil gjeldende beredskapslovgivning, herunder rekvisisjonsloven, kunne komme til anvendelse.

24. *Hva er utfordringene, evt. risikoen ved å fremskynde leveransen av treningsflyene og den ordinære leveransen av F-35?*

Svar:

Ved å fremskynde leveransen i forhold til opprinnelig plan vil det kunne være behov for enkelte modifikasjoner på de første flyene som følge av erfaringer som gjøres i det pågående testprogrammet, fordi flyene leveres før disse modifikasjonene har rukket å bli innarbeidet i produksjonslinjen. Dette vurderes fullt ut håndterbart og vil ikke ha konsekvenser da flyene det primært er snakk om vil bli benyttet til treningsfly. De nødvendige modifikasjoner vil bli gjort på disse som en del av det planlagte oppgraderingsprogrammet for den norske F-35-flåten.

25. *I forbindelse med prosjektet knyttet til beskyttelse av toppskytteren på IVECO, fremkommer det i svar til komiteen at utstyret påvirket kjøretøyets egenskaper. Hadde ikke Forsvaret kunnskaper om kjøretøyets tekniske egenskaper og det tiltenkte utstyrets vekt da prosjektet ble iverksatt?*

Svar:

Da kontrakten for levering av en løsning for toppskytter på IVECO ble signert sommeren 2010, hadde Forsvaret så gode kunnskaper som mulig om både kjøretøyets tekniske egenskaper og vektpåvirkning fra takmontert utstyr. Det var i forkant av prosjektet gjennomført stabilitetsmålinger hos en kvalifisert og uhildet tredjepart for å kartlegge kjøretøyets egenskaper med tanke på vekt på tak. Dette, sammen med dialog med produsenten av kjøretøyet, dannede retningslinjene for vektbegrensningen til utstyret.

Det å produsere en ny materielløsning innebærer utviklingsarbeid. Under utviklingsarbeidet med toppskytterløsningen på IVECO støtte man på uforutsette problemer. Det viste seg under testing av utstyret at dette påvirket andre sikkerhetsrelaterte forhold, og tårnløsningen kunne, med kjøretøyet i sidehelling, i enkelte tilfeller låse seg slik at rotasjon av tårnet ikke var mulig. Disse problemene er nå løst.

26. *Kystvaktens aktivitet er avgjørende for forvaltning av ressurser og beredskapen i våre farvann. Komiteen ønsker en oversikt over antall seilingsdøgn de siste fire år og en oversikt over antall foretatte inspeksjoner i samme tidsrom.*

Svar:

Kystvaktens aktivitet angitt i patruljedøgn for de siste fire år er gjengitt sammen med gjennomførte fiskeriinspeksjoner i tabell som følger:

	2008	2009	2010	2011
Patruljedøgn	4187	3601	3485	3599
Fiskeriinspeksjoner	1776	1784	1757	1719

27. *Hva er status for Norges forpliktelser ovenfor Island når det gjelder luftovervåking?*

Svar:

Norge har inngått en bilateral *Memorandum of Understanding* (2007) som regulerer sikkerhets-, forsvars- og beredskapssamarbeid mellom Norge og Island. Intensjonen i denne avtalen er å fremme mulighetene for besøk, øvelser og annen forsvarsvirksomhet. Den omhandler ikke luftovervåking spesielt.

USA foresto forsvaret av Island fra 1951 gjennom en bilateral MoU. Da USA bestemte seg for å

trekke ut sine styrker fra Island (2006) garanterte de fremdeles gjennom ”*dynamic and mobile means*” at de fortsatt skulle forsvare Island i krise og krig. I fredstid ville imidlertid ikke USA lenger alene garantere for luftovervåking (*Air Policing*). Det ble da enighet om at NATO skulle overta ansvaret for det

islandske luftrommet i fredstid og det ble etablert en rotasjonsordning blant villige nasjoner.

Denne ordningen benevnes som NATO *Airborne Surveillance and Interception Capabilities Iceland*. Så langt har Norge bidratt med F-16 jagerfly ved to slike rotasjoner i 2009 og 2011.

Vedlegg 6

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 5. juni 2012

Tilleggsspørsmål fra Stortingets utenriks- og forsvarskomite til Forsvarsdepartementet vedrørende Prop 73 S. (2011–2012)

Spørsmål:

Hva er forventet kostnad knyttet til sanering av miljøforurensning på Bodø flystasjon ved et salg?

Svar:

All avhending av statlig eiendom reguleres av Avhendingsinstruksen fastsatt ved kongelig resolusjon i 1997. Grunnprinsippet er at avhendingen skal skje på den måten som gir det beste økonomiske resultatet for staten. Dette kan skje ved at eiendommen selges gjennom en åpen budrunde eller til en uavhengig fastsatt takst. Når det gjelder salg av eiendom til næringsvirksomhet, kommer de regler og retningslinjer som gjelder etter EØS-regelverket for statsstøtte til anvendelse. En avhending av Bodø hovedflystasjon vil bli gjennomført i tråd med dette.

Som en følge av den store omstillingen av forsvarssektoren de siste 10-15 årene, besitter Forsvarsbygg ved Skifte Eiendom betydelig kompetanse og omfattende erfaring når det gjelder avhending av forsvarseiendommer.

Før avhending av Bodø hovedflystasjon vil Skifte Eiendom gjennomføre et tilretteleggingsarbeid i tråd med etablert praksis. Dette vil omfatte miljøkartlegging og miljøopprydding. I den grad det oppdages forurensning blir dette håndtert i henhold til normale prosedyrer og gjeldende lovverk.

Når Skifte Eiendom vet eksakt hvilken eiendom som skal avhendes, kan oppryddingskostnader endelig fastslås. Dette er i tråd med normal praksis knyttet til avhending av forsvarseiendommer.

Det vises for øvrig til svar på spørsmål 70 fra Stortingets utenriks- og forsvarskomite av 2. mai 2012.